

Vatra veche

Vatra veche

3

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul IV, nr. 3(39), martie 2012 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Antologie *Vatra veche*

Marin Sorescu

Un fir de paianjen
Atârnă de tavan.
Exact deasupra
patului meu.

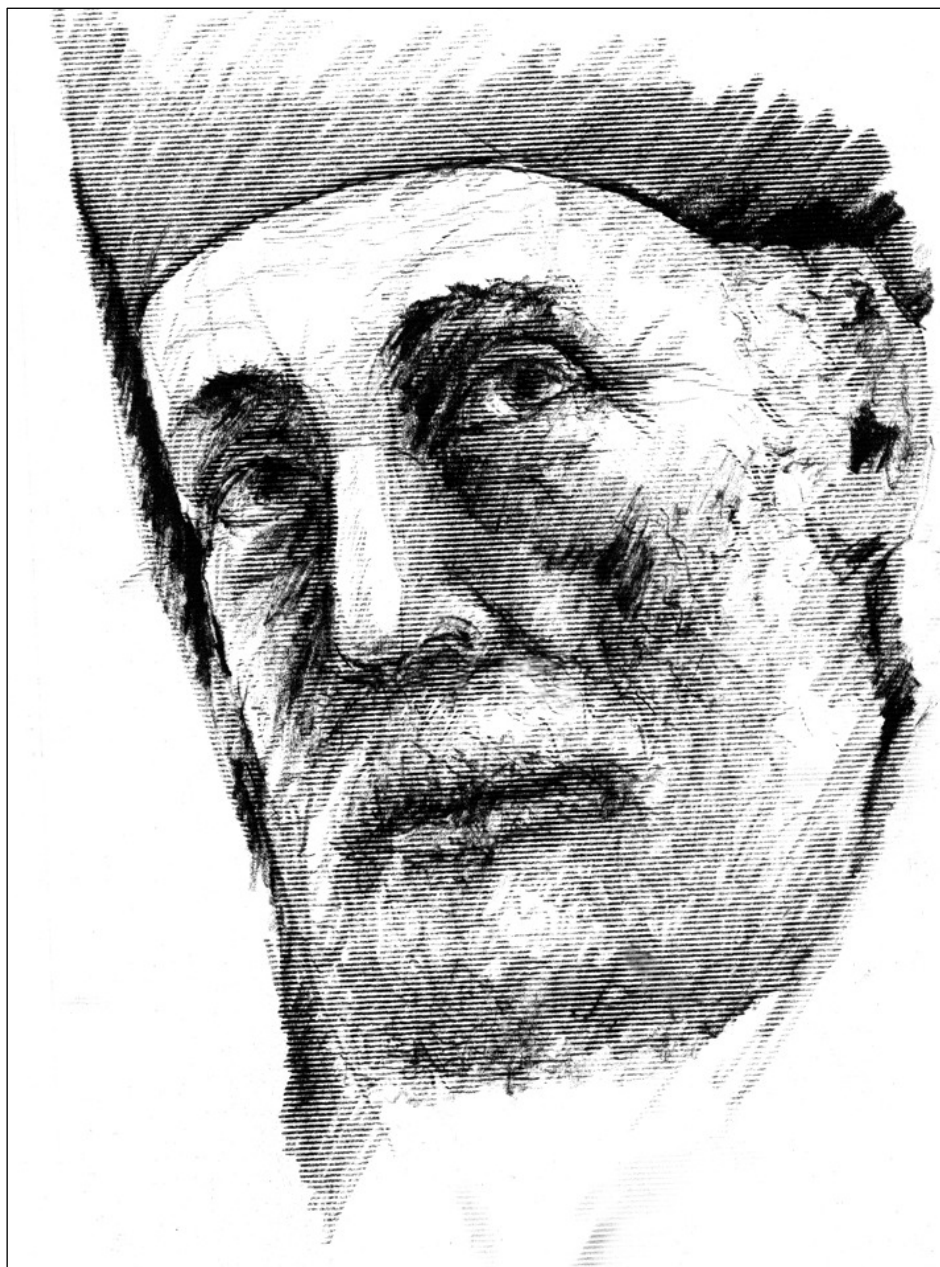
În fiecare zi observ
Cum se lasă tot mai
jos.
Mi se trimite și
Scară la cer – zic,

Mi se aruncă de sus.

Deși am slăbit
îngrozitor de mult
Sunt doar fantoma
celui ce am fost
Mă gândesc că trupul
meu
Este totuși prea greu
Pentru scara asta
delicată.

– Suflete, ia-o tu
înainte.
Păș! Păș!

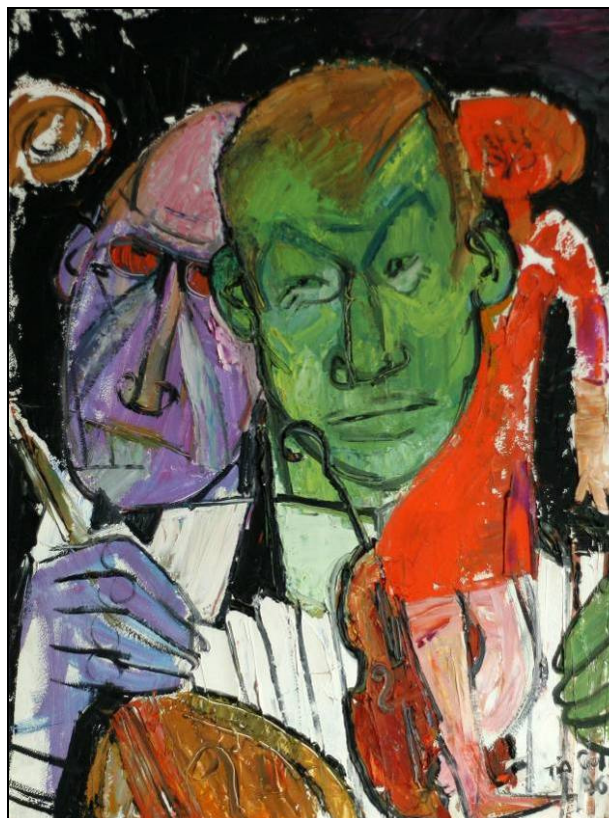
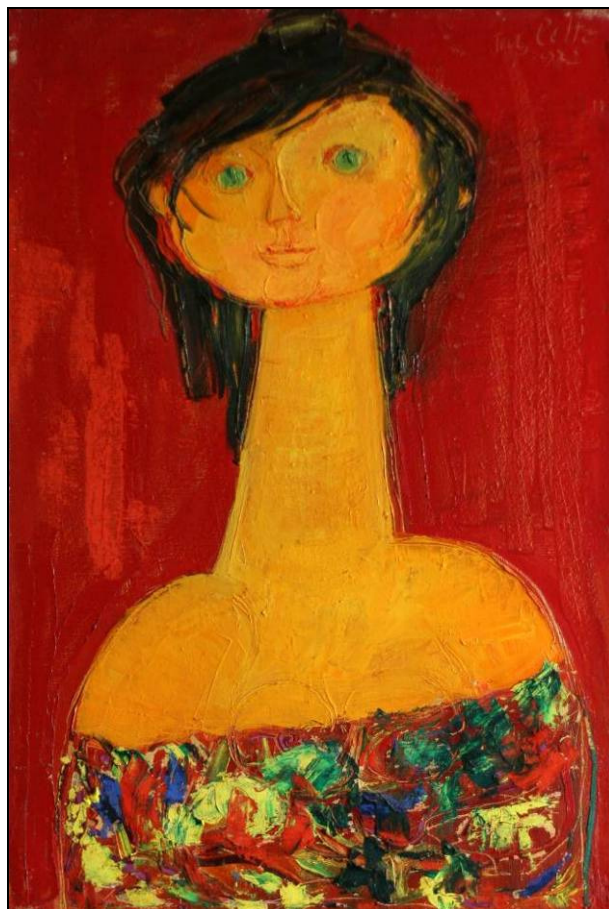
N. Steinhardt
Portret de
Gabriel Stan

Centenar N. Steinhardt

Antologie „Vatra veche”, Marin Sorescu/1
 „Vatra veche” dialog cu N. Steinhardt, de Nicolae Băciut/3
 Centenar. Nicolae Steinhardt, franciorul, de Mircea Moț/5
 Povestea unei amintiri, de Ecaterina Țărâlungă/6
 Jurnalul ca mărturisire, de Cezar Boghici/7
 Nicolae Steinhardt, miracolul existențial, de Monica Began/8
 Jurnalul fericirii sau despre confesiunea esențială, de Sorina Mirela Hanceariuc/9
 N. Steinhardt – Ecce homo!, de Lăcrămioara Solomon/10
 Eul biografic, de Nicolae Munteanu/11
 Nicolae Steinhardt și credința creștină, de Daniel Mureșan/13
 La Beclean, de Cornel Cotuțiu/14
 Creștinare și explicație la un poem, de Dumitru Velea/14
 Eseu. Ochiul transcendențial, de George Popa/15
 Memoriu către Cel de Sus, de A.I. Brumaru/17
 Poeme de Andrei Fischhof, Mihai Octavian Ioana și Ion Lilă/18
 Din nou Dovlatov, de Marian Barbu/19
 Senryu, de Jules Kohn Botea/21
 Alegorie și simbol în romanele Mesei Rotunde, de Tamara Constantinescu/22
 Muzica terapeutică, de Gina Agapie/24
 Poeme de Lazăr Lădăriu/25
 Romulus Guga – „Bărți părăsite”, de Loredana Dan/26
 Poeme de Anica Facina/27
 Dinamica onirică în poezia stănesciană, de Romelia Popp/28
 Poeme de Raluca Pavel/29
 Cronica ideilor. Umorul și ironia, sarea și piperul realismului lui John Steinbeck, de George Petrovai/30
 Viața între timp și anotimp (Ileana Vulpescu), de Cristina Bândiu/31
 Cronica literară. Nestinsa iubire (Horia Bădescu), de Ion Radu Zegreanu/33
 Instantanee acide din realitatea imediată (Mircea Dinuț), de Cornel Galben/34
 Schiță de portret (Octavian Curpaș), de Mariana Cristescu/35
 Trubadur în pustie (Dumitru Vasile Delceanu), de Iulian Chivu/37
 Puțină miere peste destulă cenușă (Voichița Pălăcean-Veres), de Dinu Virgil/37
 „Odihna scării” sub „semnul Îngerului” (Flore Pop), de Octavian Sergentu/38
 Povestiri (Ladislau Daradici), de Constantin Stancu/39
 Experimentul Târgșor (Victor Roșca), de Elena Buică/40
 Școala și literatura (A.Gh. Olteanu), de Florina Rogalski/43
 Filtre. Singurătatea abisului (Ion Scorobete), de Lucian Gruia/44
 Blandeți catifelate, mângâioase, tandre (Acnul Aleahim), de George Stanca/44
 Întoarcerea la cuvânt (Claudiu Mitan), de Mihaela Malea Stroe/45
 Tainicul drum al cuvântului care zidește (Cristina Ștefan), de Melania Cuc /46
 Când timpul înseamnă vreme (Lidia Popița Stoicescu), de Mihaela Malea Stroe/47
 Scriitor sub acoperire (Ion Pavel), de Viorel Roman/47
 Grădina cu litere (Virginia Brădescu), de Menuț Maximilian/48
 Poeme de Eugen Axinte/49
 Poeme de Ion Roșioru/50
 Documentele continuității. (De ce) mereu Miorița, de Ștefan Goanță/51
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan Selejan, de Luminița Cornea/53
 Opinii. Când trece poetul (Grigore Vieru), de Vlad Zbărciog/54
 Tu ai cuvintele vieții celei veșnice, de Ion Turnea/55
 Pelerin la Mormântul Sfânt, de Mihai Știrbu/57
 Poeme de Ionuț Caragea/58
 Poeme de Dan Petrușcă, prezentare de Rodica Lăzărescu/59
 Poeme de Răzvan Ducan/60
 Poeme de Dumitru Băluță/60
 Starea prozei. Aventuri în marea mai mult vie decât moartă, de Alina Florea/61
 Titus Suciuc, Gara dintre castani și multă nostalgie, de Vasile Bogdan/63
 Biblioteca Babel. Jose Guillermo Vargas. Prezentare și traducere de Flavia Cosma/65
 Un român în India, de Ovidiu Ivanču/66
 Cu umbra, poem de Brândușa Dorina Lănden/68
 Poeme de Adrian Botez/68
 Poeme de Ion Pachia Tatomișescu/69
 Dialoguri neconvenționale. Melania Cuc – Menuț Maximilian/70
 Pariuri literare. Pariez pe Otilia Țigănaș, de Alexandru Petria/72
 Mona și pictorul Monei, de Otilia Țigănaș/72
 Povestea popii Turcu din Cătina, de Iulian Dămăcuș/75
 Literatură și film. Umbre arhaice, albastre și tragice, de Alexandru Jurcan/75
 Oceanul întors. Neajunsurile limbii, de Gheorghe Moldoveanu/76
 Pamflet. A paisprezecea scrisoare franco-afonă, de Hydra N.T./77
 Curier/78
 Genul epistolar. Scrisori deschise. N.T. Tomoniuc – N. Băciut/81
 Marie Paradis, prima femeie care a ajuns pe Mont Blanc, de Tatiana Scurtu Munteanu/82
 Epigrame de Vasile Larco/83
 Epigrame de Gheorghe Vicol/84
 Tia Peltz, de Rodica Lăzărescu/85
 Marcel Naste. Zări și etape, de Nicolae Băciut/87
 Călăuzitorul de suflete, de Ladislau Daradici/88

Tia Peltz

Număr ilustrat cu reproduceri după lucrări de
 Tia Peltz

Vatra veche dialog cu N. Steinhardt

„Vezi să nu mă faci de râs, să nu fii jidan fricos, să nu te caci în pantaloni”

– Care este cea mai îndepărtată imagine din copilărie, care stăruie în memoria dv.?

– O dimineață de vară, caldă, în grădina Cișmigiu, eu să tot fi avut cinci ori, poate, șase ani, cu o verișoară de a mea, pe nume Sofia, eu (mi-a rămas o fotografie à la minute) în pantalonași albaștri scurți, ea blondă, trupeșă, în rochie albă, citindu-mi (nu fără patos și talent, căci urmasă câțiva timp cursurile conservatorului de artă dramatică) din I. Al. Brătescu-Voinești: *Metamorfoză, Puiul, Sâmbătă, Niculăiță Minciună*.

Adesea mă rog lui Dumnezeu să-i roureze sufletul, prietenos și binevoitor, așa cum, atunci, mi l-a rourat ea mie.

– Ați avut o copilărie „normală”, ați fost un copil dificil?

– Am avut o copilărie fericită.

– Care era felul dv. de a vă iubi părinții? Ce prețuiați la ei, înainte de toate?

– La tatăl meu: curajul. La maică-mea: bunătatea. Tata a fost un om curajos, de la el dețin convingerea că suprema calitate a omului e curajul, că fără curaj toate celelalte se diluează, pier, nu fac doi bani. Purtarea lui și cuvintele pe care mi le-a spus în momentul plecării mele la Securitate spre a fi arestat (avea optzeci și doi de ani) m-au însoțit (tonic) pe toată durata detenției și le consider nu mai puțin vrednice de respect ori mai puțin

frumoase decât faimosul „merde” al lui Cambourne la Waterloo. Tata: „Vezi să nu mă faci de râs, să nu fii jidan fricos, să nu te caci în pantaloni”. Pentru el orice om lipsit de curaj – fie acela român, evreu sau de orice altă naționalitate – se bucura de calificativul „jidani fricos”. La puțini am văzut atâta dispreț pentru lașitate.

Iar maică-mea era poreclită Bunătate. Mi-o amintesc dând bucățele de zahăr („zahăr cubic”) cailor înhămați la trăsurile care, pe vremuri, își așteptau mușterii de-a lungul trotuarelor.

– Ați moștenit trăsăturile vreunui dintre ei, l-ați avut pe vreunul ca model?

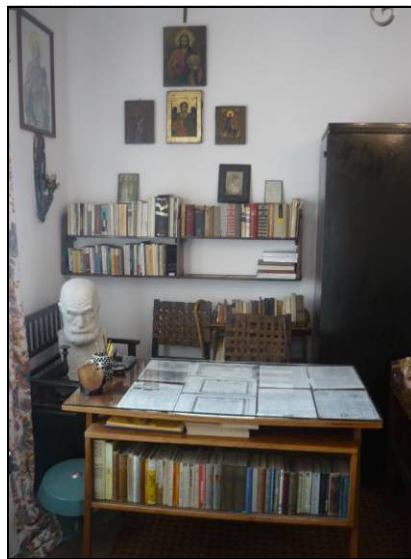
– Model i-am avut pe amândoi. Dar, vai, n-am nici curajul tatei, nici bunătatea mamei. Cum de pot fi atât de altul decât ei? Ce minunat lucru ar fi fost să pot împreună calitățile amândurora! N-a fost să fie.

Apoi, maică-mea a fost o femeie frumoasă. Tata n-a fost un bărbat frumos. Ca și anecdota cu G.B. Shaw și frumoasa actriță, în mine nu s-au împlinit calitățile celor două părți.

– Care au fost prietenii copilăriei dv.? Ce destin au avut?

– Prietenul tinereții mele, nu al copilăriei, a fost colegul meu Manole Neuman, un ovrei conservator, român „de dreapta”, deștept foc, băiat cult, intransigent și necruțător, care m-a vindecat de consumarea opiului.

Opiul fiind, firește, acel din definiția lui Raymond Aron: *le socialisme est l'opium des intellectuels*. Fecior de mici burghezi din Oltenița, se considera român absolut (și era: prin grai, înfățișare, caracter, impetuoșitate, înțelepciune).

Masa de lucru din chilia de la Rohia

Lui îi datorez a fi cunoscut socialismul izvoarelor autentice și al realității. Mi le-a dezvăluit fără menajamente. Am avut, în copilărie și tinerețe, o mulțime de prieteni și de prietene. Cu unul, mai ales, am împărțit pasiunea pentru romanele polițiste. Erau, atunci, cu totul altceva decât ce au ajuns a fi: un amestec de trivialitate, pornografie, și scrise cu farmec. Nu degeaba, din *Parfumul doamnei în negru*, al lui Gaston Leroux, și-au ales suprarealiștii unul din sloganurile lor. Romanele acestea polițiste de altădată le-am adorat. Iar eroii lor, Arsène Lupin, al lui Maurice Leblanc (gentlemanul spărgător) și detectivii lui Conan Doyle, G.K. Chesterton, Dorothy Sayers, Van Dine, André Steeman, Agatha Christie mai sunt încă vii în memoria mea altminteri șubrezită și-mi par că dau și ei o anume grație unei epoci dispărute.

– Cum v-ați întâlnit cu școala? V-au fascinat scrisul și cititul?

– Aici trebuie s-o evoc neapărat pe profesoara mea dintâi, o personalitate originală și puternică, doamna de Branzky, cu tată polonez născut din mamă franceză, cu bunici suedezi și elvețieni, văduvă de polonez născut din mamă ungară cu tată rus, un bețiv fără seamăn care o snopea în bătai și-i bea spiritul denaturat folosit pentru încălzirea fiarelor de ondulat. Fratele mamei ei, Auguste Mollimier, fusese un erudit francez bine crescut. Cum de se pripășise ea la noi nu știu.

Ea m-a format – ca și, apoi, Manole. Era și dânsa, cum spun francezii, „un numéro”: monarhistă, antidemocrată, adeptă a lui Wagner și a religiei germanice a lui Ludendorff. Nu-i suferea pe francezi. Vorbea vreo opt limbi, citise toate cărțile, avea un caracter de fier și o inteligență sclipitoare. Cartea ei de căpătâi era *Cântecul Nibelungilor*. Cred că îl știa pe dinafară și că, în taină, se închina zeilor Walhallei. Mi-a dat, între 8 și 12 ani, să citesc capodoperele literaturii universale, toate, fără cruțare, pe nerăsuflăte: Tasso, Camöens, Goethe, Shakespeare, Balzac, Tolstoi, Ariosto, H.St. Chamberlain, Homer, Vergiliu, Dante, Sofocle, Rousseau, Racine, Saint-Simon, Chaucer... admirabilă, nemaipomenită femeie, al cărei elev am avut nemeritata cinste să fiu. Îmi acordase prietenia și încrederea ei. A dispărut brusc din viața mea (ca Mary Poppins) – nu o uit nicio clipă. →

NICOLAE BĂCIUȚ

(În închisoare, la Gherla, mi-a fost dat să cunosc un sas, fost ofițer cezaro-crăiesc, și el discipol al lui Ludendorff. Lui i-am destăinuit ce a însemnat doamna de Bransky pentru mine. Anticreștină, nietzscheană, wagneriană, mauroisistă, nu m-ar mira să fi eșuat în rândurile partidului național-socialist, deși nu cred, nu, era prea aristocrată și prea mândră. Iar dacă, totuși, da, o văd participând la conspirația lui Stauffenberg.)

Cât privește școala – propriu-zis – am avut parte tot de noroc: la Liceul „Spiru Haret”, dascălii erau, mai toți, de nivel universitar, unul și unul. Unde mai pui că la „Spiru Haret” a predat Ion Barbu și că închisorile după 23 august au numărat printre clienții lor foarte numeroși spiriști!

– *Care au fost cele dintâi cărți dintre cele pe care le-ați citit și de care v-ați atașat?*

– După ce, de-a valma, am făcut cunoștință cu marii autori ai tuturor timpurilor și țărilor, a venit și decantarea și am putut răsufla.

M-am atașat de clasicii francezi, de Dostoievski, de Chesterton, de mulți alții. O altă profesoară a mea, Malvina Dryden (se pare că descindea din poetul veacului XVII) mi-a descoperit în amănunțime morile literaturii engleze. De-a lungul anilor, m-am atașat de Cervantes, de Rilke, de Trakl, de Bernanos, de Proust, de Galsworthy, de Werfel, de Mauriac, de Mateiu I. Caragiale, de Valéry Larbaud, de Buzura... de atâția alții.

– *Când ați înțeles semnificațiile multiple ale lui a scrie?*

– Încă nu le-am înțeles, e aici un mister pe care nu mă sfiesc a-l numi cutremurător.

Vorbirea și scrisul – pentru o specie parcă rătăcită în imensități galactice – reprezintă desigur mijloace de solidarizare și mângâiere, un soi de „refugiu”. Ele ne leagă unul de altul, ne îngăduie să credem că avem un rost în cosmos, ele – ca manifestări ale gândirii și sufletului – ne îngăduie să nădăjduim că nu suntem sortiți numai a deveni material absorbit în final de o gaură neagră.

– *V-ați gândit vreodată, în anii formării dv., că veți ajunge un slujitor al cuvântului?*

– Îmi plăcea, da, îmi plăcea să mă leagăn cu iluzia că voi ajunge romancier.

– *Care au fost evenimentele sociale, politice (naționale și internaționale) pe*

care le-ați resimțit acut în anii adolescenței dv.?

– Toate care îmi dovedeau – din ce în ce mai bine, mai limpede, mai răspicat – după 20 iulie 1932 (rușinoasa prăbușire a social-democrației germane) lașitatea crescândă a Occidentului, hotărârea lui de a se sinucide. Când am citit în Rostovțev că imperiul roman nu a luat sfârșit, ci s-a sinucis, mi s-a părut că mă aflu în prezența unei simple formule stilistice patetice. Am înțeles apoi că exprima doar o realitate. Occidentul nu a făcut decât să se sinucidă, lent, treptat: în 1938 (la München), în 1944 (Yalta), în 1953 (la Berlin), în 1954 (la Geneva: împăcarea cu sovieticii pe seama Europei), 1956 (Budapesta), 1968 (Praga), 1980 (Polonia) etc.

Am participat cu durere și revoltă, cuprins de neputincioasă ciudă, furie și deznădejde la acest continuu și susținut „Declin al Occidentului”, prevestit de Spengler, Massir și Berniadaev, trăit de mine an de an. Nu încapă îndoială că nu numai Franța, în 1940, a dorit să scape de povara libertății și să se predea unui stăpân, ci că întreg Occidentul nu mai are ce face cu libertatea și așteaptă, fremătând de nerăbdare, să fie luat în stăpânire.

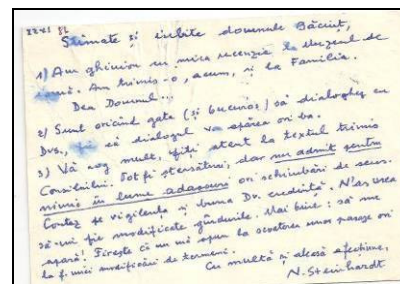
(Drept consecință și dispariția fără urme – decât în amintirile unor bătrâni pe ducă – a ceea ce a fost „paradisul general românesc”.)

– *Care a fost spaima dv. cea mai marcantă din acei ani?*

– Aceasta chiar mi-a fost spaima, realizată, coșmarul văzut cu ochii, trăit aievea: abdicarea totală a civilizației occidentale în care am trăit și căreia i-am dat crezare. Doamna de Bransky și Manole au văzut deslușit. (Curios lucru: Manole e acum la Bruxelles și a devenit evreu absolut!)

Acum, într-o oarecare măsură, m-am înțepenit și resemnat. De, *gnos Jupiter perdere vult prius dementat*. Am înțeles (altfel decât teoretic): civilizațiile (câte o galaxie fiecare: Toynbec) își succed una alteia, catastrofele sunt fenomenul istoric obișnuit, trăim acum din nou ceva asemănător cu ce s-a petrecut în secolul III.

Din acest curs absurd și tragic al istoriei, din această succesiune de avalanșe, din actuala scufundare, am încercat să ies nițel, măcar în parte: de unde și prezența mea la mănăstire (deoarece îmi puteam prea bine păstra neștirbită credința în lume.)

Crisoare către Nicolae Băciuț (facsimil)

P.S. Văd, iubite domnule Nicolae Băciuț, că întrebările ce-mi pui (trag nădejde că nu vei lua în nume de rău această renunțare la pronumele de politețe de pers. II pl.) mă îndeamnă, vrând nevrând, către o autobiografie!

Se cuvine să-ți mărturisesc: îmboldit de bunul și dragul meu răposat prieten Dinu Pillat, am scris, în 1969 – 1971, o relatare a trecerii mele de la iudaism la creștinism și a procesului „Iotului intelectualilor mistico-legionari”, din care m-am pomenit a face parte. Relatarea a luat în mare măsură înfățișarea unei autobiografii și proporțiile unui destul de voluminos manuscris. În urma unui denunț, manuscrisul (intitulat *Jurnalul fericii*) mi-a fost confiscat de Securitate în 1972. În 1975, în urma intervenției Uniunii Scriitorilor, mi-a fost restituit, spre a-mi fi din nou confiscat în 1984 și depus la Arhivele Statului. Cele spuse de mine mai sus apar, mai pe larg și-n altă formă, în *Jurnalul fericii*.

Se cădea să-ți fac această mărturisire.

Confiscarea cea de a doua, din 1984, se datorează tot unui denunț, al unor scriitori care au vizitat biblioteca mănăstirii Rohia și-au înștiințat organele de drept că ea constituie „o filială a Europei Libere” (aceasta fiindcă au găsit aici volume de Mircea Eliade, Emil Cioran, Monica Lovinescu etc., oferite mie când am fost la Paris în 1979 – 1980, și aduse legal în țară.)

Dar, destul. Poate că te-am vindecat de ideea continuării unui dialog cu un fost bandit și client statornic al Securității.

Cu sinceră afecțiune și alese simțăminte,
N. Steinhardt

P.S. 2 Câțiva spiriști: Mircea Eliade, Constantin Noica, Arșavir Acterian, Haig Acterian, Al. Paleologu, Alex Elian (elenist, bizantinolog, istoric), Alex. Ciorănescu, Dinu Pillat, Bedros Horașangian, Barbu Brezianu, Octavian Paler.

(19 ianuarie 1987, Târgu-Mureș – data poștei)

Centenar Nicolae Steinhardt, francțirorul

Considerat „colportor intelectual de geniu” (Ion Negoitescu), având calități de-a dreptul excepționale, „mai ales o recunoscută larghețe de spirit”, care nu numai că „îl împiedică să dea judecăți de valoare”, dar „îl oprește de la o carieră strictă de critic literar” (Nicolae Manolescu), N. Steinhardt confirmă el însuși ceea ce spuseseră alții despre el. „Nu sunt critic literar”, recunoaște eseistul într-un articol inclus în volumul *Cartea împărtășirii*, ediție gândită și alcătuită de Ion Vartic (cel care semnează și un *Post-scriptum al editorului*), mărturisirea trădând mai degrabă refuzul unei anumite perspective asupra operei literare, dar și al ritmicității actului de a scrie, sinonimă unei obligații riscând oricând să cadă în derizoriu. Scrisul lui N. Steinhardt „reprezintă în același timp mai puțin și mai mult decât critica obișnuită” (Valeriu Cristea). Eseistul se detașează de critica literară, după autorul menționat, „printr-un anumit amatorism, printr-o oarecare nivelare a valorilor, prin aproximția unor situații, prin unele alăturări imposibile din punctul de vedere al ierarhiilor literare, prin absența suspiciunii critice”. Contează, mai ales, la N. Steinhardt, „mutarea accentului de la critică la persoană (...) prima devine adeseori un pretext, un simplu teren pentru desfășurarea ultimei. Comentariul strivește pe cel comentat, textul critic se substituie textului literar” (Valeriu Cristea).

„Sunt un francțiror”, adaugă autorul *Jurnalului fericirii*, întărind astfel ideea scrisului ca eveniment și sărbătoare și rezervându-și plăcerea de a se lăsa în voia cărții (și mai puțin a textului). „Îmi permit să scriu despre ce mi-a plăcut”, insistă N. Steinhardt, dar, înainte de toate, în spiritul libertății pe care și-o proclamă, își permite să nu respecte ceea ce în mod curent se înțelege prin „canoanele” criticii literare: „îmi permit să nu respect regulile și canoanele criticii, îmi permit să fac și observații de natură morală.”

Lectura ca relație esențială cu opera literară este de altfel diferită la N. Steinhardt de cea practică de criticul literar (să-l numesc, după Valeriu Cristea, obișnuit) și când spun aceasta am în vedere în primul rând faptul că autorul, dacă nu face de-a dreptul abstracție de text (prin care opera se legitimează în ultimă instanță), îl

privește cu o programatică detașare, intuind adevăruri pe care acesta nu le poate revela pe deplin receptorului. Este explicabil din acest unghi de ce eseistul tratează cu vizibilă detașare „materialul scris”, hotărât să ia în considerare, în primul rând, „ceea ce nu e tipografic și vizual”.

N. Steinhardt preia de la Marshall McLuhan ideea de analiză a operei „dincolo de text”, a „câmpului”, care vizează „nimbul din jurul lucrării, aura ei, atmosfera, fundamentul, tot ce-i satelit și-n stare de pulbere încă neaglomerată”.

Eseistul își propune să-l citească pe Caragiale așadar nu „numai textual și vizual”, ci, mai ales, „în tot complexul cadrului audio-tactilo-evocatoriu, cu luarea în considerare a întregii ambiante psihofizice și a fondului ca să zic așa octoplasmic, a gamei de valori înconjurătoare pe care ochiul n-o poate desprinde dintr-odată”.

Nu se poate vorbi la N. Steinhardt de o „trădare” a operei (oare nu este tocmai aceasta condiția ei, de a fi trădată la modul creator?) și de ceea ce un Umberto Eco socotea supra-interpretare, autorul *Jurnalului fericirii* luând totuși în seamă realitatea limbajului, căruia nu este dispus să i se încredințeze însă fără nicio reținere. El nu-i contestă limbajului adevărurile exprimate însă, printr-o fascinantă aventură a unei lecturi cu totul particulare, donquijotești până la un punct, descoperă pe cont propriu un univers de sensuri mai degrabă sugerate de text spiritului său predispus la configurarea unor posibile universuri.

În „mica sa capodoperă eseistică despre *Scrisoarea pierdută*” (Nicolae Manolescu), N. Steinhardt face „spectroscopia” lui Caragiale, pentru a ajunge la „aura” operei, precum și „la lumina epocii care sălășluiește inconștient și probabil nevoit în text” (s.n.). Cu alte cuvinte, autorul eseului eliberează marile sensuri din chingile textuale, convins fiind că aceste sensuri trimit în textul operei doar ecouri palide, limbajul, care a pierdut forța originară a logosului, neputându-le exprima pe deplin. În această situație, eseul presupune un demers hermeneutic, recuperator; el gravitează în jurul relației dintre cuvântul divin și condiția de după cădere a cuvântului, devenit limbaj. Autorul rămâne credincios în fond unei anumite perspective asupra creației, care presupune indiscutabil un har al artistului, un spirit care trebuie căutat dincolo de cuvinte, câtă vreme acest spirit trimite spre Cuvântul însuși. Sau,

prin cuvintele unui Rudolf Otto, demersul lui N. Steinhardt trebuie înțeles în contextul felului în care religiosul se manifestă în lumea profană.

N. Steinhardt citește piesa lui Caragiale (el mărturisește că plângea „de-a binelea și la Noaptea furtunoasă și la Conu Leonida”) convins că autorul „saltă peste comedia de moravuri, peste genul realist, peste teatru”, dincolo de care trebuie căutată lumea „marii arte, unde se decodează sufletul omenesc”. Secretul piesei lui Caragiale este „nostalgia paradisului”. Într-un text în care orice critic literar s-ar raporta la un univers constituit din unghiul comicului, N. Steinhardt descifrează sensuri de mare profunzime: „Răspunzând te iert celui care spune iartă-mă, ei intră numaidecât și tainic în contact cu paradisul”.

La fel de convingător pentru lectura lui N. Steinhardt este un alt eseu, *Călătorului îi șade bine cu drumul*, referindu-se de data aceasta la mai mult decât modestul Ioan Al. Brătescu-Voinești. După cum era de așteptat, Steinhardt refuză să vadă în schimbul de replici ale personajelor de la han „numai material lingvistic brut” (cei care o fac, totuși, sunt repede taxați drept „puțin sensibil”, care „înțeleg anevoie”). Pentru el, în schimb, materialul acela brut este cu totul altceva: „o lume, o Weltanschauung, un univers”. Cum era de așteptat, în „gnoza Călătorului beția solitară nici nu poate fi concepută”; mai mult, „comesenii noștri repetă (...) euforia banchetului platonician, se împărtășesc din esențe în chip nematerialnic”.

„Secretul Scrisorii pierdute” constituie într-un fel calea de acces spre „secretul” lui N. Steinhardt însuși: el face dreptate creației căzute sub o zodie ingrătă, încercând, fără a-l trata altfel decât cu un respect deosebit, să descifreze în textul literar respirația logosului, pentru a construi universuri ideatice deosebit de profunde. Sau, altfel spus, scriind despre cărțile altora, N. Steinhardt își scrie, inspirat, propria operă.

MIRCEA MOȚ

Povestea unei amintiri...

Era prin 1976 și mă duceam la Cenaclul „Vieții românești”, care se ținea la Casa Scriitorilor de pe Calea Victoriei, convinsă fiind că am ajuns astfel „printre zei”... Venea relativ multă lume, mi-o amintesc pe Violeta Zamfirescu, fiindcă înghițea tot timpul hapuri contra durerilor de cap și se plângea de administratorul blocului, mi-l amintesc pe Șerban Cioculescu, veșnic tentat să întrebe și să afle, fiindcă se întorsese la București doar de vreo câțiva ani, după domiciliul forțat la Pitești, datorat, se zicea, opțiunilor politice antebelice ale fratelui său, care fusese, de altfel, la închisoare. Mai erau Gellu Naum, Alexandru Balaci, uneori apărea Cicerone Theodorescu, timid se strecura tânărul Cezar Baltag. Totul se desfășura în jurul unui pian tăcut, mobilă somptuoasă și stranie, fiindcă nu scotea sunete, dar era un fel de jumătate-cortină din dosul căreia apăreau cei care citeau proză ori versuri.

De acolo, de după pianul acela, s-a ivit într-o seară Nicu Steinhardt. Era mărunțel, dar cu un costum impecabil și cu doi ochi sfredelitori. Avea aura celui care fusese la pușcărie, mă miram că lucrul acesta nu rămăsese, ca un leșt, pe fața lui, așa cum văzusem la Ion Caraion de pildă, ori la tata. Nu avea o față limpede, firește, și peste privirea lui stăruia o cortină, voința o ținea însă bine strânsă. Dar, aceeași voință așternuse încoace,

spre noi, lumea largă, o lumină care ne colora chipurile. Sunt convinsă că Nicu Steinhardt era pregătit să înțeleagă aceste culori în parametrii lor adevărați, avea disponibilitatea să accepte lumea în care se afla și să facă parte din ea, cu bune și cu rele... Îi plăceau cu măsură fetele, ne privea jucăuș pe noi, „tinerele speranțe” ale cenaclului, a venit și ne-a sărutat mâna ceremonios fiecareia și ne-a spus câteva cuvinte jucăușe. L-am mai văzut apoi, de vreo câteva ori. Mai ales după lectura eseurilor sărea ca ars și gesticula vorbind despre sensul culturii...

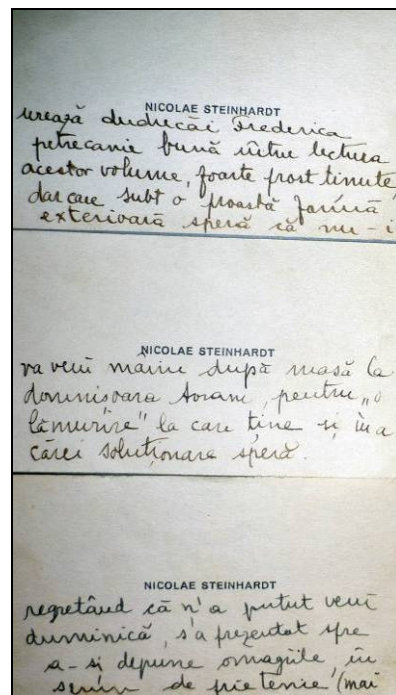
– Ce e ca formație? am întrebat-o intrigată pe Veronica Porumbacu.

Nu știa... Trecutul lui a rămas un mister pentru noi toți. Steinhardt nu povestea nimic despre el însuși.

Târziu, la ani buni după ce mă măritasem eu însămi, iar cenaclul „Vieții românești” se desființase, după ce aflasem că Nicu Steinhardt se creștinase la închisoare, soțul meu mi-a spus melancolic:

– Știi că a curtat-o pe maică-mea când erau studenți? Avem o fotografie pe undeva... El era la Drept și ea la Franceză...

Ne-am apucat să căutăm. Am găsit fotografia, pe spatele căreia era scris *Călimănești 28.VIII.1932*... Am mai dat și de niște cărți de vizită, din acelea care se prezentau când te anunțai la cineva, aveau scris pe ele doar numele. Dar studentul de atunci adăugase cuvintele lui, în stilul dulce-desuet al vremii, către fata căreia-i dădea cărțile din biblioteca lui la citit, o vizita în duminicile de vară la ora ceaiului și o plimba cu barca prin Cișmigiu. Făcuseră împreună celebra vacanță de la Călimănești și totul se sfârșise, cel mai probabil, pentru că ea avea cu

doi ani mai mult ca el, iar el nu era destul de înalt... Parametri importanți pesemne în anii aceia... Niciunul n-a uitat însă această parte fericită și neîmplinită a vieții. Soacra mea, care avea să se mărite cu un medic, a păstrat fotografia și scrisorile într-un pachetel satinat până când aveam să dau eu peste ele. Iar Nicu Steinhardt avea să pomenească în jurnalele lui despre unica și nemărturisita lui iubire de pe vremea studenției...

N-aș fi crezut că omul atât de bine șlefuit ca ființă, care ieșise de după pianul masiv într-o seară, la Cenaclul „Vieții românești”, își intersectase pașii, iluziile și speranțele cu ale femeii care mi-l dăruise pe fiul ei de soț odată cu un chech făcut de ea „ca la Focșani”, pentru mine, nora „de la Râmnicu Sărat”. Un chech în care, frângându-l în două ca pe o pâine, aveam să găsec înăuntru darul ei, un inel cu două safire, asemenea ochilor care aprinseseră pentru mine o altă iubire, aflată la distanță de o jumătate de veac de prima... Iubirea, spunea de fapt darul ei, este ceea ce stă la baza relației dintre noi. Sau, mai exact, în stilul dulce-desuet al tinereții ei, spunea că îmi face un dar de iubire...

**ECATERINA
ȚĂRĂLUNGĂ**

În Răsăritul ortodox, ca și în Apusul catolic, scriitura confesivă, de tip autobiografic, diaristic, memorialistic etc., a fost înțeleasă de către adepții ei ca o modalitate eficientă de mărturisire. În sensul de față, pot fi citate *Confesiunile* (397-401) Sfântului Augustin, *Imnurile* (1009-1022) Sfântului Simeon Noul Teolog, ori *Jurnalul mișcărilor lăuntrice* (1544-1545) al Sfântului Ignațiu de Loyola. Examinându-se pe ei înșiși în contact cu adevărul dumnezeiesc și înregistrând cu precizie de electrocardiograf acțiunea transformatoare a harului din ei, autorii acestor scrieri își încredințau foii albe inclusiv păcatele. Iată ce scrie Sfântul Simeon¹, despre care hagiografistul² său afirmă că teologhisea divinele imnuri sub înrăurirea focului ceresc și, „devenind în fiecare zi întreg foc, întreg lumină, s-a făcut Dumnezeu prin instituire”, iar în această calitate grava în cerneală, „cu degetul lui Dumnezeu”, lucrările focului de sus: „Cum să Te laud în imne pe Tine, cum să mijlocesc pentru alții neavând iubirea și îndrăznirea spre Tine care vin din credință și fapte bune, ci eu însumi fiind dator, precum știi, mulți talanți, adică multe fărădelegi? Minte e nedumerită, limba neputincioasă și niciun cuvânt nu se găsește în mine, robul Tău. Ard ca aprinse de foc cele dinăuntru ale mele și nu pot suporta tăcând marea povară a darurilor Tale [...]. [...] Căci mai presus de minte, cutremurătoare și mari sunt cele pe care mi le-ai dat mie, celui străin, celui neînvațat, celui sărac, celui lipsit de îndrăzneală, celui lepădat de orice om” (*Imnul* 20).

Această dialectică a devoțiunii, prezentă la Sfântul Simeon și tradusă prin sintagma „a crede fără de credință”, stă la baza *Jurnalului fericirii*³ al lui N. Steinhardt, chiar dacă

textul său nu concurează în profunzime mistică imnurile simeoniene (ce alcătuiesc, așa cum s-a spus, un veritabil jurnal mistic și duhovnicesc), însă acreditează statutul privilegiat al credinței printre soluțiile de ieșire dintr-un univers concentraționar (întrucât numai ea învinge moartea, spre deosebire de toate celelalte expuse – soluția lui Soljenișin, a lui Zinoviev, a lui Churchill și Bukovski –, care doar o sfidează). Dovadă este chiar formula aleasă drept motto al cărții: „Cred, Doamne!, ajută necredinței mele!” (Marcu 9, 24), ce așază lucrarea lui Steinhardt sub semnul confesiunii. Autorul *Jurnalului fericirii* interpretează mărturisirea aceasta a tatălui copilului demonizat din Evanghelia după Marcu, în următorii termeni: „Nu cred și totuși mă rog. Cred și totuși știu că nu cred cu adevărat. Cred de vreme ce-i spun «Doamne» lui Hristos. Și nu cred de vreme ce-l rog să vină în ajutorul necredinței mele. (Și cui îi cer să mă vindece de necredință? Celui în care urmează să cred!) [...] Și cred și nu cred, simultan. Dedublarea. Contradicția. Deci incertitudinea, angoasa. [...] Dar și ieșirea, nădejdea, nimic nu-i pierdut: pentru că, smerit, adaog: ajută-mă, luând aminte că omeneasca mea condiție e indiscutabil legată de paradox și contradicție. Simultaneitatea textului ar trebui să ducă la deznădejde dacă n-ar fi acel scurt *ajută* care [...] rezolvă cuadratura și preface strigătul buimăcării în lacrimile încrederii” (p. 39). Iar imediat după adaugă: „– Acolo, în celula de la Securitate [...] mi-a fost dat să cunosc și nefericirea cea mai atroce. [...] Eram prins în capcană, chinuit de ceva de care nu puteam fi *absolut* sigur – dar părea exclus să nu fie așa –, în situația de a nu mă putea destăinui nimănui, nici omului de treabă alături de care mă aflam. Și-ncuai în vreo patru-cinci metri pătrați. Genunea era lângă mine: mișunând [...]. [...] Și-atunci m-am aruncat în apa neștiută, fără a fi învățat să înot și cu ochii închiși; în cuptorul închis. Crezând numai pe jumătate, ori pe sfert, ori și mai puțin, aproape deloc, dar atât de nenorocit încât, nenorocirea însăși substituindu-se credinței, m-am încredințat. Fără de rușine. *Nu mi-a fost rușine* să mă rog. Poate că de aceea am și fost ascultat” (p. 39-40).

Dacă în perimetrul exiguu al detențiunii nu încăpea loc pentru mărturisire, în spațiul generos al *Jurnalului*, aceasta se va afirma plener. Iată doar două dintre pasajele apăsător confesive ale cărții: „Primul efect al încarcerării, accentuat de clopote:

simțământul vinovăției. Cu toate că suntem aici în baza unor acuzații fanteziste, realizăm pe deplin o culpabilitate generală: față de noi înșine, de viață, de oameni. Suntem nevinovați în raport cu învinuirile ce ni se aduc însă, o!, cât de vinovați pentru tot restul. Ducem pe umeri, pe spinări, în suflet, păcatele lumii” (p. 102); „Și acum, după botez, sunt murdar. Țepușul mai e în ochi, ghimpele în trup, îngerul satanei mă bate peste obraz (și mi se plimbă psihosomatic în tot locul, ca vodă-n lobodă). Că am să scap de ispite s-a dovedit o amăgire trufașă, toantă. [...] Dar că Hristos e Adevărul, Calea și Viața cred în mod absolut sărbătorec” (p. 52).

E exprimat aici paradoxul fundamental al creștinismului – asumat de Steinhardt –, potrivit căruia sentimentul culpabilității trebuie să fie dublat de încrederea în mântuire a celui ce se căiește. (Cuviosul Siluan Athonitul spune același lucru în celebrele-i cuvinte: „Ține mintea ta în iad și nu deznădăjdui!”) Or, aceasta presupune, *mutatis mutandis*, mărturisirea păcatelor. Însă în cazul unei mărturisiri deturnate, parțiale, nonabsolutorii – cum este cea realizată prin intermediul scriiturii, recte al jurnalului –, numai prima dintre cele două funcții esențiale ale confesiunii, cea de a liniști și cea de a ierta⁴, se îndeplinește. Chiar și așa, suferința și moartea vedem că se prefac în operă de fericire, iar atrocitățile istoriei se îmblânzesc.

CEZAR BOGHICI

Note

1. Sf. Simeon Noul Teolog, *Erosurile imnelor dumnezeiești*, 20, în *Scrieri*, vol. 3: *Imne, epistole și capitole*, trad. de Ioan I. Ică jr, Sibiu: Deisis, 2001, pp. 123-124.

2. Cuv. Nichita Stithatul, *Viața și conduita celui întru sfinți Părintelui nostru Simeon Noul Teolog*, XII, 111, în Sf. Simeon Noul Teolog, *Scrieri*, vol. 4: *Viața și epoca*, trad. de Ioan I. Ică jr, Sibiu: Deisis, 2006, pp. 318-319.

3. Citatele din *Jurnalul fericirii* de N. Steinhardt se fac după următoarea ediție: N. Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, ed. îngrijită de V. Ciomoș, Cluj-Napoca: Ed. Dacia, 1997. Sublinierile aparțin autorului.

4. Vezi Jean Delumeau, *Mărturisirea și iertarea. Dificultățile confesiunii. Secolele XIII-XVIII*, trad. de I. Ilinca, Iași: Polirom, 1998, p. 38.

Nicolae Steinhardt - miracolul existențial

„Meseria de om în lume”, după cum o numește însuși Nicolae Steinhardt, e surprinsă în deja celebra lucrare memorialistică *Jurnalul fericirii* în care autorul oferă propria cale de a evada dintr-un univers concentraționar. Deși susține că există numai trei soluții pentru a ieși dintr-o situație limită, întregul său jurnal nu e altceva decât o demonstrare a faptului că există și o a patra variantă, cea personală care în cazul lui N. Steinhardt este „soluția mistică a credinței în Dumnezeu”, după cum o numește Nicolae Manolescu în *Istoria critică a literaturii române*. Astfel, jurnalul capătă aerul unei demonstrații prin reducere la absurd, căci autorul demontează pe alocuri cele trei soluții propuse și adoptă propria variantă a salvării prin credință.

Sunt pasaje ale acestui jurnal care vin să contrazică într-o anumită măsură premisele de la care pornește Steinhardt, fără a le anula însă. Soluția lui Soljenițin care presupune pentru cei aflați în spațiul concentraționar opțiunea morții în fața represiunii; soluția lui Zinoviev care presupune ignorarea sistemului opresiv, neadaptarea la regulile impuse de acesta și soluția Churchill-Bukovski care presupune o reacție pe măsură în fața opresiunii, astfel omul cu cât este mai lovit, cu atât este mai dornic de luptă.

Dacă ar fi să privim doar una dintre acestea, și anume soluția lui Alexandru Zinoviev, aceea de a refuza apartenența la un sistem totalitar, de a fi un neadaptat, un Zurbagiu care „pentru nimic în lume nu intră în sistem”, observăm cum este demontată de Steinhardt prin simbolul ferestrei a cărei funcție este explicată în notațiile făcute în perioada mai-iunie 1960 la Jilava

(N. Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1998, p. 257).

„Jilava mai – iunie 1960

Fereastra e bătută în scânduri, dar sus e un pătrat mic neacoperit. Pe acesta îl putem ține închis sau deschis. În principiu, e interzis a te apropia la mai mult de doi metri de fereastră, dar unii gardieni se fac că nu văd și în camera aceasta suntem lăsați a manipula pătrățelul după voie.”

Iată cum, în universul închisorii, fereastra, văzută ca un mijloc de comunicare cu lumea exterioară, este zăvorâtă, bătută în scânduri, izolând astfel brutal deținutul de ceilalți. Și totuși, sistemul are o breșă, căci în această fereastră oarbă se cascadează un pătrat mic neacoperit, legătura posibilă cu lumea reală, concretă, materială de dincolo de zidurile închisorii. Pentru ceilalți, această ferestruică este doar o cale de arunca o privire în lumea reală și nu întâmplător pentru că fereastra pătrată este un simbol al „receptivității terestre în opoziție cu aportul cerului”, după cum ne spune și *Dicționarul de simboluri* al lui Jean Chevalier și Alain Gheerbrant. Reacțiile, oarecum firești, dar aflate în opoziție ale deținuților îi fac pe aceștia participanți direcți la jocul impus subtil de regimul concentraționar. Dinamica închis-deschis din care fac o chestiune de viață și de moarte îi implică într-o măsură pe care ei nu o sesizează: „Jumătate din cameră dorește să-l țină închis (Vreți să ne omorâți. Trage dom'le, e un curent ucigător!)

Cealaltă jumătate susține să fie deschis (Vreți să ne omorâți? Ne sufocăm dom'le, e o căldură de moarte.)”

Autorul jurnalului ce caută neîncetat calea spre fericire este singurul ce refuză implicarea, participarea la acest joc, în încercarea de a opta pentru soluția Zinoviev, în slujba căreia nu pune însă atitudinea de zurbagiu, ci pe aceea de mistic, optând pentru detașare. „Ce minunată ocazie de a-mi arăta mărinimia, blândețea și detașarea. Zic: cum vreți, mi-este egal, nu mă pronunț.”

Această soluție nu poate fi însă pusă în practică de un Steinhardt aruncat în inima universului concentraționar reprezentat de închisoarea Jilava. Căci, trăind în esența unui regim totalitar, deținuții

nu acceptă existența unei alte atitudini pe care cineva o poate avea în fața ferestrei pătrate; pentru ei rămân doar două variante: închis sau deschis și, brusc, cele două tabere se unesc împotriva unui dușman comun, cel care vrea, asemeni lui Zinoviev, să nu intre în sistem, să eludeze teroarea, să o ignore. „Pe loc se realizează unanimitatea celulei, care mă dușmănește. Din toate părțile se aude: ce, vrei să te pui bine cu toată lumea? Vrei să fii și-n car și-n căruță, și cu slănină-n pod și cu porcu-n coteț, nu-ți merge, ori cu carne, ori cu brânză... Ura e generală, a fâșnit spontan și sincer.”

E ca și cum deținuții înșiși, prinși în implacabilul vârtej al terorii, se transformă în cei mai înverșunați gardieni, nefiind capabili nici de cea minimă compasiune care îi făcea pe adevărații paznici ai închisorii să ignore apropierea pușcăriașilor la mai puțin de doi metri de fereastră. Simțindu-se de acum încarcerat în închisoarea din mijlocul închisorii, omul aflat în căutarea propriei salvări este nevoit să țină cont de fereastra pătrată din fereastra bătută în scânduri.

Iar soluția credinței în Dumnezeu adoptată de Steinhardt nu face decât să îl îndepărteze, aparent, de comunitatea deținuților din care însă nu are cum să se retragă și pe care nu are cum să o ignore. „Modestie, băiete! Ia-o încet! Nu sunt nici șase luni de când ai intrat la pușcărie și nici două de când te-ai botezat și te și crezi Simion Stâlpuțnicul! Mai ușor cu nepărtinirea și cu disprețul față de măruntășuri.”

De aceea îi este imposibil să se salveze prin soluția Zinoviev, nu are cum să ignore realitatea, cea fereastră pătrată ce poate fi deschisă doar prin indulgența gardienilor. Trebuie să opteze și trăiește din plin paradoxul opțiunii sale: este liber să aleagă *închis* sau *deschis*, dar nu poate alege părăsirea lumii reale, ignorarea ferestrei pătrate pentru că aceasta ar reprezenta cu adevărat o evadare, prin credință, spre o lume spirituală. Sistemul terorii acționează ca o forță centripetă ce nu permite nimănui să scape și îi folosește în acest sens până și pe deținuții ce și-au pierdut libertatea de a trăi în lumea reală tocmai pentru că i s-au opus într-un fel sau în altul.→

MONICA BEGAN

Jurnalul fericirii sau despre confesiunea esențială

Ideea de jurnal implică la scriitorul-monah tehnica firească a confesiunii pe care o etalează cronologic în așa fel încât se realizează o derulare a vieții timp de aproximativ treizeci de ani cu întrepătrunderi, cu reveniri și ezitări.

Notația exactă se împletește adesea cu cea hermeneutică și lasă loc de interpretare, mai ales că se va face referire la sacrul și profanul unei lumi în continuu proces de modernizare, adică atingerea universalității prin reîntoarcerea la ceea ce este adevărat, iar nu vremelnic, dumnezeirea.

Constantin Noica apreciază cu nesfârșită admirație prietenia pe care i-a arătat-o Steinhardt și salută contemporaneitatea cu Dumnezeu a acestuia pentru care simte că „prietenia absolută are sens numai cu ființe ca el deprinse de toate și prinse în toate. Cu nesfârșit drag.”

La N. Steinhardt e cu atât mai captivantă confesiunea, cu cât este susținută de autenticitate și substanțialitate, mai ales în perimetrul unei închisori comuniste din care visurile se spulberă, totul devine iluzoriu, iar puterea de a merge mai departe e dată numai de predica dură, intransigentă care îi reamintește învinuitului de toate nelegiuirile sale,

dar care îl ajută să-și depășească nemernicia prin eliminarea ipocriziei: „Nu cred, îmi joc mie însumi jocul credinței. Nu sunt creștin, nu pot fi. E o iluzie, o bună intenție, e o luptă (meritorie, da); însă o imposibilitate, sunt prea departe. Lungi ceasuri de calmă deznădejde. Apoi mă liniștesc: bun, rău, puțin sau mult credincios, sunt totuși botezat. E un fapt. Dumnezeu ne judecă și după gânduri. Dracul ne ține sau nu prin fapte: faptele îi sunt opozabile, după cum prin fapte își valorifică pretențiile (la cântar). La el, *actele vorbeste.*”

Pendularea între credință și tăgădă este de înțeles, deoarece într-un mediu ostil, opac trupului, însă deschis sufletului și minții, călugărul găsește sporadic calea spre adevăr, care de cele mai multe ori îl salvează. Comparația pe care o face între diversele forme de credință este argumentată filosofic deoarece în India dezgustul este singurul care conduce la neant, pe când creștinismul oferă dragostea de viață și entuziasmul.

Botezul, ca sfântă taină, îl protejează pe novicele care se întreabă care este rostul speranței și unde duce dorința de preamărire, răspunsul primit întru veșnicie este mântuirea. „*Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat:* dar nu numai în Cel de slavă, ci și în cel al durerii și al abjecției, cel palmuit de slujba arhierului, pus cu fața acoperită să ghicească cine îl îmbrăncește, îndemnat să se bucure de către cei care îngenunchind înaintea Lui își băteau joc de El.”

Îndemnarea, prin confesiune, la principiile solide de care este împresurată existența, are un profund caracter teologic, deoarece scriitorul punctează ca primordiale: datoria creștinului de a ști să sufere și smerenia.

Un exemplu edificator este incidentul din pușcăria în care cei

vinovați erau obligați să mănânce cu o singură lingură, adesea roasă de rugină, în timp ce sub perna șefului de celulă erau găsite încă zece în stare funcțională.

Dedublarea este specifică unei atitudini ofensive, astfel încât prezentarea la distanță între generații și statut atrage structurarea inedită a textului care vizează deopotrivă vremelnicia anilor 1930 în care „*Femeia fatală distrugea fericirea casei*” și anii 1960 sub influența vădită a creștinismului în care omul se teme de greutăți „*Să nu dea Dumnezeu omului câte poate îndura*”.

Ca și când se desprinde de tot și de toate, monahul, aproape de divin și de cele lumești deopotrivă, nu se poate debarasa de sentimentul uman de a pune sub semnul îndoielii chiar și puterea rugăciunii: „*Depășirea aceasta (stăruința în rugăciune cu toate că mă aflu în stare de incertitudine) presupune un act de curaj. Ca și în teorema R. Thom sunt pe vârful neutru și catastrofic, la egală distanță între credință și necredință. Dacă merg mai departe, dacă mă rog, dacă nu mi-e frică să cred, înseamnă că risc, pariez, mă avânt, săr în gol, optez – îndrăznesc. Exact ca în regula statornicită de însuși Domnul: îndrăzniți!*”

Dacă nu poate să depășească o ispită, novicele va lupta cu ea deoarece „*să recunoaștem că isпита, jalnica ispită a necredinței, face parte din condiția noastră omenească cum fac parte și atâtea infirmități și inferiorități*”. Luptă pe care, în esența lui, jurnalul lui N. Steinhardt nu încetează să o aibă în atenție ca reper existențial și ca temă a operei.

SORINA MIRELA HANCEARIUC

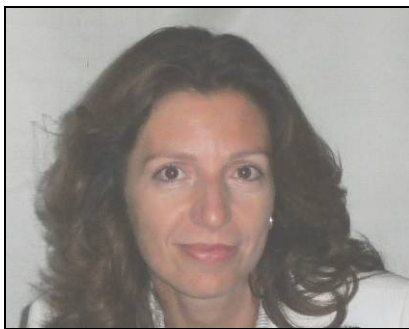
→ *Îmi trebuie câteva zile ca să înțeleg. Votez cuminte pentru fereastra deschisă. Toate se potolesc ca prin farmec.*” Conștient că nu mai poate ignora opresiunea, Steinhardt alege să intre în joc, să fie una din marionetele cărora li se permite să „*manipuleze pătrățul după voie*”, deschizând astfel o fereastră pătrată către lumea reală, dar neuitând să lase deschis ochiul interior (acea fereastră rotundă a conștiinței) prin care își trăiește soluția mistică a credinței în Dumnezeu. Căci acum realizează cu adevărat lipsa de importanță a opțiunii sale și decide să

facă o alegere conștient fiind că este manipulat. Nerenunțând la fărâma de cer pe care o poate zări prin ferestruica pătrată nu înseamnă că renunță la împărăția cerurilor, ochiul interior rămâne deschis, important este că a înțeles inutilitatea dihotomiei închis-deschis și că acum se poate dedica scrutării propriului orizont, cel al lumii interioare a credinței prin care a ales să evadeze din universul concentraționar. Este o căutare continuă potențată de chinul fizic din închisoare ce permite deținutului Steinhardt să evadeze prin credință, după cum mărturisește mai

târziu într-o altă pagină de jurnal: „*Februarie 1962. (...) În locul acesta aproape ireal de sinistru aveam să cunosc cele mai fericite zile din viața mea. Cât de absolut de fericit am putut fi în camera 34!*” Iată de ce deschiderea ochiului interior și găsirea credinței reprezintă pentru Steinhardt unul din miracolele vieții ce nu are nevoie de înțelegere, de explicare, căci nu poate fi zărit prin ferestruica pătrată.

„ – *Misterul: Simone Weil: Cel mai teribil paradox al libertății creștine este că a fi ales de Dumnezeu înseamnă a fi părăsit de el.*”

Nicolae Steinhardt - Ecce homo!

După Immanuel Kant, fericirea este „starea unei ființe raționale în lume, căreia, în întregul existenței ei, totul îi merge după dorință și voință” (*Critica rațiunii practice*). Desigur că nicio ființă umană nu poate avea „mulțumirea sufletească intensă și deplină” (cf. definiției din DEX a „fericirii”) pe **tot** parcursul existenței. De aceea, probabil, fericirea devine țintă de atins pentru omul comun (și, dacă vorbim despre omul secolului al XXI-lea, ea se va concretiza în elemente materiale) și doar motiv de meditație pentru omul superior.

În cartea lui Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, fericirea este mai mult decât starea de mulțumire sufletească. Se mai spune că fericirea este absența suferinței. Dar dacă, de fapt, suferința aduce fericirea? Pentru că ea poate face ființa umană să conștientizeze, prin contrast, starea de bine pe care o avea, fără să și-o asume. E deja banal să spunem că n-am aprecia binele fără existența răului sau n-am gusta frumosul fără să cunoaștem urâtul. Dar da, suferință și fericire nu se opun; nu în existență simultană, probabil, dar într-un posibil raport de cauzalitate: absența fericirii poate cauza suferință celor care și-au făcut un scop din a o găsi, iar suferința – trăită și nu declarată – poate deschide calea spre fericire. Aparentul paradox de găsire a fericirii prin suferință este exemplificat în *Jurnalul* lui Steinhardt.

Experiența inițiativă a închisorii a însemnat, pentru autor, atingerea centrului labirintului (cf. Mircea Eliade): detașarea de suferință, regăsirea de sine, recuperarea valorilor umanității (nu a celor vizibile, ci a celor ascunse sub mizerie, ură și violență) și, mai ales,

ridicarea spirituală prin încreștinare. Este Fericirea pe care a dobândit-o. Este beatitudinea. De aceea, cuvântul din titlul cărții are mai degrabă sens religios, trimitând la *Fericirile* din **Noul Testament**.

Aflat între limitele – de cele mai multe ori și pentru cei mai mulți dintre noi – strivitoare ale unui univers concentraționar, Steinhardt găsește, alături de alți intelectuali ai vremii aflați atunci în detenție politică, soluții de salvare în aparent banala conversație cotidiană. De la literatură, muzică, pictură, trecând prin rigoarea unor științe și ajungând la complicate teorii filosofice, spiritul enciclopedic al autorului își găsește împlinirea și liniștea – ca apele învolburate ale unui râu de munte ajuns la șes – în seninele considerații religioase.

„Puhoiul de impresii” din perioada detenției este stăvilit – dar nu îngrădit – de un stil scriitoricesc aparte: spontan, dar nu facil, cu trimiteri erudite, dar nu ermetic, metaforic, dar nu pretențios – și de aceea greu de definit. Cartea satisface, astfel, o categorie largă de cititori, de la adolescentul secolului al XXI-lea, interesat - doar, posibil – de specificul perioadei comuniste, până la intelectualul fin al tuturor timpurilor, care găsește aici cultură, știință, soluții de existență, modele de umanism, forme de socializare, „rețete” de supraviețuire sau lecții de patriotism. E o carte a devenirii, marcând traiectoria ființei umane aflate în situație-limită.

Cuceritoare este aparenta contradicție între temele sau situațiile grave și stilul familiar: tatăl îl apostrofează: „să nu fii jidan fricos, să nu te caci în pantaloni” (N. Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p. 15); în celula de la Securitate, „ce-ai vrut, băiete, ai avut. În mocirlă. Și de nicăieri nimic. Și groapa, genunea, tot acolo, răbdurie” (idem, p. 39); când se pregătește eliberarea: „Să vezi și să nu crezi: oameni care scriau cu greu dobândesc și ei cursivitatea și darul povestirii. Efectul declanșator al pacientului întins pe canapeaua psihanalistului. Înșir’te mărgărite” (idem, p. 399).

Autoironia e întotdeauna salvatoare, e fereastra deschisă prin care poate sări fără să se lovească: „S-a zis cu tine, ovreiașule,

intelectualule, orășanule: ai încălțat opincile realității, au să-ți bătătoarească tălpile.” (p. 17).

Enunțurile lungi, obținute nu atât prin mulțimea de verbe (pentru că stilul lui Steinhardt e mai degrabă static decât dinamic), cât prin acumularea de părți nominale aflate în raport de sinonimie, nu încurcă cititorul, ci, dimpotrivă, îl atrag, focalizându-i atenția pe ineditele asociații: „Ea (soluția a treia – n.n.) se rezumă: în prezența tiraniei, asupririi, mizeriei, nenorocirilor, urgiilor, năpastelor, primejdiilor nu numai că nu te dai bătut, ci dimpotrivă scoți din ele pofta nebună de a trăi și de a lupta.” (p. 17); „... aici e pe viață și pe moarte, aici nu e decor sofisticat și suprem de nebunatic, nu-s draperii și delicii, nu-i paradis ori iad artificial, aici e ca la dugheană, ca la tețghea, ca la obor ...” (p. 15).

Figurile de stil sunt puține (pentru că întregul text are o expresivitate intrinsecă), predominând cele de tip semantic – epitețe, metafore, comparații: „Totul poate fi terfelit; aici și lumina e rece și rea.” (p. 78); „Jureșul acesta sonor (...) pătrunde până-n straturile cele mai freudiene, mai jungiene, mai adleriene ale eului ...” (p. 79); „Mi-e frică, asta e, total, intru în frică așa cum ar intra cineva într-un costum de scafandru.” (p. 42). Limbajul devine buruienos când sunt reproduse replicile oamenilor Securității; în fața acestora, orice ființă umană e dezbrăcată de cultură, educație sau clasă socială și redusă la un individ fără nume și chip. Adresarea directă, la persoana a II-a singular (lipsită de vreo urmă de politețe) este tensionantă și creează tabloul veridic al anulării ființei în regimul totalitar: „Va să zică nu ți-ai băgat mințile în cap? Tot în mod provocator ai venit? Te-ai molipsit de fanatismul legionar? Ei, fii pe pace, plăcerea de a te aresta nu ți-o dăm. Degeaba vrei să ajungi erou.” (p. 51).

Uneori afirmațiile capătă caracter sentențios, ideile sunt comprimate în definiții metaforice: „Are orice om câte o uliță a copilăriei.” (p. 49); „De altfel, albastrul nu e o culoare, e și el o liniște.” (p. 87); „Celula 34 e un fel de tunel întunecat și lung, cu numeroase și puternice elemente de coșmar. E o hrubă, e un canal, e un maț subpământean, rece și profund ostil, e o mină stearpă, e un crater de

vulcan stins, e o destul de izbutită imagine de iad decolorat.” (p. 31).

Portretele sunt realizate sumar, prin trasarea rapidă, dar hotărâtă, a unor linii esențiale, într-un amestec nesupărător de fizic și moral: „Primirea ne-o face locotenentul Ștefan, carură de primat, facies de antropoid, gesturi și căutătură de sergent de colonie penitenciară într-un film *negru*”; „Încântătoare e prezența doctorului Voiculescu, foarte îmbătrânit, numai oase, blând, manierat, pașnic, nobil, vioi la minte, dar frânt de oboseală.” (p. 58).

Faptele sunt retrăite proustian în jurnal, poate cu aceeași intensitate a momentului prim, dar sunt, totodată, și analizate de o conștiință lucidă, de tip camilpetrescian, care caută în eveniment semnificația: „Și ochelarii aceia negri, care-s coșmarul meu, care – aveam să înțeleg abia mai târziu – simbolizează întunericul ca opus al luminii lui Hristos. (*Veniți de luați lumină... el era viața și viața era lumina oamenilor. Și lumina luminează în întuneric...*)” (p. 26). De aceea limbajul este, uneori, mai abstract, fraza eliptică, stilul mai aspru: „Causalitatea e desființată, legea succesiunii în timp, ca tot ce-i material sau psihic, dispore. Și cred și nu cred, simultan. Dedublarea. Contradicția. Deci incertitudinea, angoasa. Conștiința otrăvind totul, otrăvește și credința pe care în clipa când ne dăm seama de ea o prefacem în necredință deoarece gândind credința o scoatem din inefabil, din candoare.” (p. 39).

Celula închisorii e Purgatoriul. Singura cale de scăpare este credința. Inițierea se produce nu ca la Dante, simbolic, „nel mezzo del camin di nostra vita”, ci – cutremurător de real – în a doua jumătate a vieții (în anul 1960 Steinhardt avea 48 de ani), când oamenii pot crede că nimic esențial nu li se mai poate întâmpla. Față în față cu limitele, conștiința lucidă a intelectualului mărturisește: „Poate că acum e (...) momentul în care trec de la copilărie la maturitate, de la visare la cunoaștere, la *awareness*.” (p. 28). Redescoperirea valorilor umaniste este cheia supraviețuirii: „Trăisem ca un dobitoc, ca o vită, ca un orb. La închisoare, înspre amurg, am aflat ce-i aia bunătate, bunăcuviință, eroism, demnitate.” (p. 81).

Paradoxal pentru omul comun și – mai ales – liber, posibil – și poate

necesar ca soluție existențială – pentru omul aflat în situație-limită, suferința este metamorfozată în bucurie: „În celula 34, bucuria – izvorâtă din aristocrație, poezii și sfidare – și durerea (căci domnește un frig cumplit, mâncarea e cu totul pe sponci, apa continuă să fie viermănoasă, încăperea e apăsătoare ca într-un film de groază, bruftuilele curg gărlă, orice observație a caraliilor e însoțită de ghionți sub fălci și pumni în cap) se amestecă atât de inextricabil încât **totul, inclusiv durerea, se prefacă în fericire extatică și înălțătoare.**” (s.n., p. 33). Găsirea sensului vieții într-o celulă de închisoare este libertatea absolută – aceea interioară, a spiritului. E găsirea Fericirii.

Jurnalul fericirii lui Nicolae Steinhardt este cartea destinului ființei umane: existență și devenire, criză și iluminare, cădere și înălțare.

LĂCRĂMIOARA SOLOMON

Eul biografic

În *Literatură și frontieră*, criticul **Silvian Iosifescu** face o distincție netă între memorialul de călătorie și literatura mărturisirilor, acceptând însă ideea că ambele genuri fac parte din așa-zisa literatură de frontieră. În toate există un personaj-cheie, fie că este numit eu naratorial, fie, cum este cazul jurnalelor intime, un eu biografic.

Jurnalul, ca specie literară, aparține memorialisticii și constă în „*însemnări zilnice ale cuiva despre anumite evenimente legate, de obicei, de viața sa*” (*Dicționarul explicativ al limbii române*).

În *Jurnalul fericirii*, **Nicolae Steinhardt** adoptă o cale de mijloc între notația zilnică, precum în jurnalele lui **Titu Maiorescu**, **Camil**

Petrescu ori **Radu Petrescu** și memorialistica monografică ori tematică gen **Mircea Eliade**, **Lucian Blaga** sau **Marin Preda**. O altă deosebire majoră constă în existența unui eu biografic, personaj principal, interesat doar de autenticitatea experienței și mai puțin de un posibil cititor, întrucât personajul-autor-narator trăiește o experiență revelatorie într-un sistem despotice, dictatorial și inuman (regimul comunist din România anilor 1960) care n-ar permite niciodată publicarea acestui tip de confesiune. De aceea, astfel de mărturisiri biografice nu pot apărea decât fie postum, fie în exil. (Vezi și *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal* de **I.D. Sirbu**, *Straja dragonilor*, de **Ion Negoitescu**)

Publicat în 1991, *Jurnalul fericirii* e un memorial oximoronic, al fericirii în durere. Autorul, arestat și condamnat la ani grei de detenție, trăiește în temutele închisori comuniste Jilava și Gherla experiența transformării interioare: conștiința devenirii Homo Religiosus. Dintre cele trei posibile piste de lectură (planul universului concentraționar, nivelul eseistic al intelectualității rafinate și experiența ontologică a religiozității ființei umane) *eul biografic* își alege singur întâietatea din primele pagini. Cartea are drept moto un pasaj biblic tulburător pentru valoarea spiritual-oximoronică a parigmenonului: „*Cred, Doamne, ajută necredinței mele*”.

Transformarea este trăită mai întâi literar. Din *persoană* cu biografie reală, autorul devine *personaj-narator* de sine stătător, pe care-l numim în cazul în speță *eu biografic*. Dincolo de consemnarea și consumarea evenimentelor, autorul caută un adevăr particular ce tinde spre general. De aceea, experiența încarcerării ca și cea religioasă nu mai au caracterul unic al individualizării. Ele devin prin extensie expresia unei generații de intelectuali supuși unei probe ale destinului. Astfel, *eul biografic* real sută la sută se metamorfozează în *personaj literar*. Iar cronologia tipică jurnalului își pierde relevanța pentru personajul-autor. *Eul biografic*, devenit naratorial, răstoarnă timpul narațiunii în permanență. Mai întâi, e o secvență temporală din *ianuarie 1960*, urmează *28 și 29 august 1964*, apoi *31 decembrie 1959*, ceva mai departe

după februarie 1962, găsim ianuarie 1960, toamna 1966 și din nou 31 decembrie 1959, iar în final, de la 1932 sare la decembrie 1971. Aceste acrobații temporale caracterizează nu inconsecvența *eului biografic*, ci imposibilitatea ancorării în timpul fizic într-o perioadă tulbură, fără cap și fără coadă.

A doua transformare este de natură consubstanțială și conferă valoarea religioasă personajului-autor. Evreu fiind, în închisoare se botează și devine ortodox, descoperindu-și adevărata vocație. Botezul și convertirea la creștinism a unui „ovrei legionar” cum îl caracterizează direct tortionarii de la Securitate sunt momentele de apogeu în fericire. Pe 15 martie 1960, „părintele Mina, fără să-și scoată mantaua, dă buzna la singura căniță din cameră – e o căniță roșie, cu smalțul sărit, năclăită și respingătoare – și o umple cu apă viermănoasă proaspăt adusă de la «rezervorul» purtat de el și de alt deținut. Vin la patul meu și cei doi proeți greco-catolici și nașul”. Starea de beatitudine spirituală este echivalentă pentru personaj cu un extaz mistic perceput numai de cei înzestrați cu harul descoperirii Căii, Adevărului și Vieții. „Va să zică este adevărat: este adevărat că botezul este o sfântă taină, că există sfinte taine. Altminteri, fericirea care mă împresoară, mă cuprind, mă îmbracă, mă învinge n-ar putea fi atât de neînchipuit de minunată și deplină.”

Asemănător cu Ileana Sânziana, personajul din basmul eponim al lui Petre Ispirescu, neofitul primește în mod firesc povețe, sfaturi părintești. Cel mai important sfat ar fi putut fi cel din basm: *Și la orice nevoie, mintea ta să fie pironită la Dumnezeu, de unde ne vine tot binele și tot ajutorul.*

Dacă ar fi să le dăm ceva crezare inițiaților gnostici, abia acum e posibilă declanșarea crizei de conștiință; totul e să *inverzezi cursul Iordanului* – cf. lui Vasile Lovinescu în *Jurnalul alchimic*, Ed. Institutul European, Iași, 1999, p. 110. *Inversarea* este trecerea de la legea iudaică la cea creștin ortodoxă. Este de facto un ritual de inițiere, de transfigurare totală, ce va schimba definitiv parcursul ulterior, social și spiritual, al omului Nicolae Steinhardt.

Ca în orice **inițiere** – cf. capitolul **Mister și inițiere** din cartea lui Mircea Eliade, **Eseuri**, B, 1991 – eroul străbate două faze: prima este una activă, periferică, și a doua, contemplativ-sacerdotală; ultima presupunând atingerea unui centru spiritual sau cunoașterea de sine. La capătul inițierii, asistăm, cum spune Vasile Lovinescu, la o totală schimbare de sine, o **metamorfoză**, o **metanoia**. Este investit cu **puterea sacerdotală/mistică**. A fost **dublu consacrat: religios și ezoteric**, prin taina inefabilă a botezului. Căci nu este doar o tradiție din popor, fără semnificații, un ritual formal. Are dreptate René Guénon atunci când ne atenționează, în cartea **Simboluri ale științei sacre** că: *interesul profund al tuturor tradițiilor, zise populare, rezidă mai ales în faptul că nu sunt de origine populară.*

În felul acesta, *eul biografic* devine erou cu valențe mitice, exemplare, un Ales.

Pozitivitatea unui erou mitic devine evidentă când găsim pe acest erou în stare de tribulațiune sau de sclavaj... recunoaștem că totuși el este Prințul (Vasile Lovinescu, *ibidem*, p. 80).

Contextul caracterizează direct *eul biografic*, dar și factura cărții-document care devine din acest motiv un singular jurnal al fericirii. Este fericirea ființei umane de a-și cunoaște menirea, devenirea existențială. „După ce l-ai cunoscut pe Cristos îți vine greu să păcătuiești, și-e teribil de rușine.” La acest nivel al receptării, personajul însușește trăsăturile unui creștin adevărat, un trăitor autentic al preceptelor morale, etice și spirituale specifice unui *homo religiosus*. Firul Ariadnei, călăuzitor la toate nivelurile lecturii, este credința vie în Dumnezeu. Fie din discuțiile intelectuale cu colegii săi de detenție (Constantin Noica, Alexandru Paleologu, Sergiu Alexandru George, Dinu Pillat și alții), fie din „*colecția de paradoxuri despre care sunt convins că toate duc la Hristos*”, ideile converg către aceeași revelație a adevărului suprem. De altfel, textul cărții abundă în erudite trimiteri, ceea ce dovedește calitatea intelectuală a personajului. Sunt citați filozofi precum Heidegger, Kirkegaard, Plotin, Sf. Augustin, ori scriitorii Balzac, Camus, Dostoievski, Paul Valéry etc. Din

Salvator Dali reține că *singura diferență dintre un nebun și mine este că eu nu sunt nebun* (frază evanghelică de amețitoare, pauliniană), din Kirkegaard *contrariul păcatului nu este virtutea, contrariul păcatului este libertatea*, din Paul Valéry *prefer să cred în Dumnezeu decât să-l văd în slava sa*. Dar cele mai adânci și dese trimiteri sunt la textul evanghelic. Pentru inspiratul, inițiatul de acum *eul biografic*, orice răspuns se poate găsi în textele sacre de acum două mii de ani, valori primordiale și mitice, singurele ce au putința de a asigura ființei umane însetate de adevăr mântuirea. „*«Cred, Doamne, ajută necredinței mele» îmi pare a fi – cum să spun? – taina cea mai taină a învățaturii creștine, noua învățătură, și într-un anume fel pecetea darului Duhului sfânt.*” Astfel de concepții după care-și ghidează existența îl caracterizează indirect, dar până în străfundurile subconștientului. Și poate principala virtute dintre cele câte sunt ale personajului-autor este modestia creștină. „*O modestie și o umilință ce stau bine unui spirit încercat de existență și relativizat de cultură*” (Eugen Simion). Probabil ea a stat și la baza hotărârii lui Nicolae Steinhardt de a se retrage din împovărașorul tumult lumesc, pentru a deveni despovăratul monah Nicolae Delarohia la un moment dat.

Cum ar spune filosoful Constantin Noica în cartea **Cuvânt împreună despre rostirea românească** cu siguranță sufletul lui, al celui botezat și convertit, s-a lămurit, fie și numai pentru că, acordând crezare aceluiași filosof, **oamenii care se lămuresc lăuntric se înfrumusețază și pe dinafară.**

Eul biografic se autocaracterizează așadar prin măsura spirituală a existenței sale cu valoare paradigmatică. Limbajul elevat utilizat, raportările încărcate doct de erudiție specifică numai intelectualilor de mare clasă, tehnica contrapunctului care reliefează aleatoriu crâmpoie din memorie fac din acest tip de eu naratorial un personaj extrem de complex și modern, cu implicații deosebite în proza contemporană. „*Literatura noastră s-a îmbogățit cu o carte de prima mână*” – apreciază pe drept cuvânt Nicolae Manolescu.

NICOLAE MUNTEANU

NICOLAE STEINHARDT ȘI CREDINȚA CREȘTINĂ

În fața noastră stă un om cu credința în Mântuitorul Isus Hristos. Forța lui spirituală și scriitoricească, harul de a-i cuceri pe interlocutori, pe semenii față de care s-a purtat cu o rară modestie ce stau lângă nevoia interioară de a trece la creștinism îl fac pe Nicolae Steinhardt, învățatul, propovăduitorul dogmei creștine, incomparabil. Credința îi urmează căile creștinești ale binelui.

Marin Preda cugeta: „Omul este divinitatea înlănuțită de puterea condițiilor”. Din această reflecție, din acest adevăr care înobilează omul punându-l alături de tot ce poate fi mai mareț, se pot desprinde, se desprind pentru mulți credințe care vor să pedepsească condițiile. Pentru Nicolae Steinhardt, scriitorul, publicistul, criticul literar și jurnalistul român, încrederea în Hristos este o necesitate, este „Dragostea – virtutea creștinească supremă și singura perenă – este mijlocul fără de greș care ne stă la îndemână ca să ne dovedească umanitatea și creștinătatea”. Scriitorul mai zicea: „Să nu judecăm pe alții, dar când arde casa vecinului nu stau să mă rog și să mă îmbunătățesc, ci chem pompierii, alerg la cișmea. Altfel se cheamă că sunt fudul și nu-mi iubesc aproapele”. Nicolae Steinhardt este atât de titrat, absorbit de înțelegerea legăturilor vieții, că poate fi socotit un om ajuns la cheia de boltă (fiind licențiat în drept și litere, cu un doctorat, anul 1936, în drept constituțional). Din pregătirea sa fac parte și suferința, școala amară a vieții, închisoarea Jilava, toate urmate de atâtea consecințe care vor continua și după ce va trece la viața monahală (Mănăstirea Rohia). Din multe citate desprinse din JURNALUL FERICIRII, reiese cu necesitate cât este de asumată credința sa, de conștientă, urmată de hotărârea ce înseamnă valoarea sentimentului, a prețuirii divinității, implicarea. Sigur, nu toate pot fi spuse deodată, chiar dacă gândurile sunt de aceeași importanță. În sufletul monahului, scriitorului aflăm, după propria întrebare: „Ce înseamnă credința? Încrederea în Domnul, deși lumea e rea, în ciuda nedreptății, în pofida josniciei, cu toate că de pretutindenii nu vin decât semnale negative”. Scriitorul, monahul vede, ne spune cum este lumea. Lumea a fost observată în detalii ce nu fac cinste

omului, parcă în ciuda faptelor. „Credința ne dă bucurie, pentru că ne pune brusc de acord cu ce este real”. Explicația, în ultimă, primă instanță (Dumnezeu este adevărul). Mărturisirea apare pentru monah îndreptățită, cu atât mai mult cu cât în „Lumea aceasta zadarnică și în care ni se hotărăște soarta pe vecie, nu este atât de neimportantă, de zadarnică și de iluzorie de vreme ce Hristos a venit să moară aici”. („Jurnalul fericirii”). Nicolae Steinhardt nu are niciun moment orgoliului de a crede în infailibilitatea credinței sale. El zice: „Cred, Doamne, ajută necredinței mele, îmi pare a fi, cum să spun? Taina cea mai de taină a învățaturii creștine, noua învățătură, și într-un anume fel pecetea darului Duhului sfânt”. (Cine n-a avut momente de cumpănă în credință?, despre adevărurile, gradele lor se pare că nici nu se poate pune o întrebare, ar fi o pretenție ce depășește omenescul).

„A avea credință înseamnă să crezi în ceea ce nu vezi, iar răsplata pentru această credință va fi să vezi ceea ce crezi”, spunea cu mult timp înainte Sfântul Augustin. Martin Luther King, mai aproape de noi, aproape și de definirea credinței religioase, semna cuvintele: „Credință înseamnă să faci primul pas, chiar dacă nu vezi toată scara”. Pe cât de inspirat aforismul, pe atât de adevărat; ce pământean poate vedea toată scara?

Pentru a nu mai rămâne loc de interpretare, cel puțin pentru cei care au făcut pași serioși pe calea împăcării credinței cu rațiunea, Dumitru Stăniloae arată: „Credința este știința adevărată”. Scriitorul, monahul Nicolae Steinhardt și-a trăit viața după cele mai severe canoane. Știa și cum sunt reflectate, cântărite convingerile religioase de către filozofii aței, de către o mare parte a gânditorilor ce fac gloria spiritului uman. El opina: „Zi de zi sunt mai dispus să cred că însușirea de căpetenie a ființei umane nu este atât iubirea de sine, cât ura și invidia față de altul” („Jurnalul fericirii”). Cu aceste imagini suprapuse cu viața semenilor săi, pe de altă parte, sentimentele religioase îl vor face să spună: „Nevoia de credință o socotesc lucrul cel mai natural”. („Jurnalul fericirii”).

Cel care și-a dedicat o parte a vieții monahismului, tot în „Jurnalul fericirii”, se va pronunța și în privința a ceea ce nu poate face Dumnezeu, dacă îți lipsește credința: „Un singur lucru nu poate Dumnezeu: să ne mântuiască fără consimțământul nostru”. De aceeași cutezanță verbală și profunzime par a fi și cuvintele scriitorului francez Albert

Camus: „Din clipa în care omul îl supune pe Dumnezeu unei judecăți morale, îl ucide în el însuși”. Termenul atât de des întâlnit aici (Credința) este alăturat mai mult sentimentelor religioase. O altă parte a gânditorilor își exprimă neîncrederea în Dumnezeu, au interpretări ironice față de existența unui Creator al lumii, față de prescripțiile bisericești, adaugă, nu de puține ori, circumstanța că s-ar datora lipsei dovezilor cu privire la Creatorul lumii. „Credința ar fi un eufemism pentru prejudecată” (Paul Keller). Tranșant, cum este cunoscut, Fr. Nietzsche crede și el, dar altceva: „Credința înseamnă să nu vrei să știi ce este adevărul” ș.a.m.d.

În fața opiniilor „dovezilor”, analizelor, altercațiilor filozofice (bineînțeles că niciuna nu poate fi infailibilă, validată ontologic și de aici nici în planul cunoașterii), scriitorul își mai rezumă cunoașterea religioasă, credința, ne mai spune: „Credința e suprema armă secretă, care anihilează toate necesitățile, împrejurările și pulverizează hazardul”.

Cu puterea de a crede în Dumnezeu, sentimentul, adevărul ce-l susțin nu se încheie, mai vine îndemnul la luptă până la sacrificiu, parcă ne-ar călăuzi că lupta dreaptă îi place lui Dumnezeu.

N. Steinhardt dă relief unei gândiri a implicării: „Împrejurările sunt mai întotdeauna grele. Și fiecare obține ce vrea, dar ceea ce vrea cu adevărat, nu ceea ce spune că i-ar plăcea să aibă, ceea ce se obține prin neprecupețit sacrificiu, înfrângând lenea, nestăruind asupra scrupulelor. Împrejurările nu pot fi scuze decât pentru ratați; și ratații pe plan social sau duhovnicesc sunt cei care s-au dat bătuți, n-au avut mesaj, sau le-a fost destul de scump („Jurnalul fericirii”).

DANIEL MUREȘAN

La Beclean

După ce m-am dumirit – cu admirație și drag – asupra prestanței domniei sale la o sesiune de lucrări interdisciplinare de la Dej (1983), în noiembrie al aceluiași an aveam să-i fiu lui N. Steinhardt amfitrion la Beclean. Radu Săplăcan îl invitase, în numele cenaclului *Saeculum*, să participe la aniversarea lui Teohar Mihadaș, pe care o pusese la cale de ziua nașterii sale (65 de ani).

A coborât de la Rohia cu o zi înainte și l-am preluat, ca să-l cazez la camera de oaspeți a Liceului (atunci) Metalurgic (Becleanul devenise oraș de cinci ani și încă nu avea hotel). Remarc receptivitatea directorului Vasile Greluș, care a acceptat, fără rețineră, ba chiar emoționat, găzduirea.

Cu ocazia aceasta, i-am oferit lui Steinhardt romanul meu recent apărut, *Opt zile pentru totdeauna*. A doua zi, când l-am condus la cantina liceului, pentru micul dejun (n-a acceptat decât un ceai de mușețel cu tei), am avut surpriza să-mi spună că, peste noapte mi-a citit cartea și va scrie despre ea. Eram topit de bucurie pentru o așa învrednicire. Și, într-adevăr, într-un număr de iarnă a anului următor aveam să găsesc în **Astra** brașoveană cronica *Treaba ursului*, semnată de Nicolae Steinhardt.

Apoi, înainte de a pleca spre Casa de Cultură, i l-am prezentat pe Ioan Pinte, mezinul cenaclului *Saeculum*. Și i-am lăsat împreună, ca și cum nu voiam să stânenesc dialogul dintre tată și fiu. Din clipa aceea, avea să se săvârșească o comunitate de suflet și spirit între ei, profundă și durabilă.

La întâlnirea aniversară, Steinhardt i s-a adresat lui Teohar Mihadaș astfel: „Aromânii, din stirpea căroră faceți parte, reprezintă aristocrația de gând și suflet a poporului român”. Desigur că și-a argumentat aserțiunea într-un stil persuasiv, ferit de bunăvoințe encomiastice.

La trei ani după această întâlnire, la Beclean, de data aceasta avea să fie amfitrion Ioan Pinte, junele poet fiind acum căsătorit și locuind la parterul unui bloc de locuințe de pe actuala stradă Grigore Silași. Era însoțit de artistul plastic Ovidiu Avram. Dacă, între timp, l-am vizitat în câteva rânduri la Rohia pe Monahul Nicolae, cu pictorul nu mă mai văzusem de când îmi făcuse coperta la cartea mea de debut. Aveam tot dragul să-i revăd pe amândoi. Avram adusese cu el un set de lucrări în culori acrilice și, după ce le-a

înșirat prin odaie, ne-am apucat fiecare să le comentăm (după puterile noastre...), căci augustul musafir ne-a lăsat la un kilometru distanță cu verva, și broderia aprecierilor domniei sale.

După aceea, ne-am întins la taifas: despre lumea bucureșteană, despre artă, despre firea românului (aruncasem eu o sămânță de vorbă pe tema aceasta). Gesticulând ca o veveriță care întoarce mereu o alună, cu o voce în care fine nuanțe de ironie se armonizau cu puseuri ludice, am auzit rostiri ce nu se dezlipesc nicicum din existența mea diurnă.

„Precum știți, eu sunt pe jumătate român, pe jumătate ovrei – a ținut să precizeze tranșant. Dar, spre deosebire de dumneavoastră, am avantajul de a cerceta și înțelege osatura morală, civică a românului de azi și de dinăuntru și de dinafară. Ei bine, poporul acesta riscă să se degradeze, biologic și moral, prin alcoolul de toate zilele și prin minciuna cea de toate zilele.”

Și încă una: „Sunt două verbe definitorii pentru destinul acestui neam, unul în suferință, altul în eferescență. Pentru generația mea, definitoriu a fost verbul *a răzbi*, pentru oamenii de acum este *a te descurca*”.

La un moment dat, s-a uitat la ceas și, cu un fel de blândă autoritate părintească, a hotărât: „Domnilor, e ora 10. La culcare !”

CORNEL COTUȚIU

Creștinare și explicație la un poem

Exista, la fosta I.G.C.L. Petroșani, contabilul Nea Anghel (după 1989, pensionar retras la Balș), un bun cunoscător al destinului culturii române, marcat de tragic în desfășurarea spectacolului lumii noastre. Ne împrietenisem sub semnul lui Gib Mihăescu. Eu, făcând liceul la Drăgășani, orașul scriitorului, și avându-l ca profesor de istorie chiar pe ginerele său, pe domnul Pavel, care îmi înlesnise vizitarea casei scriitorului, a răsfoirii manuscriselor, a privirii lunetei aduse de la Paris și a citirii operei acestuia, ce începea după '65 să iasă din chingile roșii ale interzicerii, eram, pot spune, „la mine acasă”. Și cu toate acestea, dialogul cu contabilul Nea Anghel abia l-am menținut echilibrat. El venise din Craiova, fiu al unui preot care petrecuse câțva timp în celulă cu omul de o rară cultură, Nicolae Steinhardt. „*Preotul făcuse din firimituri de pâine, înmuiate în salivă, chipul lui Iisus răstignit pe cruce* – mi-a

povestit fiul-contabil. *Pe Iisus, cel așteptat clipă de clipă de fiecare deținut, în orice celulă. Acum celula era aleasă pentru schimbare de destin. Seară de seară, după ce zgomotele cizmelor caraliului vigilent se îndepărtau pe coridor și nu mai era nicio teamă ca el să-i privească prin vizetă, creștinii din celulă așezau pe Iisus într-un colțisor și, rând pe rând – în afara evreului Steinhardt –, îngenunchiau și se rugau. Brusc, caraliul trănțește ușa și, fără niciun cuvânt, ridică bucățița de pâine cu chipul lui Iisus și o aruncă în mijlocul camerei, și-o calcă. Izbește cu talpa cizmei, încercând s-o sfarme. Nu se poate. Izbește mai tare, cu toată forța și greutatea. Izbește cu disperare, dar nicio fărâmă de pâine nu se rupe din chipul lui Iisus. Înnebunit, aleargă afară, urlând. De atunci, pe caraliul acela nu l-au mai văzut, dar între ei a apărut un nou creștin: evreul Nicolae Steinhardt, care nu participa la rugă, dar văzând minunea, s-a cutremurat – ca pe un drum al Damascului – și a luat hotărârea să se creștinească.” I-am mulțumit lui Nea Anghel pentru aceste cuvinte și, cuprins de forța lor, am scris, în aceeași zi, poemul:*

Dragoste justă

Lui N. Steinhardt

Ca între săbii, ei și-au împreunat mâinile
Față-n față cu bucățița de pâine,
Devenind una în noaptea aceea.

Zi după zi, strânseseră firimitură cu firimitură
și, cu răsufletul gurilor, le-au dat forma
ale cărei părți ei nu uitaseră să fie.

Între pereți, cei trei păreau un singur om.

Triumfător îi privește din afară cel
cu ochi de fier. Surprinzându-i strânsi,

deschide ușa și, fără să le respecte
pacea,
le calcă în picioare bucățița de pâine.
Nicio fărâmă nu cade, nimic nu se
sfarmă.

Înspăimântat aleargă afară, aruncându-se-n noapte,
cu zgomot, precum un bulgăre în apele
mari.

Între pereți, cei trei erau un singur om

cu-o pâine aburindă în mâna întinsă.
Firimitura de pâine iubește pâinea, și
mâna
Iubește trupul, căci parte ea îi este.

DUMITRU VELEA

Ochiul transcendental

Mergând din creastă în creastă.
Empedocle

Eminescu consideră geniul o entitate care nu face parte din lumea noastră, nu se află în planul creației, astfel că, fiind „scrieri străine”, Dumnezeu „se împiedică în cifrul său”. Este gând pur și când se va elibera din „trupul cel urât”, în care a fost captat, geniul va crea o lume a sa, paralelă celei a lui Dumnezeu. Așa cum am mai relevat și altă dată, este cea mai radicală concepție despre geniul, neîntrevăzută până la Eminescu. De asemenea, în ce privește sensul iubirii, autorul *Lucașului* are o concepție cu totul nouă: prin contopire, cei doi refac primordialitatea: „Două inimi când se-mbină / Când confund pe tu cu eu / E lumină din lumină. / Dumnezeu din Dumnezeu” – mai sus încă, substituie spiritul etern din ajunul creației: transa din contopirea dragostei este o „jertfă adusă Marelui Spirit”.

Pentru asemenea deschideri spre un *dincolo* ne mai relevat, este nevoie de un al treilea ochi, un *ochi transcendental*, fiind astfel vorba de viziuni *unice*. Este actul unei supraconștiințe. S-a vorbit recent de o „conștiință transneurală” sau are loc un impuls din spațiul cuantic accesibil comunicării pentru unele spirite.

Tot cu ochiul transcendental vede Eminescu drumul lui Hyperion către Demiurg, acel *dincolo* de *dincolo*, unicat în lirica lumii: „Căci unde-ajunge nu-i hotar / Nici ochi spre a cunoaște / Și lumea-ncearcă în zadar / Din goluri a se naște. // Nu e nimic și totuși e / O sete care-l soarbe. / E un adânc asemene uitării celei oarbe”. Neta deosebire dintre văzul ochiului comun și al celui transcendental se observă la prima coborâre a *Lucașului*. Eminescu descrie eonul de sus ca fiind „mort de nemurire” – *tot von Unsterblichkeit*, după expresia nietzscheană – „Iar umbra feței străvezii / E albă ca de ceară. / Un mort frumos cu ochii vii / Ce scânteie 'n afară”. Descrie transfigurarea – *starea de dincolo* a

lucașului, a lui Hyperion, a geniului, în raport cu lumea omului, stare care ia naștere în contactul cu lumea de jos. În schimb, în contrast, fiicei pământului nu îi este accesibilă această viziune; ea îl vede pe *Lucaș* ca fiind un mort: „Străin la vorbă și la port / Lucești fără de viață. / Căci eu sunt vie, tu ești mort / Și ochiul tău mă 'ngheață”.

*

Cu un al treilea ochi, gânditorii presocratici au instituit primele deschideri filozofice, au întemeiat adevărurile fundamentale ale gândirii – reluate apoi de întreaga istorie a filozofiei europene, începând cu Platon, care efectuează prima lor sinteză.

Câteva exemple. Heraclit afirmă că viața este o moarte vie, repetată de la clipă la clipă, astfel că „toți ne trăim propria moarte”, că firea îi este omului propriul *daimon*, iar gândurile omului sunt simple jocuri de copii; de asemenea, că armonia invizibilă este superioară celei vizibile; Platon reia această idee și concepe lumea umană a formelor, muritoare, ca fiind o copie a unor arhetipuri eterne din *empireu*. El inversează astfel sensul unui proces inițiat încă de omul din începuturi care proiectează în ideal modele existențiale supreme. Empedocle definește istoria omului: o luptă între iubire și ură, fiecare având ciclic perioade de dominare. Platon (în *Ion*) reia de la Democrit ideea că inspirația poetului este suflu divin, idee reluată apoi, între alții, de Hölderlin, de Eminescu. Și tot Democrit este cel dintâi care afirmă că educația, poetică în primul rând, creează omului o a doua natură. *Das Ding an sich* („lucrul în sine”) din *Critica rațiunii pure* kantiene își are

originea în ideea lui Democrit: „În realitate noi nu știm nimic, pentru că adevărul se află în adâncul abisului”... „Căci naturii îi place să se ferească de ochii noștri”, afirmase mai înainte Heraclit.

Cuvântul lui Eckhart: „Există o inimă a intelectului” a fost precedat de cel al lui Empedocle: „Căci sângele care afluează în jurul inimii este propriu-zis gândirea”. Or, toate aceste adevăruri prime au fost văzute de *gânditori poeți*, căci, precum se știe, presocraticii și-au scris operele în versuri, iar stilul, mai ales la Empedocle și Parmenide, are loc în entuziasm (= a fi în Dumnezeu) și uimire (căci *mirarea* este începutul filozofiei, va afirma Platon).

Tratatul despre sublim al lui (pseudo) Cassius Longinus este o deschidere crucială privind suprema valoare estetică. Nicio concepție ulterioară nu a depășit acea viziune primă. Recent s-a afirmat că sublimul constituie o energie care ar putea metamorfoza ființa umană făcând-o „mai profundă, mai magnifică”.

Indienii au așezat mai sus de Brahma, creatorul lumii empirice (în conlucrare cu Maya, distructivă), pe Brahman, pentru a salva principiul absolutului valoric. De partea Europei, Magister Eckhart cu ochi transcendental a conceput o supraentitate divină – Deitate (*Gottheit*), aflată mai sus de Dumnezeu (*Gott*), deci care nu se contaminează de crearea lumii umane cu nereușitele ei. Și tot el afirmă că *omul poate crea pe Dumnezeu* (concepție care va fi reluată la Jakob Böhme). Cum asemenea viziune venea în totală contradicție cu concepția universal admisă până la el privind raportul om-Dumnezeu, Eckhart previne: „Cei aleși vor înțelege, ceilalți vor trebui să creadă”. Această afirmație ea însăși este un adevăr unic, vorbind despre imposibilitatea ochiului comun de a întrezări ceea ce vede un al treilea ochi. →

GEORGE POPA

Tia Peltz, Cantina săracilor

Pentru Giordano Bruno, libertatea metafizică radicală înseamnă zborul infinit al intelectului „eroic”, care nu se oprește niciodată, pentru că orice oprire înseamnă limitare, însuși absolutul e oprire. Și Eminescu afirmă că „absolutul e frate cu moartea”, așa încât poetul a fost nemulțumit de finalul din *Lucașfărul* și intenționa „să-i înalțe cu mult sfârșitul à la Giordano Bruno”. Deci, în sensul întrevăzut de ochiul transcendental al filozofului-poet italian.

Cu un ochi transcendental, a sculptat autorul reginei Nefertiti, cea expresie transfigurată, unică în arta tridimensională, care pare a spune: „Nimeni nu poate vedea ceea ce văd eu dincolo”; sau expresia, de asemenea unică, inimitabilă a Giocondei: conștiința de a fi o taină lăuntrică în marea taină universală.

Cu un ochi transcendental a văzut autorul anonim al baladei *Miorița* moartea ca pe o nuntă de înveșnicire cu întreaga natură, o apoteoză feerică transvaluată mitic.

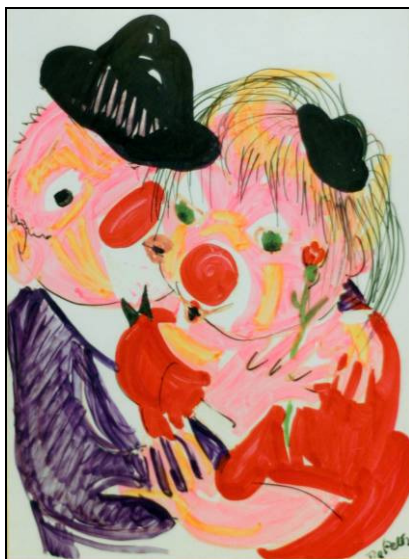
Poeemele lui Hölderlin se află pe crestele gândirii pe care nu le părăsește niciodată. Prin excelență, tot ce el a scris – sub semnul sublimului – la cea mai înaltă tensiune a intelectului, a fost văzut cu un ochi transcendental. Cel de „al treilea ochi” atribuit de poet lui Oedip în finalul poemul *In lieblicher Blaue*, este de fapt ochiul lui Hölderlin. Cu ochiul său transcendental a văzut Hölderlin „o lumină filozofică” la fereastra sa. Că viziunea autorului *Imnurilor* se află pe un plan de transcendentalitate dificil de întrevăzut se reflectă în afirmația lui Heidegger, potrivit căreia, după două veacuri, germanii nu sunt încă pregătiți să-l înțeleagă pe Hölderlin. Analog, nici românii nu sunt pregătiți să-l înțelegem integral pe Eminescu.

Dovadă criticile aberante sau confuze, până la negare.

Cu un ochi transcendental, a văzut Amenofis IV, Akhenaton, că toți oamenii sunt egali în fața unui Dumnezeu universal unic, transzoo-morf. Prin un al treilea ochi a introdus Socrate *rațiunea* în circuitul valorilor supreme, iar Iisus *iubirea* – universal dăruită. Ochiul transcendental al lui Buddha a văzut că esența lumii umane (dar și divine) este suferința și că mântuirea de suferință trebuie să fie scopul omului. După o lungă istorie de filozofie sistematică, Nietzsche sparge formulele și creează gândirea înaripată – *aforistică și poetică*.

Cu un ochi care privește într-un dincolo al lucrurilor eterne au compus

înainte de toate Bach, Mozart, Beethoven. Această triadă a văzut că – aparent paradoxal – *armonia*, finitudinea perfectă, *dezvoltă puterea magică de a elibera spre infinit sufletul*, spiritul: un infinit al armonizării cosmice prin dizolvarea în inefabil. În lipsa acestui ochi stă ineficiența eliberatoare a muzicii „moderne” a disonanțelor, a stridențelor, care închid sufletul într-o țesătură sonoră confuză inextricabilă. Miracolul muzicii este unul din cele mai dificil de înțeles.

Tia Peltz, *Clown*

Se observă că marile mutații în istoria spirituală și socială sunt efectuate de asemenea vizionari.

Și se mai observă că acei care au efectuat asemenea mu-tații sunt uneori eliminați fie de către iraționalitatea oamenilor, precum Akhenaton, Socrate, Iisus, Giordano Bruno, fie, ceea ce pare foarte straniu, de către iraționalitatea naturii, așa cum s-a întâmplat cu Hölderlin, Emi-nescu, Nietzsche. Natura jertfește?

Dar oare „nebumnia” unor asemenea genii e chiar închidere?

Explicații medicale s-au imaginat și se mai pot imagina multe, mai largi ori mai strâmte, mai verosimile, mai aberante.

Se poate însă gândi și altfel, plecând de la o realitate fundamentală: Hölderlin, Eminescu, Nietzsche s-au mișcat în zona extremă a simțirii și cuetării – *in extasis mentis*.

Tensiunea demăsurată a unui *intelect eroic*, de care vorbea Giordano Bruno, acele „fulgurații intelectuale” din viziunea lui Eminescu au supt atât de înalt, atât de departe, încât este ca și cum a fost pierdut drumul înapoi? Sau,

cunoscând starea ultimă, cea „nelume” dincolo de a fi și a nu fi, intuită de Eminescu, ființa empirică s-a dizolvat în ea, în trasa revelațiilor? Ori, ca să împăcăm și medicina, efortul-limită al minții a depășit capacitățile biologice ale substanței cerebrale? Jaspers afirmă că „nebumnia” lui Hölderlin „*deschidea fereastra spre Absolut*” – un dincolo indefinisabil. Betina von Arnim scria despre unele din poeziile sale din acea perioadă: „*Au ceva bulversant, adevărul inimii și al poeziei care străpunge ceața rațiunii asemenea soarelui toamna*”. Vedeau dincolo de raționalitate. Pentru că, afirmă Rimbaud, „*Palida noastră rațiune ne ascunde infinitul*”. Tâmplarul Zimmer spunea despre Hölderlin, pe care l-a găzduit pe malul Neckarului timp de 37 de ani de penumbră a minții: „nu e nebum, știe prea multe”. De altfel, poeziile din acea perioadă sunt de o profunzime uneori greu de dezlegat. Poetul însuși o spune în misterioase fragmente: „*Din Dumnezeu iese opera mea... Atotputernicie e ceea ce creează Fiul nopții*”. „*Totul este lăuntric / Asta separă / Așa este apărut poetul // Temerarule! ai vrea față în față / Să-i vezi sufletul / Te-ai ruina în flăcări*”.

*

Marile mutații în istoria spirituală a omenirii au avut loc prin văzul unor aleși, dincolo de aparența cotidiană accesibilă ochiului comun. Dar acum nicio ruptură de nivel nu se mai produce, nicio radicală deschidere valorică.

Dimpotrivă, de un secol se succed cu mare rapiditate o avalanșă de isme gălăgioase care se pretind inovatoare.

În realitate, nu este vorba de viziuni ale unor noi deschideri creatoare, afirmatoare ale omului, ale existenței pe planuri superioare neîntrevăzute încă, ci o luptă acerbă a destructivului în sine împotriva așezărilor armonioase ale vieții. Epocă a confuziei, a fragmentarismului și disoluției.

Desfigurativul a năpădit nu numai pictura și sculptura, dar și muzica, literatura, filozofia – întreaga cultură.

Numai că, așa cum s-a întâmplat cu marile schimbări din istoria omului, un asemenea gol, asemenea stare negativă, cu cât se accentuează, cu atât devine o mai puternică energie care cheamă prin contrast comutarea axiologică: izbucnirea unei afirmații, a unei pozitivității a vieții, a existenței în general, o reînnoire superioară radicală, al cărei chip nu-l putem prevedea. Cheamă un ochi transcendental.

Eseu

MEMORIU CĂTRE CEL DE SUS

Aventura, deopotrivă prima și ultima, a lui Constantin Noica a fost cultura, unii, pragmaticii, politici, i-au reproșat aceasta. Cultura, la Noica, era însă *logosul*, vorbind de ea se gândea la sacralitatea omului deja de sub vremi. Mărturisirea gânditorului în această ordine era următoarea: a ridica profanul – materia, viața, istoria la sacralitatea sensului și la conștiința lui de sine, a vedea totul ca întruparea unui logos, este aventura ultimă a omului. Un *logos* va fi având însă și *locul* acesta al nostru, ne încredințează Constantin Noica, iar *ființa* locului românesc, dacă-i va fi rămas un „rest”, e datoare „lumii cu acest rest”. Un „rest”, cu care poate ne-am îndatorat lumii, sunt și cuvintele uitate. Dintr-o uitare (spune el) ce adesea e o uitare de sine, în măsura în care vorbirea omului e și *ființa* lui, le poți scoate, pe toate cele care ni se par grăitoare. Grăitoare, firește, pentru lucrarea spiritului cuprinsă în ele, pentru că „noi gândim și creăm în cuvintele noastre, încă”.

Plata datoriei e aidoma unei *deschideri*. Dacă – scrie acum Noica – „determinările întru sine ale poporului român sunt cunoscute, deschiderile lui nu s-au încheiat încă” (1): deschideri, iată, spornice, gândul românesc și lucrările sale pot spori zestrea lumii; mai mult, ele deschid între lumi, la marginile cărora s-ar așterne acum duhul transparenței, prăbușind ziduri și alungând izolarea. Constantin Noica zice: „Iar ceea ce cu siguranță nu este dat altor comunități de astăzi, este deschiderea posibilă între cele două lumi, Vestul cu Extremul Vest și Orientul Apropiat cu Extremul Orient, două lumi a căror întâlnire stă să se producă. Nicăieri situația *închiderii ce se poate deschide* nu apare cu atâta relief istoric: două lumi masive închid, în întâlnirea lor, o comunitate care, în loc să fie strivită de ele, ca la o răscruce, poate să se deschidă către ele și, mai ales, **să le deschidă una către alta**. Aici s-ar putea înscrie, cu rol pozitiv, adecvația noastră sau înrudirea cu noutățile veacului, laolaltă cu păstrarea unor valori ce sunt mai vechi decât veacul. Dacă te întrebi de ce poporul acestuia i-au reușit afirmările de sine din trecut, și

de ce în Europa de de astăzi el păstrează sorții câtorva bune deschideri, răspunsul ar putea să fie: pentru că el are o potrivită întâlnire cu *ființa*.”(2) Profeția lui Constantin Noica, făcută în vremea imperiului sovietic și a „cortinei de fier”, aproape că s-a împlinit, astăzi.

Cuvinte grăitoare, o potrivită întâlnire cu ființa, Constantin Noica va găsi, în afara folclorului, la Eminescu, la Principele D. Cantemir. Scrierea, ca și necunoscută, **Modelul Cantemir în Cultura noastră sau Memoriu către Cel de Sus asupra situației spiritului în cele Trei Țări Românești** a fost tipărită abia în 1995 (3). Am avut și eu o dactilogramă – circula cu câteva decenii în urmă ca „samizdat” – și după 1989 am tipărit din ea în revista brașoveană ASTRA. (4) Eseul a fost conceput în 1973, an dedicat de UNESCO principelui moldovean. Aproape nimic din **Jurnalul de idei** (anii sunt, iată, împrėjmuitori) nu ne trimite la ideea acestei redacțiuni. (5) Am găsit, firește, câteva însemnări despre lexicul filosofic al lui Cantemir, expresii pe care Noica le propunea spre asimilare culturii europene; altele încă se strecuraseră deja în cărțile isprăvite ale gânditorului (**Rostirea Filosofică Românească, Sentimentul Românesc al Ființei** etc.). Constantin Noica tocmai fusese în acel an, acompaniat de Mihai Olos („nebulul de Olos”), în Maramureș (la mine acasă, pe Iza, ca să zic așa, în Strâmtura și Rozavlea, apoi în Ieud, a fost și la Surdești, atunci satul cu cea mai înaltă biserică de lemn din lume, astăzi se pare că pe primul loc e Săpânța). A trecut și pe la Voroneț, probabil prin Pasul Prislopului și

Tia Peltz, *Autoportret de tinerețe*

paginile de **jurnal** sunt încântate de ceea ce i-au descoperit ochilor și gândului locurile acelea de taină. Să-l fi și întărit oare în ideea ce avea să ne-o propună cu acest **Modelul Cantemir**, cu acest **Memoriu**? Anume că *ființarea* românească rămâne, sub vremi, de nu cu partea de *real*, atunci cu partea de *posibil*? Dar până aici (așa cum se vede și din primele pagini), împreună cu prințul Cantemir ne ceartă pentru precaritățile și hibebele semințiilor valahe: o temă de meditație sau un lung prilej de a ne urmări *ființa* națională, cum s-ar spune, în descreșterile și creșterile sale.

Constantin Noica ne vorbește aici întâia oară de primatul, în *ființarea* românească, a *posibilului* în raport cu *realul*. (Va mai reveni asupra ideii – ca, de exemplu, în micul eseu din 1987 – tipărit în *Revista de Istorie și Teorie literară*, mai târziu va intra într-o carte – **Superearea românească**). Prima consecință a rămânerii românescului în aria *posibilului* e lipsa, la noi, a *fausticului*. E paradoxul nostru: suntem latini fără de dezlegare faustică (însușirea, identificată de învățați după personajul lui Goethe, fiind, pe scurt, setea de cunoaștere și nesațiul de putere, prin urmare o calitate în măsuri excesive). Românii nu dețin fausticul la proporția la care îl posedă alte popoare europene – cele ce s-au desprins, de exemplu, din gândul și faptele cezarice. Nimic nu este mai doveditor de aceasta decât felul în care limba noastră a prelucrat cuvântul latinesc *superare* – care înseamnă „a domina” – transformându-l, în chip straniu, în cunoscuta *supărare* (necaz și obidă, burzuliaială, vai de noi!). Constantin Noica presupune că ne-am fi supărat de fausticul altora și că, nedovedindu-l, l-am pus (ca și Goethe, însă) pe seama Dracului. Nefiind faustici, am avea totuși toate darurile *posibilului*: →

A.I. BRUMARU

SCRIITORII ȘI SCRIBUL

Pe scriitori îi recunoști
după mersul lor pre-umblat
pe culoarele cuvintelor,
ca netratații la vremea crizei,
mereu urmărindu-se
în labirintul
Scribului egiptean din Luvru,
punctând la nesfârșit
sintaxele tăcerii.

Astfel devin scriitorii
muritori nemuritori,
întruchipări ale tainei
azvârlirii la coș.
Păzitori și paznici,
precum Scribul.

ANDREI FISCHOF

LA TANTI ELVIRA

Se-nclină cupole de crini peste ape.
E-un aer cu multă otravă. Iau lyra

Și cânt, deși nimeni n-aude, de foarte
aproape

La tanti Elvira.

Fantomele țepene cu aer crăiesc
Vin zvelte din grote. Fac vira
Și-n apele timpului reavăn plutesc
La tanti Elvira

E-un amplu desfrâu cu licori:
Clondirul pește clondira
(Nici nu-ți mai pasă că o să mori)
La tanti Elvira.

Nu pot să fac blânde imperiile
Nu pot schimba zilelor mira
Cel mult fac uitate mizeriile
La tanti Elvira.

MIHAI OCTAVIAN IOANA

Cristelle, eu te-am gândit pe tine
Rănită de neaua zilelor acide,

Iubirea e și ea un zid de piatră
Săpată deja în zilele aride
Te pot uita, tu uită-mă deja!
Eu sunt, demult, o vagă rătăcire
Legată uneori de-o amăgire –
Lumina zilei nu mă mai îmbată
E vremea să devin o amintire!

Cristelle, moi, j'ai pensé à toi,
Blessé par les jours de neiges acides!
L'amour est-il un mur de pierre,
Déjà creusé dans ces jours arides.

Je suis, depuis longtemps, une vague
errante,
Parfois liée à une illusion sans avenir
Dans la lumière des jours, où je suis
ivre,
Il est temps pour moi de devenir un
souvenir!

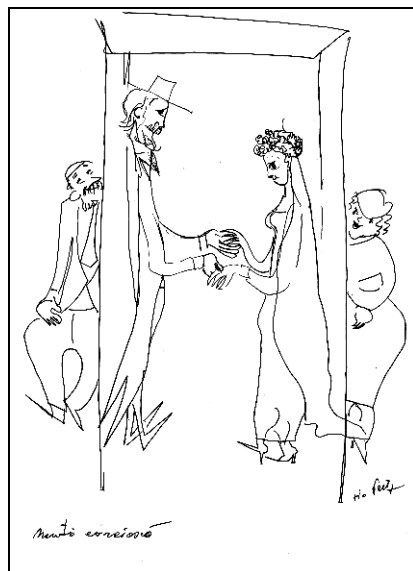
IOAN LILĂ

MEMORIU CĂTRE CEL DE SUS

→ darul spațiului, cu felurile de locuire, nu însă și pe acela al timpului. Dacă la europenii din Apus constatăm cunoașterea nețărnută, la noi (cu bietul om de sub vreme) istoria a căutat mereu doar vindecarea și mântuirea. Există precarități, desigur, și de o parte și de cealaltă. Apusul a avut și răbdare destulă în spatele precipitărilor lui (căci, fără de răbdare, nu ar fi construit atât de variat și de robust în toate); dincoace, la noi, posibilul cu toate neisprăvirile, neîmplinirile lui va fi ducând, câteodată, la miracole. Acestea însă să nu se constituie, ne putem întreba, doar într-un infinit – îndelung și dureros privegheat – „tipar de așteptare”, cum ar spune Mircea Vulcănescu?

Împreună cu principele român și deopotrivă savantul european Cantemir, Constantin Noica ne mai dojenește în acest **Memoriu** și pentru „polihistorism”: atâtea, Doamne, începem și reîncepem, fără a isprăvi, fără a împlini! E o meteahnă asemeni „lăutărismului”, de care ne-am făcut și ne mai facem încă vinovați (atâția, spune filosoful de la Pălăniș, după război s-au improvizat în profesori universitari; și atâția, să adăugăm,

continuă și astăzi să o facă!). Nu pregetă însă să scrie: „Întreg poporul românesc îmi pare a sta cu posibilul său față de realul istoric al altora – ca în fața fratelui Alexandru. N-are decât posibil – spre deosebire de vecinii săi

unguri – și nu va face nimic în istorie, ci va rămâne veșnic în posibil. Stă prost cu timpul sub toate formele – timp istoric, eternitate sau aeveternitate, cum spuneau medievalii – dar stă bine cu spațiul, pe arcu acesta al Carpaților, unde s-a înscris o istorie mai adâncă decât altele (...). Dar posibilul acesta e mai

întins decât realul, e mai cuprinzător, cum erau măicuțele din Moldova față de fratele Alexandru, învingătorul sovietic”.

„Este loc – își încheie **Memoriul** Constantin Noica – și pentru *posibilul românesc*, sub semnul lui Cantemir, sub semnul structurilor de lemn din Maramureș sau sub semnul lui *ar fi să fie* din cugetul și vorbirea noastră. Aceasta este, cu puțințele și neputințele ei, situația spiritului în cele Trei Țări Românești, la finele anului de grație 1973” (6).

1. Constantin Noica, **Sentimentul Românesc al Fiiței**, Editura Eminescu, București, 1978, p. 9.

2. Idem, p.12.

3. Constantin Noica, **Modelul Cantemir în cultura noastră sau Memoriu către Cel de Sus asupra situației spiritului în cele Trei Țări Românești**, Editura Atena, București, 1995.

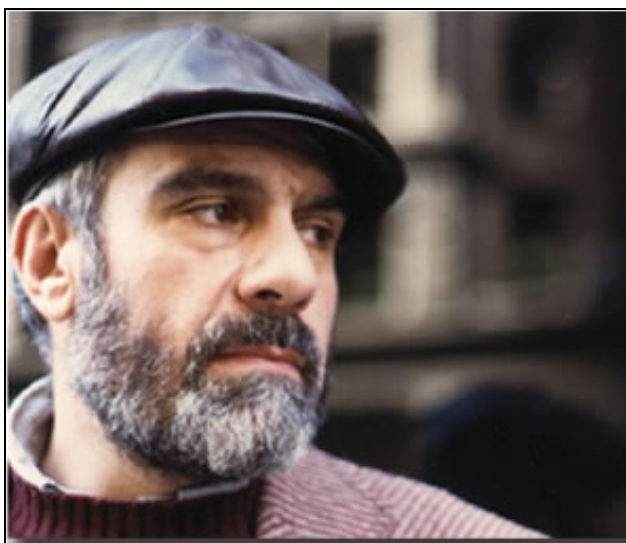
4. Revista ASTRA, nr. 235, 236, Brașov, 1993.

5. Constantin Noica, **Jurnal de idei**, Editura Humanitas, București, 1990.

6. Constantin Noica, **Modelul Cantemir...**, ed. cit., p. 54.

Tia Peltz, *Nuntă evreiască*

DIN NOU DOVLATOV*

Întâmplare sau nu, dar locuind tot în SUA, citeam în 2009 traducerea Marianeii Șipoș din limba rusă a romanului *Compromisul* (în original, *Kompromiss*, 1981). Iar în 2012, aceleași oficii de critică literară le-am aplicat volumului de schițe, nuvele și povestiri, intitulat *Geamantanul* (în original, *Cemodan*, 1986). Cartea a apărut sub aceeași semnătură a traducătorului și cu același titular, prozatorul Serghei Dovlatov.

Îmi vine extrem de greu să-i înțeleg pe unii scriitori ai emigrației, indiferent de naționalitatea pe care o reprezintă, care, cum ajung în SUA sau în orice țară occidentală, mai ales a Europei, privesc înapoi cu mânie. Fierul roșu pus pe tot ce a fost într-un trecut becisnic se încinge mai abtîr acum când libertatea exprimării este deplină. Majoritatea celor care vorbesc despre gravele turbulențe trăite transformă traumele de ieri în relatări, amintiri, în condamnări publice, unele luând calea jurnalisticii oficiale. Dacă în familie mai sunt urmași, ideea de a nu trăda țara în care s-au așezat devine obsesivă. Puțin probabil ca Dovlatov să fi avut timp și mai ales hărnicia, adică voința de a învăța engleza americană, după venirea sa la New York, în 1978, când i-a apărut prima carte *Nevidimaia kniga* (*Cartea nevăzută*). Fiindcă nașterea băiatului Nick a fost în aglomerata metropolă, ziaristul s-a exprimat sincer tulburat: „Copiii mei vorbesc rusa fără niciun chef. Eu, fără niciun chef, engleza”.

Oricâte însemnări, comentarii sau interpretări despre vreuna dintre cele 12 cărți lăsate de Serghei Dovlatov (3 sept. 1941 – 24 aug. 1990, mama armeană, tatăl evreu), o mediană a acestora s-ar formula așa: literatura lui Dovlatov se circumscrie realismului stenic, de tip constatativ. Scriitorul realizează incizii și acolade, în timp și spațiu, la o populație cunoscută în detaliu. Intimitatea celui **eu** participativ nu se desfoliază decât cu limite și cu strictul necesar. Mai toată proza lui Serghei Dovlatov aparține biografismului, reînviat și remodelat teoretic de francezi. Dovlatov a realizat un biografism de suprafață. Vioiciunea acestuia însă o dă dialogul, dinamica textului o dă retorica asumată individual. O frază din „The Village Voice”, citată pe coperta a IV-a a cărții *Geamantanul*, sună pedant, deloc atractiv, fiindcă n-are acoperire în realitatea narativă existentă: „*La Dovlatov, personajele*

ard la fel de intens ca la Dostoievski, dar într-un iad mult mai vesel”.

Cartea se deschide cu... *Introducere!* Cum altfel, dacă „dezbateră” face loc cerințelor standard impuse tuturor care vor să aibă pașaport?!

De aici înainte începe... biografia autorizată („eram pe atunci student...”): privirea în oglindă și trecerea în revistă a obiectelor dintr-un geamantan: „*trei perechi de șosete finlandeze de nailon, o cămașă de poplin, niște ghete furate, un costum la două rânduri, o centură de ofițer, o scurtă de catifea, o căciulă de blană, mănuși de șofer*”.

Dacă acesta este inventarul, nominalizat în existența lui, interpretările autorului au gradări diferite. *Șosetele finlandeze de nailon* propun o noimă epică demnă de luat în calcul – comerțul ilicit în piața nedeclarată a statului sovietic. Lumea interlopă mișună în magazine, pe stradă, dar mai ales în cărciumi, în târguri și cât mai departe de graniță. Se neguțează tot ce este străin – ceasuri, coloniale, țigări, textile, noi sau degradate. Nu se lucrează cu valută și cu aur! Pe urmele lor, securiștii prind câte o „limbă” și interogatoriile se țin lanț. Rar se mai comunică de-adevăratelea. Tănuitorii sunt pe fază.

Între speranța unei găselnițe, un fel de chilipir, se găsesc și două finlandeze – mamă și fiică. Afacerea lor pare mulțumitoare pentru amândouă părțile contractante. Dar... (suspansul). Când, în ziua următoare, desfășurarea afacerii cu șosete trebuia să prindă viață, fabricile rusești au invadat piața cu ciorapi de nylon.

Așadar, lovitură de teatru! Și businessul celor din clasa de jos s-a îndreptat spre fâșuri, combine stereo nemțești, țigări americane, aparate foto japoneze. Dintre toate cele vârate în geamantan, grămada de șosete finlandeze a rămas să-i amintească de „*tinerețea mea de infractor, de prima iubire și de vechi prieten*”.

Căci despre câte altele se mai păstrau în geamantanul nedefăcut ani de zile, va avea informații, peste timp, doar fiul său, cel născut în America.

Deducem că tânărul urmaș, american, va avea bifurcat interesul pentru biografia tatălui: să nu-l mai intereseze trecutul acestuia, nici la nivelul unei... pete de adevăr, ori să-l abandoneze definitiv, fără a ști despre el câte ceva.

A doua proză – păstrând ordinea așezării în carte, după versiunea românească – poartă titlul *Ghete din nomenclatură*. E o politizare forțată: unui activist de rang înalt i s-a făcut rău în timpul unui discurs rostit la dezvelirea statuii lui Lomonosov, amplasată într-o stație de metrou. În toiu unui chef prelungit, totul devenise confuz, iar primarul a plătit obolul pentru toți ceilalți. Căzut sub masă, a intrat, pentru puțin timp, într-o stare de inconștiență. Sincer, Dovlatov – scriitorul de analiză, trage cu ochiul la psihiatru și se pronunță: „*Și nu știu ce s-a întâmplat cu mine. Fie că și-a spus cuvântul disidența mea oprimată, ori s-a dezvăluit firea mea de infractor. Adică, asupra mea au acționat stranii forțe distructive. (...) M-am tras pe marginea scaunului. Am întins un picior. Am pipăit ghetele primarului orașului și, încetșor, le-am adus spre mine.*

Și abia după aceea, am încremenit de spaimă”.

Pentru scriitorul de analiză psihologică enunțul „*am încremenit de spaimă*” îl va conduce la formularea de decizie, luând în calcul factorii perturbatori, pornind de la inconștient, urcând spre rațional și reechilibrare în →

MARIAN BARBU

forma normală a existenței. Încrângăturile manifeste ale inconștientului descris de Dostoievski vin de la o persoană cu stări psihice deviatoare.

Conceptul de **autoanaliză** presupune trimiterea la anumite procedee ale metodei psihanalitice, definite de specialiști, de la Freud încoace, în următorii termeni: asociere liberă, analiză a viselor, interpretare de conduită ș.a.

Se găsește câte ceva din toate aceste identificări specializate la Dovlatov ca să merite apropierea lui (desigur, ca scriitură) de F. Dostoievski?

Mult mai apropiată de cazuistica dintr-o psihanaliză este povestirea *Centura de ofițer*. Subiectul: scriitorul, de acum în corpul de pază al unui lagăr, are misiunea de a însoți un coleg ca să ducă un presupus nebun la un spital de profil (prin analogie, fără a-i forța limitele, ca și Apostol Bologa din romanul *Pădurea spânzuraților*). Farmecul narațiunii, scrisă la persoana întâi, ca multe alte relatări ale lui Dovlatov, constă în alternanța proporțională dintre realitate și cătimea de imaginație. Demascarea lui Ciurilin, soldatul care l-a însoțit pe fruntașul Dovlatov în misiunea de a-l duce pe un nebun la spitalul de psihiatrie. (O mușcase „pe tanti Șura, bucătăreasa”). Se-mbătaseră toți trei, acționând fiecare în mod dezordonat. Maiorul lagărului, conducătorul anchetei de demascare, rostește descurajator, dar șugubăț: „Măcar dacă le-ar fi fost rușine de deținut...”

În linia realismului de tip clasic, stabilizat în sec. al XIX-lea, în mai toate țările europene (la noi, vezi Caragiale, pilduitor fiind finalul din novela *Două loturi*), și Serghei Dovlatov „ia cuvântul”, notând evoluția personajelor care l-au sprijinit să-și alcătuiască trama epică (Ciurilin – un an de batalion disciplinar, el, autorul, demobilizat, pe deținutul nebun „nu l-am mai văzut”). Parcă nostalgic și cumva trist, se descarcă de năduf: „S-au risipit cu toții undeva, în urmă”.

Următoarea proză – a treia, *Un costum bun, la două rânduri*, propune o formă de comportament gen Nastratin. Valoarea omului începe să prindă limbaje de referință de la haine și toate cele care privesc îmbrăcăminte.

De la această proză, mi s-au luminat analogiile cu N.V. Gogol și A.P. Cehov, în postura de naratori și nu de dramaturgi.

Textul este viabil prin mulțimea de personaje, adevărați actanți de susținut cauza unui ziarist, mai mereu în contra regimului... asupritor. Pe scurt, Dovlatov s-a purtat ca un disident care mai credea că poate reforma lumea în care trăia.

Într-un permanent contrast: eu – el, sărac – bogat, bun – rău, cultivat necultivat ș.a.m.d., se dezvoltă povestirea *Geaca lui Fernand Léger*. Personajele (ca la Cehov) : A.K. Cerkasov, artist renumit, deputat în Sovietul Suprem. Fiul său – Andriușa.

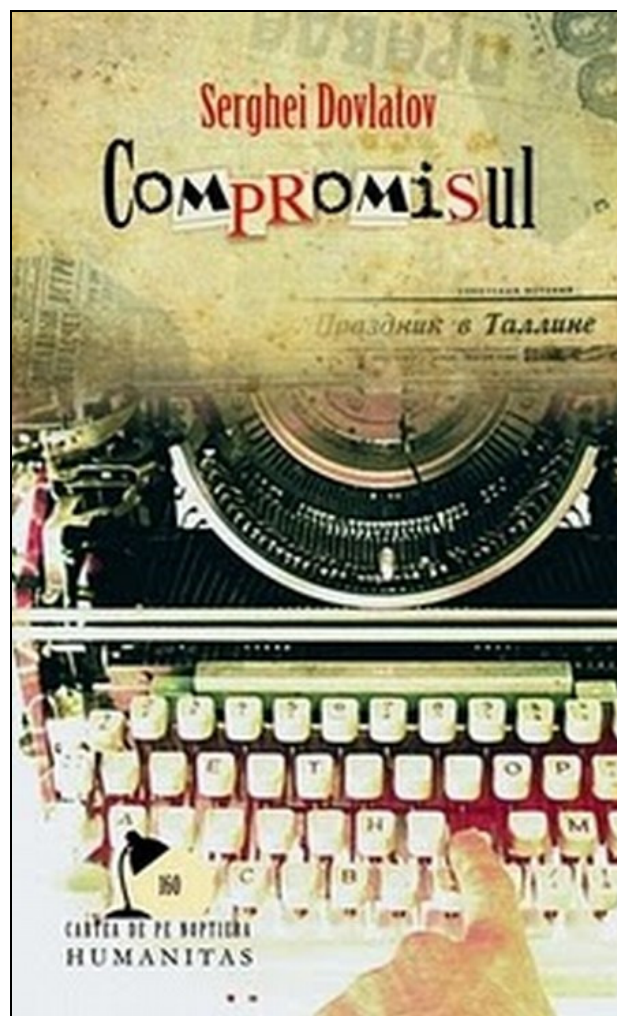
În contrast – tatăl scriitorului, angajat la teatru.

Ca fruntaș în treburile obștești, Cerkasov era prețuit în toată țara și călătorea în străinătate ori de câte ori era nevoie. Tatăl lui Dovlatov era socotit „fiu al unui naționalist burghez”.

Copiii celor două familii își iubeau pe cele care le-au dat viață; cândva, absolvente ale aceleiași institut de teatru. După moartea lui Cerkasov, Nina a fost concediată.

Și tot așa Dovlatov – scriitorul înaintează în povestire, până când află că mama lui îi aducea haine vechi din garderoba Ninei Cerkasova. Iar geaca de acuma aparținuse cândva pictorului Léger. Iar el, chipurile, a lăsat cu limbă de moarte ca ea să fie oferită numai unui „om socotit de alții un rataf”.

Într-un remember petrecut în America, Dovlatov pare neliniștit, fiindcă sunt puțini cei care știu despre geaca purtată de el cu o anume solemnitate și numai în împrejurări speciale.

Când totul părea să fie spus destul de răspicat, în aceeași tonalitate de opoziții, Dovlatov zăbovește asupra peripețiilor primirii a 1500 de ruble, bani lăsați prin testament de către Nina Cerkasova. Apoi, hodoronc-tronc, se reproduce un dialog dintre vârul lui, rămas la Leningrad, și Dovlatov, de la New York.

Aspectul convențional, un fel de cifru acceptat de către cei doi vorbitori, încheie gândul de a nu discuta liber, căci consecințele bănuite erau mai ales pentru cei rămași în Rusia.

Punând cumva capăt la distorsiunea creată, Dovlatov nu scapă prilejul de a ne informa că Andrei Cerkasov „va primi titlul de doctor în fizică. Sau fizică-matematică... Și care-i deosebirea?”

Cu un asemenea final, ironic-șmecheresc, Serghei Dovlatov a transformat parcă întreaga povestire într-una de șuetă, de duzină.

Ieșirea din rândul obișnuințelor de tehnică literară se produce la Dovlatov printr-o schimbare de macaz, fără ca să producă, și imediat, efecte literare. Și nu este cazul doar al povestirii *Cămașa de poplin*, o slabă confesiune, din vremea dezghețului privind emigrările.

Lena, soția lui Dovlatov – ziaristul, a acționat în taină pentru a pleca din Rusia spre Israel. În finalul întrevederii de adio, soția îi înmânează o cămașă de poplin românească, pe care i-a cumpărat-o din rublele rămase disponibile. Și ca să nu le piardă, i-a cumpărat ceva de... import !

Săcâitor cu tot ce trimite la politică, indiferent din ce parte a globului vine, Serghei Dovlatov își exteriorizează un gând de verticalitate nedeținută, aflând că nobila textilă a fost fabricată în România.

Numaidecât, izbucnește, rostind lozinci: „Trăiască tovarășul Ceaușescu!...” →

SENRYU

În lirica japoneză, senryu este un haiku ca formă, caracteristica lui constând în apariția ideii de umor.

Are tot 17 silabe (onji) 5-7-5, dar este mult mai permisiv, acceptând figuri de stil sau chiar abordarea empatică.

În timp ce haiku era apanajul elitei japoneze, al clasei conducătoare, al clerului, senryu-ul coboară

în stradă, în mulțime, la nevoile individului, ca o formă tacită de protest.

În ceainării, erau agățate bucăți de hârtie pe care se scria un senryu neiscălit, ceea ce permitea o libertate de exprimare certă. Aceste senryuuri erau colectate, triate și publicate în volume de sute de poeme.

Analiza acestor volume antologice a oferit cercetătorilor o frescă a vieții și obiceiurilor din Japonia în general și din Edo (Tokio) în special.

Îmi place când vin
rudele de la țară –
dar și când pleacă
Câți ani aveți?

Am făcut șazece de ani
...acum douăzeci
Oameni în vârstă –
se uită dar nu prea vâd
iar ce vâd, uită

Seară de seară
mă uit la televizor –
dar... nu-l deschid
Am lipsit un timp –
acum citesc ziarele
parc-am plecat ieri

Bradul de plastic –
pe când și sarmalele
de polyester?
Bătrâne urechi –
mai mult decorative
decât utile
E trist pescarul –
niciun pește nu a vrut
să se sinucidă
Vântul năpraznic
mi-a golit prunii de flori –
s-a dus țuica mea . . .
Îmi place viața –
e atât de amuzantă
până mori de râs

JULES COHN BOTEA

Cunoscător îndrituit al variantei vorbite a limbii ruse, Dovlatov devine retoric: „Doar că, unde s-o îmbrac? Chiar așa, unde?”

Tocmai când mă pregăteam să cred că această confesiune – și n-am niciun motiv să n-o calific altfel! – dezvoltă cu de-amănuntul relațiile frigate dintr-un cuplu conjugal, în care s-a instalat pe deplin indiferența, un contract social tacit și acceptat ca atare de ambele părți, am dat peste alinierea celor trei adverbe într-o comunicare stranie. O socotesc drept lovitură de rachetă în manieră de rever din jocul de tenis (de masă sau de câmp).

În asemenea situație, sunt tentat să-mi retrag indicatorul sportiv și să accept dilema ca fiind viabilă. La urma urmei, povestirea rămâne în limitele biografismului, cu atât mai mult, cu cât autorul lasă a i se vedea vinovăția, ale cărei consecințe abia la despărțirea nevestei nu i se mai par tulburi. Totuși, stilul gazetarului e peremptoriu!

Întreg volumul are în atenție „lucruri domestice”, existente în viața fiecăruia dintre noi: șosete, ghete, curea, geacă, mănuși, cămașă, căciula. Desigur că mai sunt și altele, fie în garderobă, fie în altă parte a camerei, dar acestea n-au beneficiat de atenția scripturală a autorului!

Căciula de blană, cu inserții autobiografice în detaliu mărturisite – viața la gazetă, relațiile dintre lucrătorii ei, atmosfera din stradă, din cărciumi mai ales, tendința de evaziune, prin mici afaceri, mai totdeauna păguboase, accentuează formele de antisemitism declarat. Totul în povestire începe de la otrăvirea evreiceii Raisa, dactilografa redacției. Fiecare dintre bărbați se culpabilizează într-un fel sau altul, deoarece femeia le oferise, nu o dată, ...speriul său, atât la redacție, cât și în afara ei.

Cum băuturile tari au devenit emblemă națională în Rusia, descrierea acestora ocupă un loc distinct, nu numai în această povestire, iar bărbații nu sunt singurii care au dimensiunea nefastă a alcoolului. Și Raisa era una dintre femeile căzușe.

Titlul povestirii vine de la un scandal, în care a fost implicat un văr al autorului. Pe timp de iarnă, la Leningrad, gerul era în toi. Bărbații și nu numai ei, purtau îmbrăcăminte groasă. Bătăușii din gang s-au pierdut în mulțimea străzii, dar vărul i-a luat căciula adversarului, fiindcă era mai bună decât a lui!

Subiect banal, cu multe consecințe în viața de cuplu a fiecăruia. Stilistic, textul este înțesat, dacă nu saturat, de descrieri, de spații închise sau deschise, de interioare, fără arabescuri poziționale, ori reflecții, în niciun caz filosofice.

Majoritatea observațiilor sunt de suprafață, constatative. Iată un exemplu:

„– Pentru prima oară vâd un evreu alcoolic!

Văru-meu s-a înviorat de necrezut. Ca și cum toată viața ar fi așteptat să fie jignit în demnitatea lui națională. Și, de fapt, el nici nu era evreu. A fost așa, o întâmplare. O istorie încălțită de familie. Mi-e lene s-o povestesc ...”

În tonalitatea scrierii unui scenariu de film, se derulează povestirea *Mănușile de șofer*. La o consfătuire a reprezentanților presei dintr-o anume zonă a Leningradului, participă și Dovlatov de la gazeta „Turbostroitel”; de asemenea, Schlippenbach, de la gazeta „Kadr” a Studioului Lenfilm.

Străbunii acestuia fuseseră suedezi.

Trama povestirii – admirabil cadentată în dialogul ingenios al scriitorului – are drept subiect venirea incognito a țarului Petru cel Mare în timpurile moderne ale Rusiei, pentru a constata degradarea a tot ceea ce lăsase el.

Scenariul fiind redactat de suedez, Dovlatov, în postura țarului, urma să viziteze orașul, palatul, bodegile, alte repere încă existente de pe vremea... lui. După terminarea filmărilor, costumația... țarului a intrat în posesia lui Dovlatov. La rândul-i, fiecare componentă a costumului și a accesoriilor necesare a luat calea ofertelor pentru rude și apropiați. Numai mănușile de șofer „le-am luat cu mine în emigrație”. Gândea că în America va fi privit cu alți ochi și după ce își va cumpăra mașina. N-a fost să fie așa!

De la speranță sau iluzie, direct în lumea capitalistă, în Forest Hills.

*

Întrebare firească: în ce măsură experiența de gazetar, propria-ți viață merită să fie transpuse în literatură, dincolo de *furcile caudine* ale structurilor consacrate?

Răspunsul niciodată nu va fi categoric, dar posibil, da. Cu o condiție – textul obținut să juișeze în cadre aristotelice, vizibile, bănuite măcar sau conturate în subsidiar. Vremurile cultural-estetice chiar dacă au furnizat alți parametri de exprimare în literatură, *mimesis*-ul și *catharsis*-ul n-au dispărut niciodată (nu luăm în calcul literatura de divertisment și derivatele acesteia).

USA, 12 ianuarie 2012

* Se dedică lui Mihai Lisei, cititor autorizat al bibliotecii lui Borges

ALEGORIE ȘI SIMBOLISM ÎN ROMANELE MESEI ROTUNDE

(I)

Secolele XII și XIII au lăsat un număr considerabil de romane în versuri; compoziții epice de o mare varietate tematică, diferite ca fond, ca formă, dar și ca public cărui i se adresau, de cântecele eroice. Se naște un gen nou – romanul de curte în versuri tratând subiecte antice și celtice. Ca intenție, romanele curtene nu se deosebeau de cântecele de geste, în sensul că autorii ambelor genuri narau fapte din trecut. Tema iubirii – dezvoltată prin descrierea felului cum se naște acest sentiment, a dorințelor și a suferințelor sufletești ce le provoacă, în discursurile personajelor despre natura dragostei, în monologurile îndrăgostiților, – va deveni predominantă în „ciclul breton”. Poemele epice din acest ciclu – fie de dimensiuni ample, fie reducându-se la compoziții scurte, precum cele ale Mariei de France – sunt consacrate regelui Arthur și cavalerilor săi – „Cavalerii Mesei Rotunde”, iar altele legendei lui Tristan și Isoldei. Autorul celor mai importante opere ale „ciclului breton” – **Erec, Lancelot, Yvain, Perceval** – e Chrétien de Troyes, care începe să scrie în jurul anului 1160. Primele sale poeme erau scrise în maniera romanelor „antice”, inspirate din Ovidiu, după care poetul caută teme noi în legendele bretone, derivate din tradițiile celtice. Față de romanul „antic”, miraculosul este colorat cu componente magice foarte sugestive, căpătând alte valențe lirice decât cele ale unui miraculos pur și simplu fantastic, fabulos.

În dragostea curtenească se exaltă pentru prima dată demnitatea spirituală și valoarea religioasă a Femeii. Descoperirea Femeii ca model și exaltarea frumuseții fizice și a virtuților ei spirituale îl proiectează pe îndrăgostit într-o lume paralelă de imagini și simboluri. Valoarea mistică a dragostei – pasiune acea „unio mystica” din tradiția creștină – căsătoria sufletului cu Christos. Pe de altă parte, credința în Fecioară, care domina epoca, sacraliza indirect femeia. Spiritul ludic al cavalerimii se desfășoară în cadrul iubirii de curte. Petrecere și joc, iubirea de curte realizează o evaziune din ordine stabilită și inversarea relațiilor firești. Adulteră din principiu, ea sfidează în primul rând constrângerile matrimoniale. Iubirea de curte nu era o simplă divagație sexuală, era o opțiune. Îndrăgostitul nu își alege o fecioară, ci pe soția altuia. Nu o ia cu forța, ci o cucerește. Cu riscuri, îi învinge încetul cu încetul rezistența. Așteaptă până când ea se predă și-și oferă favorurile. Pentru această cucerire, el desfășoară o strategie minuțioasă, o transpunere ritualizată a tehnicilor vânătorii, ale luptei în turnir sau ale asaltului unei fortărețe. Poveștile despre cuceririle amoroase se desfășoară de preferință, în cavalcade prin păduri. Doamna aleasă este un fel de citadelă care trebuie

asediată. Ca și vasalul față de seniorul său îndrăgostitul trebuie să fie mai întâi loial față de doamna sa. S-a angajat să-i fie credincios. Se arată viteaz, luptă pentru ea și prin victoriile dobândite în domeniul armelor, se apropie de realizarea intențiilor sale. El îi face curte, o înconjoară cu atenții, așteptând ca într-o zi să câștige o recompensă pentru serviciile aduse. Jocul dragostei sublimează pornirea sexuală și o transfigurează.

Strădanile Bisericii de a dirija curtoazia ajunseseră, în veacul al XIII-lea, să determine apariția unor poeme în care demersul erotic era deviat de la felul său trupesc și transferat în misticism. Transferarea aceasta religioasă și abstractă culminează către anii 1300 în ceea ce se numește – il dolce stil nuovo. Iubirea trăiește cu speranța unei victorii finale care o va face pe doamnă să se dăruiască pe de-a-ntregul, nesocotind interdicția majoră și pedepsele destinate legăturilor amoroase adultere. În perioada în care regulile curtoaziei se impuneau în rândul cavalerimii din Occident, cultul Mariei invadea lumea creștină. Fecioara a devenit curând Doamna prin excelență, „stăpâna noastră”, pe care oricine trebuie să o slujească cu dragoste. Iubirea de curte era totuși numai un joc, un amuzament secret, o evaziune din real, un intermezzo pasionant dar absolut gratuit. Ca urmare, a apărut o literatură foarte bogată, opusă și compensatorie în raport cu cântecele de iubire de curte. Scrierile satirice și parodice, care aminteau glasul Rațiunii și al Naturii, au cunoscut un succes la fel de mare precum cel al liricii amoroase, de exemplu – istorisirile târgoveței din Bath din **Povestiri din Canterbury**.

Cultul „femeii unice” și inițierea în misterul dragostei era practicat de către o organizare de tip inițiativ – Fideli d’Amore – ai cărei reprezentanți sunt atestați începând cu secolul al XII-lea în Italia, Franța, Belgia. Aceștia utilizau un limbaj ascuns pentru ca doctrina lor să nu devină accesibilă. Inițierea prin dragoste era de ordin spiritual. Femeia simbolizează intelectul transcendent, Înțelepciunea – Madonna Intelligenza. Dragostea pentru o femeie trezește pe adept din letargie. Nu este o mișcare eretică, ci o grupare ce nu mai recunoaște papilor prestigiul de șefi spirituali ai creștinătății. Nu se știe nimic despre ritualurile inițiatice ale grupării, Fideli d’Amore formau o miliție și țineau întruniri secrete.

Limbajele secrete ale îndrăgostiților, proliferarea personajelor legendare și enigmatice, a aventurilor prodigioase le întâlnim în **Romanele Mesei Rotunde**, elaborate în secolul al XII-lea în jurul figurii regelui Arthur. Tematica bretonă pune la dispoziția poezilor o serie de personaje și legende în cea mai mare parte de origine celtică dar și elemente creștine, gnostice. Chrétien de Troyes a început să scrie la 1170, compunând cinci romane în versuri. **Romanele Mesei Rotunde** întemeiază o nouă mitologie, dezvăluie istoria sacră și modelele exemplare ce trebuie să călăuzească comportarea cavalerilor și a îndrăgostiților. Mitologia cavalerismului a avut o influență culturală mai mare decât istoria ei propriu-zisă.

Farmecul propriu eticii cavaleresti îl constituie tocmai oscilarea între numeroase idealuri, în parte înrudite, în parte diametral opuse, libertatea de a se mișca înăuntrul unei lumi de valori bogate și multiple. →

TAMARA CONSTANTINESCU

Idealurile stărilor medievale erau condiționate în mod concret sub raport politic, militar, economic. Biserica veche combătea războiul și cariera armelor. Reforma bisericească din secolul al XI-lea a cuprins pe lângă lumea mănăstirilor și biserica papală și tagma laică a cavalerilor. Din prima jumătate a secolului al XI-lea, rolul conducător în acest domeniu este deținut de Franța, care determină evoluția ulterioară, hotărâtoare a ideii de apărare a bisericii, a simbolismului bisericesc al vieții de războinic și a legăturii importante a acestora cu cultul sfinților. Totuși ideea unei cavalerimi creștine și etica războiului sfânt, corespunzătoare acesteia, nu sunt cristalizate pe deplin înainte de mijlocul secolului al XI-lea.

Gândirea medievală este saturată de reprezentări religioase și de idealul cavaleresc. Chiar și unele reprezentări religioase sunt aduse în domeniul idealului cavaleresc: fapta de arme a arhanghelului Mihail a fost considerată ca stând la baza cavalerismului. Cavalerismul este o imitație pământească a cetelor de îngeri din jurul tronului lui Dumnezeu. Idealul de viață cavalească este unul estetic clădit din fantezie și emoție înălțătoare. Evlavie și virtute. Cavalerul rătăcitor este ca și templierul lipsit de legături pământești și sărac. Războinicul nobil lipsit de orice bunuri. Trăsăturile profunde: asceza, abnegația plină de curaj, caracteristice idealului cavaleresc se află în strânsă legătură cu baza erotică, răstălmăcirea etică a dorinței nesatisfăcute.

Dragostea este sublimată și romantizată. Cavalerul și iubita, eroul din dragoste – motivul romantic invariabil, cel mai primar, care apare și va apărea mereu. Ea provine din nevoia bărbatului de a-i arăta femeii iubite curajul de a trece prin primejdii, de a fi tare, de a suferi, năzuință pe care o cunoaște orice băiat de 17 ani. Dorința erotică nesatisfăcută se transformă în acțiune erotică întreprinsă din dragoste, iar moartea devine alternativa împlinirii dorinței. Acțiunea eroică trebuie să fie eliberarea sau salvarea femeii din primejdia cea mai amenințătoare – Lancelot și regina Ginevra. Viziunea femeii asupra dragostei rămâne voalată și ascunsă, e mai tandră și mai profund tainică. Dragostea femeii se înalță de la sine, fără fantezia vitejeției și a sacrificiului ostentativ afișat.

Fecioara intră majestuos în zona evlaviei în secolul al XII-lea, înconjurată de o escortă de sfinți printre care și Magdalena păcătoasă. Creștinismul începe să se orienteze spre valorile feminine, femeia începe să fie ridicată în slăvi.

În cântece erau lăudate farmecele soției seniorului, ale doamnei, și, prin jocurile curtoaziei, toți tinerii nobili se străduiau să îi câștige inima. Cultul Fecioarei și cultul femeii provin din mișcările distincte petrecute în adâncul mentalității oamenilor. Poemele scrise în latină, cântecele compuse pentru saloanele doamnelor, romanele pe teme antice nu mai relatau numai aventuri militare, ci și povești de dragoste.

O întregă literatură profană sau religioasă a acelei epoci descoperă iubirea. Iubirea de curte în același timp cu iubirea pentru Maria. Sublimarea erotismului trupesc, captarea curentelor de sensibilitate, deturnarea lor spre slujba religioasă este sarcina prelaților și în primul rând a călugărilor, ce au compus imnuri în cinstea Fecioarei majestuoase. Incantațiile erau preambulul ceremoniilor unei încoronări: încoronarea Maicii Domnului. În numele,

Regele Arthur și cavalerii în jurul Mesei Rotunde

acestei regine Sfântul Bernard a fost inspiratorul rânduielilor unui nou ordin religios cel al templierilor, congregație de războinici „converșiți”, deveniți călugări fără a înceta de a fi și cavaleri. În vitejiile lor își întorceau armele împotriva dușmanilor lui Christos, iar iubirea către „stăpâna noastră”, Maica Domnului.

Eroul romanului curtean – imitație în planul imanentei, a unui model mitic sau divin (Lancelot, Perceval, Yvain) – evoluează într-un spațiu mai fabulos. Atmosfera de vrajă alimentată de simbolurile uneori neelucidate ce exprimă țelul justificator al aventurii – compuse din călătorie și luptă – supune personajul unei dematerializări, de pe urma căreia el devine o întruchipare a idealului cavaleresc. Detalii de ambianță materială și de moravuri, detalii existente în asemenea ficțiuni devin elemente decorative asemenea figurilor heraldice de pe un blazon. Romanele din ciclul arthurian nu oferă o suprafață lucie, care să permită citirea unor sensuri ce se limpezesc prin descifrare până la o perfectă inteligibilitate. Prin apele tremurate ale acestor ficțiuni, deslușim adesea doar niște sugestii incerte, care rezistă traducerii și sunt cu atât mai tulburătoare.

Bibliografie:

- Georges Duby, *Arta și societatea 980-1420*, Editura Meridiane, București, 1987.
- Georges Duby, *Cele trei ordine sau imaginarul feudalismului*, Editura Meridiane, București, 1998.
- Gilbert Durand, *Structurile Antropologice ale Imaginarului*, Editura Univers, București, 1977.
- Jacques Le Goff, *Imaginarul Medieval*, Editura Meridiane, București, 1991.
- Johan Huizinga, *Amurgul Evului Mediu, Studiu despre formele de viață și de gândire din secolele XIV și XV în Franța și Țările de Jos*, Editura Humanitas, București, 2002.
- Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Editura Științifică, București, 1991.
- Vera Călin, *Alegoria și Esențele*, Editura Pentru Literatură Universală, București, 1969.
- Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Editura Artemis, București, 1994.

Muzica terapeutică

(V)

Cornul este un instrument muzical de suflat utilizat la vânătoare de către dacoromânii din vechime și de către aromânii în dialectul cărora este regăsită expresia *cornu-copia* care, după opinia lui Papahagi, ar putea fi pusă în legătură cu arta vânătorii și a pescuitului (1).

Partenerii acestei singurătăți, greierii, șoarecii și păianjenii (2) sunt participanți la ritualul așteptării, puși în relație cu latura energetică a sufletului care intonează cântecul unui Agapé configurat în ultimele trei catrene din cele zece aflate în economia textului (3). Focul, cu simbolistica sa duală de absorbție și distrugere, corespunde Paștelui sufletesc, este o înviere, o eliberare de condiția constant-pesimistă. *Perdelele lăsate, văluri ale haosului care creează monotonia oceanelor cugetării și o depășește în focul exprimării-vehemență* (4) oferă posibilitatea unei ascultări hipnotice a sinelui, concentrarea aproape involuntară la discursul sonor al gândurilor care înregistrează un salt peste obstacolele *negre, vechi zidiri*. Cel singur se comportă ca pacient activ al țărâutului gândurilor-greieri, devenind creator și totodată interpret al fericirii lui, dacă punem în discuție felul în care gângania își depune

ouăle sub pământ și cum iese apoi la suprafață, simbolizând moartea și învierea, promisiunea împlinirii (5). Avantajul celui supus ascultării hipnotice a eu-lui este că se abandonează unei inducții sonore instaurată în subiectivitatea sa interioară, văzând cum *cad grele, mângâioase* amintirile asemănate cu picăturile de ceară căzute *la picioarele lui Crist*, cădere pe care Adrian Botez o explică *prin dezvăluirea luminii* (6). Puterea psihică negativă este alungată simultan prin dansul unor șoareci, capacități potențate ale spiritului introvertit, care diagnostichează ceea ce se petrece la nivel cognitiv și emoțional și anihilează balastul stărilor psihice negative reprezentate prin *cărțile în vrafuri*.

Deosebit este paralelismul semantic realizat între liră, poezie și vietățile mărunte, ale căror mișcare analgezică, melancolică, *se face vers*. Odată subconștientul modificat, se anulează fobiile care țin de absența inspirației sau a iubirii, este alungată atitudinea de refuz al comunicării și de stimă de sine redusă, pentru a se face loc sunetului orfic: *aud cum sună cleampa...* Se obține ceea ce atât de frumos spune Andrei Pleșu: *dacă am vedea sunetul, am asista la un spectacol miraculos: din fiecare instrument se-sar desprinde un întreg muzeu de sculpturi în aer, un popor, translucid de nimfe* (7).

Deblocarea emoțiilor patologice sau a celor induse de puterea melancoliei cauzată prin repetarea unor situații cu caracter negativ asigură posibilitatea împlinirii plene, pândite și ea de atingerea timpului: *Și mi-i ciudă cum de vremea / Să mai treacă se îndură, / Când eu stau șoptind cu draga / Mână-n mână, gură-n gură*. Trecerea timpului este resimțită ca ceva care face parte din lucruri, ca și centru al lor. El apare la Eminescu cu ritmurile ornicului, ale mării, în pulsația vieții umane și, așa cum este prezent în versurile *Treierând*

5 JEAN CHEVALIER, *Greier*, în *Dicționar de simboluri*, vol. II, op. cit., pg. 112 col. II - 113 col. I.

6 ADRIAN BOTEZ, *Analiza poetico-arhetipală*, în op.cit., pg. 35.

7 ANDREI PLEȘU, *Jurnalul de la Tescani*, Editura Humanitas, București, 1993, pg. 26.

neconținut / Sânul mării înfinit (Numai poetul), timpul treieră. El preia lucrurile abia când sunt coapte de tot și le ia rodul, pe care tot el l-a ajutat să se împlinească, în timp ce sânul care a purtat rodul seacă și se trage îndărăt, în marea infinită (8).

Călinescu pune muzica onirică din *Moartea lui Ioan Vestimie* pe seama unei experiențe a poetului și înregistrează *repeziciunea mișcărilor, voluptatea aproape patologică a cântecului muzicanților care mănuiesc instrumentele c-o demonică măiestrie* (9).

Ce interesantă este remarcă pe care, în vis, o face Ruben adresându-i-se discipolului său: *Tu ești ca o vioară în care sunt închise toate cântările, numai ele trebuiesc trezite de-o mână măiastră, și mâna ce te va trezi înlăuntrul tău sunt eu*. Alexandru Melian comentează acest pasaj asimilând visul cu funcția existențială ca obiectiv pe care setea de cunoaștere doar l-a intermediat (10). Povestea lui Orfeu, mort pe teritoriul Traciei, interesează pentru puterea sa magică dobândită prin suferința pierderii iubitei. →

GINA AGAPIE

8 CONSTANTIN NOICA, *Despre timp și treier*, în *Introducere la miracolul eminescian*, Editura Humanitas, București, 1992, pg. 193-194.

9 G. CĂLINESCU, *Cadrul psihic. Visul, în Opera lui Mihai Eminescu*, op. cit., pg. 200. Vezi și G. Călinescu, *Moartea lui Ioan Vestimie*, în *Opera lui Mihai Eminescu*, vol. I, Editura Hyperion, Chișinău, 1993, pg. 203-206 unde sunt evidențiate stările personajului principal aflate în legătură cu ritmul inimii și muzica din sala de bal, izvorâtă, după cum observă Ioan Vestimie doar, *din arcușul umui violonist beșiv și ofticos, a cărui vioară s-a-uzea într-adevăr ca un melodios țipet de durere care inspira și celelalte instrumente*.

10 ALEXANDRU MELIAN, *Visul – păstoria oilor de aur*, în *Eminescu univers deschis*, op. cit., pg. 133-134.

1 TACHE PAPAHAĞI, *Cornul*, în *Mic dicționar folkloric. Spicuri folklorice și etnografice comparate*, ediție îngrijită, note și prefață de Valeriu Rusu, Editura Minerva, București, 1979, pg.171-172. Autorul explică sintagma *cornu-copia* considerând-o ironie în sensul că omul este comparat cu un animal cornut: aude cu urechile și înțelege cu coarnele.

2 TACHE PAPAHAĞI, *Păianjenul*, în *Mic dicționar folkloric*, op. cit., pg. 369-372: păianjenul are o legendă creștină din care se desprinde semnificația de ființă căzută sub forța blestemului mamei sale sau al Maicii Domnului.

3 HIEROTHEOS VLACHOS, *Isihia și psihoterapia. I. Isihia (liniștea)*, în *Psihoterapia ortodoxă. Știința Sfinților Părinți*, precuvântare de I.P.S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, traducere în limba română de Irina Luminița Niculescu, Editura Învierea – Arhiepiscopia Timișoarei, 1998, pg. 361. Este citat Vasile cel Mare, potrivit căruia *inceputul absolut al curățirii sufletului este liniștea, întru care limba nu se dedă grăirilor despre cele ale oamenilor, nici ochii nu contemplă obrăjii cei sulemeniți sau trupurile cele atrăgătoare...* Putem înțelege singurătatea eminesciană și în termenii propuși de isihasm.

4 ADRIAN BOTEZ, *Analiza poetico-arhetipală*, în op. cit., pg. 34.

La Eminescu, orfismul îl propulsează pe creator pe culmile creației, cântecul harpei purtând pecetea durerii pasionale și dramatice, ca în muzica lui Glück, excepție făcând finalurile cu happy-end ale compozitorului dornic să facă pe plac ascultătorilor. Orfeul eminescian este *romanticizat*, înfrățit cu locuitorii Valhalei prin umbra plutonică și prin titanismul său, cum îl înțelege I. Negoïtescu, *un cvasi-barbar* cu cântecul aspru care să exprime anarhia cosmică, libertatea, ritmul tainic al elementelor și deci fulgerările durerii lumii (11).

Există la Eminescu o înrudire între muzică și poezie, ambele având capacitatea de a ilustra mișcările adâncului sufletesc, dorința de a medita, în spirit romantic, asupra capacității umane de a se înălța spiritual, de a găsi o insulă a fericirii de unde lucrurile să fie privite cu detașare. Teoretizând asupra ideii de *forță a meditației*, studiul lui George Bălan ar putea fi un punct nou de plecare pentru a da o perspectivă, puțin pusă în valoare, muzicii eminesciene (12).

O rezolvare conciliantă a criticului Costache Iulian propune glisarea între circuitul elită și cel folcloric pentru a evidenția funcția pragmatică a ultimei strofe din poezia *O, mamă*, caracterul de jos al interpretării poemelor *Luceafărul* și *Floare albastră*, care trădează tocmai presiunea exercitată de o interpretare ce credita atotputernic tristeții ce covârșește retorica romanței. Autorul *Negocierii unei imagini* ajunge la concluzia, în urma investigațiilor făcute asupra scenariilor din *Pe lângă plopii fără soț*, *Dorința*; *La steaua*, că scenariul este unul muzical și că este orchestrat caleidoscopic.... adesea romanța eminesciană prefigurează marile teme ale poeziei eminesciene. De fapt ea cântă, pe alte voci, temele marilor creații (13).

Să încheiem capitoul destinat muzicii terapeutice prezente în opera

11 I. NEOGIȚESCU, Poezia lui Eminescu, op. cit., pg. 49-50.

12 GEORGE BĂLAN, *I. Compozitorul în fața lui De ce trăim?. 1. Prin meditație spre forță*, în *Muzica și lumea ideilor*, op. cit., pg. 151-158.

13 IULIAN COSTACHE, *Negocierea gradului maxim de accesibilitate: romanța eminesciană*, în *Negocierea unei imagini. Construcția unui canon, emergența unui mit*, op. cit., pg. 273-280.

eminesciană prin cuvintele unui poet englez din secolul al XVII-lea, John Donne, pe care le utilizează Hacıaturian în *Simfonia a II-a: Nu există om care să fie ca o insulă, izolat; fiecare om este o parte a continentului, a uscatului; moartea fiecărui om mă împuținează și pe mine; căci eu sunt unul cu toată omenirea; și de aceea nu mă întreba niciodată pentru cine sună clopotul; el sună pentru tine* (14). Vezi în acest sens cugetările Zoei Dumitrescu-Buşulenga despre scenografiile romantice la poetul modern, Blaga și la Eminescu, despre raportul microcosmos-macrocosmos al existenței umane concepute ca valoare mitică, arhetipală, individul fiind emițător și receptor al mesajului pe care îl înțelege dureros (15).

Coloana sonoră a textului eminescian, potrivit unei definiții a sintagmei (16), a contribuit la realizarea atmosferei propuse de dramaturgia poetică și la transmiterea mesajului. De altfel, Iulian Costache, în studiul hermeneutic dedicat modului de receptare a operei și personalității lui Mihai Eminescu se întreabă: *Opera este o partitură pe care o va actualiza cititorul, cel care este asemuit interpretului unei simfonii? Această idee pare să rezolve și sugestia existenței unui nivel immanent al operei (partitura) și ideea colaborării cititorului (interpretul) la definitivarea operei* (17).

Tia Peltz, *Calea Văcărești*

14 GEORGE BĂLAN, *Poetizarea muzicii*, în *Muzica și lumea ideilor*, op. cit., pg. 136.

15 ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA, *Motivul melancoliei*, în *Eminescu – cultură și creație*, op. cit., pg. 126-127.

16 CORNEL CRISTIAN, BUJOR T. RÎPEANU, *Dicționar cinematografic*, Editura Meridiane, București, 1974, pg. 106, col. I-II.

17 IULIAN COSTACHE, *Sfidările actuale ale lecturii operelor canonice*, în *Negocierea unei imagini. Construcția unui canon, emergența unui mit*, Ed. Cartea Românească, București, 2008, p. 54.

PRECUM NIȘTE LACRIMI DE SEARĂ

*Prin zările tot mai umede,
cei cândva plecați în fapt de seară
ne privesc și nu ne mai recunosc,
aud doar glasul acela al mării
tâșnind din nisipuri;*

*pe umerii femeilor curg stele,
în vizuina vânturilor
nevrozele timpului așteaptă,
mirosul de fân
salută, trecând,
somnia margaretelor;*

*deseñați
pe cerul incert,
câii s-adapă din râul
de-o viață prin mine curgând;*

*se duc cocorii,
precum niște lacrimi
de seară.*

STRIG, ȘI NIMENI NU-MI RĂSPUNDE

*Doar o nelumească noapte
ține în poală socoteala oceanelor
pierdute;*

*văd grâul somn adânc cum doarme
în plapuma pământului,
în memorie visând pâini rumenind în
cuptoare;*

*văd literele cărții mereu întinerind
prin raiuri cu păduri abia-nfrunzind,
văd furtuni de lebede și crini,
petalele-n văzduh
par îngeri
prin timpul
făcându-se seară;*

*vâltoare albă-i ceața
peste mare,
vorbind în limbi necunoscute;*

*curg străzile în râuri neîntoarse
spre apa ce odată-n viață doar ne
scaldă;*

*spre seară-ncet, luminile pălesc a
moarte;
strig în pustiul ăsta și nimeni nu-mi
răspunde.*

LAZĂR LĂDARIU

ROMULUS GUGA

„BĂRCI PĂRĂSITE” SIMBOLISM ȘI MEDITAȚIE

„Crescut la oraș, citadin”¹⁸, așa debutează poetul Romulus Guga într-un colț de țară cu speranțe mari în ceea ce privește ecoul acestor versuri de incipit, doar că un început rămâne un început și de cele mai multe ori presupune perfecționarea postumă. Acesta a fost destinul volumului *Bărci părăsite*. Autodescrierea, autoanaliza atât de specifice perioadei se impuneau, iar poetul a ales să traseze mai multe linii ale personalității sale și ale necesității de exprimare în forme artistice... totul sub semnul opoziției dintre mediul rural și cel urban în care, voluntar sau nu, existența își urmează cursul monoton, constituind un cotidian halucinant din care omul parcă nu mai poate scăpa fără ajutorul unei forțe exterioare superioare și conștiente de pericolul cu care omul se confruntă. *Zidul* este un simbol al orașului și îl mai întâlnim ca simbol și la alți poeți, dar, poate, și nu este o scuză, este un element esențial al citadinului, un element care înlocuiește tot ceea ce ce strămoșii noștri au fost obișnuiți. Astfel, el este opusul ruralului, înlocuind toate elementele naturale ale acestuia, este o creație artificială ce are menirea de a proteja, dar care nu are forța necesară unei protecții reale așa cum elementele ruralului o ofereau. Volumul debutează astfel cu o poezie puternică ideatic, dar nu

neapărat și tehnic: transparentă, îmbină un simbol, *zidul*, o lungă enumerație și câteva metafore. Pe alocuri, poezia pare chiar epică, construind parcă istoria omenirii, căci una dintre sursele de inspirație ale autorului a fost geneza pământească așa cum mitul biblic o prezintă. Descrierea orașului conține și apelul la geometrie, bine intuit atât timp cât privit din orice unghi orașul nu doar pare, ci chiar este o construcție rațională concepută după formule ample ce au dat naștere unor forme geometrice palpabile, în opoziție cu naturalul originar.

Zidul și descoperirea existenței acestuia în viața noastră par o revelație pe care poetul o are și din care a izvorât această poezie, motiv pentru care o alege să-i deschidă volumul liric de debut. Astfel de simboluri i-au împânzit și creația dramatică și chiar cea epică. Poezia consecutivă continuă ideea însă pe un ton de odă adusă unui alt simbol, „iarba”, continuând și conturarea opoziției cu mediul zilnic, însă nu la fel de transparent, ci mult mai implicat, mai grav și chiar mai meditativ. Totul prinde contur într-un monolog liric cu acest element, așa cum anunță și titlul: *Tu, iarbă*. Întrebările retorice alcătuiesc incipitul poeziei și, așa cum era și firesc, existența și puntea dintre trecut-prezent-viitor alcătuiesc interesul poetului Guga. Natura este martora existenței umanității de la începuturi, dacă e să facem apel la sursa de inspirație deja amintită și tot ea este cea care va fi martora clipei apocaliptice asupra căreia poetul va medita pe parcursul drumului său artistic. Influențele predecesorilor nu pot fi omise, Argezi sau Blaga se conturează în metafore deja întâlnite, dar asta nu îl face pe poet să se

Romulus Guga cu o echipă de filmare a Televiziunii Române, la Prislop (Bistrița-Năsăud)

oprească, ci să continue drumul început, iar influențele fiind percepute ca adevărate omagii aduse creatorilor de artă sus amintiți. Omul în complexitatea sa este subiectul poeziei *Oamenii seara...*, o poezie ce surprinde individul în trafic, în mediul citadin atât de banal, atât de repetitiv, un mediu nepreocupat de adevărata valoare umană deși, paradoxal, acest mediu este creat chiar de om. Neexploatarea reală a individului la fel de paradoxal epuizează însă într-o altă manieră, mai josnică, chiar dacă mult mai frecventă. Omul face timpul. După el poți regla „acele unui ceasornic”, el a ajuns atotputernic deși puternic doar colectiv căci altfel mistuirea este certă, patima este devoratoare. Însă eul doar constată, fiind alăturat acestui concret din care nu se dezlipește. Realitatea e introdusă prin motive ale concretului, cauciucul, parfumul, naftalina, mirosoare banale, zilnice pe care le adulmecăm fără să conștientizăm că suntem dependenți de această realitate decadentă și interdependenti: „îmi înghesuie umbra între umerii lor / de-o simt că se-aprinde și fierbe, // de-o simt ca leșia trecând arzătoare, de-o simt volatila de ei atârând.”¹⁹

Comuniunea omului cu natura originară pare să fie scăparea definitivă a celui ce își conștientizează condiția efemeră în acest univers al cărui început și sfârșit nu pot fi datate, localizate de către coordonate cunoscute. În acest univers, se regăsește „izvorul meu de alcătuire”, originea umanității învăluită în negura timpului nemăsurabil și în tot acest context „rădăcina” contează, azvârlită fiind din „unghiul... cel mai înalt” și cert este că sfântă rămâne veșnicia posibilă în alte coordonate unde umanitatea își are „izvorul”, adică din „șărmaș celălalt”, confirmând credința creștină despre originea sufletului și continuitatea acestuia după moarte, credință specifică unui ardelean și mult prea puternică în conștiința românească. Aceasta este o temă lirică frecventă în literatura noastră, dar Romulus Guga nu s-a oprit aici în abordarea temelor →

LOREDANA DAN

¹⁸ Romulus Guga, *Bărci părăsite*, EPL, București, 1968, p. 5.

¹⁹ Ibidem, p. 25.

MICROPOEME

Imperfecțiuni
adunate grămadă...
Autoportret!

Ochii bătrânei
faruri pe-o mare
creață...
Cronică vie

Insomniile
fiori sub lună plină
ființa absorb

Copilărie
mugur de floare rară
în pământ străin

Susurul apei
în munții poveștilor...
Țară Română !

Noaptea în ceață
povești neterminate...
Timp înghețat.

Obraz iveriu
diamant de lacrimă...
Carte pierdută...

Suier de iarnă
scâncet de plâns printre
brazi
Măcel de Crăciun...

Ceață difuză
și drumul prin labirint...
Tu, rătăcitor...

Soarele cu dinți
solstițiul de iarnă
Crăciunul pe drum...

Pleoapa zorilor
eliberând Soarele
umbre întoarnă

Amurg de toamnă -
vremea merelor coapte.
Priveghi cu strămoși...

ANICA FACINA

→
preferate neamului de-a lungul omenirii și compoziția umană e istoriei literare, istoria, familia sau iubirea, moartea ca entitate, dar și nașterea, sau stări precum singurătatea și împlinirea sunt prezente în acest volum. Poate cea mai demonstrativă poezie a interesului poetului față de origini, *Facerea lumii*, dedicată „ție”²⁰, în care sufletul și a sa îmbătrânire diferită față de cea trupească, iubirea percepută ca o relație a două spirite și trecerea mare pe care interiorul îl va experimenta fac subiectul poeziei care nu refuză repetarea motivului copacului sau a celui cromatic, albul. Îmbătrânirea inevitabilă provoacă tristețe, dar nu este cea care oprește împlinirea, căci iubirea este cea mai prețioasă avere fără de valoare în ochii celor înnebuniți după materie... și aici Romulus Guga trasează clar și definitiv propria credință în bariera existentă între două entități opuse: materialul, carnea, bunurile, exteriorul și spiritualitatea, interiorul fiecare având un alt scop, un alt destin, o altă durată și lăsându-se altfel de descoperit. Acestea există de la facerea lumii și acolo trebuie să ne reîntoarcem de fiecare dată când nu le mai percepem rostul sau când nu le mai putem diferenția. Este un imbold simplu și onest, pe care poetul îl explică prin propria sa experiență, nimic mai credibil, mai adevărat în acest prezent în care „neînțelegerile

lumilor” au puterea de a sfârâma tot ce a mai rămas sfânt. Acestea se descoperă și în „curgerea sălbatică a unei lumi pe lângă alta / Ce niciodată nu se vor afla”²¹, din poezia următoare, *Certitudine*, având același grav subiect. A se nota în acest caz artificialul la care Guga apelează, atră-

Romulus Guga și Grigore Vieru, aprilie 1981, la aniversarea de 10 ani de la apariția revistei *Vatra*

gând atenția: deși titlul anunță ceva, primului vers îi este opus prin utilizarea adverbului “poate” chiar în repetiție și în versul al doilea sau chiar în strofa a doua. Interesul fiind captat, cititorul își scurge ochii minții pe cuvinte ale căror înțelesuri nu fac decât asocieri între pustietatea geroasă a sufletului în lipsa iubirii ce poate fi doar o plăsmuire, sau între acest chip iubit, lume și trandafiri. Astfel tot ce pare o certitudine se poate metamorfoza curând în ceva opus, demonstrând incapacitatea umană de a răspunde „da” în fața stabilității sentimentale, atât de necesare traiul concret. Romulus Guga insistă în epuizarea unor termeni ce-i devin suport tehnic în exprimarea ideilor filozofice despre viață și eternitate, iubire și reîntâlnire postumă, despre frumusețe și trecere, ș.a. *Atât timp cât sămânța* și *Necunoscut*, poeziile imediate celor de curând amintite continuă filozofia, Guga fiind un mic maestru în jocul cuvintelor și al ideilor, marca predecesorilor fiind bine încheată în seva acestor rânduri, însă la alte cote... nu mai înalte, ci aparținătoare debutantului dornic în a „transfera” propria descoperire în mintea cititorului avizat și însetat de personale viziuni asupra intelectului și sentimentalului artistului liric care, în acest caz, unește tot ceea ce în înseamnă spiritualitate de începuturi, dar și de iubire, de împărtășirea existenței unice personale de cea a unui alt destin închis într-un alt trup.

²⁰ Ibidem, p. 65

²¹ Idem.

Dinamica onirică în poezia stănesciană

Dezvoltarea explozivă a științei și tehnicii din secolul al XX-lea l-a înzestrat pe om cu instrumente care îi facilitează vederea, auzul și mirosul; ajungând să sesizeze și înșiruiți ale materiei pentru care nu posedă simțuri specifice înăscute, cum ar fi undele electromagnetice emise de corp, folosind aparate care traduc caracteristicile respective în semnale familiare lui, de exemplu în semnale luminoase. Amplificarea capacității de a observa lumea înconjurătoare este proprie poeziei stănesciene, fiind vorba despre o „revoluționare”²² a percepției cu care s-au obișnuit poezii tradiționale. Sensibilitatea și priceperea lui Nichita Stănescu în a-și acutiza această sensibilitate prin intermediul intelectualizării reprezintă punctul de pornire a dinamicii poetului: simțurile îi sunt adolescentine și matinale, percepția este una gândită, culorile, sunetele, miremele, dar și gusturile devin, datorită ecoului lor în conștiință, mai pregnante. În acest sens, putem aduce în discuție poemul „Dimineață marină”: „Mă ridicam din somn ca din mare, / scuturându-mi șuvițele căzute pe frunte, visele, / sprâncenele cristalizate de sare, / abisele.” Poetul folosește la maximum butonul care controlează amplificatorul de senzații, ne face să simțim, ca și el de altfel, atingerea „umbrelor melodioase” ale ploilor, dar și atingerea apelor somnului, o materie pe care niciun alt *detector* nu ar putea să o facă

simțită. Ni se relevă imaginea adânciturilor produse de razele care lovesc suprafața apei și „scurgerea” de pe trupul personajului liric a ultimelor raze de adormire; această întreagă simfonie de senzații matinale este străbătută de o sclipire de inteligență, și anume atribuirea unor intenții jucăușe lumii înconjurătoare. Fără a recurge la personificări propriu-zise, poetul lasă să se ivească doar pentru o clipă un ceva omenesc în elementele ambianței, acel ceva complotând pentru trezirea adolescentului, pentru cucerirea lui²³. Faptul că plopii îi ating umerii *dinadins* și că apele somnului îl părăsesc *geloase* poate reprezenta proiecții ale elanului său de a convoca întreaga lume la trăirea în comun a bucuriei de a exista, bucurie care se pare că îi inundă simțurile.

Reprezentarea lui Nichita Stănescu este atât una senzorială cât și senzuală, astfel încât senzualitatea se definește prin voluptate, plăcerile fiind întotdeauna filtrate, până ajung în punctul maxim de purificare; poetul intensificând senzațiile. El artificializează natura prin procedeul de extragere a esenței, urmând modelul extragerii zahărului din produsele vegetale, iar senzațiile sunt mai senzații decât în realitate²⁴. Analizând poemul „Dimineață marină”, se poate constata că poetul într-adevăr caută performanța în materie de înregistrare, propunându-și să înregistreze senzații, de altfel, foarte greu de înregistrat; nu găsim în poezia stănesciană triluri de păsări ori revărsări de lumină solară, reprezentând semnalele lumii înconjurătoare, ci observăm că poetul se simte atras de caracteristicile mai discrete ale realității. Un exemplu în acest sens ar fi perceperea mirosului straniu al unei femei nenăscute încă: „Lași mirosul tău în aer / de metal și de femeie, / și de car încins pe lutul / al întinderii calde...” (***)²⁵, poetul făcând trecerea de la realism la fantastic, deoarece realismul, fiind accentuat insistent, alunecă întotdeauna în fantastic.

Alex Ștefănescu²⁵ observă că autorul „Necuvintelor” pare a fi conștient de anatomia corpului omenesc, descrierea acestuia nelimitându-se la ceea ce se vede, ci

acoperind și ceea ce se cunoaște. În perioada Renașterii, oamenii de știință au considerat ca fiind o adevărată revoluție dreptul de a diseca nenumărate cadavre pentru a afla cum arată în interior această mașinărie, numită corpul uman. Însă această revoluție nu s-a răsfrânt și în poezie, căci până în zilele noastre poezii au față de corpul omenesc atitudinea unor călugări din Evul Mediu, și anume de a-l socoti un subiect tabu, iar referirile legate de neuroni, ovare, acid gastric sau hormoni sunt cu totul evitate, cu toate că fiecare dintre aceste elemente, prin intermediul funcțiilor deținute în organism, ar putea, cu ușurință, deveni simboluri în poezie. Se pare că singurele simboluri de proveniență anatomică admise de codul manierelor elegante ale poezilor sunt cele transformate de multă vreme deja în pură convenție, cum ar fi: sângele, inima sau ficatul. O explicație posibilă este faptul că „desfacerea” corpului omenesc în plan imaginar ar evoca desfacerea lui reală realizată în camere de tortură, în cursul accidentelor, pe masa de operații, iar nu mulți scriitori se consideră într-atât de emancipați, de siguri de condiția lor de intelectuali, încât să facă o distincție clară între imaginație și realitate. Pentru a putea depăși restricțiile instituite de-a lungul timpului în reprezentarea corpului omenesc, trebuie să fii detașat de amintirea suferințelor de o diversitate diabolică, pe care oamenii le suportă, să nu le asociem automat cu imaginea structurii interne a organismului.

Alex Ștefănescu îl consideră pe Nichita Stănescu, în această privință, ca pe un om venit din viitor, dintr-o epocă în care s-a desființat și a fost lăsată uitării suferința fizică²⁶. Stănescu reușește să-și decupleze orice instinct în timpul activității creatoare, nimeni și nimic nu îl poate conturba; iar sub privirea lui serenă, zeiască, trupul ființei omenesti se desprinde fără durere în părțile componente și se recombina într-un mod fantezist. Astfel, tendoanele, sternul și omoplații par simple elemente de construcție la dispoziția unui arhitect excentric, poetul folosindu-și toate cunoștințele din →

drd. ROMELIA POPP

²² Alex. Ștefănescu, *Nichita Stănescu Îngerul cu o carte în mână*, Ed. Mașina de scris, București, 1999, p. 23.

²³ Ion Pop, *Nichita Stănescu – spațiul și măștile poeziei*, Ed. Albatros, București, 1980, p. 36.

²⁴ Alex. Ștefănescu, *op. cit.*, p. 25.

²⁵ *Ibidem, ibidem.*

²⁶ Alex. Ștefănescu, *op. cit.*, p. 27.

Când pana devine neagră

Nu lăsa praful să se așterne peste mine
și-au lăsat alții gândurile până mi s-a încovoiat spatele,
îmi atârnă pământul de gât, cu toate durerile nespuse
ca o piatră de moară suspendată de-o iubire neîmpărțită.
numai tu îmi cunoști aripile, numai tu le-ai văzut,
mi le-au rupt ceilalți, în grabă,
preocupați de calea lor,
nu mai sunt întreagă și nu mai știu să râd.
vezi pana neagră ce doarme sub talpa ta?
e ultima urmă pe care-o las, să mă reconstruiești,

ridic-o, șterge cu ea pulberea, în adânc vei da de mine,
ia-mă în palme și scutură-mă de gândurile celor muți
zâmbește-mi, mi-e de-ajuns să mă liniștesc
să fiu din nou răsăritul pe care-l aștepți

Trecere

Azi e una dintre acele zile,
în care mă poți căuta în pământ,
mă duc să-mi odihnesc gândul,
naște prea mult haos sub ploaie.
azi degeaba mă strigi,
am nisip în urechi
și pânăză pe ochi.
nu încerca nici să mă vezi,
azi sunt peste tot
sau niciunde.

azi nu știu cine sunt,
poate sunt tu,
umbra ta,
ori un gând în pământ.
lasă-mă așa.

Scara

La capătul scării e cerul,
întins ca vița-de-vie
de la o margine de vis
până la închiderea orelor,
într-un zâmbet.
nicăieri nu sunt mai multe trepte
de urcat
ca pe scara care duce
în ochiul copilului;
el te ține de mână
când plâng

RALUCA PAVEL

→ cărțile de știință despre organism, lărgind viziunea asupra acestuia în comparație cu viziunea acreditată de poezia tradițională. Cu toate acestea, informațiile de ordin științific constituie doar un punct de plecare în vederea reconstituirii unui corp omenesc fabulos, fiind un exemplu clar de trecere de la realism la fantastic, precum și de valorificare a cunoașterii științifice în fabricarea unor himere.

Dinamica onirică e aceea care invadează întreg spațiul, reprezentarea rezultată șochează și cititorul trebuie să se supună unui efort de adaptare la noua convenție²⁷; este ca și cum am fi ridicați la o mare altitudine și am intra în panică imediat ce luăm contact cu aerul rarefiat și puternic ozonat: „Alergând, alergând, mai adâncă-i mereu / urma-n pământ a piciorului meu / (...) Și omoplatul se face / pală subțire de elicopter / ce se-nvârte, se-nvârte, se-nvârte, se-nvârte / dintr-o boltă în alta, / dintr-un cer în alt cer.” (*Continuitate*), sau „Alergam atât de repede, încât / mi-a rămas un ochi în urmă, / care singur m-a văzut / cum mă subțiam, / dungă mai întâi, linie apoi... / Nobil vid străbătând nimicul, / rapidă parte neexistândă / traversând moartea.” (*Finiș*) Această dinamică onirică necesită un oarecare timp de adaptare a simțurilor, a întregii ființe; însă după această perioadă de acomodare, începe să pară fadă vechea *iconografie* a trupului. Poetul propune recombinații fanteziste, însă

acestea au la origine un impuls afectiv sau filozofic, care e descifrabil și în același timp analizabil. Dorința de a zbura, pe care unii antropologi o explică printr-o amintire difuză păstrată în fiecare celulă a ființei noastre din vremea când Pământul era populat de „strămoșii” noștri îndepărtați, păsările, ne urmărește și în vis, iar faptul de a pătrunde într-un vehicul care zboară nu ne satisface integral această dorință secretă. Se poate că nu întâmplător în vis avem senzația că ne ridicăm de la pământ printr-un simplu act de voință, prin forțe proprii. Astfel, omoplatul care se transformă într-o pală subțire de elicopter se înscrie pe linia așteptărilor obscure din subconștient, într-o combinație neobișnuită cu un element al tehnicii moderne de zbor.

„Îmbrățișarea cu coastele” din poemul *Îmbrățișarea* satisface nevoia

de-a mări gradul de intimitate al unei îmbrățișări, care, deși e una nefirească, în contextul acestei creații ni se pare cât se poate de firească. „Rămânerea unui ochi în urmă” are la origine, ca imagine, o dedublare specifică omului modern, o capacitate neobișnuită de a se privi „din afară”. Elementul anatomic cel mai des întâlnit în poezia stănesciană îl reprezintă scheletul, cu toate oasele care îl alcătuiesc; poetul depășind o veche prejudecată, pretinzând din partea cititorilor să o depășească la rândul lor, renunțând la antica asociere de idei dintre schelet și moarte. Pentru poet osul, alături de stabilitatea sa minerală și cu rezistența sa în timp, reprezintă un fel de esență de existență: „Până la urmă, rămâne doar osul; / ce-a fost mai străin, mai înlăuntrul meu / cuceriți-l pe el, pe gloriosul / al cărnii și-al vinelor drept dumnezeu / (...) / Până la urmă rămâne a fi / care-i alb, care are fibula ninsă.” (*Cântec*)

Poetul înfăptuiește toate aceste reforme cu o „siguranță remarcabilă”²⁸, neafișând niciodată un aer vinovat sau timid, victorios ori eroic; oferă cititorului reprezentări stupefiante ale corpului omenesc, ca și cum dintotdeauna ar fi scris în acest fel. Totul se întâmplă ca și cum Nichita Stănescu ar beneficia de o protecție magică, este ca și cum s-ar afla într-un cu totul alt spațiu decât cel al nostru.

²⁷ Ion Pop, *op. cit.*, p. 37.

²⁸ Alex. Ștefănescu, *op. cit.*, p. 29.

Cronica ideilor

Umore și ironia – sarea și piperul realismului lui John Steinbeck

(II)

2) *Peisagistica* își aduce la rândul ei contribuția la îmbogățirea artei pe care Steinbeck o desfășoară cu generozitate în romane și nuvele, prin încântătoare tablouri: „Amurgul se întinse pornind de la zarea dinspre răsărit și întunericul se revărsa asupra pământului pornind tot dinspre răsărit. Stelele amurgului scăpărară și începură să sclipească în umbra înserării” (*Fructele mâniei*). Sau următorul tablou din romanul *La răsărit de Eden*: „Samuel Hamilton a călărit înapoi spre casă și era o noapte atât de luminată de lună, încât dealurile păreau alcătuite din aceeași materie albă, prăfoasă, ca și luna. Copacii și pământul erau șterși, tăcuți, lipsiți de atmosferă, morți. Umbrele erau negre, fără nuanță, iar locurile deschise erau albe, fără culoare”.

3) *Simbolistica*

Titlurile date de Steinbeck unora dintre scrierile sale demonstrează deopotrivă înclinația sa spre simbolistică și spre poezie: Cuvântul *Bătălia* este luat din *Paradisul pierdut* al lui John Milton, *Fructele mâniei* sunt împrumutate dintr-un celebru cântec antisclavagist al poetei Julia Ward Howe, intitulat *Imnul de luptă al republicii*, *La răsărit de Eden* este luat din *Facerea* 3/24, *Iarna vrajbei noastre* din piesa shakespeariană *Richard al III-lea* 1/1 etc.

Dar nu numai atât. Însuși romanul *La răsărit de Eden*, cartea lui Steinbeck cea mai îndrăgită de americanii anului 1952 (anul publicării ei) și de cei din zilele noastre, nu este decât dezvoltarea artistică și adaptarea la vremurile moderne a unui celebru simbol – fratricidul comis de Cain împotriva lui Abel.

Exact cum spune *Facerea*, din cei doi gemeni – Caleb și Aaron – doar

primul va vedea Țara Făgăduinței (va trăi), cu toate că nu el era cel mai iubit de tatăl său. Dar tocmai această gelozie îndreptată împotriva fratelui mai frumos, mai sensibil și mai iubit îl determină pe întreprinzătorul Caleb să-l ducă pe Aaron la bordelul condus de monstruoasa lor mamă, fapt care îi provoacă acestuia o atare durere și repulsie (avea convingerea că mama lor îi părăsise îndată după naștere și plecase pe coasta de Est), încât pe loc se înrolează în armata americană intrată în Primul Război Mondial alături de Aliați, este trimis pe fronturile din Europa și aici el își află liniștea și împăcarea prin moarte.

De fapt, toată tragedia din familia Trask – moartea lui Aaron, urmată de îmbolnăvirea și moartea tatălui – nu este decât împlinirea destinului închis în cuvântul ebraic *timshel*, cuvânt care exprimă atitudinea omului față de păcat: nu cu sensul de promisiune – *tu îl vei stăpâni*, nici cu sensul de ordin – *tu să-l stăpânești*, ci cu sensul de alegere – *tu îl poți stăpâni!*

Este, de altminteri, sensul pe care, după ce au fost consultați în respectiva chestiune, înțelepții chinezi i l-au deslușit lui Lee, bucătarul și omul bun la toate din familia Trask; este sensul pe care deîndată îl preia și Lee, căci – după cum i se destăinuie el lui Samuel Hamilton – în postura sa de „filosof care se pricepe să gătească” sau de „bucătar care știe să gândească”, acest al treilea sens îl face să simtă „o dragoste nouă pentru acel instrument strălucitor, sufletul omenesc. Este un lucru frumos și unic în univers. Este mereu atacat, dar niciodată distrus – pentru că *tu poți*”; în sfârșit, este ultimul

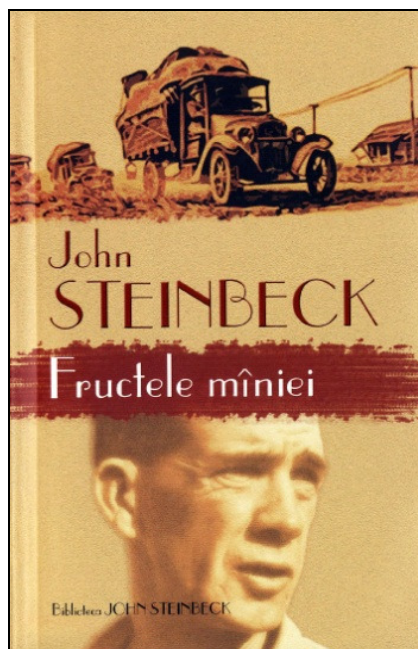
cuvânt pe care suferindul Adam îl șoptește înainte de a-și da duhul, cuvântul prin care – la rugămintea imperativă a lui Lee – el îi acordă lui Caleb binecuvântarea, pentru ca acesta să poată fi liber, complet despovărat de greșeala săvârșită.

4) *Limbaajul* utilizat de John Steinbeck este deosebit de viu, plastic și sugestiv, într-un cuvânt captivant. Poate și datorită faptului că traducerea romanului *Fructele mâniei*, cu certitudine una dintre cărțile de referință ale scriitorului nostru („romanul dezmoșteniților Americii”), îi revine lui D. Mazilu, un excepțional traducător din limba engleză.

Avem, astfel, plăcerea să ne deducim nu doar cu cuvinte și expresii deosebit de savuroase, precum: întinsoare, cu anasâna, răntaș, dăulat, a năboi, a șopcăi, prețăluit, vorbe de clacă, a lua la refec, a-i merge buhul, a se lua în bețe etc., dar ne desfășurăm și cu aforisme de mare efect artistic și stilistic: „Valoarea adevărată stă doar în mintea unică a individului”, „Toți purtăm în noi o mlaștină secretă în care încolțește și se dezvoltă răul și lucrurile urâte”, „Oricât de slab și de păcătos este un om, are în el atâtea păcate câte poate duce”, „Toate lucrurile mărețe și prețioase sunt singuratic”, „Gradul insultei este invers proporțional cu inteligența”, „Banii fac bani”, „Banii nu numai că n-au suflet, dar n-au nici onoare, nici memorie” etc., ba chiar cu delicioase zicături cu rime: „Pruncul în necaz venit, fericirii e merit” și „Pruncul născut în prea mare bucurie, bleg are să fie”.

5) *Personajele* lui John Steinbeck sunt atât de bine individualizate, încât cu adevărat multe dintre ele au șansa să devină memorabile. În această categorie cu siguranță intră maica și fiul ei Tom Joad: mama în calitate de „stălp al familiei”, care – îndeosebi după pornirea întregii familii în pribegie spre mult laudata Californie – luptă din toate puterile pentru a-i hrăni pe toți și pentru a menține unitatea clanului („Câtă vreme suntem împreună, obișnuia ea să spună, toți cei vii, de nimic nu mi-e teamă, da' nu vreau nici în ruptul capului să văd că ne răzlețim”); Tom în calitate de luptător neînfricat pentru afirmarea demnității umane și pentru asigurarea dreptului la viață și la muncă. Îmboldit de atari năzuințe, el nu ezită să se alăture rășpopitului Jim Casy și celorlalți greviști, care încercau pe această cale să contracareze ofensiva →

GEORGE PETROVAI

tălhărească a latifundiarilor californieni sprijiniți de autorități, de reducere permanentă a mizerelor câștiguri realizate de pribegii flămânzi și zdrențăroși. Pentru înfricoșarea greviștilor, împotriva lor sunt trimiși spărgătorii de grevă înarmați cu bâte. Jim Casy este omorât în încăierarea care urmează, iar Tom – lovit groaznic de un ciomăgar – izbutește să scape cu viață doar omorându-l pe agresor.

Iar visul maichii de-a menține unitatea familiei se destramă încet-încet, pe măsură ce unul câte unul părăsesc clanul: bunul și buna mor pe drumul către însorita și atât de neospitaliera Californie, fiul mai mare Noah este primul care-i părăsește cu mult înainte de-a ajunge la destinație, vine apoi rândul nevolnicului Connie, soțul Trandafirului din Șaron, Tom la rândul lui este nevoit să se ascundă ca să nu fie prins și să înfunde pușcări pentru noua crimă comisă (fusese eliberat condițional după prima), iar Al se căsătorește și-și anunță părinții că intenționează să se angajeze la un garaj.

În romanul *La răsărit de Eden*, Samuel Hamilton este unul dintre personajele principale spre care se îndreaptă întreaga dragoste și admirație a autorului.

Fiind bunicul dinspre mamă al lui John Steinbeck, el ne este înfățișat ca un adevărat patriarh biblic și ca „un fel de geniu al comicalului”.

Un alt geniu al comicalului este Ethan Allen Hawley, personajul principal din *Iarna vrajbei noastre*, cel care-și alintă nevasta cu cele mai năstrușnice apelative (gândăcel, șoricel, floriciță, delicatșă etc.) și care departe de-a fi „un prostănac simpatic”, manevrează într-un asemenea chip lucrurile încât devine proprietarul magazinului lui Marullo, unde făcea cam de toate – băiat de prăvălie, administrator și contabil, ba mai pune mâna și pe terenul lui Danny Taylor, prietenul din copilărie ajuns bețivul orașului, teren de-o importanță crucială pentru modernizarea localității, întrucât este singurul care se pretează la construirea unui aeroport.

Ar mai fi de adăugat că asemenea lui Faulkner care-și plasează acțiunea multora dintre scrieri în ținutul imaginar numit de el Yoknapatawpha, John Steinbeck optează pentru Valea Salinas din California din Nord, locul lui de naștere.

Viața între timp și anotimp

„Cartea de față înfățișează, fără părtinire, prin intermediul personajelor ei, mecanismele vieții noastre, neschimbate ca un mit.” – mărturisește Ileana Vulpescu despre romanul *De-amor, de-amar și de inimă albastră*, apărut la Editura Tempus în 2005.

Titlul incitant îndeamnă la lectură, conturând în același timp coordonatele sub care se va desfășura destinul personajului principal: iubirea „acolo unde nu trebuie” și tristețea care o va însoți, inevitabil. Fiică de țărani săraci, cu mamă analfabetă, Argentina (Adelina) Boboc își depășește din punct de vedere material și social condiția, ajungând un medic foarte bun. Inteligentă și muncitoare, corectă și nedorind să ajungă „în fruntea bucatelor” pentru că acolo „nu te pot împinge decât orgoliul și datul din coate”, viața ei e – așa cum mărturisește autoarea – „o viață obișnuită trăită de oameni într-o anumită epocă: nu e viața unor victime, e viața unor oameni care trăiesc normal atât cât pot să-și permită într-o vreme anormală”.

Laitmotivul cărții și al vieții personajului e dat de *Scrisorile portugheze*, lectură care o însoțește pe Argentina Boboc în timp: *Seara, pe lângă orice altă lectură, citeam – a câta oară? – câteva fraze din Călugăria mea portugheză. Era ca o scurtă întâlnire cu o prietenă care știa totul despre mine.*

Adolescentă, se îndrăgostește de vârul său, Gabriel, un băiat frumos, înalt, subțire, brun, cu un păr ca peria, cu ochi în care licărea un zâmbet ironic mereu, cu o față prelungă așa cum aveam să văd în albumele cu pictori spanioli, cu nas fin, ușor acvilin, cu dinți de un alb albastrui, între buze bine

conturate, sub o mustață neagră menită să le accentueze frumusețea – dragoste imposibilă, mai întâi din cauza înrudirii, apoi din pricina aspectului fizic comun (*făptura mea avea ceva greoi – se descrie personajul – de parcă nu mi s-ar fi desprins cum trebuie din pământ picioarele cu glesne otova și de parcă sculptorul neștiut, care ne modelează cu totul, ar fi uitat să mai tragă o daltă–două obrajilor mei căzuți*). Conștientă că singurul lucru care îi oferă posibilitatea de a răzbate în viață este mințea (*Frumoasă nu eram, Gabriel nu mă băga în seamă, dar de trăit trebuia să trăiesc; și să trăiesc de pe urma acelei minți la care natura nu se calicise*) și munca stăruitoare, Adelina-Argentina pornește la București doar cu cinci ouă și o fărâmă de brânză în traistă, pentru a se angaja ca infirmieră la Spitalul Militar. Felul în care evoluează destinul personajului ilustrează perfect concepția populară că „nu aduce anul ce-aduce ceasul” – sau, după spusele personajului, „berzei chioare îi face Dumnezeu cuib” – povestea vieții fiecăruia dintre noi stând sub semnul unor întâmplări aparent mărunte (gesturi, replici, atitudini, reacții) care, însă, vor avea un rol decisiv în propria existență. O vizită de curtoazie făcută nașilor îi va oferi ocazia de a locui timp de doi ani într-o cameră de serviciu („un spațiu al meu pe care nu-l împărțeam cu nimeni”) la familia Zamfirescu, anul morții lui Shakespeare îl va aduce în viața Argentinei pe cel ce-i va fi mentor și ocrotitor – generalul Olteanu (domnul General – cum îl numesc toți, majuscula mărturisind stima pentru omul și profesionistul Olteanu) șeful secției de Ortopedie a Spitalului Militar –, sinuciderea Luciei Cantemir o apropie de cel care-i va rămâne prieten pe viață, Costi Gheorghiu, dansul la care o invită Gelu, fratele ei, pentru a-i cunoaște viitoarea soție, i-l va aduce pe Iosif Iuga, căutarea unei scurteici pentru Maica o va pune față în față cu Claude Comăneanu. Astfel că destinul personajului principal pare să fie scris de oamenii care intră în viața ei – prieteni, mentori, iubiti – și rămân... pentru totdeauna.

Printre mentorii Argentinei, se numără doamna Despina (profesoara de limba română din liceu), nașii săi (familia Iamandi), familia doctorilor Zamfirescu și Domnul General. Doamna Despina se impune ca model pentru eleva de liceu prin profesionalism, corectitudine, atitudine, decență și eleganță, prin felul în care →

CRISTINA BÎNDIU

→învățătura ei trece dincolo de manual pregătindu-și elevele pentru viață: *Ca să fii pregătite pentru examenele pe care le veți da în școală, în meseria voastră, în viață. Învățați-vă să vă susțineți punctele de vedere. Nu spuneți „da” când gândiți „nu”.* Despre această profesoară cu har, personajul nostru afirmă: *Doamna Despina, cu înfățișarea ei desprinsă ca din cronici și ca din frescele votive din biserici și mănăstiri ne-a ctitorit sufletele, ni le-a mporodit cu tot ce era mai frumos în mintea și-n sufletul ei. De la nimeni în viață nu am învățat mai mult.*

Familia Iamandi (el, colonel, ea, profesoară de limba română și limba latină) și familia doctorilor Zamfirescu îi oferă posibilitatea de a învăța o multitudine de lucruri, de la limba franceză – pe care aceștia o foloseau frecvent în conversațiile dintre ei – la artă (*Niciun timp al vieții mele n-a fost mai plin de învățăminte și de nvățatură decât orele de română cu doamna Despina și decât cei doi ani petrecuți în casa domnului și doamnei și-a domnului Zamfirescu. Ce mult am învățat din albumele lor de artă și câte frumuseți am văzut!*).

Domnul General – intuind calitatea umană și profesională deosebită a Argentinei – este cel care-i va dirija cariera, trecând-o de la statutul de infirmieră la cel de soră medicală la sala de operații și sprijinind-o atunci când e studentă la Medicină (*Primul meu noroc în viață – se destăinuie ea soției Domnului General – mi-a venit de la Domnul General, soțul dumneavoastră. Fără sprijinul dumnealui n-ajungeam doctoriță.*).

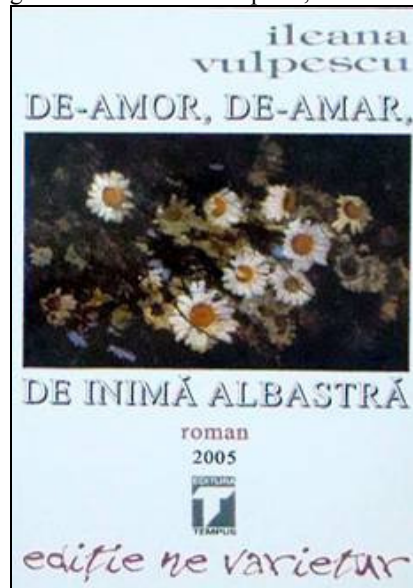
Deopotrivă mentor, prieten și iubit îi este Claude Comăneanu, pe care-l cunoaște în bazar, care o va ajuta cu bani de câte ori va avea nevoie, se va preocupa de cariera sa – datorită lui va ajunge asistent universitar – și alături de care va trăi „marital” doi ani. *Domnule Comăneanu – îi mărturisește ea în ajunul plecării lui în Spania – ați fost dascălul meu de frumusețe și de nvățatură despre bucuriile vieții*”. Claude se va dovedi și el, asemenea tuturor oamenilor importanți din viața Argentinei, o investiție sufletească pe viață.

Tot o investiție pe viață va fi și Costi Gheorghiu, prietenul și fratele de cruce al Argentinei, ca și Iosif Iuga cel care îi va vindeca trupul de dragostea pentru Gabriel și sufletul de îndoieli și complexe.

Cu toate acestea, cel mai important mentor în viața Argentinei

va fi mama sa care vorbea ca o femeie bătrână. *Parcă se adunase în ea înțelepciune de veacuri și ale cărei sfaturi vor deveni principii de viață pentru copila plecată de la sapă pentru a-și face un rost la oraș.*

„E timpul timp și e un timp al fiecăruia. Ultimul are și început și sfârșit. Pentru om – măcar așa ne-nchipuim, adică doar pentru om – există o singură certitudine: sfârșitul.” Cu aceste cuvinte debutează romanul Ilenei Vulpescu, roman ce așază din start destinul personajelor sale sub semnul fatidic al curgerii inexorabile a timpului, indiferent

de dimensiunile sale. Pentru om – ne transmite mesajul textului – important e timpul lui, pentru că acela are un sfârșit spre care ne vom îndrepta, inevitabil. Important este ca atunci când aluneci spre final să nu trebuiască să te întrebi ce ai făcut cu el, cu timpul tău, mult, puțin atât cât ți-a fost dat, să nu ți se pară că s-a scurs în zadar. Iar Argentina își măsoară timpul prin oamenii care i-au marcat destinul și prin ceea ce a reușit să adune – nu din punct de vedere material, ci mai ales din punct de vedere spiritual – iubirea, prietenia, dragostea pentru părinți, dragostea pentru frumos, dorința de a învăța mereu ceva nou, ceea ce-i aliniază timpul personal la timpul marelui univers.

Paralel cu timpul personal al Argentinei, este prezentat timpul unei țări. De la cotele ce aduceau țărani la disperare, la felul în care se cocoțau unii în fruntea partidului, la practicile avansării în grad doar cu acordul „lor”, de la felul în care se iscodea în viața fiecăruia, la „prețul” libertății plătit nu numai în relații, ci și în apartamente mobilate cu mobile stil sau case cu pereții plini de opere de artă – timpul comunismului este surprins cu luciditate și realism, nu rareori cu amărăciune.

Ilustrativă în acest sens este „înnoirea comunistă a vocabularului” care privează verbul a interpreta „de orice determinant, încercându-l de un singur sens: a-i atribui cuiva intenții dușmănoase la adresa noului regim”. Ce toate acestea, epoca post-decembristă pare mai amară (*Există ziare – fiecare „independent” însă de cineva! – jucând fiecare după grupul de interese pe care-l reprezintă. Fiecare gazetă e montată ca o piesă de teatru. Ai dreptul de a manifesta: tu strigi, tu auzi. Magazinele sunt pline. Unii cumpără din ele, alții se plimbă prin ele ca prin muzeu./.../ poți să ai tot ce poțtești – bani să ai. Și mai presus de orice – afară de zile, poți cumpăra: conștiințe, Justiție, Poliție, tot, tot.*), tonul devine de-a dreptul cinic, iar dezamăgirea personajului este atenuată doar de mulțumirea că bătrânețea nu-i va mai da mult timp (*Mă bucur că sunt bătrână. – spune Argentina, în vremuri în care sufletul lumii este bolnav și, după cum se vede, nici bogăția nu-i este leac.*).

Ca și în celelalte romane ale Ilenei Vulpescu, viața năvălește prin fiecare pagină citită. Senzația de viu, de trăire deplină se naște din surprinderea gesturilor, din pulsul amintirilor, din zâmbetul trist ascuns dincolo de cuvinte... Iar pentru a ne prinde în plasa scriiturii sale, autoarea nu caută eroi. Personajele sale sunt oameni obișnuiți, mai puternici sau mai puțin puternici, mai răzbătători, sau mai plecați în fața destinului, unii gata să se cațăre în frunte oricând și cu orice preț (*lume talentată, care știe să trăiască bine oricând*), iar alții pentru care nu e niciodată bine (*nu e niciodată și timpul lor*). Iar cititorul e prins de mrejele complicate ale vieții, pe care simte că o cunoaște, o recunoaște... și de care îi e mereu dor.

Finalul textului are ca fond sonor *Anotimpurile* lui Vivaldi. Ajunși în ultimul anotimp, Costi și Argentina își retrăiesc, cu seninătatea dată de apropierea sfârșitului, propriile... anotimpuri. Anotimpuri populate cu oameni și sentimente, cu dorințe și tăceri... Știind amândoi că *în lume numai vârstele omului se schimbă, restul se fardează*, își doresc doar *Să ne bucurăm că suntem pe picioarele noastre și-n mințile noastre./.../ Să ne vedem cu puținii prieteni care ne-au rămas./.../Să nu ne mai întristăm de spectacolul plin de pete al lumii. Să ne luminăm sufletele cât putem, în fiecare clipă.*

Nu să ne rupem de lume, ci să nu ne mai doară lumea...

Nestinsa iubire

„Și Clujul m-a făcut al lui”

(Horia Bădescu)

Intrat, după cum mărturisește, acum o jumătate de veac, „pe porțile Clujului”, poetul Horia Bădescu (n. 1943 în Aref, Argeș) a devenit un fiu al orașului, s-a integrat perfect în spiritualitatea și în viața culturală a urbei (gruparea echinoxistă): „Și Clujul m-a făcut al lui... Mi-a dăruit un titlu universitar și o viață băntuită și răsfațată de frumusețea nebună a toamnelor sale, de lumina brumată a străzilor și piețelor, de amurgul portalurilor și de magia locurilor unde se petreceau fabuloase întâmplări goliardice, mi-a dăruit misterul bibliotecilor și miracolul prieteniei, iubirile și tristețile, casa mea și pe toți ai mei”.

Horia Bădescu răsplătește la rândul lui orașul care l-a adoptat cu „truda unei vieți, înscrisă într-un raft de cărți”, cu „nespusa iubire”, concretizată omagial și în volumul de poeme „E toamnă nebun de frumoasă la Cluj” (Editura EIKON, Cluj-Napoca, 2011).

Regăsim în aceste poezii o sinteză a modalităților lirice preferate ale poetului, a temelor abordate în precedentele lui volume.

Evidentă e tonalitatea melancolică a acestor poeme, iubirea pentru orașul de pe Someșul Mic, ambele aspecte fiind exprimate printr-o privire retrospectivă, asociată curgerii neostoite a timpului, provocată mereu de contemplarea cadrului natural urban. O consecință a acestui ultim aspect fiind și prezența multor secvențe de pastel spiritualizat, cum remarca Eugen Simion analizând poezia lui Horia Bădescu și a unor suavități licențioase foarte rafinate („Baladă goliardică”, „Balada preafrumoaselor roșcate”, „Balada gureșei Coquette”).

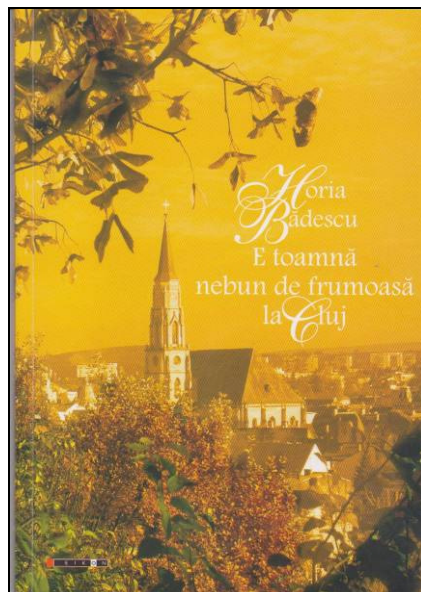
Faptul biografic se topește în nostalgiile reîntoarcerii spre o altă vârstă: „Despre el vorbești / ca despre locul nașterii tale. / Tânăr fiind, / te-a învăluit cu dulcea otravă / a cărții.” ..., „pe străzile lui sufletul tău / a gemut de iubire” („Cluj”). Treptele biografiei, pași ai formării personalității poetului sunt însoțiți de boema tinereții, fie cea studen-

țească: „amintiți-vă spuma halbei de bere, / amintiți-vă poemul nebun... / când ploile scandează pe turla limba română: / ah, filologi zvăpăiați de la Cluj!” („Baladă studentească”), fie cea a maturității, când boema era în mod indirect o stare de protest: „eram acei ce nu voiau să moară”, un mod de păstrare a identității interioare: „Eram acolo, dăruții de vis, / scârbiți de timp și limpeziți de viață,” („Balada crășmei lui Mongolu”).

Poetul, în compania altor „frumoși nebuni ai marilor orașe”, preferă retragerea la „crășma lui Mongolu” și ca un gest de sfidare a unui timp istoric potrivit, acolo speranța scăldată în alcool fiind plonjată în viitor: „rumegând o altă zi” („Balada galeșelor boloboace”).

Boema alcoolică sau delicatele portrete licențioase, amintind de François Villon, Miron Radu Paraschivescu sau Emil Brumar, sunt doar pretexte pentru exprimarea unei obsesive teme, cea a timpului: „Și toate s-au dus... Ce să-i faci?” („Baladă goliardică”); „Târziile amiezi peste cetate / târzie vară și târzi și noi. / Nu simți adulmecându-ne din spate / înfomeității-amurgului copoi?” („Târzie”).

Ireversibilitatea timpului prilejuiește meditația gravă despre moarte: „ascult cum sub Feleac cosește moarte” („Târzie”); „tot mai aproape suntem c-o umbră de amurg”; „tot mai aproape suntem c-o vorbă de tăcere”. („Tot mai încet”). Opt dintre poeziile volumului conțin în titlurile lor cuvântul „baladă”. Atmosfera baladescă accentuează nostalgiile, iar secvențele de pastel cu sugestii pillatiene amintesc de jurnalul liric din volumul „Anotimpurile”

(Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1987). Recunoaștem mici punctări blagiene sau stări serafice din sonetele rilkeene.

O „vară de noiembrie” blagiană domină poemele erotice. Imaginea anotimpului autumnal calmează într-o lentă decantare erosul: „Nu oboseala toamnei, ci avântul / iubirii care încă ne susține; / apropie-ți de inimă cuvântul / prin care mai ajung până la tine!” („Sonet”). Regretele după anii trecuți: „e timp să punem iarăși la socoteală toate / câte puteau să fie și se vor vremii” („Balada toamnelor târzi”), concluzionează viața asemenea lui Octavian Goga, în poezia „Cântă moarte”: „Nu câte-au fost îmi vin în minte, / Ci câte-ar fi putut să fie”.

Poetul e în postura unui Orfeu, călător, nu prin Hades, ci printr-un spațiu drag, care l-a adoptat, i-a oferit totul, iar Euridice, după care va întoarce capul, este tinerețea lui, pierdută definitiv, mutată în melancolice și nostalgice amintiri: „Târziile amiezi peste cetate, / târzie vară și târzi și noi” („Târzie”). Reîntoarcerea nefiind posibilă, eul liric își acceptă însingurarea: „să fii singur cu carnea și oasele tale” („Nox”).

Impresionează sinceritatea trăirilor: „Să punem sufletele în pahar!” („Scrisoare către Teohar”), încastrarea evenimentului autobiografic în durată temporală, de unde regretul prea rapidei treceri: „Mergi încet, / vorbește, / rostogolește cuvinte în calea / neantului!” („Lied”).

ION RADU ZĂGREANU

INSTANTANEE ACIDE DIN REALITATEA IMEDIATĂ

Critic și istoric literar de vocație, **Mircea Dinutz** și-a exersat în ultimii ani condeiul și ca publicist, însemnările sale gazetărești reunindu-le mai întâi în volumul *Tablete de duminică* (Editura Pallas, Focșani, 2008), iar acum câteva zile, ca semn de nou an, într-o carte similară, *D'ale democrației. Editoriale. Tablete de toată ziua* (Editura Nico, Târgu-Mureș, 2012).

Așa cum sugerează și titlul, tabletele sunt dublate de această dată de editoriale, și unele fiind rodul trudei sale din ultimii patru ani, mai exact din ianuarie 2008, de când se află la cârma invidiatei reviste „**Pro Saeculum**”, pe care a reușit, fără nicio recompensă materială, să o impună în elita publicațiilor literare românești, reunind în preajma sa nume importante ale literaturii și culturii contemporane.

Neagreând în niciun fel ideea de Centru, scriitorul focșănean acordă, încă de la primele pagini, o atenție aparte conflictului Capitală-Provincie, dovădindu-se nu doar un fin observator al pulsului societății românești postrevoluționare, ci și un promotor și un susținător constant al valorilor autohtone, indiferent că ele se manifestă în sfera politicului, socialului sau a literaturii.

Mai aproape de preocupările și de suflul său, subiectele din această ultimă categorie ocupă locul central în prima secvență, *Editoriale*, dar nu sunt excluse și altele, întrucât, cum însuși mărturisește în *Scurtă invitație... la spectacol!*, „tarele noastre sociale și politice, cu efecte devastatoare în plan moral, au generat o stare de împovărație confuzie (aș spune, fără precedent) între valoare și nonvaloare, între gunoaie, deșeuri și toxine, pe de o parte, și valorile tradiționale (onestitate, loialitate, solidaritate, dragoste de neam și țară) abandonate cu deznădăjdie, pentru că nu sunt lucrativă, dar clamate sfărăitor, ori de câte ori este necesar ca unii sau alții să-și primenească imaginea publică”.

Nu întâmplător, suita editorialelor se deschide cu cel intitulat *Spiritul solidarității – (încă) o valoare pierdută?!*, autorul fiind conștient că acum, când „statutul de scriitor a fost grav afectat, fiind ignorat și marginalizat, acum când scriitorimea ar avea nevoie, mai mult decât oricând, de o poziție comună fermă, pentru a mai putea spera în recuperarea demnității pierdute”, solidaritatea ar trebui să fie o stare de spirit care să ne înalțe „deasupra individualismului sălbatic” și să ne unească în „fața unei realități agresive și neiertătoare, a unei

societăți ingrate și inechitabile, pentru a rezista în numele unor valori etice și estetice în care, naivul de mine, alături de alții, firește, continui să cred”.

Un motiv în plus ca să militeze pentru acea „floare rară” care e în ziua de azi vocația prieteniei, pentru evitarea confuziilor date de cantitatea operei și reșezarea valorilor acolo unde le e locul, uzurpat în ultimii ani de nonvalori și de contra-modele, pentru eliminarea discriminărilor așa-ziselor centre de validare și recunoașterea rolului jucat de scriitorii și criticii din afara Bucureștiului, pentru renunțarea la inflația de elogii și de premii acordate cui vrei și cui nu vrei, ce au condus la degradarea „instituției premiilor literare”... și înșiruirea ar putea continua.

Remarcabile în acest sens sunt demersul pentru încetarea anatimizării scriitorului Paul Goma, acest „neîmblânzit cavalier în slujba adevărului spus cu orice preț”, și pentru mai dreapta judecată a operei lui Mircea Cărtărescu, nu de puține ori superelogiată chiar și în cazul cărților comerciale ori a acelei părți a scrierilor sale care „nu se ridică la nivelul resurselor sale (native și, mai ales, dobândite)”. Lucru valabil și în cazul lui Adrian Păunescu, a cărui posteritate o privește cu detașare, ironizând „adulatorii de serviciu” și punctând „partea rezistentă a creației sale (de omologat), singura care-i asigură un loc onorabil pe podium”.

Sigur, o contribuție la limpezirea hățișurilor literaturii contemporane și nu numai ar trebui să o aibă criticii, convingerea sa fiind că „în realitate, critica practică în afara Bucureștiului a avut un rol mult mai important decât se crede la o privire razant-discreționară”, argumentele oferite în editorialul *De unde ne vin criticii?* fiind mai mult decât convingătoare.

Tonul voit sobru și supravegheat din editoriale devine dintr-odată mai vioi și pamfletar în cea de a doua secvență a cărții, *Tablete de toată ziua*, împărțită la rândul ei în două secvențe distincte: *De-ale noastre, de-ale lumii și De-ale politicii*.

Surprins el însuși că abordează și pamfletul, Mircea Dinutz are ochi pentru toate. Observă, notează, analizează, judecă, dar cel mai adesea se întreabă, năucit la rândul-i de ceea ce întâlnește în jurul său: „Cui convine amestecul, la fel

de indigerabil, între valoare și nonvaloare? Toți, mai bine zis toți cei care au posibilități materiale și doresc acest lucru, pot deveni studenți, licențiați, masteranzi, ba chiar și doctori, de ce nu? Realitatea e mai năucitoare decât orice imaginație: cu sau fără potențe intelectuale, cu sau fără diligență în pregătirea de specialitate, cu sau fără o motivație civică și morală, oricine poate deveni orice!”

Avea, de altfel, a ajuns, după cum constată, „să fie sinonimă cu *valoarea personală*, niciun alt criteriu nefiind atât de funcțional”. Iar de aici până la becalizarea și țigăneala nației nu mai e decât un pas, în parte deja făcut, „politica lui cel mai... și cea mai” fiind la ordinea zilei.

Criza morală în care ne zbatem de ani buni are adânci rădăcini în toate domeniile, inclusiv în cel în care și-a exersat profesia de bază și pe care nu evită să-l taxeze cu opiniile sale tăioase: „Desființarea concursurilor, a competițiilor oneste care să ceară – din start – valorile de nonvalori, în multe dintre facultățile din țară, va avea efecte catastrofice, pe termen lung, pentru România. Cui convine această situație? Mă tem că e o interogație ce-și conține răspunsul. Ce (mai) poate face cultura într-o asemenea lume ce și-a pierdut, în bună măsură, reperele morale fundamentale?! Ar avea ceva sorți de izbândă, dacă am putea delimita corect granițele dintre cultura majoră, cultura minoră și subcultură. Am cunoscut mulți oameni care nu-și atribuie neapărat calitatea de intelectual (iată un concept niciodată lămurit pe deplin), dar care resping, în virtutea bunului-simț, manelele și, în general, muzica hibridată monstruos (lăutărească, folclorică, orientală). Nu sunt (însă) capabili să-și motiveze opțiunile, consecința a unei intuiții arbitrare, fără acces la sensul spiritual prezent în forma operei de artă (în accepție hegeliană).”

Urmărind ținte precise, din rândul cărora nu lipsesc guvernării și președinția, Mircea Dinutz se războiește caragialean cu „fariseii, farsorii, idoli falși, protagoniștii rasați ai imbecilității fudule”, transformând diatriba sa într-o lecție de morală, de care ar trebui să ținem cont, fie și numai pentru a da dovadă că suntem solidari cu demersul său și că ne pasă.

În această oază de râsu’-plânsu’ și dezamăgire constantă, o notă discordantă face tableta *Instantaneu*, o proză, în fapt, pe cât de scurtă și de tragică, pe atât de edificatoare în ce privește valențele ascunse ale poetului și prozatorului care ar trebui, mai devreme sau mai târziu, să se ia în seamă.

CORNEL GALBEN

SCHIȚĂ DE PORTRET

OCTAVIAN CURPAȘ, reporter
în patria din suflet și cuvinte

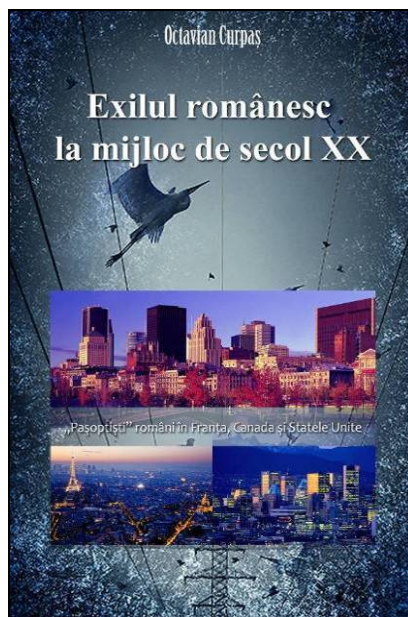

Căutător de sine și de noi frumuseți prin lumea cea mare, mai tânărul meu prieten și coleg de breaslă Octavian Curpaș s-a născut în România, în august 1972, la Oradea. Scriitor, publicist de vocație și jurnalist (cu studii superioare în jurnalism, științe juridice și business internațional), a profesat o vreme la un cotidian din țară, apoi, în 1997, a ajuns în California, unde a rămas vreme de opt ani. Din martie 2005, căsătorit cu Roxana, o frumoasă româncă, asistent medical, s-a stabilit în orașul Surprise, din Arizona, SUA, unde familia – care, între timp, s-a mărit, prin sosirea pe lume a micuței Janice – și-a deschis propriul bussines în domeniul imobiliar.

„Octavian Curpaș este un nume important al presei zilelor noastre” – apreciază scriitoarea Vavila Popovici, din Raleigh – North Carolina (o venerabilă româncă, a cărei biografie este legată inclusiv de Liceul de fete – actualmente „Unirea” – din Târgu-Mureș). „Scrie cu har și dăruire la multe publicații din Statele Unite, dar și din România; este redactor la «Gândacul de Colorado» și «Phoenix Magazine». Întotdeauna mi-am imaginat jurnalistul ca un iubitor de literatură și oameni, cu un caracter frumos, cu dragoste de meserie, acea emulație scriitoricească, chemare, talent, spirit de observație și de dreptate, dragoste pentru tot ce este în jurul său. Am crezut și cred că jurnalistul nu trebuie să se lase păcălit de

aparențe sau de intervenții – continuă doamna Vavila Popovici –, să aibă discernământ în ceea ce vede, aude și scrie; să fie cinstit față de sine, adică față de gândirea și judecata sa, cinstit și față de cel care greșește, și căruia îi sare în ajutor cu deschiderea judecății sale, expusă în cuvinte, pe pagina unui ziar; să-i lipsească îngâmfarea, aroganța, dar să fie integru, tranșant; să aibă demnitate, să nu se lase ispitit de provocări, insulte; să aibă umor, desigur numai în situații posibile, acel umor specific spiritului românesc, cu care poate descreți frunțile cititorilor, încruntate din cauza provocărilor cotidiene ale vieții; să nu fie ranchiunos, ci prietenos, și să admită cu seninătate că și el poate greși; să știe să-și ceară, în această situație, scuzele necesare; să fie îndrăzneț, curajos și cu iubire de Dumnezeu; articolul lui să fie concis, adică să aibă maximum de informație cu minimum de cuvinte. Cam multe cerințe și, totuși, pentru o atât de frumoasă carieră, merită să cauți aceste calități în sufletul tău și să le scoți la suprafață, să le cizelezi, pentru binele oamenilor, al societății în care trăim. Toate aceste calități le-am descoperit la Octavian Curpaș.”

Recent, Octavian Curpaș – Tavi, cum îi spunem noi, prietenii – mi-a trimis online cea mai recentă carte a sa: *EXILUL ROMÂNESC LA MIJLOC DE SECOL XX. „Pașoptiști” români în Franța, Canada și Statele Unite*, Editura „Anthem”, Arizona, SUA, octombrie 2011.

O adevărată „saga”, tulburătoare, a exilului românesc, scrisă cu talent, forță, emoție, cu un condei viguros, de gazetar experimentat, care a văzut și a pățimit multe, care a scris și scrie despre oameni, fapte, întâmplări cu acea atât de rară, exemplară, principialitate, cu fair-play față de subiecți, dar mai ales, cu vizibilă, infinită iubire față de... aproapele său. Cartea este prefăcută de un om al literelor „pe măsură” – nici nu se putea altfel! – nimeni alta decât *Cezarina Adamescu*, excepțional cronicar literar, sensibilă poetă, prozatoare și dramaturg. „Un mozaic de trăiri autentice răsfrânte în amintiri” – își intitulează prietena mea rândurile ce deschid cartea acestui reporter în patria din suflet și cuvinte.

„Când începi să răsfoiești o carte – scrie Cezarina –, o lume fascinantă și se dezvăluie treptat și tu ești poftit să pătrunzi în ea, pe măsură ce filele se întorc parcă singure. Ochiul atent al scriitorului surprinde instantaneu fațetele realității. (...) Autorul este un documentarist de elită, furnizând cu minuție, amănunte spațio-temporale, despre locurile descrise și contextul istoric în care s-au dezvoltat. Intertextualitatea este o modalitate intrinsecă acestui fel de scriere. Ineditul povestirilor este, de asemenea, specific acestui autor, necăutat cu tot dinadinsul, dar care decurge firesc din arta și din crezul său artistic. Cadrul este, desigur, lumea nouă, unde viața este atât de trepidantă și unde primează aspectul material al existenței. Nu numai oameni și locuri descrie Octavian Curpaș – având ca pretext amintirile lui Nea Mitică – de fapt, Dumitru Sinu, octogenar stabilit în America, dar și evenimente de excepție de la mijlocul veacului trecut, petrecute în Orașul Luminilor și care au avut ca participanți figuri ilustre ale diasporei românești, integrate perfect în atmosfera pariziană. Astfel, a fost Festival românesc de Ziua Mamei – Sala Odeon din Paris. Iată cum evocă Octavian Curpaș, prin vocea personajului său, nea Mitică, acest eveniment deosebit: „Comunitatea românească din Parisul anului 1950 a avut parte de un eveniment deosebit de emoționant: într-un cadru festiv, Sala Odeon a reunit, de Ziua Mamei,

→

MARIANA CRISTESCU

un mare număr de emigranți români aflați la Paris: personalități de marcă ale diasporei române, ca Mircea Eliade, Neagu Djuvara și alți învățați și foști oameni politici, români din toate sferile sociale, de toate categoriile și toate profesiunile religioase: „Dar cine n-a fost? – și-a reluat șirul amintirilor Dumitru Sinu. Toți! Catolici, ortodocși, țărâniști, liberali, foști legionari – o adunare impresionantă de români aflați în afara granițelor și care, în acea zi memorabilă, au petrecut împreună momente de neuitat”. Nea Mitică, „român hotărât și descurcăreț”, este un personaj foarte interesant și convorbirile cu el iau aspectul unor călătorii de agrement prin lume, cu lume pestriță și locuri pitorești. (...) Personajul Nea Mitică este un pretext pentru prezentarea unor aspecte ale vieții economice, sociale și culturale ale societății occidentale. Prozele sunt fragmentate în mici capitole, cărora autorul le-a dat câte un subtitlu, pentru a sublinia esențialul, mesajul transmis cititorului. E un procedeu jurnalistic destul de răspândit. Simplele pretexte de conversație devin, sub pana autorului, povești de viață inedite, foarte interesante, aproape emblematice, despre viața și experiența celor care se hotărăsc să plece în exil și să-și făurească alt destin. Desprinderea de «grădina dulce» în care a văzut lumina este, pentru fiecare, destul de dureroasă. Ca element comun pentru cei din diaspora (nici nu se putea altfel!) este dorul măcinător de suflet, care provoacă arșițe mai usturătoare decât sulțile de pe cer. (...) Dar rănile lăuntrice nu se văd. Ele transpar însă, uneori în chip neașteptat, de regulă, în fața unor necunoscuți, a unor trecători grăbiți, care slujesc drept duhovnici, confesori sau prieteni ocazionali, în fața cărora e mai lesne să-ți radiografiezi sufletul. Cei care le primesc le iau cu ei ca pe un bagaj străin, ajuns niciodată la destinație. Povești în poveste. Povești de viață. Frânturi, crâmpie de soartă. Averi neimpozitabile, comori de suflet. Împărțășite, înjumătățite, frânte precum pâinea la Cina din urmă, neorânduie, nestivuite, întâmplări de-a valma, care-ți populează sufletul. Relatându-le, îți ușurezi inima și trupul. Statura și se

îndreaptă, umerii nu mai par încovoiați. (...) Răsfoind aceste file de trecut, observi că ele, pe undeva, se aseamănă, au aproximativ aceleași elemente: nașterea într-un sat, loc neapărat mioritic, zbaterea pentru a-și făuri un destin, hotărârea (grea) de a părăsi locul, casa, oamenii (lucrul cel mai dureros!) – înstrăinarea –, dorul, închegarea unui alt destin și, de cele mai multe ori, reîntoarcerea – atunci când nu mai e chip de trăit din pricina mrejelor dorului. (...) Cu toate inconvenientele unui regim auster de viață, cum s-ar mai reîntoarce, să-și afle sfârșitul lângă oasele străbunilor! Nu sunt vorbe în vânt. Sunt mărturii. Mărturii zguduitoare, pilduitoare. Puse în gura personajelor reale, poveștile, întâmplările, subiective, desigur, capătă o aură tragică, pentru că protagoniștii nu se pot detașa. Aici e nevoie de iscusința autorului, canalizată pe subiect, la care se mai adaugă și travaliul fanteziei acestuia, ori al altor personaje care intervin în poveste, fie direct, fie prin însemnări scrise demult și oferite cu generozitate, pentru a rămâne în istorie ca pagini ale exilului românesc. Pe această plajă, uneori înșorită, alteori mohorâtă, dar niciodată pustie de oameni, Octavian Curpaș nu face altceva decât radiografiază destine, pornind de la fapte reale, în stil reportericesc, adăugând caratele talentului său de neîntrecut povestitor și interlocutor iscusit, care știe să „smulgă”

extraordinarul din faptul banal, fantasticul din real și chintesenta din orice întâmplare, nu fără tâlc pentru cei care citesc ori ascultă. Istorisirile sunt antrenante, bine întocmite, iar cadrul de desfășurare este narat cu tot dichisul marilor romancierii. Personajele sunt, de asemenea, bine creionate, din ele desprinzându-se prototipuri, caractere – cum ar zice americanul. (...) Un adevăr despre mentalitatea emigranților este rostit de autor, fără a neglija realitatea imediată a României, în felul următor: «Trecutul reprezintă, pentru fiecare emigrant, tinerețea, o Românie pe care și-a construit-o în suflet – puțin utopică, puțin idilică..., specifică oamenilor cu două patrii». Cartea constituie și o provocare spre cunoaștere, spre asimilarea unor noi culturi, spre aventură, deschidere spre un univers unde poți întâlni șansa pe urmele pașilor tăi, ori pe dinaintea privirilor. Depinde doar de felul cum știi să întinzi mâna, să o atingi, să o prinzi din zbor sau să rămâi cu ochii țintiți spre ea, ca spre o Fata Morgana.»

*Cartea lui Octavian Curpaș i-a atras atenția și conașionalei noastre, *Aura Imbăruș, nominalizată la Premiul Pulitzer pentru cartea autobiografică „Out of the Transylvania Night”*: „Uitați într-un apus de soare, răsfirați pe tot globul, românii tot își amintesc cu drag de obârșia lor, chiar dacă le-a fost greu în țara natală.

Suspendat într-un tărâm al inocenței este Mitică, sau, sub numele lui adevărat, Dumitru Sinu, indiferent pe ce meleaguri s-a rătăcit, pentru puțin sau mai mult timp.

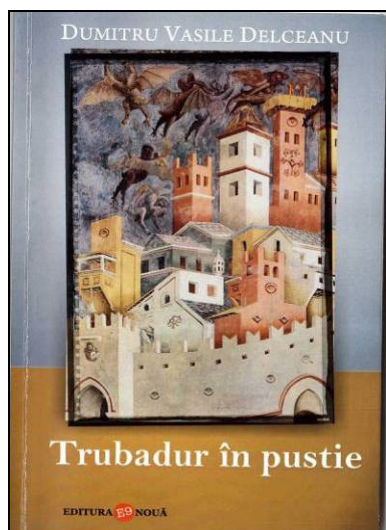
Călătoria lui în timp și spațiu este a celor cutezători și dornici de a încerca soarta pe toate fațetele și a-i smulge chinului un zâmbet timid.

Autorul cărții *Exilul românesc la mijloc de secol XX – „Pașoptiști români” în Franța, Canada și Statele Unite* – Octavian Curpaș – surprinde cu măiestrie în condeiul său zbuciumul sufletesc al celor dezrădăcinați dar netemători de un viitor mai puțin clar.

Tragedia românilor se transcrie în învingerea sinelui, oriunde s-ar afla.”

Tia Peltz, Clown

Trubadur în pustie

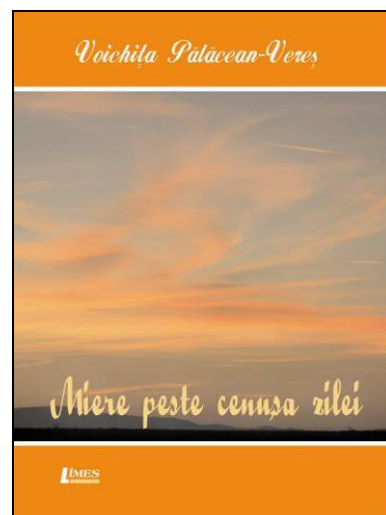
Autor al mai multor volume de proză și de poezie, teleormăneanul Dumitru Vasile Delceanu a apărut la finele anului trecut cu un nou volum de versuri, intitulat *Trubadur în pustie* (Ed. Nouă, București, 2011) în care reverberează ecouri lirice îndepărtate sau mai apropiate, trăite de autor cu o intensitate remarcabilă a verbului. După alte notabile volume de poezie adevărată (*Între lacrimă și stea*, *Anotimpul vindecării*, *Cerul din fântâni*, *Colivia cu îngeri*, *Răstignit pe frunză* etc.), cel recent apărut urcă relația cu semnificarea spre cele mai subtile conotații și spre cele mai elevate trăiri și reflecții. Încrăzător în virtuțile încă fertile ale versului clasic, Dumitru Vasile Delceanu, poet format într-o lectură bogată, face din sonoritățile cuvântului o simfonie emoțională al cărei ambitus își trage armoniile din tonalitățile simple pe care nu numai că nu le evită, ci chiar le caută potențându-le într-o partitură mereu înprospătată: *Caii-și sug copita, cântă focu-n apă*, / *Ciocărlii nechează, calendarul crapă...* (p. 83), sau *Peste ochiul meu încercănat / Se dărâmă zările mereu / și pe prispa tâmplei Dumnezeu / Cu un trandafir s-a împușcat* (p. 36). Maturitatea se mântuiește în senectute, dar întoarcerea în orizontul copilăriei doare din răunchii nostalgiei: *Unde sunt, mamă, iernile acele / Când tata aducea nămeții-n casă / Și-i abureau opincile de piele / Și gândul sub căciula lui mișoasă?* [...] *Ridică-te și spune-mi, cât ești vie, / Cât îți mai bate aripa și ție, / Unde*

sunt, mamă, iernile acele / Din zările copilăriei mele? (p. 71). François Villon, Federico Garcia Lorca, Ion Barbu, Marin Sorescu, Grigore Vieru, Mihai Eminescu nu sunt numai ecouri lirice cu scipirile lor în stihul lui Delceanu, dar și altare lirice care-și cer prinosul peste timp, după cum *Genunchilor noștri la rugă supuși / Le închipuie aripi de rouă Brâncuși*. (p. 27). De ce *trubadur în pustie*? Simplu! Mai întâi că poetul e totdeauna un singuratic care își urcă Golgota solemn, scrutător în destin, în legile firii și în limitele grosiere ale trecerii. Apoi, că este gata să acopere cu generozitate iertătoare neputințele celorlalți (*pustia*), îmblânzindu-le vremelnicia: *Peste lume alte flamuri ard, / Sună alt decembrie din goarnă. / Mama spală cerul și răstoarnă / Albia cu lacrimi peste gard* (p. 36). Și, nu în ultimul rând, că poetul fulgeră cu gândul mai adânc în cremenea genunilor ființei, că nu își irosește în van harul de a vibra emoții nebănuite, dar în care ceilalți își găsesc liniștile împăcării cu datul implacabil: *Și de-o fi să fie ce-o să fie, / În răscrucea dintre rai și iad, / Pune-mi limba cucului făclie / Și alea-nul, cruce! Soledad* (p. 77). Delceanu, poetul din *Salcia descușilor*, soarbe nectar din roua liricii românești pertinent, cu tonuri stănesciene: *Mă apropiu de cuvinte cu grijă [...] Iau cuvintele-n palmă, / Le descânt și le joc...* (p. 13). Alteori ne reamintește de Virgil Carianopol, de Marin Sorescu (*La liliaci*) sau de Tudor Arghezi (*Duhovnicească*): *La noi acasă nimeni nu mai este / Se adumbriră-n ceața ierbii toți...* (p. 37), fără ca identitatea gândului să se risipească. De o profunzime specială sunt însă versurile în care poetul accede gravității supreme fie pentru a-și îmblânzi destinul în idei: *Aleargă zvonul că pe Călmățui / Împarte Domnul cuminecătura / Și stă de vorbă cu copiii lui / Chiar și cu ăia care-l mai înjură* (p. 91), fie cât să mai reflecteze o alternativă: *Chiar Închipuirea la adică / Ce-ar răspunde ea la o-ntrebare: / „Omule, ți-ai vrea o moarte mare / Sau te mulțumești cu-o moarte mică?* (p. 90). Însă în capitolul *Litanii profane*, sub mottouri din epistolele Ap. Pavel sau din Vechiul Testament, reflecțiile poetului pe argumente ale incontinentului repun omul la locul lui, sub semnul acelorași străvechi îndoieli cu bunăvoință atee: *La ziuă, poarta raiului scâncea / Cu cheia morții ruginită-n ea. / Și Dum-*

nezeu a plâns întâia oară / În barbă, învățând și el să moară. (p. 95), în timp ce *Plâng îngerii cu aripile frânte / Și nu mai știu din trâmbițe să cânte, / Iar diavoli, rânjind scâlâmbi și goi, / Își fac culcuș și se prădesc în noi.* (p. 79). Numai că dincolo de aceste tensiuni metafizice, ușor decrepite, Dumitru Vasile Delceanu preferă geana tinereții recurente, cu sensul ei teluric și mundan: *Prin parcul cu boscheți de sălcioară, / Dezbrac cu ochiul fetele, hoșește, / Și simt cum dureros, în subțioară, / O aripă de foc îmi lăstărește...* (p. 50). Iată de ce cred că, din Teleorman, ar mai fi multe de spus în versuri memorabile.

IULIAN CHIVU

Puțină miere peste destulă cenușă

Trăim într-o lume în care nevoia de senzațional și goana după modele este un dat al firii, un motor (stricat de cele mai multe ori) care ne împinge înainte. Dacă, atunci când cărțile se citeau parcă altfel, se întâmpla să cunoști autorul, simțea o emoție aparte, o dorință de a-i intra parcă în subconștient, de a-i cunoaște trăirile, simțămintele, motivele și rațiunile care l-au determinat să se aștearnă pe hârtie pentru ceilalți. Cei care am crescut cu astfel de senzații ne bucurăm încă de ele (e drept, mult mai palide), iar fiecare carte își are în spate dorința de a-l cunoaște pe cel care ne-a oferit-o.

Voichița (Pălăcean Vereș) este colega mea de ani buni (și spun buni în sensul curat și frumos al cuvântului, fără turbulențe de niciun fel), așa că nu de puține ori am fost martor al creațiilor ei, am intrat pe ușa laboratorului cu ochiul sufletului

deschis spre așteptare. De fiecare dată am fost privilegiat a fi primul ei cititor, cu bucuria de a o descoperi așa cum o știam din orele (uneori obositoare) de muncă: sinceră, atentă la detalii, caldă, autocritică, muncitoare pe tărâmul literelor, hrănitoare... Da, pentru că scriitura ei, dincolo de a te ține legat de lectură, cu o curiozitate de copil în preajma Crăciunului, vine cu o senzație de sațietate spirituală și intelectuală care lasă dăre de cer prin huma timpului.

Volumul de față este rodul unui vis. La propriu! O voce interioară i-a șoptit să scrie 7 nuvele. Și șapte au „ieșit”. Gata să te tragă spre locul lor de desfășurare, să te cheme participant la acțiune, să te țină captiv în emoțiile personajelor și să te elibereze la sfârșit, nu înainte de a-și pune, fiecare în parte, o amprentă personală.

Haideți să le luăm, ca-n catalog (aici cuprins) pe rând: *Miere peste cenușa zilei*, cea care deschide și dă titlul volumului, e povestea unei mame încercate prin spital, la căpătâiul „fetei” ei accidentate. De ce ghilimele? Merită să descoperiți singuri! *Hoțul* e drama multor bătrâni de astăzi care, după o viață întreagă de muncă, sunt abandonați, jefuiți, împinși la acte necugetate, pe care nu le-ar fi făcut niciodată în condițiile unui trai decent. Prietenii știu cine e de vină! *Din prea multă dragoste...* se pot întâmpla mici nebunii. Vârsta devine, după ani (deși experiența se adună), un dușman al trăirilor, al așteptărilor, al tihnei pe care se zvonește că ar trebui s-o ai când albeața îți ninge părul. *Curcubeu luminos cu ochi lăptoși de ceață* e ruptă parcă dintr-o cronică actuală, o frântură de zi dintr-un virtual tribunal al dreptății pe care, de multe ori, ești nevoit să ți-o câștigi singur. O luptă pentru respectul de a trăi într-o lume de după 2010. *Marketing transfrontalier* devine un semnal de alarmă cât se poate de serios și de luat în seamă, atunci când brutalitatea, forța fizică, intimidarea sunt arme ce încearcă să acopere lipsuri, atât materiale, dar mai ales intelectuale. Atenție, turiști! Vi se pregătește ceva... *De la distanță* nu întâmplător se desfășoară în fața televizorului, ca și când tocmai ar fi ieșit o știre bombă, o veste proaspătă ce vrea să

se transforme într-o poveste tristă de viață. Tipicul feminin și masculin se află într-o continuă luptă, foarte bine surprinsă de autoare. Dincolo de aparențe, stă realitatea. Crudă și gata să lovească, să trezească, să întărească. Dacă nu te doboară! *Biruitoare, în sfârșit!* Răzbunare! Sau durere împinsă la extrem? Mocnită în suflet vreme după vreme, puroind trăirea și dându-i valențe nebanuite, suferința transformă. În ce?...

Pigmentate cu amănunțite detalii medicale ori psihologice, fine și competente, lectura aceasta mi-a provocat un purpuriu de senzații greu de uitat.

DINU VIRGIL

„Odihna scării” sub „semnul Ingerului”

Cum ar arăta ființa umană fără odihnă? Fără o odihnă a sumelor experiențelor sale transpuse în jocul destinului „vremelnic”. Există, oare, o „+odihnă a scării”? O scară imaterială, valorică, pe care și-o rostuiesti și o contempli în ceas stingher.

Cartea de versuri *Odihna scării*, a poetului Flore Pop, publicată de Editura ECHINOX din Cluj-Napoca, 2011, reconstituie și modulează, cu o fabuloasă imaginație metaforică, idealul reconcilierii spirituale în „Cuvânt”. Ordonată într-un anume fel, compoziția fiind extrem de elegant ajustată, în care cele 5 trepte, incluse în scara personalizată a destinului, trădează o metodologie bine elaborată și „manierată” a operei. Poemul și versul, în accepțiunea autorului, are rolul rugăciunii, spovedaniei, împărtășaniei și al contemplației Trinității divine, expuse într-un prezent continuu, viitor absolut sau în umbre ale trecutului.

Mesajul interiorizat al temelor din volum probează o reconfigurare în lumina scăldată în semne și memorie, dar și înfășoară particularitatea vocii în „umbre melancolice” chemate să inspire din gravitația Sacralului divin. „Ferește-mă de scrâșnet și veșnică plângere, Doamne. Un poem pe zi mi-e rugăciunea... / Nu proza grijilor cotidiene, / nici dramele ieftine ale gradelor superioare mă furnică în virile emoții. / Singură, mă obligă, rugăciunea de mâine. / Doar ea îmi sporește apropierea de Domnul”. **(Lupta cu Ingerul)**

Ființa umană e supusă să parcurgă pe muchie itinerariul temporalității și al atemporalității, anotimpurile și anii, ca pe niște trepte ale scării cunoașterii, dragostei și înțelepciunii. Scara e ineputabilă, dacă o construiești temeinic, și o transfigurezi din lumea reală în cea a visurilor sau a speranței.

Pentru că scara se oprește fie la o ușă sau poartă, ancestrală sau telurică, în care: „Cu vântul în pene adușmeci vieți și zări mai înalte, te procopsești cu noi iluzii de corăbier neodihnit, valorile îți stau mărturie oricărui început și nu pasul de lut. Plutești oare sau doar te amăgești” (*Vremelnicie*). Iar cum scara vieții ne coboară prin cripta patimilor și a păcatelor, reconștientizându-le, debarasându-ne de hainele ponosite și irosite de iluzii, există șansa învierii și zborului către Cer: „Ieșeam din întuneric pipăind pietrele vidului / și-n / moalele frunții, / privesc din cer se înalță spre multe / mele păcate și patimi, doar aurorele sfinților mă atrăgeau după ele din inel în inel, logodnă cosmică între aici și dincolo, între omul de aer, / vremelnic – și forma lui deplină semnând cu El, nesfârșitul Învierii aducându-mi Viața. Din Cer.” **(Înviere)**.

Departate de a fi considerată o poezie religioasă, cartea *Odihna scării* trebuie privită și înțeleasă ca pe una care resetează cuvântul la reperele și valorile morale, la o restabilire a iubirii, frumosului și fidelității.

„Împăcarea omului cu Dumnezeu”, în exercițiul luminii, constituie cheia discursului final, ce este reprezentată în metaforele obsesive ale jurnalului de itinerariu spiritual-metapoetic, denumit *Odihna scării*, al poetului Flore Pop.

OCTAVIAN SERGENTU

POVESTIRI

A povesti pare natural pentru Ladislau Daradici. Cuvintele se leagă, povestea are un sens, personajele își caută identitatea, întotdeauna apare ceva care le marchează existența. Povestea face parte din viață, pare a fi chiar viața în căutarea echilibrului, în fața luminii de zi sau de noapte.

În cartea **POVESTIRI**, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2011), Ladislau Daradici ne propune o imersiune în timpul sângeros al unor personaje ciudate, zidite din fapte reale într-o lumină ireală, dureros de exacte, dar parcă la limita istoriei, în istorie fiind. Cartea se compune din povestirile: *Mașina de scris*, *Sub cetini în țărână*, *Vânătoare de mistreți*.

Povestirile sunt originale și au o dinamică proprie, ceea ce le caracterizează e densitatea faptelor, a vorbelor, a iluziilor, finalul cumva trist, întâlnirea cu moartea.

Cititorul va avea posibilitatea să urmărească un fir narativ captivant, în măsura în care va aprecia arta scrisului la acest prozator interesant.

În *Mașina de scris*, povestea se petrece în timpul războiului, un copil se maturizează brusc lângă o mașină scris la care învață să scrie povestiri și visul despre căluțul-albastru care apare ca o ilustrație veche, necesară, pentru a echilibra viața dură din timp. O viață a celor mari, de neînțeles pentru adolescent.

În *Sub cetini în țărână* povestirea Ilenei și a lui Anghel, undeva în munți, o poveste stranie despre o iubire imposibilă, dureros de reală și despre crimă, Anghel moare, moare și Ileana, cauzele sunt diferite, dar finalul e unul **mioritic**.

În *Vânătoare de mistreți*, sunt redată clipele la limita dintre viață și moarte, un omor involuntar la vânătoare de mistreți, Tudor este atins de un glonț rătăcit dintr-un fag, tras de Iancu, aproapele său. E posibilă, nu e posibilă salvarea lui Tudor, cei de lângă el încearcă, dar povestea este pătrunsă de alte povestiri care se dezvoltă organic, ca într-o celulă, efect al morții care generează viața în memoria băiatului care va rămâne lângă cel rănit din dragoste de viață.

Povestirile lui Daradici vin din partea unui scriitor matur, care știe ce este viața, dar își dă șansa să revadă totul prin ochii unui adolescent în mod concentric prin povestirile din volum. Privirea prin ochii fragezi ai tânărului care se maturizează lângă suferințele celor din jurul său este o încercare de refacere a lumii folosindu-se tehnica povestirii... Această refacere are menirea de a ne avertiza ca istoria noastră cea de toate zilele să nu se repete.

Personajele sunt apăsate de păcat, de instincte incontrollabile: dragostea violentă, animalică, moartea violentă, dură, limbajul greu, de plumb, viața la limita dintre a exista și a nu exista, proiecte irealizabile, poște după averea celuilalt, foame incontrollabilă, familii care nu se leagă în gând unic, gesturi extreme, o filozofie a mundanului din care lipsește Dumnezeu... Dumnezeu e doar o umbră în background-ul vremii, ceva inexplicabil. Toate sunt echilibrate de tânărul care privește, participă, nu înțelege, dar se maturizează brutal... Vremurile sunt imposibil de prins în logica socială, ele scapă ordinii imediate, personajele par captive în pânza de păianjen a destinului din care nu pot evada, moartea este marea evadare...

Un pilot, în timpul războiului, mitraliază, cu armamentul avionului pe care îl pilotează, caii aflați la păscut, fără sens și fără motiv, un carnagiu nejustificat, e simbolul absolut al cruzimii umane față de o natură pură, curată, pusă la dispoziție de Dumnezeu omului care nu mai poate înțelege. (*Mașina de scris*)

Adolescentul privește și aude cum propria mamă face dragoste cu un străin, nu mai are răbdare să aștepte după bărbatul pierdut în războaiele altora, dragostea e în ochii adolescențului ceva vulgar, animalic, părinții își pierd busola și răbdarea, în adolescent se deschide rana spirituală a celui părsănit... La final, tatăl băiatului revine

din război, nu era dispărut, ci se reîntoarce pentru a deschide lumea pentru fiul său ferecat în țesătura vremii... (*Mașina de scris*)

Daradici scrie: „Începusem să accept propria-mi singurătate. Era ca o tristețe ce nu mă părăsea... Dar, în ciuda acestui fapt și în ciuda înstrăinării mamei, două lucruri au devenit sens al existenței mele: *căluțul-albastru*, care, deocamdată, mi se arăta doar în vis, și darul bunicului: această mașină de scris de care n-aveam să mă mai despart niciodată. Și așa continua să se clădească *povestea*: dintr-un vis și dintr-o realitate, din viață și, implicit, din moarte...” (*Mașina de scris*)

Mașina de scris pare a fi instrument prin care viața vine spre adolescent, îl modelează și face să evadeze: „Mașina de scris îmi era de mare ajutor. Pe de o parte, îmi primea confesiunile, acceptându-le ca o soră mai mare, pe de altă parte, imortaliza evenimente și întâmplări, clădind, astfel, o adevărată fortăreață de mărturie în jurul meu, ce-mi dădeau tăria de a merge mai departe.” (*Mașina de scris*)

Doi nebuni, fără țară, fără identitate, instinct pur de fiară îl atacă și îl ucide pe Anghel, acolo, la stână, în munți, fără sens, fără justificare, dintr-un motiv simplu: oile care s-ar putea preface în bani. Giosu și Grasu nu au logică în ceea ce fac, e logica crimei, ca în miorița, povestirea reia pe alt plan balada, legenda, mitul românesc și totul pare actual, real, apropiat...

Ileana, depășită de destin, îl caută la stână, poartă în pântec copilul lui Anghel, apoi, în final, un final de lagăr, își dă foc în coliba lui Anghel, din munte, prinzând în flăcări pe cei doi criminali...

„Împinse creanga cu piciorul, până ce capătul ei atinse jarul. Când în cele din urmă se înroși, flăcările mistuind-o, o trase din nou spre ea și o azvârli peste fânul uscat ce acoperea coliba. Treptat-treptat, flăcările învăluiră totul și ea le privea cu bucurie și cu durere. Întreținându-se, focul îi părjolea de-acum trupul batjocorit. Dar nu-i păsa. Se gândea la Anghel, plânsul înecând-o. Se gândea la sâmburele de viață batjocorit din pânțele ei și simțea că-și pierde mințile.

Oare de ce trebuiau să se întâmple toate acestea? Deja se aprinseseră →

CONSTANTIN STANCU

și bârnele colibei” (*Sub cetini în țărână*).

Focul va cuprinde pădurea, focul pare a curăța lumea de păcate, muntele se apără de păcatul omului, dar pădurea mai arsească și altădată, destinul revenea, natura se apăra de violența oamenilor... Pare că între starea spirituală a personajelor și munte există o legătură subtilă, o luptă cosmică pentru că pădurile arzând dau o imagine unică: „...părea că însuși soarele răsărise dintre munți, topindu-se și scurgându-se peste codrii.” (*Sub cetini în țărână*)

Daradici scrie: „E ca și când această poveste, scrisă de-acum în mine, m-ar face să mă nasc din nou... Căci oamenii nasc povești, iar poveștile nasc oameni...” (*Sub cetini în țărână*). Stilul povestitorului se limpezește împreună cu povestea, e direct, contact instantaneu cu realitatea și cu cititorul.

În *Vânătoare de mistreți*, Tudor, în moartea sa, poartă viață, personajele apar și se topesc în flăcări scurte, destine ciudate, precum Prepelită, jigodia satului, o corcitură care a uitat de limita dintre bine și rău, dar incapabil să-i afecteze pe ceilalți, doar persona sa e afectată de această stare unică, bizară, ciudată, nu dă atenție hainelor, nu se spală, avea o singură oală în care își fierbea zeama, dar pe care o utiliza și ca oală de noapte, pentru că „apa spală totul.” Prepelită împăiază animale, el însuși devine animal, atins de orbire spirituală, moare de turbare, împăind un vulpoi bolnav, pierderea minților e semnul dezumanizării absolute, Dumnezeu pare a-l fi uitat pe pământ, pendulând între viață și moarte...

Tot în această povestire, tânărul care îl poartă pe Tudor cel atins de glonț, cel vânat, vânătorul care schimbă rolurile din dreptul țevii de armă, tânărul care cunoaște prima dragoste, frust, inițiat de Elena, o femeie părăsită momentan de bărbat, mirajul devine un joc bizar, între ființe care se caută și nu se găsesc. Sau Jean care aducea o nouă lume, un nou înțeles al lucrurilor, individ fără părinți, din motive ilogice... Călătoria alături de Jean prin țară, e o călătorie în căutarea identității. „Fără durere și moarte, spunea Jean, nu există nimic mareț. Și fără iubire, desigur...”

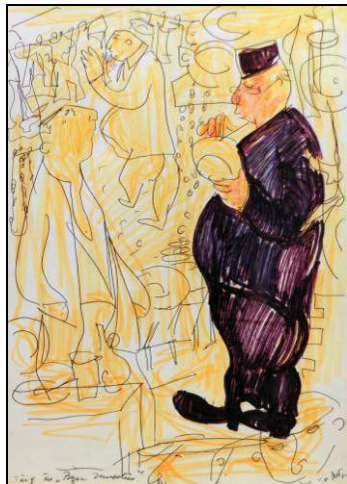
Până la urmă, încercarea de a-l salva pe Tudor nu are un final fericit, el murise de la început, dar cel care se salvează este băiatul, pentru că poveștile sunt povești, din moment ce se petrec, ele ne leagă de viață prin moarte, sunt haine spirituale invizibile care ne însoțesc...

O umbră e și Matilda, cea care suferea de alcoolism, cânta frumos pentru Iancu, cel care fusese la vânătoare și rănise de moarte pe Tudor, ea îmbătrânește brutal, o ființă iluzorie, mimând realitatea...

În gura personajelor sale Daradici pune vorbe esențiale: „Un lucru poate fi senzațional sau tragic, dar tragic nu înseamnă neapărat moarte. Tragicul e ceva ce te face să urlî. Cred că e neputință. O imensă neputință. Toți oamenii sunt neputințoși și cei mai mulți sunt conștienți de acest lucru. Dacă Jean n-ar fi plecat, totul ar fi rămas un vis, ca ceva mareț. Ne-am fi adus aminte, dar ar fi urmat altele și altele și mai și... Dar am rămas singur și tot ce a fost mă împovărează acum...” (*Vânătoare de mistreți*)

Dumitru Hurubă, prozator și el, dar și eseist remarcabil, remarcă la Daradici: „Ladislau Daradici scrie o proză de mare acuratețe stilistică, fiecare pagină a cărții fiind un adevărat exercițiu demonstrativ a ceea ce, în mod curent, numim profesionalism în arta construcției epice.”

Mai reamintim că autorul a fost premiat de Filiala Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România pentru scrierile de proză scurtă în anul 2010. De altfel, Ladislau Daradici este un membru activ în cadrul Filialei, fiind preocupat de fenomenul literar din județul Hunedoara, ca făcând parte dintr-o poveste mai mare cu scribi...

Tia Peltz, Bazarul din Ierusalim

EXPERIMENTUL TÂRGȘOR

Mă simt profund emoționată făcând câteva însemnări despre o carte care trebuie să stea într-un loc special în rafturile bibliotecilor. Cartea aceasta, apărută la Editura Curtea Veche, București, 2011, și prefațată de remarcabilul doctor în istorie Cosmin Budeancă, cuprinde între copertile ei fapte în care întâmplările de viață întrec puterile imaginației. În ea, autorul, Victor Roșca, prezintă ororile din penitenciarele comuniste, procesul de dezumanizare numit „reeducare” al tinerilor elevi de la începuturile instalării comunismului în țara noastră, așa cum l-a trăit pe propria piele în penitenciarul de la Târgșor și pe la alte închisori pe unde a mai trecut: Brașov, Jilava, Ploiești și completate în finalul cărții cu mărturiile ale colegilor de suferință de la alte pușcării și de la munca forțată de la Canal.

După schimbarea regimului politic din 1989, s-au scris mai multe cărți remarcabile pe această temă, s-au făcut filmări și s-a realizat zguduitorul serial „Memorialul durerii”, s-au depus multe mărturii, dar niciodată îndeajuns pentru a putea înțelege ceea ce este peste puterea omenească de a înțelege, acel iad al „reeducării” prin tortură al anilor 1949-1952, și apoi cu prelungiri în anii următori sub forme diferite.

Se subțiază rândul supraviețuitorilor trecuți prin închisorile comuniste supuși procesului bestial al „reeducării” – autorul a împlinit 85 de ani – și mai sunt încă multe de spus. Apariția încă a unei cărți despre genocidul „reeducării” prin tortură este un răspuns al obligației morale de a dezvălui adevărul care a fost ținut sub cel mai strict secret posibil. Volumul *Experimentul Târgșor* este cea de a doua carte scrisă de fostul deținut politic Victor Roșca pe tema detențiilor din România, după ce publicase în 2007, la București, la aceeași editură, *Moara lui Kalusek*, și cu același subtitlu – *Începuturile represiunii comuniste*.

Astfel, Victor Roșca se înscrie în rândul celor care depun mărturie vie pentru viitorime, dă date importante și autentice celor care nu au apucat să se informeze despre zguduitorile întâmplări din detențiile comuniste ale perioadei staliniste care au atins paroxismul în anii 1949-52. În același timp, autorul oferă aspecte revelatoare cercetătorilor în domeniul istoriei noastre despre una din cele mai terifiante experiențe umane din pușcăriile comuniste →

ELENA BUICĂ

rămasă ca o pată care a înnegrit istoria contemporană. Cunoscutul disident sovietic Alexandr Soljenițin o considera drept „cea mai cumplită barbarie a lumii contemporane”, iar istoricul François Furet, membru al Academiei Franceze o numea „una dintre cele mai cumplite experiențe de dezumanizare pe care le-a cunoscut epoca noastră”. Acestui fenomen abominabil i s-au atribuit cele mai grele cuvinte: „laboratoarele diavolului”, „sadism abisal”, „plăcerea diavolească de a chinui” etc.

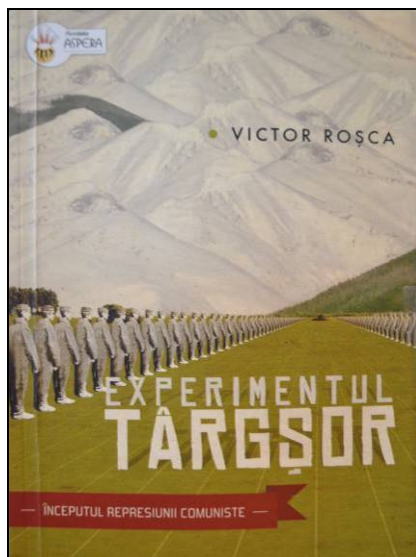
Pentru a putea înțelege ceea ce depășește puterea minții omenești, cum a funcționat acest aberant mijloc de tortură, autorul ne dă detalii în primul capitol al cărții despre felul cum a luat naștere acest fenomen, cunoscut ca „reeducare prin tortură” sau „fenomenul Pitești”, după numele penitenciarului în care s-a aplicat.

Prin „reeducare”, ne spune autorul, se urmărea depersonalizarea tineretului, elevii și studenții erau obligați să se „autodemaște”, adică să spună tot ce n-au spus până acum la anchete, o adevărată autoterfelire, autodesființare ca și când ar fi propriul lor adversar.

Următoarea fază era distrugerea modului de viață tradițional, trăit în normalitate, prin renunțarea la religie, la părinți, frați, prieteni, iubită, toți cei dragi pe care trebuia să-i discrediteze, să-i batjocorească, să-i terfelească, să-i pună la stâlpul infamiei, adică să-i „demaște”. Erau nevoiți să inventeze demascări ilare, că au trăit cu surorile lor, că tații lor au fost curvari etc. În faza a doua, cel care trecea demascarea trebuia el însuși să devină torționar și să-și schingiuiască tovarășii de suferință pentru a-i „reeduca” după același tipar, și, în felul acesta, el devenea „om nou” în concepția comunistă. Astfel, ființa omenească era doborâtă într-o înjosire morală fără precedent în istoria omenirii. Se urmărea identificarea victimei cu agresorul pentru a obține o mutație psihologică. Prin tortură trebuia să-și însușească reflexe pavloviene.

Acest experiment într-o formă ușoară s-a aplicat întregii populații, în parte, transformându-i în roboți, fără inițiativă și fără încredere unii în alții. „Nimeni nu trebuie să se mire de ce, azi, românii sunt intoleranți și invidioși. Pentru că cei mai mulți practicau intoleranța și invidia în timp ce-și întocmeau denunțurile”, notează autorul la pagina 181.

În prima parte a volumului, autorul explică pe larg felul cum a luat naștere acest proces zguduitor. Inițial, „reeducarea” s-a aplicat în penitenciarele politice românești din anul 1947. Primul experiment în masă a

început însă la Suceava, de asemenea, într-un mod inofensiv, la indicația celor mai înalte scaune ale Securității noastre, generalul Gh. Pintilie și adjunctul său Al. Nicolschi, pe numele său adevărat Boris Grumberg. Nu era străin de aceste planuri nici Gheorghiu-Dej. Punerea în practică i s-a încredințat unui deținut, Alexandru Bogdanovici, dispus să înceapă aplicarea experimentului. Acesta l-a conceput așa cum îl cunoscuse el în 1947, pe calea studierii materialelor marxist-leniniste și prin muncă, după metodele pedagogului rus Anton Makarenko. Experimentul nu a reușit și a fost încredințat altui deținut, Eugen Țurcanu, dispus să-l aplice prin tortură bestială. Acesta a fost pus la curent cu toate metodele de tortură, ale stalinismului pe când era în plină înflorire. Mai târziu, la Pitești, Alexandru Bogdanovici a fost dat pe mâna lui Eugen Țurcanu pentru „reeducare”, deoarece cunoștea secretul stagiului de formare și a implicării directe a M.A.I. Țurcanu i-a aplicat tortura un timp, apoi l-a ucis. Mai târziu, în 1954, el însuși și alți 16 torționari își vor găsi sfârșitul, prin împușcare, în urma unui proces înscenat de Partid, când străinătatea a aflat și a făcut cunoscute aceste torturi bestiale din închisorile comuniste românești. Conducătorii comuniști și-au spălat mâinile, făcându-se că n-au știut nimic despre ce făceau ofițerii politici în închisori.

Țurcanu, în 1949, îndată ce a preluat inițiativa procesului de „reeducare” prin tortură, încă de la Suceava, a înființat Organizația Deținuților cu Convingeri Comuniste (ODCC), și și-a format o bandă de torționari care l-au ajutat să aplice deținuților selecționați fel de fel de chinuri și bătăi crunte cu ciomege, timp îndelungat, zile și nopți. Sadismul și zelul torționarilor au întrecut orice închipuire omenească. Printre bestialitățile nemaiîntâlnite până la ei, erau obligarea deținuților să mănânce fecale și să bea urină. Țurcanu a pus la

punct, prin tortură, cel mai mare și mai intensiv program de spălare a creierelor care s-a aplicat vreodată.

Experimentul din Penitenciarul Târgșor, care a durat timp de trei ani, între 1948 și 1950, face parte din fenomenul complex al „reeducării”, din perioada de început, o variantă mai blândă, având în vedere vârsta mai fragedă a unor copii – Ion Ladea – fiul sculptorului Romulus Ladea – era cel mai tânăr, avea numai 12 ani. Dar nici aici nu au fost ușor de suportat bătăile și diferite alte pedepse ca frigul, înfometarea, izolările în camere strâmte fără lumină, cu ferestrele obturate de obloane din scânduri și având singurele surse de aerisire doar niște minuscule crăpături din jurul tocurilor de la ușă și ferestre.

Târgșorul a fost unica pușcărie din lume pentru elevi. Aici au fost aduși elevi din toate școlile secundare ale României, pentru a-i băga în altă școală, cea a groazei, cu scopul de a-i „reeduca” într-un fel nemaiîntâlnit în întreaga omenire. Aici, timp de trei ani, între 1948-1951, a pățimit și autorul, arestat în timpul examenului de bacalaureat și condamnat la doi ani de închisoare corecțională, dar ispășită în trei ani, ca lider al unui grup de elevi care au protestat împotriva instalării comunismului, elevi de la Liceul „Radu Negru” din Făgăraș. Prin ceea ce a trecut tânărul de atunci, autorul de acum, notează cu acuratețe și cu respect pentru adevăr. El a mai trăit și alte pățimiri din partea Securității și după ce s-a aflat în afara zidurilor temnițelor. Securitatea nu l-a iertat că a refuzat colaborarea cu ei. A avut domiciliu obligatoriu în 1951-1952, a fost hărțuit în fel și chip, culminând cu un „accident” produs de un camion care l-a călcat, provocându-i, printre altele, cinci fracturi de bazin. După un timp, a mai petrecut și alți ani în detenție, între 1959-1963, pentru manifestări legate de Revoluția din Ungaria

Vorbind de închisoarea pentru minori din Târgșor, autorul ne spune: „Aici s-a dat o luptă între două concepții de viață, opuse una alteia, una care încerca să ne spele creierul și să ne impună așa-zisele valori concepute de Marx și Lenin și alta care apăra cu îndârjire valorile morale tradiționale” (p. 209).

Mărturiile scriitorului sunt completate în ultimul capitol cu cele ale colegilor de suferință, cu ani mai mulți de ispășit, transferați la alte locuri de detenție. Mărturiile lor te fac să te simți umilit ca om la gândul că unii semeni pot coborî ideea de ființă umană până la străfundurile iadului. „Glasul victimelor din toate aceste locuri, azi, sugrumate de emoție, le-am reunit în acest capitol; →

→ pentru că ecoul lor ne va pătrunde ființa numai curgând împreună ca un fluviu al suferințelor” (p. 226).

Deținuții politici din toate închisorile erau împărțiți în două categorii: reeducabili și nereeducabili. Nereeducabilii erau destinați exterminării. La Pitești, Gherla și în alte detenții unde „nimic nu era firesc, decât speranța și moartea” (244), elevii transferați de la Târgșor erau supuși torturilor asemenea primilor creștini, numai că exista o deosebire. Creștinii mureau ca niște eroi în fața căroro urmașii se închină și astăzi, în timp ce deținuții torturați mureau fără o cruce la căpătâi și fără să li se cunoască nici locul de veci. Nemaiputând îndura suferințele în aceste laboratoare ale diavolului, mulți deținuți își doreau moartea, dar torturile erau concepute în așa fel încât nimeni nu-și putea lua viața, toți erau obligați să suporte supliciu până la epuizare. Deținutul căpăta tăria morală doar prin credință. Fără credință, el era pierdut. Credința îi dădea o detașare față de chinurile închisorii și primea bătăile bestiale doborât de suferințe ca un mecanism, sau chiar cu o seninătate sau cu o altă poziționare față de moarte. În timpul torturilor, unele scabroase și pestilențiale, „mă rugam lui Dumnezeu să-mi pot duce crucea până la capăt sau să mor necompromis”, adaugă colegul de suferință Virgil Maxim, la pagina 315.

„Nu este totuna cum mori. Când ești chinuit și lipsit de libertate, singurul lucru pe care ți-l dorești este o moarte eroică. ...Comuniștii îți confiscă și acest privilegiu. Moartea venea dar numai atunci când o voiau ei, securiștii. Ei puteau să te omoare oricând și oriunde, dacă nu te supuneai” (p. 270). În urma torturilor, unii deținuți au cedat, câțiva au cedat de bună voie, au fost și de aceștia. Unii martori spun că victimele devenite călăi căpătau înfățișare schizofrenică, în timp ce aceia care au rezistat aveau chip de sfinți. Cei mai torturați care au rămas neclintiți în suferință au fost trecuți în rândul martirilor. Printre ei se numără figura exemplară a lui Valeriu Gafencu, glorificat și pentru un gest ieșit din comun. A socotit că este mai de folos pentru el să ofere streptomicina, medicament foarte rar pe vremea aceea, pe care o primise pentru tămăduirea TBC-ului său, unui frate de suferință din aceeași cameră cu el, lui Richard Wurmbrand, care s-a vindecat, iar Gafencu, după un timp, s-a stins.

În penitenciarul Târgșor transformarea tinerilor în monștri de factură comunistă n-a fost posibilă. Elevii au prezentat o rezistență capabilă să facă

ineficientă „reeducarea”, ceea ce a dus la desființarea penitenciarului. De la un capăt la altul al cărții, străbat ca un fir roșu însemnările autorului despre ținuta demnă a multor tineri, stăpâniți de „un fluid” vizibil.

„Cei care rezistam reeducării ne simțeam uniți printr-o puternică legătură sufletească. Era un fluid vizibil, un sentiment care, pe parcursul detenției, ne-a structurat personalitatea, înzestrându-ne cu un simț și o ținută ce nu ne-au mai părăsit și care, atunci când eram mutați dintr-o pușcărie în alta, dintr-o celulă în alta, ne ajutau să ne recunoaștem și să ne simțim în siguranță...” (p. 209).

Și în penitenciarul Târgșor, supraviețuirea, mai ales în singurătatea izolării, era posibilă numai prin evadare în interior, prin meditație, rugăciune în dialog cu Dumnezeu, examinarea conștiinței, descoperirea a ceea ce era frumos în fiecare. Frumusețea și tăria morală era o preocupare fundamentală. „Ținuta celor mai mulți elevi părea a fi modelată de o mână de artist. Comportamentul lor demn, exemplar, mă făcea să mă simt privilegiat de destin că mă aflu de aceeași parte a baricadei cu ei. Atmosfera în care trăiam și starea de permanentă înfruntare dintre noi și adversarii noștri reeducați ne-au înlesnit desăvârșirea personalității noastre, maturizându-ne.” (p. 122).

Tăria morală i-a făcut neclintiți fără să-i atingă nimic din scopul urmărit – alterarea personalității până la punctul obedienței absolute.

„Nu se poate vorbi de o rezistență fizică fără o rezistență morală. Moralul, legătura sufletească dintre noi, speranța și încrederea că forța divină nu ne poate părăsi au fost cei patru piloni care ne-au ajutat să ieșim neafecțați sufletește din toate necazurile pregătite de torționari.” (p. 208).

Pe coperta a patra, autorul a însemnat: „Am scris această carte ca pe un omagiu adus generației de adolescenți, elevi de liceu, care au avut curajul să se opună dictaturii comuniste și să refuze colaborarea cu diavolul, atunci când cea mai mare parte a populației se supunea cu-minte, cedând în fața forței brutale. Am surprins aici aventurile lor carcerale, în momente de viață și de moarte. Unele fragmente sunt amuzante, altele nu sunt în stare să vă facă să visați. Fără să simțiți, sunteți purtați prin multiple hăuri ale urii umane, unde riscul de a vă cutremura este real.”

Chipurile acestor tineri sunt așezate în ultimele pagini ale cărții. Aceste fotografii sunt atât de grăitoare încât, multă vreme, nu poți rupe dialogul cu ei ca să poți închide cartea.

Viața din închisoarea Târgșor, dar și din alte închisori, este descrisă de autor cu real talent de povestitor, folosind cu precădere stilul oral, fără multe figuri de stil, dar stăpânind foarte bine proprietatea cuvintelor care pot să prindă bine esența. Având caracter autobiografic, cuvintele sunt așternute pe hârtie cu pana sufletului muiată în suferința zguduitoare, pentru care a ales un ton sobru, supravegheat de bărbăție și demnitate umană, care trezesc în cititor respectul pentru asemenea oameni. Tot ce spune te convinge, e sincer și autentic. Prezentând diferite metode de tortură la care erau supuși deținuții politici, te trezești că participi la scenele de groază pe care nu le mai poți uita și care te urmăresc zile și nopți.

Are darul de a descrie persoane și locuri, aducându-le înaintea ochilor doar din câteva trăsături de condei. De la primele pagini, îți rămân în minte imagini despre cum arătau spațiile interioare sau exterioare ale pușcăriei sau cum arătau trăsăturile colegilor de suferință ori ale personalului detenției. Moș Dumitrache, gardianul rămas aici din alte vremuri, în inima căruia nu s-a stins omenia, cu conștiința „încă nedeenaturată de conștiința de clasă”, era „un om voinic, nu prea înalt, brunet, cu mustața groasă ca două vrăbii, purtând cheile pe un inel de sârmă atârând pe partea dreaptă a centurii”.

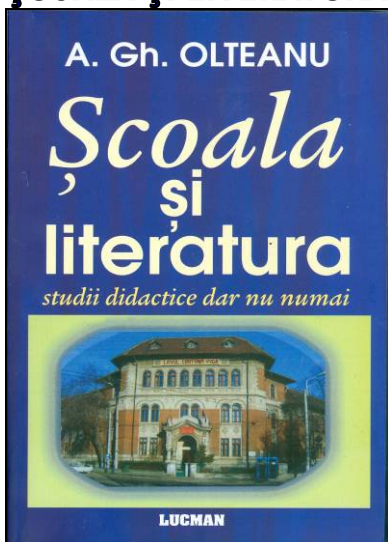
Nu poți să citești această carte fără să faci pauze în care să dai răgazul necesar ideilor și trăirilor să se așeze pentru a căpăta pe deplin toate înțelesurile.

Nu poți să nu-ți pui din când în când întrebarea firească: într-o asemenea situație, eu cum aș fi reacționat?... și să nu te cutremuri.

Dacă despre neamul românesc auzim astăzi uneori cuvinte care ne pătează obrazul, cartea semnată de Victor Roșca vine să spele petele de pe obraz și să depună mărturie că există mulți semeni aflați în umbră care nu și-au pierdut verticalitatea chiar și în cele mai cumplite vremuri. Pe astfel de oameni s-a ridicat țara noastră de-a lungul istoriei, când vremurile vrășmașe ne-au adus obidirea, și în astfel de oameni stă viitorul țării. Față de aceștia avem datoria de a le acorda cinstea cuvenită și de a le asigura un loc în rândul eroilor neamului.

Cartea este, în același timp, și o dovadă de luptă împotriva distrugerii memoriei noastre colective prin minimalizarea ororilor comunismului. Trebuie să ne amintim mereu că uitarea merită un blestem.

ȘCOALA ȘI LITERATURA

Dedicatie: Colegilor mei, profesorilor de limba română.

Cadru universitar (cu specializare în folclorul literar), doctor în filologie, profesor și director de liceu, apoi inspector școlar, publicist și autor de cărți importante, Aurel Gh. Olteanu a dovedit, în toate ipostazele profesionale și umane asumate, aceleași calități din ce în ce mai rare astăzi: informație mereu actualizată, seriozitate, disciplină, implicare didactică, respect pentru colegi și elevi, capacitate organizatorică deosebită, atitudine urbană și plină de reverență în relația interpersonală, **un veritabil cult pentru școala românească**, pentru literatura națională și universală, pentru marii scriitori și operele acestora, pentru dascălii care l-au format.

În *Cuvântul de întâmpinare (Școala și literatura, Studii didactice, dar nu numai*, (Editura Lucman, București, 2011), mărturisește: *Din tot ce s-a tot adunat în patru decenii, unele cel puțin mi s-au părut că i-ar putea interesa pe colegii mei aflați acum la catedră. Așa s-a născut ideea alcătuirii acestei culegeri retrospective. Și explică apoi: Dincolo de reconstituirea, din fragmente și cioburi, a ceea ce, într-o viață petrecută la catedră* [s.n.], *s-a concretizat într-un text pus pe hârtie, cititorul poate afla răspunsuri la unele, măcar, dintre întrebările pe care un tânăr intelectual și le pune în legătură cu relațiile pe care școala le stabilește cu alte domenii ale activității social-culturale: cu literatura, cu ling-*

vistica, cu politica, cu mass-media etc.

Prof. Olteanu observă că, și după două decenii de libertate, limba și literatura română, deși reprezintă, în continuare, *disciplina de căpătâi a școlii românești*, se cuvine apărată *de tot felul de agresioni, fie din partea celor care își bat joc de ea „pe sticlă”, fie din partea celor care n-au loc de ea să se așeze cât mai lăbărțat în curricula în care numai ei se cred îndrituiți a ființa.*

Profesorul de română A. Olteanu opinează că a fost obligat de rigorile disciplinei alese să aibă o pregătire complexă, informându-se în **variate domenii**, ca să acopere laturile multiple ale profesiei sale: literatură, lingvistică, critică și istorie literară, folclor, etnologie, dar și istorie, sociologie, filosofie, psihologie, antropologie etc.

A. Olteanu evocă minuțios tematica generoasă a zecilor de **emisiuni de cultură radiofonică**, pe care le-a realizat, în timp, bucuros că *paginile scrise și vorbite înainte de 1989 nu sunt marcate de ideologia vremii și se citesc și astăzi cu mare folos.*

Nevoia de rigoare și sistematizare a materialelor, selectate pentru cartea de față, l-a făcut pe autor să le grupeze în patru **secțiuni funcționale**:

1) **Pornind de la matcă** – cu articole și studii despre **folclor**, căci – fiind un pasionat cercetător al domeniului – are convingerea că literatura română cultă a fost mai profund influențată decât alte literaturi naționale de cultura populară autohtonă; 2) **Școala și literatura**, care cuprinde studii despre marile opere și despre autorii lor cu impact în predarea școlară, ca și despre curente literar-culturale, precum B.Șt. Delavrancea, Ioan Budai-Deleanu, Dimitrie Cantemir, O. Goga, G. Coșbuc, M. Eminescu, Al. Macedonski, Tudor Arghezi, dar și despre umanism, iluminism, clasicism, romantism, realism, simbolism, expresionism; 3) **Întâmpinând cărțile** – un capitol vast dedicat recenziilor, prezentărilor, notelor de lectură rostite la Radio sau publicate în reviste despre: Al. Dima, N. Mihaiescu, N. Constantinescu, Artur Gorovei, Mircea Scarlat, Barbu Cioculescu, Mircea Muthu, George Antofii, Ion Coja, Gh. Vrabie, Nicolae Ciobanu, Grete Tartler, Gh. Bulgăr, Dimitrie Vatamaniuc, Al.I. Amzulescu ș.a.; 4) **Addenda** – cu un prim titlu semnificativ – **Tot despre limba română**, capitol unde sunt reunite

textele de **publicistică propriu-zisă**: interviuri, articole de atitudine față de viața culturală, față de școală și de slujitorii ei. **Profesorul** Aurel Gh. Olteanu se gândește la colegii tineri, îndemnându-i să nu-și piardă încrederea în importanța și noblețea profesiunii lor, pe care o consideră și astăzi **o formă de apostolat**. Aurel Olteanu este convins că disciplina noastră rămâne *una dintre puținele valori ce ne-au mai rămas și de care speră că nu ne vom înstrăina niciodată!* Ar fi ca și cum NE-AM PIERDE FIINȚA intrând în anonimatul istoriei fără memorie și care nu iartă, O MOARTE SPIRITUALĂ.

Într-un interviu din 1985, Aurel Olteanu mărturisește că **primul model** în viață i-au fost învățătorii Dumitru Tătaru și Gh. Georgescu din satul natal Mireș, jud. Prahova, care făceau lecții minunate de istorie, literatură, precum și pilduitoare serbări școlare: *De atunci și până acum n-am făcut altceva decât să încerc a le călca pe urme.* Este evidentă importanța primelor modele în existența unui copil.

A vrut să fie **un profesor adevărat**, cu pregătirea de specialitate asumată și dăruit profesiunii sale: *...ca student la Facultatea de Filologie, numai la momentul când voi ajunge la catedră am visat.* Liceul său de suflet rămâne CANTEMIR-VODĂ, unde a slujit aproape întreaga carieră: *Am avut marea dorință de a deveni profesor pentru a mă dedica elevilor mei. Nici acum nu-mi doresc altceva. Asta neînsemnând că am cerut prea puțin de la viață.*

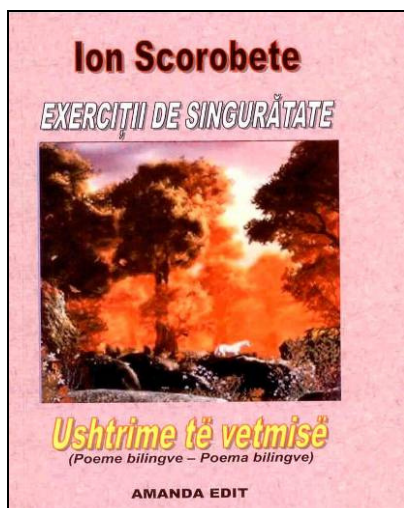
L-am cunoscut pe dl A. Olteanu în variate ipostaze: autor de cărți în specialitate și de manuale școlare, ca mentor cu o bogată experiență didactică și umană, ca inspector și luptător pentru promovarea limbii și a culturii naționale, în calitate de colaborator pentru realizarea programelor de studiu în specialitate pentru gimnaziu și liceu, ca prieten și om de suflet.

Aurel Olteanu a devenit el însuși **un model** pentru alte generații de profesori, inclusiv pentru generația mea. Îl numesc cu respect: PRIMUS INTER PARES, PRIMUS INTER MAGISTROS ET MAGISTRAS!

FLORINA ROGALSKI

Filtre

SINGURĂTATEA ABISULUI

Ion Scorobete s-a născut la 26 mai 1947, în satul Meria, jud. Hunedoara. După absolvirea Universității din București, Facultatea de Drept, s-a stabilit la Timișoara, unde lucrează în cadrul baroului avocațesc. A debutat editorial cu versurile adunate în volumul **Geometria zăpezii**, după care a publicat numeroase volume de poezie și proză (romane). A înființat Fundația Culturală „Traian Vuia”, despre viața și creația căruia a conceput trilogia monografic-eseistică DECOLAREA, din care a publicat primul volum, ZBOR INTERIOR.

Volumul bilingv, româno-albanez, *Exerciții de singurătate* (Amanda Edit, București, 2011) (traducerea datorându-se inimosului poet Baki Ymeri) constituie un fel de antologie lirică în selecția autorului.

Critica literară a remarcat eleganța stilului și rafinamentul cultural al autorului. Nu s-a subliniat îndeajuns faptul că poezia lui Ion Scorobete este una de cunoaștere.

Din punct de vedere gnoseologic, poetul se situează în cotidian, dar privește esențele, interiorul existenței: „Alerg printre cuvinte deloc lejer / împrejurul unei realități / înfiorător de tenace / dacă mă atenționează fervent / că mă aflu la o distanță / de tușă” (*Comunicare*). Relația poetului cu exteriorul este una de revoltă în fața mizeriei sociale și morale contemporane, în care valorile tradiționale au fost pulverizate.

Retractil la relațiile sociale nefaste creației artistice, poetul își exersează singurătatea pe calea meditației. Curiozitatea îl determină să sondeze esențele prin mijloace

lirico-metafizice. În interiorul existenței, poetul descoperă cu uimire legi matematice: „și ce e mai ispititor / decât a nu înțelege / cum o distorsiune cu grad ridicat / de risc / încorsetează matematic parfumurile / esențiale” (**Discret**). Legitățile fizice, chimice și biologice încorsetează ființa umană într-un destin muritor, fără scăpare: „de fapt numai înăuntrul fiind pot / căuta ieșirea spre un neunde / bine intenționat / eu lent cum mă știu șlefuiesc / îndărătul ușii instrumentul / care se va potrivi / la spart nuca miezului amânat / sine die” (**Discret**).

Legitățile lumii par totuși să fie de sorginte ideatică, platoniciană, întrucât constituie prototipurile lucrurilor și fenomenelor reale: „Chipul lucrului geme în trunchiul ideii” sau de natura logosului: „un prunc de amănunte zvâcnește / în adâncul luminii / trage de mine cuvântul / în miezul acestei răspântii” (**Zeul**).

Acceptând soarta, Ion Scorobete trăiește existența la modul apolinic, format la școala filosofiei antice grecești: „n-am nicio șansă să / modific unghiurile / planurilor / altfel de cum le-a înfățișat / pe duna de nisip milesianul Thales” (**Umbră**). Apropierea mării constituie cadrul ideal pentru meditațiile poetului. Zbuciumul valurilor simbolizează și trecerea timpului aducător de nostalgie.

Ascendența artei poetice a lui Ion Scorobete o găsim la poezii italiene Eugenio Montale și Giuseppe Ungaretti, Subtilele referințele culturale nu îngreunează textul, oferind, desigur, delicii în plus, cititorului avizat: „fără scop curge lumina / din trupul încins / și ce e mai adânc decât / un astfel de țâșnet frumos / în albia lui heraclit (**Îmbrățișare**).

Poet, prozator și eseist, Ion Scorobete se dovedește un scriitor complex în peisajul nostru literar contemporan. Sub aspect liric, prin vocația constructivă și tematica abordată, acea a poeziei dintotdeauna (viața, dragostea, moartea), poezia lui Ion Scorobete, extatică, gravă sau autoironică, nu aparține vreunui curent literar, ci reprezintă rodul unei munci meticuloase de giuvaergiu al cuvântului, însingurat și autodidact. Versul liber, bine strunit, curge într-o albie sonoră în care vocalele se rostogolesc într-o armonie mediteraneană luminoasă, diurnă.

LUCIAN GRUIA

BLÂNDEȚI CATIFELATE, MÂNGĂIOASE, TANDRE

Multe sunt riscurile poeziei scrise în stil clasic: mai întâi monotonia ritmului, apoi melodia, dacă e monodie poate plictisi ca și cum ai asculta romanțe sau șansonete o noapte întreagă sau ai mânca miere de albine cu polonicul.

Mai sunt apoi, rimele siluite pe care eu unul le detest ca și pe însuși actul omenesc de a silui.

În caz că tema poemului acesta rotund și monoton este și ea una banală, te cuprinde de-a dreptul, somnul ca un reflex de apărare împotriva agresiunilor inamice. E o sinucidere să scrii azi așa, te sfășie lupul feroce și ras în cap din metropolă, te desființează trufașul și graseiatul critic pro-textualist și poate nu te înțelege decât poetul-poet. Nu criticul, nu hackerul bibliofil, nu exegetul, nu șeful de catedră de la “română”, ci doar Poetul, confratele, numai el te înțelege, fiindcă numai el are sensibilitatea aceea de dinafara modelor...

Ei bine, când am văzut că Mihaela Lunca (vol. **Sub umbră**) scrie poezie în stil clasic, mi-am luat toate măsurile antimorfeice și contra plictisului și m-am pregătit să culeg la o primă lectură bobitele de aur rătăcite printre versurile volumului de debut **La hanul sufletului meu**. Nu a fost deloc așa, iar după lectură m-am ales cu mii de cicatrice și zgârieturi pe sensibilitatea sufletului meu. →

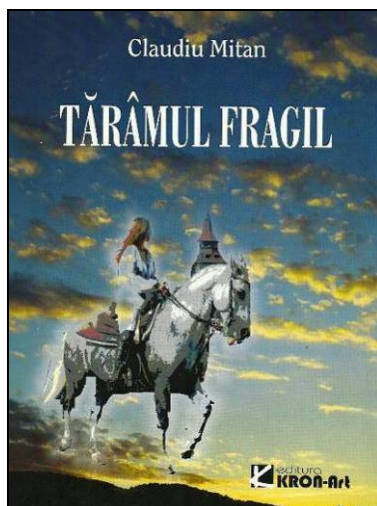
GEORGE STANCA

Mi-a lăsat așadar urme. Căci, se vede clar încă de la prima carte, Doamna Mihaela Lunca este o Poetă. Și asta se confirmă în volumul *Sub umbră*.

Dacă în primul volum poeta afișa o poezie frustă, amintind-o pe Pădureanca, pe moața Carolina Ilica, într-un mod doar de ea știut, se maturizează brusc, de parcă a ars în secret niște etape. Deși, discret, ea rămâne pământeanca din Ardeal, care se deconspiră prin două versuri numai, și acelea strecurate între paranteze: (*țărani fost-am odată, / din tot, doar traista rămasu-ne-a*). Combustia din acest volum e mult mai discretă, mai rafinată, dar nu diluată; asprimile unui înveliș din lână se transformă în blândeți catifelate, mângâioase, tandre. Iar tandrețea se exprimă printr-un dialog cu sine sau cu un imaginat iubit, partener pe care-l îndeamnă la gesturi sinuoase, dezmiardante: *Îmbracă-mă-n cuvinte, / Dezbracă-mă de ploi, / De nopți neînunate, / De cețuri și noroi*, sau deloc insinuante or disimulate: *Să-ți stau în brațe nudă, / Cometa arsă-n sine, / Un trup de iarbă udă, / Înnobilat prin tine*. Tonul este parcă mai discret-resemnat, de când *Prin trup* (poetei îi) *ninge / Cu fluturi fără aripi*. Poeta de acum pare a fi născută *La o margine de lume, / acolo, unde cocoșii / își acordă glasul, / după clopotul bisericii / cu o singură turlă*, și-și dorește parcă să evadeze din lumea reală. Un refugiu ar fi chiar în romantica Lună, cu care se știe, căci a vizitat-o cu ocazia unei iubiri, când ea a mai fost: *Acolo-ntre vulcani, / Eu am iubit odată. / Ninge cu cai albaștri / Iar luna, era beată*. Cu toate că dorul de evadare capătă uneori accente tragice, *Mă mor murind din dor de moarte*, cu toate că ea știe că ultima șansă a iubirii de viață, cea care moare ultima, speranța, *este... funia, umedă salin, / strânsă în jurul rânii, / dintre două plectări*; cu toate avatarurile și iluziile de refugiu, poeta, totuși, rămâne să locuiască un *Trup al meu hău de păcate / Fără lacăte la porți*.

Volumul *Sub umbră* relevă cititorului un fascinant univers – uneori intim, de ce nu? – emanat dintr-un suflet feminin plin de grația mătăsi adiaste și, mai ales, ultrasensibil.

Întoarcerea la cuvânt

Într-un peisaj literar în care – cu încurajările de rigoare ale criticii – se cultivă expresia obscenă, rezidualul, derizoriul, gura de canal stradal, cu modestia, bunul-simț și discreția care îl caracterizează ca om, Claudiu Mitan – poetul desfide moda și ne propune o călătorie lirică pe *Tărâmul fragil* (Ed. Kron-Art, Brașov, 2011, în condiții grafice remarcabile, coperta și ilustrațiile purtând semnătura lui Gabriel Stan). Un tărâm de poeme ale... luminii și umbrei, *în și întru* cuvânt atât ca formă, cât și ca esență a ființării. Acum, când în „trend” (urâtă vorbă!) e goliciunea (de-ar fi nuditate măcar ar avea virtuți estetice, ca „Dilecta desnuda” a lui Octavian Soviany), când „pe val” sunt „literatura fără perdea”, pornografia și autori premianți de rangul lui Ionuț Chiva, Mihail Gălățanu sau Ioana Bradea, poetul Claudiu Mitan scrie, oficiază în slujba esențelor tari. „Tărâmul fragil” e aparent fragil, în măsura în care prea puține priviri îl mai caută și încă mai puține îl văd, întrucât se află dincolo de materialitate, în cuvinte, în melancolii, în lumină, în umbră, în „timpul devenit anotimp”, în „trupul de cuvinte rostogolit pe hârtie”, în „iluminări suave”, în „armuri de ninsoare”.

Emblematic pentru întregul volum e rostirea unui adevăr uitat sau ignorat, complementar celui biblic („din pământ ești și în pământ vei merge”). Claudiu Mitan adaugă: „Cuvânt ești / la cuvânt te vei întoarce”. Dacă textul sacru atrage atenția asupra componentei trecătoare a alcătuirii noastre duale și asupra rostului ei temporar, textul poetic atrage atenția asupra celeilalte componente, cea i-

materială/spirituală – cuvântul. Aș îndrăzni să traduc expresia lirică în sensul avertismentului că, dacă deturnez cuvântul (componenta perenă) să slujească pământului (componentei efemere) din alcătuirea ta, atunci cuvântul tău... pământ va fi! Vremelnicie și derizorat. Dar va veni și vremea când, profetește poetul, precum fiul risipitor se întoarce la tatăl, „la cuvânt te vei întoarce”.

Claudiu Mitan e modern și actual fără să-și propună să fie așa, fără să accepte șabloanele modei, ci tocmai încălcându-le fără ostentație, cu siguranța, calmul și discreția celui care știe că, uneori, o viață nu e de ajuns pentru a desluși înțelesul unui poem, întrucât actul poetic în sine este taină: „Astăzi / voi scrie / un poem / atât de lung / încât / toată viața / voi pași / pe urmele lui / să-i deslușesc / înțelesul”. În viziunea lui Claudiu Mitan, bilanțul ontologic urmărește raportul lucruri vs. cuvânt: „Atâtea lucruri / de care n-am nevoie / sunt pe lumea aceasta! // Atâtea cuvinte / de care am nevoie / am pierdut / pe lumea aceasta”. Tonalitatea tristă izvorăște din constatarea că lumea *aceasta*, favorabilă excesului de materialitate, este totodată spațiul pierderii, rătăcirii cuvintelor, a căror lipsă e resimțită acut. Poetul nu se zbate să-și facă loc printre premianții din zona agresivă a expresiei grosolane, obscene unde, în momentul de față, e mare-nghesuială. Mulți chemați, puțini aleși însă, căci nu e la-ndemâna oricui să facă *artă* în această zonă, așa cum îi este dat, de pildă, lui Octavian Soviany, cu „Viața lui Kostas Venetis”.

Claudiu Mitan umblă cu smerenie pe ape adânci: „M-ai ascuns într-un cuvânt, / Doamne, / peste care-ai pus pământ. / Cum pot, Doamne, să cuvânt / despre Cel ce ești când sunt / umbra Ta pe-acest pământ?” Pasul lui poartă credința nemărturisită precum a celui ce spune „Cred, Doamne, ajută necredinței mele!” Tot smerit, el visează o dimensiune a ființei încăpătoare în cuvânt („Căci visez / atât că sunt / cât să-ncap / într-un cuvânt”), se identifică, deopotrivă, pruncului ce se ține de umbră ca de poala maicii, orbului pe care îl poartă în spinare propria umbră, bătrânului din umbra inimii căruia porumbelul ciugulește grăunțe și a cărui umbră „se intersectează / cu umbrele trecătorilor”, soțului →

MIHAELA MALEA STROE

care scrie poeme de dragoste soției.

Se spune că mântuirea le este hărăzită celor ce n-o ținesc cu dinadins. Așa și cu poezia lui Claudiu Mișan. Este poezie în sine, trece dincolo de „panorama deșertăciunilor” din ziua de azi, răzbate – ca să-l parafrazez pe poet – precum lumina dincolo de umbră, în umbră stând ca sămânța cea bună a grâului în pământ.

Tainicul drum al Cuvântului care zidește

Una dintre poetele contemporane cu amprentă sigură pe pagina de carte, Cristina Ștefan, e autorul ce-și destăinuie de bunăvoie taina prin care a ajuns să fie aproape de lumină și să „zboare” ca o pasăre. Imaginar.

La urma urmei, fiecare dintre poemele autoarei volumului de față, *Călătorie pe un ciob de stea*, poeme, Editura Fundației Culturale Cancicov, Bacău, 2010, vine și completează detaliul aceluia puzzle pe care un creator cu vocație îl poartă în minte și suflet, o viață.

Modernă în expresie, cu miezul liricii personale coagulat în roca deja stabilă a unei expresii culturale, poeta mărturisește starea-i de grație a împlinirii unui om prin vibrația interioară. Elegante ca niște fregate caligrafiate pe orizontul oceanului, orânduite în pagină, ca un dans de nouri pe cerul de „duminică seara”, – ori, doar efervescente havuzuri ce țâșnesc din măruntaiele pământului, așa sunt poemele adunate în volumul intitulat *Călătorie pe un ciob de stea*, – o carte frumoasă, mustind de viața cuvintelor înfrățite-n sintagmă.

Cristina Ștefan e o poetă care nu risipește vocalele pentru că ar dori să se audă. Cristina Ștefan deține o discreție de mult uitată de mulți dintre poeții zilei de astăzi. Esența doar bănuită sub coaja cuvântului poematic

este ca o vrajă care ne atrage dincolo de forma tipografică a paginii de carte.

Visul cetății, prin care autoarea aleargă, este ca o ceață de aur. Versul, ca și viața, se iscă din tăceri fertile, iar la marginea lumii cuvintelor obișnuite, intervine puterea de seducție a talentului, prin care Cristina Ștefan ne demonstrează că nu ne pierdem vremea citindu-i cărțile.

Aliniată în primele rânduri ale poeziei feminine de astăzi, autoarea nu-și mai face probleme în ceea ce o privește ca autoare a unor detalii curajoase prin expresie.

Asociate unor drumuri mai puțin bătătorite, unor tărâmuri situate adesea între Cer și Pământ, poemele Cristinei Ștefan sunt călătorii inițiatice și fiecare imagine pare să se prindă de altă imagine, să se rotească în cerc. În întreg.

Efemeritatea este inutilă și ea, este ghicită a fi suspendată în aer și în trupul poemului. Totul devine posibil, aproape palpabil. Aici, se resimte vivacitatea fiecărei sintagme cu care autoarea construiește poemul, apoi, cartea. Există o perfecțiune, o austeritate autoimpusă pentru a aduce scrisul la Artă. Și poeta este conștientă de darurile sale. Nu se zgârcește cu „vopselurile” pe care le folosește în zugrăvirea distanțelor dintre oameni și aștri, dar nici nu face risipă de argumente în susținerea unei teze evident, importante. Ea este ceea ce este, un alchimist tainic și în retortele atelierului său de Poeme, fierbe, gâlgăie în curgerea-i nevăzută, Lumina. Printre cioburi cu reflexii filosofice clare, se amestecă și așchii de teamă tipic umană. Uneori, văzutul și nevăzutul sunt paralele stranii, idei care dau semn că se vor întâlni totuși, împotriva tuturor legilor fizicii clasice.

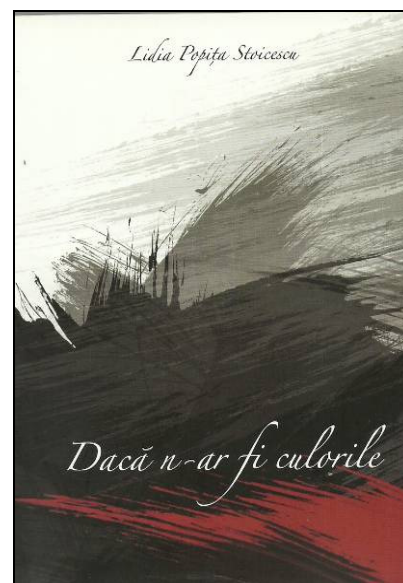
Poezia pe care o scrie Cristina Ștefan este o vrajă și o vrajbă dintre Om și Lumea înconjurătoare.

Călătorie pe un ciob de stea – o plachetă cu versuri nu doar interesante și la modă astăzi, este o carte cu coperti care lasă să transpară prin ele ideea măreață de libertate spirituală.

Aici, timpul și spațiul devin doar două cotiledoane ale aceleași semințe, din care germinează călătoria Cuvântului, a Tainei ce aprinde în om focul creației autentice.

MELANIA CUC

Când timpul înseamnă vreme...

Am citit și recitat poemele Lidiei Popița Stoicescu din volumul *Dacă n-ar fi culorile* (Ed. SemnE, Buc., 2011), cu sentimentul straniu și plăcut totodată că aș citi poeme scrise de o soră geamănă mie. „Geamănă” măcar în sensul câtorva experiențe sau încercări existențiale însemnate, pe care le-am receptat aproape identic și, amândouă, le-am transfigurat liric în perimetrul acelorași teme și motive poetice: timpul (Ieri, Azi, Măine), Penelopa, tabla de șah, singurătatea, înstrăinarea și/sau plecarea în veșnicie a perechii, durerea tainic generatoare de mărgăritare, durerea ca „Privilegiu”, armonia culorilor și sunetelor, credința, transcendentul. În subsidiar, poate fi detectată și o anume nostalgie a paradisului pierdut, dar secundată de speranța regășirii lui grație semnelor mărunte ce ni se mai arată, încă, drept repere, într-un spațiu mai labirintic și mai desacralizat decât acela prin care a hălăduit fiul risipitor.

În lumea liric-metafizică a poemelor din volumul *Dacă n-ar fi culorile*, mă simt „acasă”, pentru că aici timpul înseamnă vreme, aici sunt locuri, priveliști, făpturi și legături de taină, aici mai vibrează – dimpreună, trinitar – omul, cosmosul și Dumnezeu.

Să scriu despre poemele Lidiei Popița Stoicescu s-a vădit a fi un demers delicat, tocmai întrucât mă regăsesc în ele, sunt un cititor →

MIHAELA MALEA STROE

empatic, așa cum ea însăși a dorit să întâlnească, după cum mărturisește în cuvântul de-nceput al cărții. Or, „cronicarul” din mine întâmpină, implicit, o problemă: cum să scrie despre poeme în adâncul firii cărora se regăsește până la îngemănare cu... eul liric al Lidiei Popița Stoicescu, fără să aibă sentimentul că scrie, necuvenit în acest context, (și) despre propriile trăiri și poeme? Tulburător, bunăoară, mesajul din „El mi-ar fi spus”. Ca să ies din impas, am hotărât să scriu doar despre acele poeme în care întâlnirea este mai puțin pregnantă, regăsirea mai discretă. Spre exemplu, poemul „Planiglob”, în care poeta percepe planeta albastră ca pe o ființă captivă între meridiane și paralele, o ființă care „jinduie la zborul / păsărilor / călătoare”. Altfel spus, ființa planetei, starea ei naturală, vie, neîngrădită, a fost sechestrată în colivia delimitărilor convenționale care trasează „gratii”, restricționează, interzice zborul. Cam aceeași idee – a naturalului, viului vs. convențional, artificial – dar într-o nuanță mai pastelată, am întâlnit în „Restaurare”. Restauratorii, întrucâtva artiști, întrucâtva „specialiști”, vor întâmpina o dificultate greu de surmontat, pentru că aceasta ține tot de registrul „viului”, naturalului, firescului, iar lucrarea omului nu poate concura *cu* și nici restaura lucrarea divină: „Câte amurguri / dorm suprapuse / în zidurile orașului...! // ...Oare / la care din ele / se vor opri, / când vor face / restaurarea...?”

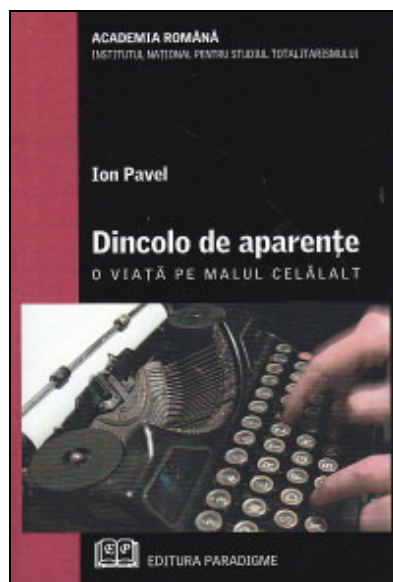
Optimismul poetei, din poemul cu același titlu, este cumva cinic, amar, concis, păstrându-și însă esența tonică; dramatismul unei situații (pacientul fără picioare – la propriu sau la figurat) nu conduce spre deznădejde, sublimează în metaforă revigorantă, revitalizantă, de trăire puternică în alt plan: „Azi-noapte am umblat prin salon... // Doctore, / spune sorei – sau lunii? – / să nu mai șteargă/ – între pat și fereastră – / urmele / picioarelor mele / amputate...”

Lidia Popița Stoicescu trece, cu indiscutabilă vocație și dezinvoltură poetică, de la tonul grav la cel ludic (delicate în acest sens, sunt „Somn inocent” – „Liniște, / doarme copilul...! // Între smalțul irisului / și geana plecată, / cunoașterea / s-a făcut / urs de păslă...”, „Cântec de

leagăn”, „Juvenilă”, „Taină”), la cel metafizic („Diagnostic”, „Dubito”, „Amnezie cosmică”, „Transcendență”) sau la cel cu accente livești („Hemingway”, „Bacoviene”, „Timp oprit”, „Geografie”). Uneori, ce-i drept, Lidia Popița Stoicescu se îndepărtează de *vibrația cosmică*, de taina începuturilor, de dialogul cu divinitatea (creștină ori precreștină) și cu natura (în nuanță panteistă) sau de comuniunea, în asceză, cu Cel de Sus („Reversul medaliei”) și coboară în zona socio-politico-istorică („Decret în alb”, „Apel pentru pace”, „Istorie”), dar chiar și atunci expresia metaforică își menține prospețimea, spontaneitatea: „Măine / Vor ieși pe poarta închisorii/ – în alb îmbrăcate – / conștiințe / care-au purtat uniforme vărgate... / Dungile negre / de pe haine, / – nu de pe suflete – / vor rămâne, / inutil verticale, / la ferestrele / celulelor goale...” („Decret în alb”).

Sunt, în poezia Lidiei Popița Stoicescu, multiple autoipostazieri, eul liric se identifică uneori mamei, alteori pruncului, cel mai adesea femeii/iubitei/îndrăgostitei, dar – în oricare dintre ipostaze – rămân constante și conlucrătoare sensibilitatea, luciditatea, imaginarul poetic, bogăția expresiei lirice.

Scritor sub acoperire

Dincolo de aparențe, o viață pe malul celălalt (Ed. Paradigme, Pitești, București, 2010, 265 p.), apărută în colecția memorii a Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului al Academiei Române, prefătată de generalul Olimpiodor

Antonescu, prof. Radu Ciuceanu și Filip Teodorescu, este o carte mai puțin obișnuită.

Autorul, Ion Pavel, a făcut parte din prima linie a comunității de inteligență a dictaturii de dezvoltare. După care a devenit întreprinzător în domeniul editorial și tipografic. Dar, în afară de o biografie fascinantă, el este, fără îndoială, un scriitor talentat, care parcă a activat tot timpul sub acoperire, dincolo de aparențe, după cum singur mărturisește. Romancier, scriitori medici, juriști, pictori, oameni politici, de stat, de afaceri etc. sunt bine-cunoscuți, mai ales că fiecare aduce un mesaj sub influența (de)formării sale profesionale.

De aceea nu este deloc surprinzător că ofițerii de informații, spionii au și ei o notă distinctă, un farmec deosebit generat de duplicitatea meseriei lor. Să luăm numai exemplul a doi spioni ai coroanei Angliei.

Nu știm cât din rapoartele din timpul Revoluției ruse a lui William Somerset Maugham au fost utile Regelui Angliei, Secret Intelligence Service (SIS), în urmă cu un secol, dar ele sunt și astăzi modele literare, de măiestrie stilistică. John le Carré, după ce a slujit și el un deceniu British Intelligence Services MI5 și MI6, este unul din cei mai populari scriitori ai vremurilor noastre.

Ion Pavel face fără doar și poate din aceeași familie, chiar dacă el se află de partea ortodoxă, cea rece a Cortinei de fier, după cum spune le Carré în celebrul lui roman.

Cu toate că nu și-a publicat rapoartele secrete și aveam de a face doar cu memoriile unui ofițer de informații român, spiritul de observație, folosirea spontană a dialogului, metafora și stilul sunt tipice unui scriitor.

Este suficient de a citi numai paginile dedicate cuplului Ceaușescu, un cuib de cuci (alegorie), p. 195-203, sau Schițele de portret în contrast: O lecție de patriotism – generalul Iulian Vlad și Pacea văzuți de aproape, p. 223-253, pentru a ne reaminti de Maugham și le Carré.

Să reținem numele Ion Pavel și să așteptăm o nouă carte.

Sunt convins că va completa o fațetă a literaturii române încă neexplorată.

Și va fi un succes.

VIOREL ROMAN

Grădina cu litere

Virginia Brănescu, *Popas cu poezia*, Ed. Karuna, 2011 – veniți cu încredere pe cărarea cuvintelor fermecate. Scriitoarea Virginia Brănescu vă așteaptă la un popas pentru stămpărarea sufletului.

Intrăm în cartea-casă a poetei bistrițene cu gândul la bucuria tainelor lumii.

Într-un colț de rai, la ceas de seară, printre picturi ce picură arta, doamna poeziei creează noi nemuriri.

În casa dinainte a sufletului este așezat cuvântul în rimele metaforei. Atunci când scânteia arde, prietena Virginia Brănescu „luminând zărilor toate”, luminează precum candela altarului, întru salvarea artei. Dorind să înșele timpul, îl comprimă în pastile vers, pe care apoi ni le administrează în doze potrivite pentru fiecare dintre noi. Drumul spre viitor este unul deschis, între file-ngălbenite, descoperind trăiri menite să impresioneze fiecare inimă.

Versurile zămislite în pridvorul vieții sunt vise culese de pe aripi de nori sau din grădina edenului, înmuiate cu pana sufletului și apoi așezate, ca perlele, pe șirag de mărgele.

O carte precum podoabele, pe care Virginia Brănescu o va purta cu mândrie în lume, iar cartea, la rândul ei, o va așeza pe scriitoare în istoria literaturii.

În casa Virginiei Brănescu atmosfera e mereu una de sărbătoare. Tablouri și cărți, toate create cu mintea și mâinile de aur ale doamnei. Vorbe bune, omenie, precum în casele de adevărați intelectuali.

Poezia din volum este o rugăciune închinată Sfântului, care arde din sufletul unei doamne ce și-a câștigat mântuirea prin înfrumusețarea cuvintelor:

Dă-ne, Doamne-nțelepciune,
În penițe, vorbe bune,
Pe pânze doar armonie
Și în suflet reverie!
Gândul bun, fă să rodească,
Omenia să-nflorească
Și gășind căile bune,
Să trăim cu-nțelepciune!

Rima este însoțită de ritmicitate, versurile fiind muzicale, acordurile auzindu-se în surdină, din vremurile veacurilor, cu harpe de îngeri.

Aici și acum, Virginia Brănescu ne lasă un testament al ei, un îndemn de slăvire pentru cuvânt:

Ard luceferi și cad stele-n
Casa dorurilor mele;
Bate vântul și alungă
Visele de cale lungă!
Eu am ars și-am strâns jărat
În cuptorul meu tomnatic
Și luptând cu-un aprig vânt,
Mi-am făcut soli din cuvânt,
Către zărilor albastre,
Popas sufletelor noastre!

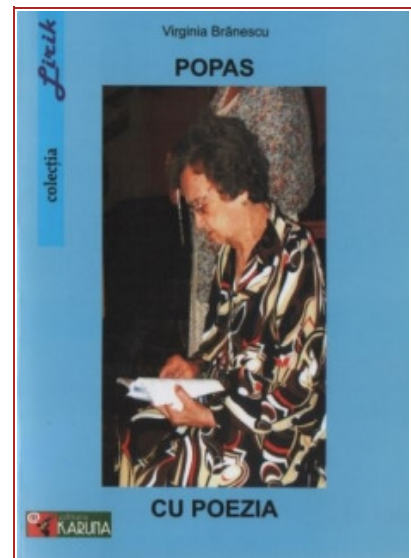
Dincolo de fiecare vers, răzbate lumina, iubirea, pacea și liniștea. Virginia Brănescu aduce un buchet de sentimente curate, gânduri-rânduri, care își iau zborul precum copiii întru descoperirea esențelor lumii.

Să auzi cum crește iarba, să vezi cum înfloresc florile, să simți bunătatea celui de lângă tine, sunt lucruri firești pentru Virginia Brănescu.

Lumina vine peste întuneric, aducând cu ea mușcatele-vers, așezate la fereastra inimii. Poetul este precum o stea, strălucește până la dăruirea totală.

O lume este adunată-n carte. Cu toate ale ei. Un album al amintirilor, un canon al poetului, o descătușare a omului.

Poezia curge-n doi,
Căci în versuri se dansează;
De cuvintele rimează
Fac un mare tărăboi!
Poezia e și cânt,
Ritmul îi dă energia,
Rima este melodia
Ce te duce-n cerul sfânt!

Precum „o balerină nestemată”, poeta dansează în casa-carte, invitându-ne și pe noi să o însoțim în salonul de bal. Jocul cu poezia este „după reguli și canoane”, pentru ca rezultatul să fie unul de certă valoare, unul al unui medalion istoric. Acest dar al scrierii este precum o cruce, care trebuie dusă cu demnitate și respect. Talentul este o dulce povară, și poeta simte acest lucru:

Trează-n nopțile rebele
Am strâns pulbere din stele;
Dor din lună, de departe
Și mi-am încropit o carte!
Fac coperti din zări de vis,
Titlu-l iau dintr-un abis,
Motto-i dau o rugăciune
Ca să iasă toate bune!
La sumar însă-am aflat
Câte vise-am destrămat
Pe parcurs de pagini pline
Cu iluzii și suspine!
Măine-o editez și sper
Să privesc puțin spre cer!

Întotdeauna am admirat-o pe doamna Virginia Brănescu pentru puterea de muncă, pentru talent, pentru energia pe care o are și pentru frumusețea sufletului. Poezia Virginiei Brănescu are gânduri, are suflet. Este trupul dorului, e strigătul biruinței, e viața noastră.

Pătrundeți în universul purității. Nu vă fie frică, ușa poeziei este deschisă. Virginia Brănescu vă așteaptă să gustați din fiecare „colț de vers”. Veți primi hrană pentru suflet. Veniți în casa nemuririi.

MENUȚ MAXIMINIAN

Tia Peltz, Case în Vatra Luminoasă

Machandi

MOTTO :

*Poți închide ochii,
dar nu poți stinge soarele !
(N. Iorga)*

I

Iubiri fără de seamăn, nopți de
mreață
un relief de umbre în durate
ce-s una și aceeași, peste toate
cele ce sunt...

Te-arată,-ți zic, zeiță a luminii
în, reavăn, dor purtat de Creator
spre fiii tăi veghind lângă Carpați
în vatra arilor neînfricați

copii ai Geei, ce lumina-și cântă
în doină și în leagăn de prunci
nemuritori
genunea e în voi și-n toate ce-s
iubire numai, dintr-o rună sfântă

e runa ta zeiță, este pacea
și tu, aceeași, pacea tuturor.

II

În mirt și ambră, zăvorâte-s vise
ce sine-și duc în sinea veșniciei
durate-s numai ale lumii crezuri
despovărate-s, iată, a stelelor
lumini

nicicând nu vei cunoaște ale tăcerii
punți
decât purtându-ți vrerea în rug
nemuritor
acestea-s, dară, vrednică lumină
ce-i dete zeei cântul...

Redobândește-ți calea, te du în
nemurire
îți lasă deci trecutul în văile uitării
din veacuri de minciună, ce-au
zămislit istorii
acestei lumi pierdute.

III

Doar înfrățiți cu moartea am
străbătat durata
întunecimii voastre, de fameni și
călăi
nimic în astă lume nu sta-ne-va-
mpotrivă
și glorie zidi-vom...

Nici blestemați nu meritați să fiți
din răutatea voastră ne-ales-am cu
lumina
ivită din suflarea nestinșilor martiri
din sfânta noastră vatră

e-o altă lume, iată, ivită din ruine
ce-n harfii-și cântă, pașnic,
nemurirea –

pecete e și tânguită humă.

IV

Afla-ne-vom mereu în șoapta
sfântă

zidind din umbre calea de lumină
către obârșii doar de noi știute
născute în rostirea întâiului Cuvânt
și ne-om alege vrednică iubire
veșminte de lumină și trainic
legământ
să scoatem din sclavie și din
ruinuri glia
și stea nemuritoare s-așternem pe
Pământ.

V

Fii ai luminii, bravi ramani și geți
stelele-n veghe-s și noianul arde
genuni, eoni, durate, jubilee
dau trup monerei și zeiței semn
să-nalțe în iubire
al lacrimii veșmânt.

Sobor de voievozi renașterii dau
slavă
și Eminescu se va naște iară
nevrednica elită va spumega-n
uitare
și hruba de-ntuneric se va topi-n
neant.

Extaza

În mine-mi caut rostul cel pierdut–
un stei din floarea vieții nesfârșite
și-acel ce-mi dă al vieții rost creat
e-un verb

cel ce iubirea o îmbracă-n toate
cele ce sunt și nu-s

și-atâta liniște se-așterne în mistere
c-aud în trupul tainic al tăcerii
rodind lumini și vraja unui cânt

în toate-s, doar, semințe de lumină
din șoapta unei amfore cu stele
ce-au luminat cândva în sinea-mi
pustiită

nicicând nu-mi sta-va căpătâi
decât cuvântul voluptății tale
în slova somnului dintâi.

EUGEN AXINTE

Tia Peltz, Artistul

Schaltiniena descumpăririi

Nu s-a predat nici azi cetatea din visul nemuririi mele
Și nici nu-s semne că la noapte ar încerca să se predea;
Calul Troian flămând așteaptă tava cu jar să i se dea,
Iar Penelopa-mbătrânește țesându-și pânza în argele.

Munți de steril proliferază, dar nicio boabă de uraniu
Poetic ce s-ar descompune în mii de viitoare stele
Nu se ivește și pustiu-și oprește malaxorul straniu.

Castelele din El Dorado se-ntorc în pulbere și-n vânt:
Triumfător pătrunde vidu-n menhirul fostului cuvânt.

Actorul ros de îndoială ascultă greierul din craniu!

Schaltiniena persistării în păcat

Nu știu cum se făcea că-n visul avut recent poetul viu
Își persifla cu-nverșunare intensă propria lui moarte,
Ba chiar s-a rățoit la mine că nu-i țin întru totul parte
Când i se strigă verde-n față că l-a ucis pe barcagiu.

Că și-a împădurit cu ură singurătatea ce-i s-a dat
Nu mai există îndoială acum când visul mi-l transcriu
Cu mâna tot mai tremurândă și gândul tot mai clătinat.

Numai nevisătorii lumii nu au nevoie de salvare:
La capătul deșărtăciunii deșărtăciunea-i și mai mare.

Mai (g)rea cu mult decât eroarea e persistarea în păcat!

Schaltiniena urbei cu doar trei taxiuri

La intervale imprecise, prin urbea noastră se perindă
Taxiul alb, taxiul galben și, mai frecvent, taxiul brun;
Le vezi concomitent pe toate doar înșirate în vreun
Alai de nuntă țigănească din clanul craiului de ghindă.

Stând într-un scaun cu roțile de dincolo de geamul mat,
Fecioara își privește chipul fanat în ciobul de oglindă
Și-așteaptă claxonatul galben discret spre ea vectorizat.

Peste oraș ninsoarea fină se cerne lin din norii gri:
Taxiul alb, cameleonic, dispăre din speranța ei...

Taxiul brun de la vreme e sigur cel mai asaltat!

Schaltiniena bucuriei din tristețea poetului

Se stinge nescrumită karmic și cea din urmă sărbătoare
Sau poate că ea arde încă și eu mă furișez din ea
Și tac miraculos ca firul de grâu adăpostit sub nea
Întru-nsutirea-n spic a boabei iisusic-regeneratoare.

Între polen și fructul rumen e-o traiectorie divină
Și zbor latent și har și jertfă și forță catalizatoare
Și-avânt de seve izbândite deplin în tainică lumină.

Ca laptele prinzând să fiarbă din sine-și iese bucuria
Clipei de grație când, sacră, îmi dă târcoale poezia.

Exist să caut versul care, prin fisiune, dă lumină!

Schaltiniena ceasului nefast

Ningea ca-n basmele daneze când am plecat de-acasă-n zori.
Tata mergea s-aducă lemne, eu să trăiesc o poezie
Pe care-o bănuiam uitată acolo din copilărie
Iar gândul că-i luasem urma nostalgică-mă dădea fiori.

Cântam în sania mahmură române fezandate-n vin
Și boii ne purtau pe drumul proptit la zece metri-n nori
Care ne sorcoveau și-n mreje ne-au prins puțin câte puțin.

Un zbor urma să fie mersul pe tălpi de paltin vrâncenesc
În locul blestemat pe care pe nicio hartă nu-l găsesc.

C-un bou stingher spre casa tristă aveam cu seara să revin!

Schaltiniena democrației umilite

Orașul mic de-odinioară va deveni un biet cătun.
Democrația-i șfichiuită cu jetul tunului cu apă.
Cioclii-s în grevă, dar *aleșii*, râzând cu îndârjire, sapă,
Convinși că n-o să cadă-ntr-însa, groapa Acarului Păun.

Mirunșii au legat la ieslea cinismului o-ntreagă țară.
Treziiți din somn ideologic copiii pleacă în surghiun
Spre-a nu mai face jocul celor ce i-au mințit întâia oară.

Convinși că duhul mioritic lucrează ca blestemu-n noi
Rămânem consecvenți și lupii îi tot tocim ciobani la oi.

Să nu ne mai mirăm că suntem invariabil trași pe sfoară!

Schaltiniena iubitei din portretul-robot

Țiganca i-a făcut iubitei visate un portret-robot,
Iar eu am căutat-o astfel febril adolescența toată;
Mi s-a părut ades c-o aflu, dar nu era cea căutată
Și-am suferit și mai adaug că nu m-am vindecat de tot.

Ni-i scris să ne-ntâlnim probabil în existența viitoare
Dacă din karma străbătută a mai scăpat neas un ciot
Și dacă nedesăvârșirea de-aici ne-a mai rămas datoare.

Ascund că munți de umilință dospesc în urma mea și știu
Că pentru a-ți ieși în cale nu-i niciodată prea târziu.

Iubirea profețită-n astre se deghizează-n întâmplare!

Schaltiniena golului de eu

Trec fără noime anii și nu mai am speranță
C-o să mai spulber spaima acestui gol de eu
De când am frânt sub talpă cărarea lui Orfeu
Și nu mai țin nici umbra iubitei la distanță.

Pustiului statornic succedaneu i-am fost
Împins de șugubină spre veșnică restanță
Și condamnat pe viață la neintrare-n rost.

Cu cât trezește-un greier ce-n tulnic se astrucă
Trezirea-n vechiul suflet a altui dor de ducă?

Iubirea ta curată m-ar fi-nvățat să cost!

ION ROȘIORU

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

(De ce) mereu Miorița?

(VIII)

Oare să fi existat, să existe așa ceva – și iarăși îți mulțumim de vorbe, Doamne! – adică să aibă dreptate și farmazonii, chiar dacă ei sunt înșcolăți de cărți mincinoase? Că din cauza asta s-or înghesui la ei cu gurile căscate atâția inși pe care îi credeai oameni. Sau o fac pentru o distracție mai apropiată măcar ca gălăgie de iadul din fabrici și de pe străzi? Aici, în atmosfera de jocuri de lumini și de negură pe fondul unei zdrăngăneli de nesuportat, au parte de plăceri mai năbădăioase care le amintesc de cele din gura peșterilor. Câștigul este că, astfel jumulit, creierul se curăță și se eliberează din pânzele de păianjen care îl încopciaseră. Păi unde se mai putea răcori un biet firoscos de-al Academiei dacă nu urlând și înjurând după placul inimii pe un teren de fotbal? Cui pe cui se scoate. *Desturbarea*, dacă se face, nu se poate face decât prin alt fel de turbăciune. Cu tihna înțeleaptă a *Mioriței* ce să facă omul pus pe zbânțuială? Și iarăși mulțumim de vorbe, Doamne!

Am întrebat atâtea nu pentru că ne-am îndoi cumva de ale noastre cele gândite, spuse sau făcute, ci pentru a ne ține mirarea tot trează. Dar cine zice că pe lume se află numai ce se află, numai ceea ce vezi și ce auzi cu ochii și cu urechile tale de dinăuntru, numai ce pipăi, ce calci și de ce te împiedici, numai ce strici sau zidești? Gândurile, mai multe decât vorbele, visele, mai multe și mai mari decât faptele, speranțele și dorințele necuprinse nici de nemărginita nemărginire – am tot întrebat – nu sunt tot viață, și încă ce viață, față de pospaiul de viață de toate zilele? Nu sunt tot viață din moment ce le trăim și le trăim cu atâta furie de ne doare întreaga ființă pusă săraca la cărașie? Avem, eu sau el sau tu sau noi toți, avem altceva mai de preț? Și atunci cum să lași pe oricine și orice neica nimeni să-ți cotrobăie în suflet, să-ți smulgă bucăți din suflet și să le terfelească? Cică trecutul trebuie să dispară cu amintiri cu tot, fiindcă de la el ni se trag toate nenorocirile cu care ne luptăm azi. Mai ales ciobănașul ăla papă-lapte care stă cu mâinile în sân, în timp ce-l cășăpesc ăia trebuie să moară definitiv. Dar – și ne întrebăm ca o întărire pe noi înșine, nu pe ei, că ei n-ar putea niciodată să ne răspundă – dar Mântuitorul Iisus - pilda urmată de el, de ciobănaș - nu și-a așteptat sorocita moarte tot în liniște întărit de credința că îi va mântui pe oameni, arătându-le calea spre înveșnicire? Nu tot așa, acceptând în pace jertfa morții, a biruit El moartea prin moarte călcând-o? Ar putea să înțeleagă farmazonii firoscosi ce înseamnă să alungi din oameni frica de moarte, să le arăți calea spre mântuire, să înțeleagă că adevărul învingător este acel Făt-Frumos, nu cei care l-au răpus? Nu, pentru că atunci nu și-ar fi năpustit gașca de avangardiști (parcă am mai auzit cândva vorba asta) fără niciun scrupul să preschimbe gândurile în cărămizi, visurile și speranțele, în șuruburi la căruța de fier care va duce lumea... spre unde? Și de ce atunci acest război mârșav declarat unilateral, numai din partea lor, împotriva umbrelor și ecourilor cu atât mai vii și mai în stare să înfrunte vremea, cu cât vremea, prin vârfulurile ei de carton și prin oameni făcuți, iar nu născuți, încearcă să le spulbere? Dar încercând să le spulbere, nu fac altceva decât să le răspândească și mai mult, așa cum răspândește vântul parfumul crinului. Și de ce? Ca să spargă și el măcar uș

sortite să rămână veșnic deschise și, în acest fel, să câștige ceva? Că sunt multe și care de care mai ispititoare câștigurile lumești. Și de ce – întrebăm și vom întreba mereu – de ce această luptă bezmetică și zadarnică împotriva semnelor și implacabilelor mori de vânt ale trecutului, prea puternice pentru hoarda de vorbe spurcate a gurilor lor obișnuite cu lătrăturile și vărsăturile? De ce să tot încerce săucidă mituri, plăsmuiri cu suflete atât de mari, încât nici nu mai au nevoie de trup ca să rămână tot mai vii și mai în putere? Și cum să nu rămână vii atâta timp cât veșnic viu e și oceanul de spațiu și de timp care îl hrănește?

Să renunțe la viață, fără un mobil pe măsură, un Făt-Frumos de neam mare născut și crescut să biruie printre atâtea urgii până și moartea, el, stăpânul plaiurilor și gurilor de rai, al fluierului și al păsărilor și al izvoarelor și al florilor, el, cel înfrățit cu toate ale pământului și ale cerului? Un asemenea lucru e imposibil și ca paradox, dar ar fi cu neputință de contracarat și cu argumente serioase. Ar trebui altele, de un grad de tembelism pe măsura absurdului lătrat de farmazoni, argumentele lor fiind însă cerșite, furate, cumpărate de aiurea pe prețul scuipăturilor în obraz. Să fi crescut atât de mult prețul înjurăturilor la adresa lucrurilor sfinte?

Sau o fi vorba de altceva? Și de ce n-ar fi, într-o vreme și într-o țară în care cele rele s-au instalat ca la ele acasă, iar cele încă bune, câte au mai rămas, își așteaptă pașapoartele? Poate asistăm, *volens-nolens*, la un transfer de cauze dintr-un loc în care ele purtau vina într-altul în care ele vor fi socotite de acum încolo vinovate, salvând astfel pe cineva greu de salvat pe alte căi. Situația economică, politică, socială, culturală și din toate celelalte compartimente de viață s-ar datora, vezi, Doamne!, balcanismului nostru (de ce nu carpatismului nostru?). Blestem obiectiv (!) care ne-ar urmări, ori *tarele* lui congenitale transmise prin bătrâni din vremuri imemorabile și care ne-au făcut să mergem cel mult la pas, dacă nu și în genunchi, în timp ce *Apusul* binecuvântat de un pragmatism rece, teutonic, galopa fericit spre capitalismul numai lapte și miere promotor al tuturor bunăstărilor din lume. (Trecutul încărcat de *tare* – pentru cine nu știe – ar ascunde rădăcinile fatalismului de care este acuzat decorativul ciobănaș al cărui exemplu l-au luat apoi toți.)→

ȘTEFAN GOANȚĂ

În loc să apucăm taurul de coarne și să punem la punct cele trei imperii autocrate care ne înconjurau din toate părțile și ne stopau fiecare pas spre o emancipare originală, și care s-au îmbuibat secole la rând de uriașul belșug de care noi nici habar nu aveam că-l avem, ne-am ocupat de *bazonii mioritice*, am căzut într-o lehamite de viață pe care nici n-am avut puterea s-o numim *spleen carpatin*, ne-am lăsat robi surplusului inutil pentru noi și dăunător al afectivității meditative și lălaie – «Huooo de trei ori pentru visători!». Toate acestea la un loc ne-ar fi împușinat peste vreme puterile și potențialul creator și plin de energie coborându-ne, iată, la un nivel ce precede de obicei o iminentă catastrofă.

E, firește, un mod edulcorat de a eluda adevăratele cauze ale degradingoladei, cauze indubitabil contemporane cu noi și ațățate continuu de conducători care călăresc, dar invers poziționați în șeile luxoase, care strunesc deloc bezmetic din punctul lor de vedere, nu și al nostru, și își trec periodic unul altuia frâiele, cabrându-și cu eleganță și distincție gloabele deșelate de griji și de nevoi. Spre culmi tot mai înalte, se înțelege, dar ale prosperității lor personale. Nu este locul să detaliez acum nici cauzele, nici urmările marii bulversări care atacă metodic esențele ființei naționale, cu toate că, așa cum este datorită tuturor, este și a noastră, mărturisită însă, din păcate, în posibilități și puteri limitate de varii motive. Aflându-ne însă pe un tărâm vecin cu al acuzelor aduse de dumnealor, vinovații reali, unor cauze spirituale evident nepipăibile și nereale, în accepțiunea curentă, aducem în discuție, cu îngăduința cititorului, un subiect care vizează niște previziuni sumbre, potrivit cărora un eventual impact major într-un domeniu sau, simultan, în mai multe, ar afecta, în primul rând, impetuoasa dezvoltare a invidiatului *Apus* prea grăbit, ucis de propria-i suprasaturație. Sigur, previziune, ca toate previziunile, deși însoțită de argumente științifice solide, dar, deocamdată, fără suporturi garantate. Pentru că de multe ori creează senzația că s-ar trăi fals, într-o civilizație, cultură forțată, de seră, searbădă, anostă și care dă semne de epuizare – sau chiar așa o fi! – că paradisul pomenit s-ar trăi, cum am spus mai sus, fals și ca într-o seră după sleirea în nutrimente a îngrășămintelor puse la rădăcină și în pericol de sugrumare în propria acumulare anterioară.

Cât despre noi, așa cum nici până acum n-am fost eroi de basm și n-am biruit cu pieptul gol și cu brațele încrucișate încercările cumplite la care am fost supuși, n-o vom face nici acum prin vreun fel de donchișotisme, ci, așa cum am fost învățați, cu trudă, muncă și, la nevoie, cu truda luptei. Iar despre resemnare, renunțare, despre lehamite sau despre *spleen*-ul de care te apucă și râsul și de care era suspectat și ciobănașul, nu ar putea fi vorba. Cel ce învinge moartea nu se teme de viață. De la străbunii daci am învățat să sfidăm bărbătește moartea. Un obicei din Vrancea, pomenit adesea și de noi, poate încă în circulație, și asupra căruia nu vom mai insista, atestă aceeași robustețe spirituală

în fața inevitabilului prin improvizarea ad-hoc în noaptea de priveghi a unor jocuri nevinovate cu cel de pe năsalie, ceea ce nu scade câtuși de puțin respectul pentru cel dus, aleasa considerație cu care cei vii îi înconjoară pe cei plecați încă mult timp după săvârșirea lor.

Există, ca și la alte popoare, mai puțin la cele supercivilizate, dar și superficializate afectiv și artificializate prin excesul de pragmatism, nenumărate dovezi în acest sens, al practicilor rituale care înobilează omul în raporturile cu cei care i-au fost semeni și ortaci în viață la toate. Trecerea pomului în pom, a ploii în izvoare și a omului în om, până la atingerea acestui *azi* pe care îl trăim, ar fi fost altfel imposibilă. Și cu atât mai demne de respect ni se par ritualurile din cadrul cultului morților, cu cât, imediat după înhumare, ca un omagiu adus celui dus, însoțite de lacrimile celor vii – fiindcă lacrimile oamenilor de treabă nu se isprăvesc ca la comandă – primentă, viața se întoarce la ea cea de dinainte și la lupta pașnică sau mai puțin pașnică pornită de om împotriva vieții, aceasta fiindu-i apriori și rămânându-i parteneră de viață. De mirare atunci că decorativul ciobănaș, decorativ numai prin prisma bărbăției sale exterioare, cutează să-și ia de parteneră însăși înfiorătoarea, până atunci, moarte? Pentru că nu vreun noroc cosmic (?) l-ar fi împuternicit până l-ar pune în postura de învingător, ci propriile-i puteri de inspirație divină de la care el însuși porcede.

Însă noua ierarhizare a valorilor acestui *azi* interminabil, constanța tranziției care îl definește, lucrare dintotdeauna a omului, a căpătat alte conotații și reclama chiar o altă scară de valori. Curios, dar nu paradoxal, de data aceasta viața o luase înaintea oamenilor. De unde însă năvala asta până la urmă acceptată chiar cu plăcere, și astfel încurajată, a belșugului de subproduse și năravuri din periferii de aiurea, care au aruncat întreaga noastră viață într-un marasm subjugat corupției în toate planurile, violenței generalizate, vulgarității și pornografiei până și în vestimentație și în limbaj, de unde pierderea instantanee a discernământului și considerației pentru adevăratele valori? De ce această degradare tot mai rapidă și mai profundă care ne subțiază ființa națională, amenințând-o cu eșuarea într-o populație amorfă, amalgamată, de un talmeș-balmeș de fund de prăpastie, din care nu-și va recâștiga decât cu greu personalitatea pierdută? În ciuda fațadelor strălucitoare, înzorzonate și zornăitoare care sufocă esențele sedimentate în timp și golesc omul de omenescul afectiv care-l înobilează în mai mare măsură decât împlinirile minții sale, avem senzația – iarăși o avem – dar una nici măcar a unei înțarceri cât de cât onorante spre o viață pietrificată de lucruri simplificate la maximum și cu o trăire axată pe câțiva piloni firavi care-i susțin existența de mecanism simplu ce lasă numai impresia de viață, nu și convingerea.

Liebling, septembrie 2010

Tia Peltz, Violonistul

Convorbiri duhovnicești

cu **Î.P.S. Arhiepiscop Ioan Selejan**
al Episcopiei Covasnei și Harghitei

„În iubirea lui Hristos, să devenim fii ai lui Dumnezeu, fii ai păcii și ai mângâierii”

L.C. Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, într-o pastorală ocazionată de Sfânta Sărbătoare a Nașterii Domnului, sărbătoare a bucuriei, ați afirmat că, citind cu atenție în Evanghelia după Matei și Luca, descoperim că lumina, bucuria și pacea de la Nașterea lui Iisus Domnul sunt umbrite de semnul durerii, al amărăciunii și al fricii. Vă mărturisesc că am fost surprinsă tocmai pentru că această mare sărbătoare este un prilej de nemărginită bucurie. Vă rog să insistați asupra acestei idei.

Î.P.S. Ioan: Într-adevăr, umbra crucii se proiectează deja asupra Nașterii Domnului. Analizând acele momente care au adus Lumina în lume, le-am putea numi sintetic **Nașterea durerii**.

De altfel, Nașterea Domnului a fost și este și astăzi o zi din care nu a dispărut suferința. Fecioara Maria împreună cu Dreptul Iosif trebuie să coboare foarte greu din Galileea la Betleem, pentru a se înscrie, după regulile recensământului roman, în locul de origine tribală. Este semnificativă scena și atmosfera din jurul Betleemului. Păstorii, păzindu-și oile, erau considerați, în iudaism, ca persoane impure, pentru că trăiau laolaltă cu turmele lor de oi. Dar este adevărat, Iisus Hristos Domnul se descoperă săracilor, celor umiliți, acolo, în mizerie. Iată deci că aici vine Hristos, făcând să înflorească speranța adusă de Nașterea Lui. Scena centrală a Nașterii este aceea în care Fecioara naște, în staulul

oilor, într-o peșteră, neavând loc în nicio casă: „Și a născut pe Fiul său, Cel Unul-Născut și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei” (Lc 2, 7).

Pentru toată viața sa pământească, Hristos va rămâne fără o casă proprie, neavând unde Să-și plece capul: „Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit” (In 1,11). Este aici **drama ostilității care anunță viitorul acestui Fiu Dumnezeiesc, ce va ajunge a fi răstignit pe Golgota**.

L.C. Iertați-mă, este foarte greu să ne imaginăm grozava scenă ce a urmat imediat după Nașterea Pruncului Iisus, acea dureroasă scenă a uciderii pruncilor la ordinul lui Irod. Cum o comentați? Oare are legătură cu viața de astăzi?

Î.P.S. Ioan: Iată încă o scenă crudă care se întrevăde în preajma Nașterii: **vala sângelui**, violența cu care au fost uciși pruncii din Betleem și din împrejurimi: „... trimițând a ucis pe toți pruncii care erau în Betleem și în toate hotarele lui, de doi ani și mai în jos” (Mt 2, 16). Aceste victime inocente de atunci ne aduc în față imaginea unei **învolverate văi a sângelui de astăzi**, neștiind nimeni numărul copiilor uciși în confruntări umane, ori prin avorturi, apoi sclavia copiilor. Adevărul despre toate acestea se află doar în „Cartea Vieții” lui Dumnezeu.

Fuga în Egipt este plină de dramatism:

„Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și fugiți în Egipt și stai acolo până ce-ți voi spune, fiindcă Irod are să caute Pruncul ca să-L ucidă” (Mt 2, 13). Această scenă dramatică s-a desfășurat în lume de atâtea ori și o trăim și astăzi, văzând numărul mare de familii care trebuie să-și părăsească locuințele sau chiar țările din care provin, din cauza stihilor naturii sau a nedreptei cugetări umane.

Hristos își asumă în Nașterea Sa suferința Lui, a contemporanilor Săi și până a ultimilor viețuitori ai minunatei noastre planete albastre. Nașterea lui Hristos, „Nașterea durerii”, ne ajută să înțelegem mai bine viața celor care astăzi sunt pe stradă în frig, viața celor bătrâni și abandonati, a celor bolnavi și umiliți de sărăcie.

Trăim o naștere a durerii și astăzi – o prezență vie a lui Hristos printre noi, îndemnându-ne să ne întoarcem către aproapele nostru care se află în suferință. Vă îndemn să facem, din suferință, astăzi, cu și în Hristos, bucurie semenilor noștri.

L.C.: Vă rog, în continuare, să vă referiți la realitatea Nașterii lui Iisus, la **timpul și spațiul Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos**. Cu alte cuvinte, vă rog să ne prezentați existența reală a lui Hristos pe pământ.

Î.P.S. Ioan: Timpul și spațiul sunt două coordonate care marchează viața omului pe pământ. Hristos, prin Nașterea Sa, prin venirea Sa în lume, a binecuvântat timpul și spațiul, lăsând urme binecuvântate în istorie și geografie.

Iată ce aflăm din Evanghelia după Luca: „În zilele acelea a ieșit poruncă de la Cezarul August să se înscrie toată lumea. Această înscriere s-a făcut întâi pe când *Quirinius ocârmuia Siria*” (Luca 2, 1-2).

Timpul și spațiul în care a trăit Iisus sunt bine definite. Hristos n-a trăit oarecând, n-a venit de nicăieri. A venit din Betleemul Iudeii – cetatea lui David. Iisus Domnul vine la noi, în spațiul uman, fizic și spiritual, în această cetate a regelui David. În spațiul Betleemului, două sunt punctele topografice asupra cărora au insistat evangheliștii în relatările lor. Primul este ieslea: „Și a născut pe Fiul Său, Cel Unul-Născut și l-a culcat în iesle” (Luca 2, 7). Această iesle, probabil, era săpată în piatră.

Tradiția creștină din epoca primară a Bisericii, susținută și de Sfântul Ieronim care a trăit mai mulți ani la Betleem, vorbește de peșteri în care trăiau cei săraci. →

LUMINIȚA CORNEA

Foto: Î.P.S. Ioan Selejan, la Toplița, 19 iulie 2011, la dezvelirea bustului lui Grigore Vieru

CÂND TRECE POETUL...

Lui Grigore Vieru

Ce fericit e Poetul!...
 zic unii, citindu-i poemele.
 Ei cred că viața lui e numai
 din cuvinte frumoase,
 din clipe de glorie,
 din iubiri și victorii...
 Ei nu știu că poetul nu are
 nimic personal:
 nu are prieteni,
 nu are duminici,
 nici zi de odihnă.
 Nu știu că poetul trăiește
 într-un timp fără timp,
 că îl urmărește mereu
 veșnicia...
 Poetul, omule, are un alt
 destin,
 un destin care-și trage sevele
 de acolo, de sus,
 în el locuiește mereu
 muzica nesfârșită a gândului.
 El vede cu ochii inimii,
 înțelege cu sufletul,
 aude cu simțirea;
 Iar când pășește parcă ar zbură,
 fiindcă brațele lui sunt aripi
 de pasăre,
 iar în interiorul lui stă mereu
 să se nască
 noi gânduri...
 Poetul nu știe să rădă.

A râde pentru el înseamnă
 a trăda o durere.
 Chiar și plânsul îi este ca o
 rugăciune...
 Nu atrageți atenție
 la plânsul poetului.
 Și nu încercați să-l consolați.
 El își asumă durerile noastre
 și lacrima lui nu este decât
 clipa frântă în două,
 decât neputința de a învinge,
 umbra care-i străpunge zborul...
 Vă rog, fiți indulgenți cu poetul!
 Lăsați-l în visele lui,
 chiar dacă fapta-i e prea deranjantă,
 chiar dacă silabele verbului său
 vă împung...
 Opriți-vă când trece poetul!
 Lăsați-l să-și ducă crucea în voie
 Fiindcă el este de-atâtea ori
 Răstignit...

Am scris acest poem pe 6 martie 2007
 ca răspuns la atacurile unor pigmei care
 aruncau cu noroi în Grigore Vieru,
 învinuindu-l de „câte-n lună și în stele”.
 Am scris dintr-un îndemn de a-l ocroti de
 toți acei care-l huiduiau, dar și de așa-zisii
 „aparători” ai săi, mai ales de la
 „Literatura și arta” care, în loc să-l
 depărteze de stările care i-ar pricinui
 durere, îl încurajau să „lupte” cu
 nulițăile. Mai mult decât atât. În loc să-l
 sfătuiască să nu atragă atenție la atacurile
 puse la cale de neprieteni, ei îl sfătuiască
 să se „războiască”, găsind delectare în aceste
 „confruntări”, care aduceau, credeau ei,
 un plus de „valoare” ziarului și

redactorilor, fiind conștienți că aceste
 polemici sterile îi slăbesc poetului sănă-
 tatea... Astăzi, după trecerea Sa la cele
 veșnice, anume acești farisei, care l-au
 asmuțat într-o confruntare cu nimicul, cu
 nulitățile, anume aceștia se dau drept mari
 prieteni ai poetului. Unii dintre ei,
 considerați de anumiți „prieteni” din
 dreapta Prutului, necunoscători ai
 realităților basarabene, drept „adevărați
 patrioți care poartă pe umerii lor întreaga
 Basarabie”, nu se sinchiesc să recurgă la
 cele mai odioase minciuni (metode
 kaghebeste) pentru a-și ponegri colegii,
 „lustruindu-se pe sine”, vorba lui
 Eminescu. Mă întreb, ce se poate întâmpla
 cu biata noastră Basarabie, dacă aceștia,
 din întâmplare, ar putea să se poticnească
 și să cadă în genunchi?... Oare nu se
 gândesc la faptul că nu este deloc
 omenește să-și asume o povară pe care nu
 sunt în stare a o duce? Mai ales că atunci
 când se hotără destinul de viitor al
 românilor basarabeni aceștia stăteau
 ascunși sub podul istoriei, vorba lui
 Vasile Vasilache, așteptând să vadă din
 care parte vor bate tunurile...

Dumnezeu le vede pe toate. În zadar
 îți faci semnul crucii trecând pe lângă un
 locaș sfânt, dacă acțiunile tale sunt dirijate
 de alte principii decât cele omenești, de
 credință. Niciodată minciuna, impostura
 n-au reușit să se mențină. Au fost de
 fiecare dată descoperite și condamnate.
 Memoria și creația lui Grigore Vieru nu
 au nevoie de apărarea unor falși patrioți...

VLAD ZBÂRCIOG

→Un alt element topografic marcat
 de Sfinții Evangheliști este „câmpul
 păstorilor, un loc specific celor care
 trăiau în stare de seminomazi. Iată
 deci două rezidențe provizorii, **două
 locuri ale sărăciei și mizeriei, care
 devin centrul speranței cosmice.**

Nașterea lui Hristos a marcat în
 istorie, pentru întreaga lume, împlini-
 rea profețiilor și a Bunei Vestiri. A-
 ceastă veste bună nu este proclamată
 din palate luxoase, ci într-o peșteră
 săracă: „Dar îngerul le-a zis: Nu vă
 temeți! Căci, iată, vă binevestesc
 vouă bucurie mare, care va fi pentru
 tot poporul. Că vi s-a născut azi Mân-
 tuitor, Care e Hristos Domnul, în ce-
 tatea lui David. Și acesta vă va fi
 semnul: veți găsi un Prunc înfășat,
 culcat în iesle” (Lc 2, 10-12). Naș-
 tera lui Hristos va aduce vindecarea
 celor „zdrobiți cu inima”, „dezrobi-
 rea robilor”, „celor orbi, vederea” și
 „libertate celor apăsați” (Lc 4, 18).

Avem menționat în Sfânta
 Evanghelie și timpul precis al
 Nașterii lui Hristos – în timpul

împăratului Augustus (31 î. H. – 14 d.
 H.): „A ieșit poruncă de la Cezarul
 August să se înscrie toată lumea” (Lc
 2,1). Sfântul Evanghelist Luca
 prezintă acest mare eveniment, din
 istoria mântuirii lumii, în contextul
 dramei istoriei. Recensământul roman
 semnifică un semn al sclaviei, ne
 amintește că Hristos S-a născut într-
 un popor asuprit, în mijlocul săracilor
 pe care cei puternici îi desconsiderau.
 În acest „astăzi”, în care S-a născut
 Hristos, El devine adevăratul centru
 al istoriei și al întregii familii umane.

**Hristos este darul Cerului, prin
 Fecioara Maria ni se dă nouă.
 Dumnezeu l-a căutat pe om și l-a
 găsit în peștera din Betleem.** Omul
 s-a ascuns de Dumnezeu în
 întunericul unei peșteri, în întunericul
 păcatului lumii. **Să nu ne ascundem,
 deci, în peștera păcatului, să ne
 lăsăm aflați de Hristos și să nu mai
 fugim de El.**

**Prima pagină a istoriei creștine
 a fost scrisă cu raza de lumină a
 stelei care marcase drumul și pește-**

**ra din Betleem. A doua pagină era
 deja scrisă cu sângele copiilor uciși.**
 De atunci și până azi, cele mai multe
 pagini au fost scrise tot cu sânge.

L.C. Având în vedere această
 idee, Înaltpreasfințite Părinte, ce
 mesaj transmiteți credincioșilor?

Î.P.S. Ioan: Timpul nopții, al
 întunericului a trecut, a fost învins
 prin Lumina care a venit în lume prin
 Hristos. Ultima noapte s-a sfârșit.
 Acestei nopți nu îi va succede alta,
 niciodată: „Va fi o zi deosebită pe
 care Domnul singur o știe; nu va fi
 nicio zi și nicio noapte, ci în vremea
 serii va fi lumină” (Zaharia 14, 7).

Celor ce purtăm numele lui
 Hristos și credem în El și îl vom
 primi în viața noastră, ne va da putere
 să devenim fii ai lui Dumnezeu.
**Aceasta este cea mai fierbinte
 dorință pe care o am și rog pe
 Bunul Dumnezeu să ne dea puterea
 și înțelepciunea ca toți, în iubirea
 lui Hristos, să devenim fii ai lui
 Dumnezeu, fii ai păcii și ai
 mângâierii.**

„TU AI CUVINTELE VIEȚII CELEI VEȘNICE.”²⁹

„EU SUNT PÂINEA VIEȚII.”³⁰ (Ioan 6, 48)

Pe când Mântuitorul Iisus Hristos învăța în sinagoga din Capernaum, le-a explicat oamenilor prin cuvânt care este adevărata cale spre a dobândi viața cea de veci. „Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul Meu este adevărata mâncare și sângele meu, adevărata băutură.”³¹ (Ioan 6, 53-55)

Cuvântul este însă o adevărată artă. Sensurile lui figurate rămân adesea o enigmă pentru mulți. Până și sensul propriu al unui cuvânt dă bătaie de cap celor săraci în virtute, căci multă înțelepciune îți trebuie și multă lepădare de toată răutatea, de tot viciul, pentru a pricepe taina cuvântului.

Prin Cuvânt, Dumnezeu a creat lumea văzută și lumea nevăzută. „Dumnezeu era Cuvântul.”³² (Ioan 1, 1) Dintru început a existat Cuvântul. Prin El a luat ființă totul. Așadar Cuvântul ascunde o taină mare, greu de pătruns de cei care nu își curățesc inima de molia viciilor spre a o semăna cu lumina virtuților spre roade veșnice.

Cuvântul este cel care făurește totul. El este enigma acestei vieți, însă tot prin cuvânt se poate distruge și ceea ce a prins formă. Dacă prin cuvânt modelăm, tot prin el putem ucide. De ce spun însă acest lucru? Spun acest lucru, pentru că sunt unii care folosesc cuvântul cu pricepere și aceștia sunt marii artiști, înțelepții acestei lumi, dar tot atât de bine sunt unii care se folosesc de cuvânt pentru a răni sufletul aproapelui sau pentru a distruge adevărul prin minciună. Mare taină este cuvântul. Greu cântărește sensul lui. Viață sau moarte, miere sau venin sunt buzele lui. Noi nu trebuie să cădem pradă cuvântului lingușitor și mincinos, ci să ne purtăm pașii după cuvintele cele drepte care de multe ori ne par aspre și mai taie din orgoliul nostru.

Dacă prin Cuvânt s-a născut viața, tot prin cuvânt a primit contur și adevărata lege. În Vechiul Testament, legea, învățătura morală ne sunt transmise prin cuvânt de Moise și de prooroci, iar în Noul Testament prin însuși Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul Iisus Hristos și mai pe urmă de cei ce i s-au făcut următori prin viața lor. Decalogul primit prin Moise își găsește plinătatea prin porunca iubirii spre care ne îndeamnă Mântuitorul Iisus Hristos.

Cuvântul rostit de Mântuitorul Iisus Hristos în sinagoga din Capernaum ne arată care este adevărata hrană, hrana dătătoare de viață, „Pâinea vieții”³³.

În Vechiul Testament, poporul ales de Dumnezeu a fost hrănit prin Moise în pustie cu mană. Această mană era materială, supusă stricăciunii, la fel ca trupul omului. Cei care adunau mai multă mană decât aveau nevoie zilnic nu aveau dobândă de ea, căci se altera și acest lucru se

întâmpla pentru a întări credința poporului ales, a-l determina să respecte Cuvântul lui Dumnezeu, să facă ascultare și să fugă de toată lăcomia. „Domnul însă a zis către Moise: Iată Eu le voi ploua pâine din cer. Să iasă dar poporul și să adune în fiecare zi cât trebuie pentru o zi, ca să-l încerc dacă va umbla sau nu după legea Mea. Iar în a șasea zi să adune de două ori mai mult decât adunau celelalte zile. [...] Dar ei n-au ascultat de Moise, ci unii au lăsat din aceasta pe a doua zi; dar a făcut viermi și s-a stricat.”³⁴

Omul are mereu înclinația să pună accentul pe lucrurile materiale, pe lucrurile stricăcioase ale vieții și nu pe cele veșnice, pe cele ce nu pier niciodată. Își hrănește trupul cu alimente ce se strică și firesc și trupul omului se va strica și se va descompune ca și alimentele consumate de el după ce funcțiile vitale încetează să mai pulseze viața și sufletul se desprinde de trup. Își înveșmăntează trupul cu cele mai frumoase podoabe. Își clădește casă trupului pământesc pentru ca acesta să se veselească. Își clădește casă și pentru odihna trupului după ce acesta încetează să mai funcționeze. Muncește și își obosește trupul cu cele materiale, muncește mai mult decât poate duce, lacom să adune cât mai multe bogății și să se mândrească cu acestea în fața oamenilor, încât din pricina oboselii nu mai privește spre cele spirituale și cu timpul intervine nepăsarea față de cele spirituale, față de rugăciune, dialogul omului cu Dumnezeu prin Cuvânt și față de euharistie, unirea a-cestuia cu „Pâinea vieții”³⁵ „Părinții voștri au mâncat mană în pustie și au murit. Pâinea care se coboară din cer e aceea din care, dacă mănâncă cineva, nu moare. Eu sunt pâinea cea vie care s-a coborât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii e trupul Meu.”³⁶ (Ioan 6, 49-51).

Dacă ascultăm Cuvântul Mântuitorului Iisus Hristos am face primul pas spre veșnicie și ne-am depărtat de lucrurile trecătoare, de toată deșertăciunea. Dar noi nici măcar nu vrem să ascultăm Cuvântul Mântuitorului Iisus Hristos, cu atât mai mult să-l primim în suflet și să facem prin El roade ale vieții veșnice.

Noi ne strângem comori pământești, mana e mai →

pr. ION TURNEA

Foto: Părintele Rafail Noica, la Capernaum

²⁹ Idem, *Ibidem*, Ioan 6, 68.

³⁰ *Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1994, Ioan 6, 48.

³¹ Idem, *Ibidem*, Ioan 6, 53-55.

³² Idem, *Ibidem*, Ioan 1, 1.

³³ *Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1994, Ioan 6, 48.

³⁴ Idem, *Ibidem*, Ieșirea 16, 4, 20.

³⁵ *Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1994, Ioan 6, 48.

³⁶ Idem, *Ibidem*, Ioan 6, 49-51.

importantă ca pâinea cea dătătoare de viață. „Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură. Căci acolo unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta.”³⁷ (Matei 6, 19-21)

E urât viciu acela de a fura truda aproapelui. Și furtul este de mai multe feluri. Unii fură produse materiale și le însușesc pe acestea ca și cum ar fi munca lor și se bucură în nebunia lor de ele, de roșia răsărită în grădina aproapelui, de animalul crescut de aproapele, de locuința acestuia, de banul câștigat cu trudă de acesta și nu își pun întrebarea dacă le-ar fura cineva munca pentru care au trudit cum s-ar simți? Cu siguranță groaznic, că au muncit zadarnic. Alt tip de furt este cel intelectual. De exemplu, un informatician inventează un soft revoluționar în domeniul IT, iar altul își însușește invenția acestuia. Dar cel mai grav furt este cel al sufletului. Furtul acesta este săvârșit de opusul Binelui, de cel care este făcătorul a tot răul. El își încearcă toate armele posibile să fure fiecare suflet, să-l vitregească de fericirea veșnică. Nu există om, oricât de robit de păcat ar fi acesta, în care să nu existe măcar o scânteiie din lumina binelui, însă aceasta devine oarbă din pricina multor neajunsuri ale vieții acesteia trecătoare și furul îi răpește sufletul dacă nici în ultima clipă a vieții scânteiia nu reușește să nască flacăra adevăratei vieți. Pentru ca să nu ne pierdem sufletul în lucrurile materiale ale acestei vieți care sunt mâncate de viermi ca mana adunată peste voia Cuvântului lui Dumnezeu și pentru ca acesta să nu fie furat de cel care ucide suflete, trebuie să ne curățim inima de tot lucrul stricacios și să gustăm hrana vieții veșnice, lucrând pentru cele nepieritoare, pentru hrana sufletului „Lucrați nu pentru mâncarea cea pieritoare, ci pentru mâncarea ce rămâne spre viața veșnică și pe care o va da vouă Fiul Omului, căci pe El l-a pecetluit Dumnezeu-Tatăl.”³⁸ (Ioan 6, 27) „Aceasta este pâinea care s-a pogorât din cer, nu precum au mâncat părinții voștri mana și au murit. Cel ce mănâncă această pâine va trăi în veac.”³⁹ (Ioan 6, 58)

Mântuitorul Iisus Hristos, prin cuvânt, ne îndeamnă ca mâncarea noastră să fie fapta cea dreaptă, virtuoasă, dându-ne pe El însuși ca exemplu. „Mâncarea mea e să fac voia Celui ce M-a trimis pe Mine și să săvârșesc lucrul Lui”⁴⁰.

Îndreptarea omului după ce a căzut în păcatul neascultării, în grădina Edenului, s-a făcut treptat. Prima dată i-a fost prezentată partea văzută, materială și stăpânirea acesteia cu moralitate, respectând cele zece porunci primite prin Moise, și i s-a promis venirea unui Izbăvitor. Mai apoi, prin venirea Izbăvitorului, s-a încercat prin har pasul spre desăvârșire a sufletului omenesc. „Adevărat, adevărat zic vouă: Nu Moise v-a dat vouă pâinea cea din cer; ci Tatăl Meu vă dă din cer pâinea cea adevărată. Căci pâinea lui Dumnezeu este cea care se coboară din cer și care dă viață lumii.”⁴¹ (Ioan 6, 32-33)

Iisus Hristos este pâinea ce dă viață fiecărui om. Uite cât de adâncă taină ascunde cuvântul pâine. Pe Iisus Hristos îl întâlnim în cadrul Sfintei Liturghii prin jertfa euharistică.

După ce Iisus Hristos a hrănit mulțimile, înmulțind cele cinci pâini și doi pești, dându-le lor cele necesare trupului pământesc, le vorbește acestora de adevărata hrană spirituală. Așadar, hrana spirituală trebuie să o primim în suflet prin cuvânt, apoi să o lăsăm să lucreze „Și găsindu-l dincolo de mare, I-au zis: Învățătorule, când ai venit aici? Iisus le-a răspuns și a zis: Adevărat, adevărat, zic vouă: Mă căutați nu pentru că ați văzut minuni, ci pentru că ați mâncat din pâini și v-ați săturat. Lucrați nu pentru mâncarea cea pieritoare, ci pentru mâncarea ce rămâne spre viața veșnică și pe care o va da vouă Fiul Omului, căci pe El l-a pecetluit Dumnezeu-Tatăl.”⁴²

Cuvântul lui Dumnezeu este duh de viață. Dacă ascultăm, respectăm și împlinim Cuvântul lui Dumnezeu, vom primi binecuvântarea vieții veșnice. „Duhul este cel ce dă viață; trupul nu folosește la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh de viață.”⁴³ (Ioan 6, 63)

Aceste cuvinte ce sunt duh de viață se tâlmăcesc prin taina euharistiei pe care Mântuitorul Iisus Hristos a instituit-o la Cina cea de taină. „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el. Precum m-a trimis pe Mine Tatăl cel viu și Eu viez pentru Tatăl, și cel ce mă mănâncă pe Mine, va trăi prin Mine.”⁴⁴ (Ioan 6, 56-57)

Noi nu putem trăi veșnic decât prin Mântuitorul Iisus Hristos, care s-a jertfit pentru păcatele noastre, iar noi prin jertfa lui să ne mântuim. Cine nu înțelege aceste cuvinte, aceste taine ale vieții veșnice, trăiește zadarnic pe acest pământ.

O sămânță pentru a aduce rod trebuie întâi de toate să fie semănată în pământ fertil, mai apoi să încolțească, pe urmă să răsară, apoi să fie udată de ploaie și încălzită de soare, ploaia și soarele le putem considera darurile lui Dumnezeu, mai pe urmă ferită de lucrurile cele rele, ierburile ce îi zădărnicesc rodul și abia într-un final să aducă rod îmbelșugat. Tot așa e și cu omul. Prima dată este trimis în această lume pentru a-și pregăti sufletul prin fapte bune pentru veșnicie, însă lucrul acesta se face treptat. Omul ascultă cuvântul lui Dumnezeu și dacă este înțelept în inima lui îl împlinește și aduce roade. A doua treaptă este întoarcerea trupului în pământul din care a fost creat ca și cea sămânță. A treia treaptă este învierea trupului spre viață veșnică sau osândă și asta se va întâmpla doar prin grija ce a purtat-o omul sufletului.

După cum o mamă își dă și viața pentru copilul ei sau un prieten adevărat pentru prietenul lui, salvând trupul persoanelor dragi de la moarte, tot așa și Mântuitorul Iisus Hristos s-a jertfit, dar pentru viața sufletului nostru.

E bine să ne gândim întâi la suflet și să încercăm să-l salvăm întâi pe acesta, să îndemnăm și pe alții să facă același lucru, ascultând cuvântul, învățătura lui Dumnezeu și apoi toată fericirea ni se va dăruia nouă de Tatăl nostru cel cersc. „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă.”⁴⁵

³⁷ Idem, *Ibidem*, Matei 6, 19-21.

³⁸ *Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1994, Ioan 6, 27.

³⁹ Idem, *Ibidem*, Ioan 6, 58.

⁴⁰ Idem, *Ibidem*, Ioan 4, 34.

⁴¹ *Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1994, Ioan 6, 32-33.

⁴² Idem, *Ibidem*, Ioan 6, 25-27.

⁴³ Idem, *Ibidem*, Ioan 6, 63.

⁴⁴ *Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1994” Ioan 6, 56-57.

⁴⁵ Idem, *Ibidem*, Matei 6, 33.

PELERIN LA MORMÂNTUL SFÂNT. PROFESORUL ANDONE MIHAI (II)

Impresii de călătorie

Consider Ierusalimul capitala lumii, sub aspect religios. Impresionant numărul oamenilor de acolo, al grupurilor masive de vizitatori. Așteptând să intrăm în biserici și mănăstiri, vedeam oameni de toate etniile, de pe toate continentele. Erau din Asia, indieni, coreeni, japonezi; din America, din Brazilia din Argentina, Columbia, din toată Europa, din Africa. Și erau oameni albi, negri, mulatri. Parcă toți se închinau aceleiași forțe uriașe. Dacă aș fi făcut o pictură i-aș fi reprezentat pe toți cu mâinile înălțate spre Cer, de acolo așteptând salvarea.

Toate capelele, bisericile, mănăstirile sunt construite pe grote ale creștinilor, care au fost niște gropi în pământ, făcute în anii persecuției religioase. După Iisus Hristos, vreme de vreo 300 de ani, creștinii au fost persecutați, uciși, arși de vii, aruncați fiarelor sălbatice, numai să nu creadă în Iisus Hristos. Cu toate astea, ei și-au întărit credința. Peste grote, s-au construit capele, biserici, mănăstiri. Când cobori în grote, ai senzația călătoriei în timp, în acele vremuri de persecuție religioasă. Dacă acei oameni erau dispuși să-și dea viața pentru Iisus Hristos, dacă toți apostolii pe care i-a avut – cu excepția unuia singur - au murit ca niște martiri, deducem că erau convingși de existența Lui, și pentru că-l văzuseră după ce a înviat. Așa cum spune apostolul Pavel: „dacă n-ar fi înviat Iisus Hristos, zadarnică ar fi fost credința noastră”. Mântuitorul a înviat mai mulți oameni, printre care și pe Lazăr.

Trebuie să-i amintesc pe cei care ne coordonau în timpul pelerinajului, în primul rând preotul Mihăiță Popovici, cel care a organizat deplasarea, apoi Cristian Văcaru – un preot catolic din Săbăoani, care ne-a fost și ghid, cel care de nouă ani este la Ierusalim. Este un om cu o cultură enciclopedică impresionantă, cunoaște locurile ca pe Tatăl Nostru, vorbește despre fiecare obiectiv cu pricepere, despre fiecare icoană, despre fiecare tablou.

A fost asigurată o securitate deosebită, începând chiar din București. Prin Ierusalim, pentru a se evita incidentele, sunt patrulă (din care fac parte și fete), pentru asigurarea liniștii. M-au impresionat gardurile lungi, care parcă nu se mai terminau, înalte de 2-3 metri. Le făcuseră evreii,

pentru a se apăra de comunitățile arabe cu care nu voiau să intre în contact. Paradoxal, gardurile fuseseră construite chiar de arabi plătiți, care nu intuiau de cine trebuiau protejați evreii.

Absolut toate evenimentele biblice, cele despre care se vorbește în Noul, dar și-n Vechiul Testament, au un corespondent local acolo, o biserică, ceva care amintește evenimentele. Papa Paul al II-lea spunea că Ierusalimul și Țara Sfântă în general constituie a cincea Evanghelie, pentru că pe lângă cele patru, scrise de cei patru evangheliști, aceasta ar fi o Evanghelie în plus.

Impresionată Biserica Sfântului Mormânt, locul în care este mormântul și locul în care a fost răstignit, îngropat și apoi a înviat Mântuitorul Iisus Hristos. Te cutremuri când ajungi acolo. Mai există placa pe care a fost așezat după ce a fost coborât de pe cruce, apoi îmbălsămat și pregătit pentru înmormântare, Mântuitorul Iisus Hristos. Toată lumea acolo se închina, se ruga, toți cădeau în genunchi, nu te poți exprima altfel când știi că în acel loc a pătimit atât de mult Mântuitorul. Locul răstignirii, se știe, este Golgota.

Altă biserică impresionată este cea cu mormântul Maicii Domnului, în Ghetsimani, unde este și o icoană făcătoare de minuni. Este și o biserică cu casa Mariei. La subsol, este și Izvorul Maicii Domnului, cu apă tămăduitoare, izvor care există și acum, după atâta vreme, fără a-și fi pierdut harul.

M-a cutremurat grota Mântuitorului Iisus Hristos, în care fusese coborât în ultima noapte, înainte de a fi răstignit. Printr-un spațiu foarte îngust, după ce l-au legat la subțiori, l-au coborât în acel spațiu strâmt, la adâncime foarte mare, pentru a avea certitudinea că nu va ieși de acolo. Și acum te zguduie, efectiv, nedreptatea uriașă făcută de oameni Dumnezeului lor. De fapt, neoameni îi poți numi pe cei de atunci, care făptuiseră grozăvia.

Biserica din Bethleem, locul în care s-a născut Iisus Hristos, celelalte bise-

La biserica românească din Ierihon

rici închinare Mântuitorului, Maicii Domnului, apostolilor, celorlalți sfinți – fiecare cu specificul ei, n-au lipsit din lista obiectivelor de vizitat. De asemenea, Capela Înălțării la Cer, foarte importantă prin ce amintește, apoi biserica românească din Ierihon de care nu știam m-a mișcat, fiindcă acolo este tare greu să obții chiar un metru pătrat, care costă enorm de mult. Acel petec de pământ fusese obținut prin intermediul lui Yaser Arafat, conducătorul palestinienilor, care era în bune relații cu Ceaușescu, despre care știm că a distrus multe biserici în România, dar acolo a reușit să obțină un teren pentru o capelă românească. Chiar dacă patriarhul Ierusalimului nici acum nu este de acord cu înstrăinarea pământului, n-a avut ce face, fiind pus în fața faptului împlinit. În acea biserică, sunt picturi frumoase, în care apare și fostul patriarh român al vremii, Teoctist.

Via Dolorosa, Drumul Crucii, m-a cutremurat. Este drumul pe care, după ce a fost judecat și condamnat la moarte de către Pilat, Iisus Hristos a fost obligat să-l parcurgă până la Golgota sau Dealul Căpățâni, cu acea cruce grea în spate. Și noi am parcurs acea distanță de mai mult de un kilometru, purtând simbolic în spate crucea (câte patru), pe străzi întortocheate, cu cele 14 opriri, fiecare având semnificația ei. În trei locuri, Mântuitorul se prăbușise sub greutatea crucii, dar a fost ajutat să se ridice. Într-un loc se întâlnește cu mama sa, cu Maica Domnului, într-alt loc cu Veronica. Se știe din cărțile sfinte că acea Veronica i-a șters fața cu năframa sa, chipul Mântuitorului rămânând astfel imprimat. Năframa se găsește și acum la Vatican, păstrată pentru posteritate.

Se știe din Biblie că, la un moment dat, Mântuitorul le-a spus apostolilor să-și spele unii altora picioarele, dar în urma ezitării lor, le-a spălat picioarele El însuși. Pildă că trebuie să te ispășești de păcate, să fii umil, să nu fii mândru, dacă însuși Mântuitorul s-a coborât până la acest gest. Vă dați →

A consemnat MIHAI ȘTIRBU

Pelerini la Bethleem

seama ce emoții am avut chiar acolo, unde se petrecuseră faptele.

În Jordan, cel mai cunoscut râu din lume, prin tot ceea ce se leagă de Sfânta Evanghelie, s-a făcut o reconfirmare a botezului nostru.

De asemenea, a fost și reînnoirea și binecuvântarea căsătoriilor, atât nouă, celor care eram cu soțiile, cât și celor care erau singuri în acea călătorie, acasă fiind însă așteptați de perechi.

Pe Muntele Tabor, a avut loc Schimbarea la Față. Pentru noi, în postura de turiști, era impresionant urcușul pe serpentine, până la bisericile de acolo.

Muntele Măslinilor este, poate, unul dintre cei mai importanți munți, la 90 metri deasupra Ierusalimului.

Aici a călătorit în Duminica Mare Iisus pe un măgar, aici a deplâns soarta Ierusalimului și a spus ce soartă groaznică îl așteaptă pentru păcatele sale, aici a agonizat în Grădina Ghetsimani, când a fost arestat și dus la judecată, de aici s-a înălțat la Cer (există și o piatră pe care, se presupune conform tradiției, se vede urma piciorului Mântuitorului, rămasă de când s-a înălțat spre Cer).

În Capela Carmelită sau Biserica Pater Noster (Tatăl Nostru), Iisus Hristos i-a învățat pe credincioși rugăciunea pe care noi o numim „Tatăl nostru”.

După cum spuneam, dacă din Basarabia m-am întors încărcat cu sentimentul patriotic, aici m-am încărcat cu sentimentul religios.

Cred că dacă un ateu se duce acolo, când vine acasă, cu siguranță se întoarce creștin. Sunt acolo realități care-ți confirmă că există Iisus Hristos și că tot ce a făcut El este în centrul universului.

Lui trebuie să ne închinăm și să avem încredere că va avea grijă de noi. Pentru mine există Iisus Hristos, indiferent de ce spun alții. Cei rătăciți, care sunt sau se cred vremelnici atotputernici, să știe că omul este exact ca un fir de nisip în Oceanul Pacific. Atât este de mic și de neajutorat. Îmi amintesc, la un spital de boli cronice din București, medicii au observat că – fîresc – mor cei care cred și cei care nu cred. Credincioșii plecau pe lumea cealaltă liniștiți, iar ceilalți erau speriați, nu voiau să moară. Dar nu mai depinde de om, omul este ca o jucărie în fața lui Dumnezeu.

În Betleem s-a născut Hristos, acolo a născut Fecioara Maria.

În grupul nostru de români, eram cam jumătate ortodocși, jumătate catolici. Nu s-a cunoscut asta, nimeni n-a făcut nicio diferențiere, a fost o

armonie totală, pentru că, în fond, aceluiși Hristos ne închinăm toți. Erau și câțiva tineri în grup, care fotografiau totul, deși educația religioasă nu s-a făcut așa cum trebuia nici înainte de 1989, dar nici după, fiindcă unii doar formalizează educația religioasă. Chiar unii dintre profesorii acestei discipline ar trebui să aibă o responsabilitate mai mare, să găsească mijloace prin care să-i atragă pe elevi spre religie.

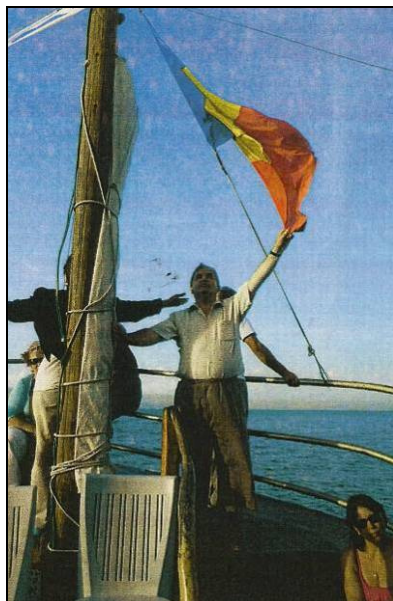
Cred că asta-i misiunea lor cea mai importantă, nu doar să descrie evenimentele petrecute, ci să pătrundă în sufletul lor, să-i emoționeze, încât să-și completeze educația religioasă. Un rol foarte important îl au și părinții copiilor, dar cum mulți dintre părinți sunt născuți în perioada în care religia era “arestată”, nu au cum să dea și altora ce nu prea știu ei înșiși.

De aceea, la nicio formă de educație religioasă ei n-ar trebui să lipsească.

În altă ordine de idei, niciun efort nu este prea mare pentru a ajunge în acele locuri.

Dacă te duci măcar odată în Țara Sfântă, te “molipsești” de dragostea pentru Iisus Hristos, sentiment pe care nu ți-l mai scoate nimeni din suflet.

Un asemenea pelerinaj este într-adevăr obositor, dar reconfortant. Acolo, parcă dai toată răutatea din tine, pentru că într-o doză mai mare sau mai mică, fiecare avem măcar un dram de răutate în noi. Acolo simți că-ți purifici corpul de toate păcatele, pentru că, până la urmă, sufletul este cel mai important. Corpul este trecător, pe când sufletul este veșnic. Și dacă îl îmbogățim cu flacăra Mântuitorului Iisus Hristos, este bine pentru noi.”

Pe lacul Tiberiada

Azi nu-i voi da cu piciorul fericirii

azi nu-i voi da cu piciorul fericirii
este prea frumoasă prea sinceră
îmi seamănă prea mult
în gândire și gesturi
nu mi-a greșit cu nimic
m-a iubit așa cum sunt
a vrut să fie doar a mea și atât

îmi strâng fericirea la piept
îi ascult vorbele calde și inima ei
cum bate numai și numai pentru
mine
îmi ajunge cât am fost pasăre
călătoare
cu lacrimi de soare
însingurat în apus

iubind fericirea am îmblânzit
până și moartea
pisica neagră ce împinge ghemul
de lână albastră prin univers

azi nu-i voi da cu piciorul fericirii
nici mâine nici poimăine
nicicând

N-aș vrea să știi

n-aș vrea să știi ce este acum în
sufletul meu
o lacrimă este de ajuns să distrugă
un castel de nisip
n-aș vrea să știi că icar este zborul
frântprescurtat
al primului meu arhetip

am renunțat la tot pentru tine
n-am în bagaje
decât dor de iubire
și niște *bandajehârtii*
am renunțat la o lume mai bună
întorcându-mi obrazul
celor care vor scuipa
și repetat vor lovi

n-aș vrea să știi că îmi pot pierde
puterea
de a lupta de a crede și de a trăi
n-aș vrea să știi și totuși
îți spun toate acestea
nu sunt omul de piatră
sau prefăcutul
care te poate minți

IONUȚ CARAGEA
(din colajul *Poeme pentru Nicoleta*,
din volumul în pregătire „Rugă
ultimului poem”)

AM VORBIT AM VISAT-O am scris
despre ea până când
am uitat-o sau n-am mai știut cine este
și de-atunci ea e fără chip sau orice altceva

piața manifestanți steaguri pancarte
iubita țara o târfă teatru expoziții huligani
mașini arzând filarmonică scutieri
dar și weekenduri grătare fumegând bidoane
goale de plastic bere vin Mozart manele Vivaldi
toate acestea și încă până când
am uitat sau n-am mai știut cine este
fiecare obiect făcea parte dintr-o poveste
foarte cunoscută foarte penibilă
astfel în ziua aceea am pus la cale o glumă
eu tu nimeni astăzi nu și-o asumă
totuși pândind cu ochii închiși am surprins-o
plictisită leneșă disprețuitoare

cu doar o clipă în urmă
era pe stradă în mulțime la distracție
în blugi sau la operă în rochie lungă de seară
o vedeam o vedeai dansând în discotecă
mai apoi urcată pe un scaun înalt de la bar
scria mesaje pe telefonul mobil
trupul ei respira umed și barbar

nu mai era nici măcar un copil
când ținea în cealaltă mână
cupa de șampanie
renunța deja într-o clipă la orice cazanie
așa că în ziua aceea am pus la cale
o glumă o dulce mutilare
pândind îndelung i-am dezlipit
sau i-am ras o sprânceană am tăiat
o bucată din rochia ei
i-am rupt tocul de la pantof

știi din clipa aceea știu
când mergem de mână cu ea
la o întâlnire selectă
se aud comentarii se scrie mult pe facebook
o ce frumoasă-i această grație imperfectă

și de-atunci ori de câte ori
m-am trezit dimineața simțeam dintr-odată
că ziua tocmai trecuse
toate lucrurile din camera mea
sau a ta sau din oraș
aveau huse
o ce muzeu am spus ai spus
ce minunată este istoria
când se întâmplă să încurce memoria

1 IANUARIE ESTE

o zi înscrisă
convențional și atent prin calendare
sau chiar neglijent pe vreo etichetă
și care asemenea mie se repetă
e o zi imponderabilă o zi
în care pe foaia aceasta albă de hârtie
se naște aproape nimicul
îmi spun uite ai mai scris totuși

nu de mult încă o carte
unde nu cred să fi spus ceva
important despre viață sau despre
moarte
dar te prefaci că ai fi interesat cam
încotro se îndreaptă poezia

de fapt o istorie acoperitoare pentru
lipsa de frumusețe sau despre
cum se instituia până ieri infamia
fiindcă demult între alții Homer Hesiod
adunau pe zei și pe oameni într-un nod
de întâmplări și cuvinte
poezia o rosteau la întreceri
sau la ospete
nimeni nu-i lăuda
în studii articole sau prefețe
și Pindar probabil la fel iar Sofocle
simțea sau știa despre locul din scâfârlie
ascuns
unde nu se ivește tragicul îndeajuns

ci doar penibilul
pentru tine astăzi
e o zi în care pe foaia aceasta albă
se naște aproape nimicul
nici nu cred că vei mai găsi ombilicul
vreunei stări vreunei idei
nu ai la îndemână nici măcar
poala unei femei
în care să mă ajuți să mă legăn
să mă culc să mă trezesc să mă dorm
cu toate cuvintele
dintr-un idiom uitat și diform
atunci când visez că rătăcesc pe străzi
prin metrou cluburi parcuri cârciumi muzee
încercând s-o surprind pe ea dezbrăcându-se
în templu biserică sinagogă moschee
eu tu cu sandale de lemn în picioare
pe umeri cu mantie
pe frunte cu frunze de laur
trăind mimetici
tocmai când începe să fie
ziua aceasta de început de ianuarie
atât de amânată așteptată inutilă și dilie

DAN PETRUȘCĂ

DAN PETRUȘCĂ (n. 27 aprilie 1954, Bacău), profesor de limba și literatura română la un colegiu din orașul natal, a debutat cu poezie în 1969, în revista „Ateneu”, dar debutul în volum are loc târziu, în 2005, cu *Poezia îmi stătea pe genunchi*. Au urmat *Toate-s cam de pe când* (2008), apoi *Și toate celelalte cuvinte* (2011), ambele volume beneficiind de ilustrațiile artistului plastic Mihai Chiuariu. În 1998, a publicat *Mister și literatură – eseuri aproximative*, o carte despre sursele fantasticului în literatură. „Pentru Dan Petrușcă – notează criticul **Mircea Dinutz** în postfața volumului din 2011 –, dincolo de retorica seducției, practicată cu lejeritate prin toate mijloacele aflate în dotare (ironia galantă, cantabilitatea jucăușă a versurilor, un joc fascinant al afirmațiilor și negațiilor, construcții oximoronice de efect, rime rare, surprinzătoare, epatante schimbări de topică, o imagistică plină de vitalitate, cu accentele distribuite pe culoare și pitoresc, o continuă mișcare a semnelor și a contururilor abia ghicite, totul gândit ca un spectacol de sunet și lumini, ce atrage privitorii/ascultătorii inclusiv prin tensiunile create de câmpurile semantice antinomice), poezia e un lucru foarte serios: frumusețe scaldată în apele oglinzii, iubire devastatoare, primenire, ardere, purificare, extaz erotic și spasm cosmic, în sfârșit, șansa omului de a se apăra în fața unei lumi *pe dos* și, poate, singurul element de rezistență în această lume a lui *hic et nunc*.” (**Rodica Lăzărescu**)

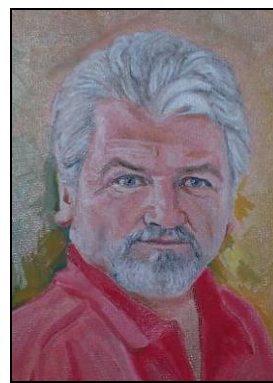

DEZVIRGINAREA INIMII

Pentru postura posibilă de a fi „sub cuțit”.

Inima mea e virgină,
nu a fost atinsă de nimeni
până la mâinile tale.
Iubește-o tandru,
domnule doctor,
ia ritmul bătăilor ei
și reorchestrează-l,
așa cum ai învățat
la școala de îndreptat inimi.
Bate-o pe nicovala priceperii
până-i caldă și roșie,
forjeaz-o sub luminile
complicatelor aparate,
fă-o muzicală,
așa cum a mai fost,
nu o lăsa în muzica
afonală a morții,

fă-o să rezoneze
până în buricele degetelor,
fă-o să rezoneze
până în nucleul metaforelor,
acolo unde ea face de ani buni
muncă voluntară.
Asemeni Mariei,
ea a rămas uneori grea
de preainalt sau de tristeți,
născând la termen
bucurii și dureri.
Iubește-o tandru,
domnule doctor,
dă-ți jos mănușile de latex,
nu ai nevoie de prezervative
pentru degete,
lasă-ți direct pe ea
sămânța învățaturii,
fă din nou fertil solul ei.
Inima mea să nască
o nouă netemere,

să mai urc dealul unor ani,
să mă mai îmbăt de diversitate,
pe șapte cărări ale uimirii,
să mai umblu prin frumuseți.

21 ianuarie 2012

RĂZVAN DUCAN

POEME DE DIMINEAȚĂ

Geneză

Cetăți zidite-n somn...

Să nu le risipiți din temelie
că s-ar putea să ne trezim
pe-un alt tărâm

unde n-o mai fi să vină Ana
din obârșii...

Înălțimea clopotniței

Clopotniță de lemn pârjolit pe dealul
Căprianiei –
istorie lirică de I. Druță –
în care se perpetuă o lumânare.

Albă clopotniță-n Piața Soborului din
Chișinău,
clopote mute în verticala extremă
parterul plin de chipuri cucernice
și toate icoanele sunt de vânzare.

Muntenii

Oamenii munților

puțin mai netezi decât piatra
la colțuri

vertebre înverigate-n urcuș
câte o linie dreaptă.

Cerul dinaintea lor
precum tacâmul cu demâncare

ecouri ce-i înveșmântă –
matricea liniștii celor străvechi...

Vânătoare de lupi

În noaptea acestei nădejdi
urca-voi în vis
să continui lupta cu lupul.

O să-l scot cu mâinile goale
din singurătatea-i
de două milenii;

pe fugă să-l pun în sângele meu
ca pe-o durere
când o fi să-l gonească în ținta-mi
vrăjmașii la vânătoare.

Cantaragiii

Cantaragii – balanțe
de catifea...

Este ofrandă răbdarea
o șansă-i durată fără de grai?

În adâncul sinelui, pecetluire –
joc pe loc absurd.

Va zice cineva:
tu, licurici singuratic

în istoria asta
pe întuneric găurit de carii!...

Vestigii

Pe această colină cu spini
au mers târâș mareșali,
ouă de prepelițe bufneau.

Jos, în arenă, mai ruginesc
jivine heraldice.

Imponderabile urme de sânge
trădează albul
mănușilor cazone...

Orice

Orice, orice, dar nu-i tăiați
lopătarului palmele
bătute cu sarea adâncilor munți,
crestate de căile apelor –
hartă fără puncte cardinale;

dar lotca n-o scufundați
lăsați-o să ajungă la țarm;

iar țarmul nu-l depărtați
țarmul ce da-ne-va sens.

În ochiul orb

Roșu z(m)eu,
otrava-ți
n-o precupeți și în van:

cei încercați
în ochiul orb își trag zăvorul.

DUMITRU BĂLUȚĂ

Starea prozei

Aventuri în Marea mai mult vie decât moartă

Marinică și Emilia erau vecini de palier. Amândoi erau în clasa a șaptea și erau și buni prieteni. Cei doi șoricei se jucau toată ziua împreună.

Emilia era din familia Șoricești, o familie de funcționari simpli, dar foarte onești. Marinică era din familia Chițăescu, familie de directori. Acest lucru însă nu îi oprea pe cei doi să se joace împreună și să fie cei mai buni prieteni.

Ca orice pitici, și Marinică și Emilia visau să se facă mari. De obicei visau asta după-masa, când trebuiau să doarmă în mod obligatoriu. Visele lor se întâlneau și ele și plecau în călătorie, la fel cum și cei doi șoricei plecau la joacă.

Săptămâna trecută au visat că au ajuns într-un oraș numit Ciocolată Amăruie, despre care știau că este un oraș foarte mare în care toate sunt făcute din ciocolată amăruie. De aici provenea toată ciocolata amăruie pe care cei doi o primeau de la școală în fiecare vineri după ce se terminau toate orele. În vis, cei doi mergeau ținându-se de mână, pe o alee de ciocolată, care avea de-o parte și de alta băncuțe de ciocolată, așezate pe iarba care era tot de ciocolată. Alături de ei erau și visele lor, Visul Marinică și Visul Emilia. Toți patru se plimbau prin orașul amar de ciocolată.

Se uitau mirați la ceea ce se întindea în fața lor: palate, șosele, parcuri, zgârie-nori, companii imense, străzi cu magazine care aveau vitrine colorate în diferite nuanțe de maro. Ce era interesant la aceste lucruri era mărimea lor extraordinară. Toate erau cuburi imense de ciocolată.

Ceea ce le-a plăcut foarte mult celor două vise, care nu mai văzuseră așa ceva până atunci, au fost locuitorii orașului de ciocolată amăruie, niște figurine mici, cu ochi de nuță maro, și care erau foarte, foarte mici.

- Ce bine de Marinică și de Emilia că sunt mari, zise Visul Marinică.

- Să știi că ai dreptate, uite dacă ar fi fost mici, nu s-ar fi descurcat deloc într-un loc ca ăsta. Acum nu trebuie decât să fie foarte atenți să nu calce pe cineva.

- Da, da, ai dreptate.

Cei patru își continuă excursia liniștiți și plini de entuziasm.

La un moment dat, s-au așezat pe o bancă să se odihnească.

- Ce bine e să fii mare, așa cum suntem noi acum față de piticii ăștia de ciocolată. Toată lumea se uită la tine și se minunează, toți te cred puternic, zise Marinică.

- Da, numai că noi visăm acum și când o să ne trezim o să fim iar mici și pitici, îi răspunde Emilia.

- Știi ce mi-aș dori?

- Nu.

- Mi-aș dori să pot rămâne în visul ăsta toată viața mea. Să nu mai trebuiască să merg la școală, să nu mai trebuiască să îmi fac temele sau să mănânc spanac.

- Da, asta ar fi foarte frumos, numai că știi prea bine că nu se poate.

- Da, știu, răspunde Marinică supărat.

Se treziră amândoi la ora șase fără un sfert. Se îmbrăcară repede și ieșiră în grabă pe ușă ca să ajungă la locul lor secret, în spatele caselor, ca să-și povestească visele.

Au stat și au povestit toată seara, până când a venit mama Emiliei și i-a adus în casă.

A doua zi de dimineață, același lucru ciudat se întâmplă în ambele familii.

Cele două mame merseră să trezească piticii ca să meargă la școală. Surpriză însă... cei doi crescură peste noapte și acum erau șoareci în toată regula.

Ce se întâmplase așa peste noapte?

Întrebarea nu și-a găsit răspuns în niciuna din cele două case. Telefoanele au început să sune peste tot, la toate direcțiile de sănătate, toate centrele de cercetare și laboratoarele posibile. Situația începea să scape de sub control. A fost anunțat până și Guvernul. Toată lumea încerca să găsească un răspuns, o soluție, la fenomenul care tocmai avusese loc.

Toată întâmplarea devenise subiect de importanță internațională.

În cele din urmă, Înțeleptul Înțelepților găsi soluția. Cei doi trebuiau să meargă în Marea mai mult vie decât moartă și să îl caute pe Bogus Magicianus, care sigur știe ce este de făcut. Așa că a doua zi dis-de-dimineață, cei doi șoareci plecară spre Bogus Magicianus, care i-ar fi putut ajuta să fie maturi, dar la dimensiuni mai mici.

Marea, mai mult vie decât moartă, era de fapt un acvariu imens, în care trăiau toate viețuitoarele pământului, împărțit în trei cartiere; Alfa era primul dintre ele și era și cel în care au intrat prima dată Marinică și Emilia.

Mașina cu care veniseră a parcat exact în centrul acestui cartier. Cartierul era destul de ciudat, de fapt toate aici erau întoarse pe dos. Cei doi erau total dezorientați. Prea mult însă nu au avut să se mire de ce era în jurul lor, deoarece în fața lor a apărut o foaie de hârtie vorbitoare care i-a și luat la întrebări: liținev ița eniB- ?iov ițetnus eniC- ?urtson lureitrac nî ițațuăc eC- (- Bine ați venit! Cine sunteți voi? Ce căutați în cartierul nostru?). Cei doi și-au dat seama că foaia de hârtie vorbea Inversa, lucru care nu era foarte nasol pentru ei deoarece o foloseau și ei atunci când puneau la cale câte ceva. S-au gândit ei un pic și i-au răspuns foi de hârtie:

- tisăg ma-v eniB- .ailimE ișăcıniraM metnus ioN- .sunaicigaM sugoB ep mățuăc Î (- Bine v-am găsit. - Noi suntem Marinică și Emilia. - Îl căutăm pe Bogus Magicianus.).

Din discuția care a urmat, celor doi li s-a dat de înțeles că trebuie să caute pe cineva care să știe drumul spre Bogus, pentru că în acel cartier toată lumea auzise de el, însă nimeni nu știa unde poate fi găsit. Cei doi plecară supărați mai departe, și-au mers, și-au mers, au străbătut tot cartierul și tot n-au găsit pe nimeni care să îi ajute. Nimeni nu știa unde poate fi găsit Bogus. S-au urcat în mașină și au plecat mai departe. Au străbătut câmpiile goale și orașele părăsite, ajungând în cele din urmă în cartierul Fantomă. Aici, după cum era de așteptat, toți locuitorii umblau cu cearșafurile pe cap și se speriau ori de câte ori se întâlneau. După căutări fantomatice, au găsit un loc liber de parcare. Au încuiat mașina și au pornit în căutarea unei persoane care să îi ajute. Părea însă că norocul îi părăsise. Nimeni nu părea dornic să îi ajute sau să le spună ceva care să le ușureze căutarea. În cele din urmă, obosiți după atâta drum, s-au hotărât să meargă la un hotel. Nu le-a fost greu să găsească unul pe placul lor, deoarece cartierul era plin numai cu hoteluri, moteluri și pensiuni. →

ALINA FLOREA

.....
- Cine-o fi intrat astă-noapte aici? întrebă îngrijorată Emilia, în timp ce strângea hainele și le pune în bagaj.

- Nu pot să-mi dau seama, dar nici nu pot să mă gândesc ce-ar fi putut să caute atât de disperat încât să desfacă toate bagajele?

- Dar cum de n-am auzit nici un zgomot?

- Și asta e ceva ciudat. Ceva nu e în regulă în cartierul ăsta. Eu zic să împachetăm și să plecăm, undeva, cumva o să găsim noi drumul spre cartierul lui Bogus.

- Păi, în mod normal și logic, ar trebui să fie cel de-al treilea, nu?

- Da, dacă în astea două nu l-am găsit... ar trebui să fie în cel de-al treilea.

Au strâns foarte repede tot ce era în cameră, nu și-au mai spus niciun cuvânt, au încuiat camera și au coborât la recepție. Acolo nu mai era nimeni. Au lăsat cheia și-au plecat. Au ajuns în parcare și au răsuflat ușurați, când au văzut că mașina era la locul ei. S-au urcat în ea și au pornit pe Aleea Albă, care se întindea în fața lor. Și-au mers și-au mers, nici ei nu mai știau cât, până când au ajuns în fața unui acvariu imens, care era păzit de un rechin alb, uriaș care avea niște colți foarte mari, care erau și foarte bine ascuțiți.

- Uite acvariu! țipă deodată Emilia.

- Cred că aici este locul pe care-l căutam de atâta timp.

- Hai să vedem dacă ne va lăsa Rechinul să intrăm.

- Trebuie să ne lase, nu i-am făcut nimic rău, așa că nu văd de ce nu ne-ar lăsa?

- Știi și eu ce pretenții poate avea...

- Hai să vedem...

Înaintară cu mașina până la intrarea în acvariu, au oprit mașina și s-au dat jos din ea. Plini de teamă, s-au îndreptat spre rechinul uriaș din fața lor.

- Bu-bu-bună ziua, zise Marinică cu vocea tremurându-i de teamă.

- Da, vă rog frumos să poftiți, zise Rechinul cu voce groasă.

- Vă mulțumim, răspuse șoarecele și porni spre interior. Hai Emilia, ce aștepți?

- A, a, a vin, vin acum și eu, se auzi vocea Emiliei.

- Nu pot să cred ce amabil a fost... parcă e un vis totul, uită-te un pic la locul ăsta... toate sunt atât de frumoase... nu aș mai pleca de aici niciodată.

- Ai grijă cum vorbești, ai văzut ce am pățit eu cu dorințele mele prostești...

- Să știi că ai dreptate, hai să-l găsim pe Bogus.

- Păi, o luăm tot înainte.

- OK, hai să vedem unde ajungem. Undeva trebuie să existe și un capăt.

- Da, hai să vedem, ce se mai poate întâmpla?

Ținându-se de mână, au luat-o înainte, mergând într-o singură direcție. Din când în când, se mai uitau în stânga sau în dreapta și nu puteau decât să se minuneze de ceea ce vedeau. Totul era atât de frumos și colorat. Toată lumea zâmbea și toți erau fericiți, de la cel mai mic la cel mai mare. Totul părea de vis.

- Eu zic să întrebăm pe cineva, zise Marinică, poate ne zice cineva, ceva.

- Uite! Hai să o întrebăm pe căprioara aceea care se odihnește pe banca verde din stânga, fu de părere Emilia.

Marinică merse până lângă banca pe care se odihnea căprioara, trecută în mod evident de prima tinerete.

- Nu vă supărați! Am și eu o mare rugămintă la dumneavoastră, dacă se poate...

- Poftim? Ce? Cine mă strigă?

- Eu sunt un șoarece... și stau chiar în fața dumneavoastră.

- Iartă-mă te rog! Dar eu sunt oarbă. Zi-mi totuși ce dorești și poate te pot ajuta.

- Știi, eu și cu prietena mea, îl căutăm pe Bogus Magicianus, ca să ne ajute să revenim la mărimea noastră normală.

- Pe Bogus? De fapt de ce mă mir? Toată lumea îl caută pe Bogus, toată lumea îl iubește pe Bogus, toată lumea vrea ceva de la Bogus.

- Știi cumva unde îl putem găsi?

- Păi sigur că știu, că doar stă în aceeași casă cu mine...

- Serios?!? Nu se poate așa ceva... în sfârșit. Emiliaaaaaa, vino repede aici.

Amândoi au ajutat-o pe căprioară să se ridice de pe bancă și au pornit împreună spre casa lui Bogus. Ajunși acolo, nu le venea să creadă ceea ce era în fața lor. Un palat imens, construit numai din sticlă și oglinzi. Grădina uriașă din fața palatului era plină de flori și fântâni arteziene. Intrară în salon la îndemnul căprioarei, care de fapt era sora mai mare a magicianului. Au fost invitați să aștepte câteva momente.

- Dar dacă Bogus e așa de puternic, de ce nu i-a redat vederea surorii lui? întrebă nedumerită Emilia.

- Poate că nu se poate sau poate că e supărat pe ea sau poate că...

- Nu cred, dar dacă nu ne poate ajuta nici pe noi? Dacă vom rămâne mereu așa? Mari și adulți? Ce ne facem?

- Nu, nu cred. Dacă Înțeleptul nostru ne-a trimis la Bogus știa el ceva. Altfel nu cred că ne pune să facem un drum atât de lung chiar dacă acum suntem adulți, trebuie să avem încredere în el.

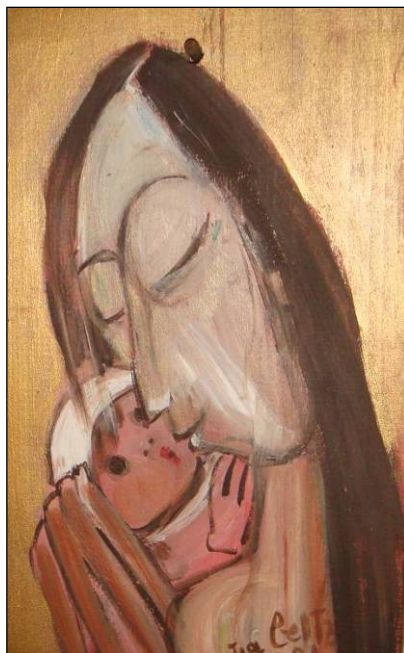
- Dacă spui tu...

După vreo zece minute își făcu apariția și Marele Bogus, care numai mare nu era și care îi primi cu brațele deschise. A ascultat cu atenție, sau se făcea că ascultă, problema celor doi șoricei, el știa deja despre ce este vorba. El fusese cel care le trimisese primul vis, cel de pe urma căruia Marinică își dorise să fie mare, tot el făcuse harababura din camera de hotel – ca să îi sperie și să îi impresioneze – însă văzu că cei doi erau hotărâți să ajungă la el. Le-a luminat calea și i-a adus la el.

Ceea ce trebuiau să facă cei doi pentru ca totul să revină la normal nu era complicat deloc. Ei trebuiau să adoarmă și să viseze exact opusul la ceea ce au visat prima dată.

Plini de speranță, cei doi au pornit înapoi spre casă. După o săptămână de mers cu mașina prin cele mai ciudate locuri, cei doi au ajuns acasă.

După încă o săptămână de încercări, au reușit să viseze ceea ce și-au dorit atât de mult, iar din acel moment totul a revenit la normal.

Tia Peltz, Maternitate (pictură pe lemn)

Titus Suci

„Gara dintre castani și multă nostalgie” (V)

– De data asta o să te întreprer chiar dacă intervenția te deranjează. Au murit?... Titus, asta e explicația pentru faptul că țapinarii tăi nu mai există?

– Pofțim?... Înțeleg. Pricep ce vrei să spui. Dar sunt sigur că înțelegi și tu de ce îmi permit să spun ceea ce am spus! Copilul de 7-8 ani, pe care mama l-a dus de câteva ori la Joc la Podul Mare din Hodac, are un drept pe care nu i-l poate nega nimeni!

– Ai dreptate... Să ne întoarcem la țapinarul ce dansează în jurul clopului.

– Nu dansează, **tropotește!** E altceva, Vasi... Firește, ce-ți spun nu sunt vorbele copilului dus de mamă la Jocul de la Podul Mare. Atunci nu era capabil să acorde vreun sens imaginilor ce se derulau în ritm infernal, să interpreteze uimirile ce-l încercau. A procedat însă, din motive asupra cărora nu ne oprim, cum nu se poate mai inteligent. Pentru ceea ce vedea, **a făcut schițe**, pentru ceea ce simțea, **a înmagazinat tresăririle**. Schițele au fost **completate** de la Joc la Joc, devenind în cele din urmă **tablouri**, tresăririle – **zestre sufletească**. Interpretările acestora, Vasi, s-a produs mai târziu. Peste aproape 20 de ani. Și nu acolo, în Hodac ori Ibănești, ci în Bocșa de care, iată, ne apropiem, și în Timișoara.

Spuneam că și-a trântit clopul și-a început să tropotească în jurul lui. Îți ofer o imagine, după care revin la necesarele explicații. Un copac în noiembrie, frunze îngălbenite, cineva scuturându-l. Ei bine, asta făcea țapinarul meu tropotind, Vasi. Se scutura de încrâncenările, însingurările, de gândurile negre și îngrijorările pentru ai lui, ce-i tulburaseră mai toate clipe de când plecase de acasă. Acolo, la munte, se înfruntase zi de zi cu vremea potrivnică, cu vântul ori ploaia, cu primejdiile de tot felul, și-acum voia să-și însenineze sufletul pentru cele câteva zile pe care avea să le petreacă în sânul familiei, până avea să meargă din nou la munte...

– Bocșa!

– Da, Bocșa...

– Vrem nu vrem, ne oprim aici. Vom continua discuția la întoarcere.

– Bine... Vasi, o întrebare așa, pentru a trage o concluzie.

– N-o formula, îți răspund fără s-o pui. La întoarcere primele tale cuvinte vor fi astea: **țapinarii mei sunt oameni nemaipomeniți**. Așa-i?

– Așa. Asta înseamnă... Știi ce sunt tentat să spun? Că atunci, între Gătaia și Berzovia, **tăcerea** noastră n-a fost **tăcere!**

– Titus Suci, iată-ne din nou în *nacela navei* tale... Ce mașină e asta, că eu cu tehnica...

– Citroen. Xsara Picasso.

– Frumoasă. Confortabilă, frumoasă, silențioasă. În Bocșa ne-am simțit bine, manifestarea literară a fost o reușită, Gabriela Șerban, directoarea bibliotecii, merită toată considerația. Nu doar pentru această acțiune. Datorită ei orașul are o publicație, o revistă, festivaluri literar-culturale, întruniri omagiale, contactul cu cititorii, mai ales cu elevii liceului, este fructuos, întâlnirile cu scriitorii consacrați dese... Nu exagerez cu nimic afirmând că doamna Gabriela Șerban e ceea ce o dată, de mult, era **dascălul și preotul** pentru sat. E cazul, din fericire, să pronunțăm încă un nume. Al domnului Mirel Pascu. Nu multe localități au primar receptiv, atât de deschis fenomenului cultural. Pentru sprijinul logistic și material pe care tânărul politician îl asigură doamnei Șerban, aprecierile, considerațiile, se cuvin din plin. Și nu pregetăm să ne exprimăm astfel.

Suntem deci în nacela navei tale terestre, ieșim din Bocșa. Îți fac acum o propunere ce ne-ar aduce mari necazuri, de-ar ajunge la urechile unui agent de circulație. Lasă-l la volan pe... Picasso! Pune mașina pe pilot automat, las-o de capul ei, noi plasându-ne în **racheta** de Hodac. Titus Suci, mai e ceva de spus despre locurile și oamenii aceia, despre țapinarii tăi nemaipomeniți?

– Aștepți o negație?

– O observație. Ar fi fost cazul să remarci că am articulat eu propoziția cu care m-ai avertizat că vei reîncepe discuția...

– Nu fi optimist, Vasi. Nu te îmbăta cu gândul că, dacă mi se va părea că nu ești îndeajuns de convins, n-o voi repeta. Te-ai instalat bine? Putem porni?

– Verde la decolare.

– Vom fi acolo în câteva clipe. Știi unde aterizăm?

– La Hodac.

– La **Gara dintre brazi!**

– Altă gară?

– Vasile, existența mea e marcată de două gări. Prima aparține orașelului în care am fost profesor de matematică timp de 16 ani, în a doua am locuit efectiv, fiind în același timp acar, impiegat, șef de gară... De toate... E, nu de toate. Casier nu. Nu știam da restul. Nu cunoșteam, încă, bancnotele.

Gara dintre brazi!... Vasile, **Gara dintre brazi e Poezia** – din păcate trebuie să mă corectez, **era!** – de pe Valea Gurghiului. Mergând de la Reghin spre Lăpușna, râul Gurghiu lasă în stânga Hodac-ul, în dreapta Ibăneștiul, șoseaua trece prin Ibănești, calea ferată mult în afara comunelor, în partea dreaptă. Numele gării este Ibănești, comunele se găsesc la 3, poate 4 kilometri de ea. Cel mai important amănunt îl constituie însă faptul că șeful gării ne era rudă. Unchiul Gliga Flore, soțul mătușii Rafila, soră a mamei mele. Numai căăștia...ăștia nu erau oameni, Vasi.ăștia erau îngeri. Nu e afirmația mea, e a copilului de 5, de 6 ani, pe care n-ai niciun motiv s-o →

VASILE BOGDAN

receptezi cu rezervă.

Când l-am cunoscut, unchiul Gliga avea în jur de 60 de ani. Arăta formidabil. Bătea spre 1,80, nu burtă, nu chelie, mustață stufoasă, suplu, vânos, mișcări energice, sigure. Nu-i știu trecutul, dar cele 3 trăsături înserate la urmă mă îndreptățesc să afirm că, în tinerețe, fusese **țapinar** în toată puterea cuvântului. Îi mai scăpau și acum, când îi ieșea câte ceva pe dos, o înjurătură, o mișcare fulgerătoare, imposibil de anticipat, dar când privea spre noi, spre copii, zâmbetul de sub mustață și căldura din privire ne topeau.

Cred că-i eram mai drag decât sora mea, Stela. Unchiul și mătușa avuseseră 8 copii, noi am prins 6, cinci fete și un băiat. Pe vărul meu, Cosma, și pe mine, din motive lesne de înțeles, ne ținea pe lângă el mai tot timpul. Mă rog, eram *bărbați*, el avea nevoie de ajutor și ne călcam în picioare să facem ce ne cerea. Și-atâta râvnă pe capul nostru, încât, de multe ori, trebuia să ne *nominalizeze*. Mie-mi zicea Știulete, fiului său, cu 10 ani mai mare, dar nu mult mai înalt, Pociumb. Cunoști cuvintele, nu? Și dacă am ajuns aici, să-ți spun ce mă topea de fericire. Uneori, când ne repezeam să-i îndeplinim vreo dorință, rostea cuvinte dumnezeiești. *Nu, nu, Pociumb, tu șaži locului. Hai, Știulete, meri tu, dragu' moșului, c-asta-i traba ta.* Păi, să-ți spun ce însemnau vorbele astea pentru copilul de 5 ani dezavantajat din cauza vârstei, forței și experienței? Dar cum să-ți spun, că nu-s în stare. Știu însă ce imaginație bogată ai, folosește-o, oferă-ți trăirile mele de atunci, plecând de la reperatele *conjuncția astrelor, mâna lui Dumnezeu, tunet ceresc!* Pot în schimb să-ți precizez însă manifestările din clipele alea ale copilului de 5, de 6 ani. Grimase, gesturi, strâmbături, mișcări ample ale buzelor pentru cuvinte și propoziții, dar niciun sunet, și nevinovăție de înger când Cosma mă pâra. *Da' ce i-am făcut, unchiule, că io nu i-am zâs nimic, pe cuvânt de onoare.* Mă rog, copilării, dacă vrei răutăți copilărești pe care, se știe, Dumnezeu le privește cu îngăduință, întorcând capul să nu vadă nimeni că zâmbeste.

Nu erau multe de făcut la gară, dar importanța acelor treburi ne copleșea. Pe afară – coteț, găini, găște, grajd, fân în iesle, apă în căldări, lemne de dus în casă... Cu o **pleașcă**... Nu cunoști cuvântul? **Bonus.** Pe asta nu-l căuta însă în DEX 1975. Pe atunci ne iubeam Limba, ne-o respectam. Limba pe care junii sclifosiți din zilele noastre o stâlcesc în fel și chip. Ca bunăoară izmenitul ce, în loc de *Radio 21*, își schilodește organul vorbirii cu *reidău tuentiuian*, crezând că te face să-l crezi cult; ca papagalul de la PRO TV care, pentru emisiunea lui, nu folosește o sintagmă în limba română, ci una pescuită prin apele Tamisei fiind sigur că... Mă rog, știi ce vreau să spun. Oricum, sunt sigur că nu mă înțelegi greșit. E bine să poți susține un dialog cu un ins aparținând altei națiuni, cunoașterea unei limbi străine e mai mult decât salutară. Respect pentru adevăratul specialist, dispreț însă pentru fanfaroni. Pentru flecarii de azi, nu alții decât *urmașii* snobilor ce, în urmă cu mai bine de o sută cincizeci de ani, crezând că te fac să cazi pe spate, o dădeau cu *furculision* și *lingurision*.

Iartă *paranteza*, m-am înfierbântat. Ca totdeauna când vorbesc despre *dză măimucilii* zilelor noastre – aștia cu *dză furculișan* și *dză linugurișan* – îmi ies din fire.

Am rămas la **pleașcă**. Adică gratificație. Se bucura de ea cel ce ducea vacile la păscut. Vasi dragă, nu știu dacă ești în stare să cuprinzi *grandoarea* unei acțiuni de felul ăsta pentru un copil de 5 ani. Cu un prrrr, cea, hooo, nie... dominai o masă de 8-900 de kilograme! Iar dacă Joiana nu te asculta, o loveai cu palma ori vreo joardă și făcea ce doreai. Își îndoia grumazul pentru laț, dădea înapoi, mergea încotro o mânai. Vasi, păi asta era ceva formidabil. Nemaipomenit. Trăgând vaca după mine, mă simțeam... Mă simțeam ca Napoleon. Nu, lasă observația că la vremea aia nu cunoșteam numele ăsta. Îl știam. De la unchiul Flore. Că doar ți-am spus... Adică nu, dar îți spun acum. Și fii atent, că nu cunoaște amănuntul nimeni. *Inventatorul* emisiunii „Bună seara, copii” e unchiul Flore. Soțul surorii mamei mele. Știi tu, Vasi, unde-i Piave? Trentino? Caporetto? Ai auzit de Gavriilo Prinkip, sârbul care l-a ucis în 1914 pe arhiducele Ferdinand la Sarajevo? Eu știu de la copilul de 5-6 ani, acar în gara Ibănești, impiegat, șef de gară, de toate... E, cum ziceam, nu chiar de toate, casier nu, că nu știa da restul. Unchiul a făcut frontul cu armata austro-ungară, a avut zile, din fericire pentru el și pentru noi s-a întors teafăr, din fericire pentru copilul de 5-6 ani a adus două ranițe de întâmplări fabuloase. Acum e clar de ce el și Cosma stăteau mereu pe lângă Gliga Flore. E clar. Copilul ăla nu mi-a spus dacă unchiul lui avea dar de povestitor. Dar asta nu are importanță. Că a adăugat ceva de la el că nu, că în felul ăsta i-au fost spuse că nu, fapt e că la mine au ajuns așa cum ți le prezint.

Dar să ne întorcem la Joiana, că vorba aia, ne-am luat cu poveștile și moare vaca de foame. Deci ieșeam din grajd și, ținând-o de funie, pășeam în fața ei ca Napoleon în fruntea trupelor... Pe dracu'. Că el stătea pe deal, cu luneta la ochi, și trimitea în bătaia tunurilor la moarte sigură un batalion, altul, după cum îi zvâcnea un ochi, ori celălalt.

Dar eu... Vasi, eu mergeam în fața Joiane... A, putem rămâne la Napoleon. Ca Napoleon pe sub arcu de triumf la paradele din Paris.

Și mergeam în fața Joiane cât voiam, mă opream când hotăram, iar acolo, după ce mă mai uitam în jur să mă asigur că totul era în ordine, băteam țărșul în pământ. Și-așa rămăneau lucrurile. Așa. Acolo pășea Joiana, unde stabileam eu. Și dacă crezi că treaba era ușoară, te înșeli. Responsabilitățile copilului de 5-6 ani erau mari. Loc cu iarbă bună, Joiana să nu ajungă la cucuruzul din lan ori la linia ferată, că ăsta era locul de pășunat, spațiul dintre linie și terenurile cultivate.

Dar asta nu era totul. Uneori, găseai iarbă bună într-un loc îngust de 2-3 metri. Atunci? Ei, cum să rezolvi problema asta cu 3 imperative: Joiana sătulă, pagube zero, siguranță totală?

Păi vezi, Vasi, ce era pe capul copilului de 5-6 ani, în ce situații limită îl pune viața?

Dar copilul s-a descurcat totdeauna. Știi cum proceda în astfel de împrejurări? Rămânea cu Joiana. O ținea strâns de frânghie, să nu ajungă nici la cucuruz, nici la linie, înaintând alături pe fâșia de iarbă grasă.

Ei, ar fi fost în stare să dea o soluție mai bună Newton ori Einstein? Păi vezi ce descurcăreț era Știulete, nepotul unchiului Flore?

Biblioteca Babel

Jose Guillermo Vargas

Scriitor și poet peruan, autor a 7 cărți: *Hoyuelos* (1976) / *Mañana es Setiembre* (1983) / *Los Manuscritos desasidos* (1984) / *Fábula del Fauno Socarrón* (1985) / *Seis razones para la perfección del beso* (1987) / *El Espinario de Faón* (1987) / *Como años esculpido* (1995) / *Canto Lascivo* (1998) / *Zarabanda del Abuelo* (2001 și 2005). Toate aceste cărți s-au publicat la Editura Maribelina în Lima, Perù.

A funcționat ca profesor universitar în Educație și Literatură. Deține un doctorat în literatură și un masterat în Teologie, de la Universitatea Catolică din Perù. Publică comentarii de literatură în reviste și periodice. Este directorul revistei literare trimestriale OLANDINA, revistă de Literatură și Arte de extensie intercontinentală. Este autorul a 24 antologii poetice.

Un neobosit promotor cultural, Jose Guillermo Vargas este inițiatorul și președintele **Casii Poeților Peruani**, instituție având 16 filiale naționale și 7 internaționale în țări ca Franța, Germania, México, Ecuador, Uruguay, Argentina, Puerto Rico, Bolivia și Chile. Manager și inițiator al Zilei Poeților din Peru (15 aprilie), prin legea 24616, este, de asemenea, creatorul Parcului Poeților, Chiclayo, 2004, în onoarea lui César Dávila Andrade, poet Ecuadorian de maximă importanță. Organizator a zece întâlniri naționale și opt Festivaluri Internaționale de poezie, cu participarea poezilor din numeroase țări ale lumii.

Este Președinte al Confederației poetice Perù-Bolivia. Este membru al *International Writers and Artist Association*, cu sediul în Toledo, S.U.A., și Membru de Onoare în *PALAS ATENEA*, Asociație Culturală din La Paz, Bolivia, 2002.

Jose Vargas e Deputat în Parlamentul Mondial pentru Securitate și Pace, cu sediul în Palermo, Italia, și Însărcinat cu Afacerile Comerciale al acestui Parlament, având sediul central în Lima, Perù.

**Prezentare și traducere de
FLAVIA COSMA**

Vechiul Cămin

Casa mea îmbătrânește în după
amiază;
Arătări stranii se cațără pe pereți,
Ucigând și ultimul pom ce mi-a mai
rămas.

Păsările nu înțeleg
Rostul tăierii copacilor
Își închid ciocurile și
Se opresc din cântat când trec pe
lângă ele.

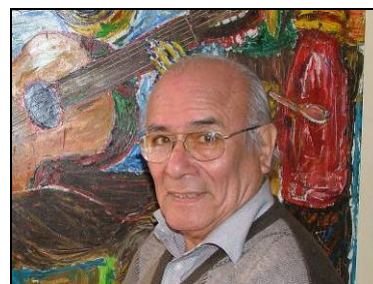
Casa mea se întristează și plânge;
Pereții aplecați într-o parte, unghiurile
obtuze,
Refuză umezeala
Versurilor mele.
Spini înfierbântați îmi traversează
cărțile;
Cineva asasinează prin colțurile-odăii
Mănunchiuri de șerpi lucitori.

Iar eu, cel care cânt mereu
Mai la sud de granițele mele,
Mă înfricoșez când pașii mă poartă
fără voce
Înspre nord.
Nimic nu mai poate fi salvat, iar
singurătatea
Se întetește prin pomii de magnolia
Veștejiți în grădină.

Ochii triști ce mai ieri cântau aleluia,
Mă privesc bațjocoritori,
disprețuitori.

Poate din această cauză mâinile mele,
Se împotrivesc,
Refuză să consemneze ceva în
carnetele
Copiilor mei,
Pe când psalmii continuă să-mi
răsune-n urechi
Împreună cu duioasele silabe
Ale primului abecedar.

Deschid larg fereastra căutând fețele
dragi
Ce împodobesc tablourile noastre de
familie;

Ele mă iau în răs fiindcă-am rămas
Tot un visător incorigibil,
Un cerșetor majestuos
În lumea iluziilor.

Sting flacăra lămpii ademenind
fluturile rătăcit
Să intre în închisoarea pieptului meu.

Acele ceasornicului avansează
sfioase;
Ele singure știu:
Nu mai intră nimeni într-o casă ce
îmbătrânește.

Casa mea se deformează după
amiaza, spre seară;
Ca un hoț chior, pervers, sătul până
peste cap de toate,
Adun bețe, pietre și cioburi
Îmi pun lunile și oglinzile la adăpost,
Mă las invadat de senzația ciudată
Că pot inventa o nouă poveste
Pe care s-o mai povestesc copiilor
mei, la culcare.
Pot să le explic de ce-
ul
Stingerii lămpașelor în toamnă,
Și motivul pentru care, dintru început,
Cabina pilotului așteaptă
O stea înviorătoare să-i pătrundă-n
hotare.

Casa mea încăruntă pe seară.
Știu că-i inutil să-i mai vopsesc cu
verde pereții;
Mă deprimă jocul de-a Cain și Abel.

Străină de toate aceste eșecuri,
Nevasta mea recitește cucernică,
Prima scrisoare de dragoste
Pe care i-am expediat-o.
Sunt exasperat, plâng și mă zburci,
Ca un șarpe mușcându-și coada la
infini,
Fugind și fugărindu-se pe sine în
mare-nvolburare.

Casa mea:
Câtă durere m-apasă în această casă!

Tia Peltz, Stradă din Calea Văcărești

Un român în India (XVI)

-file de jurnal-
Noiembrie 2011

În Goa a început ceea ce avea să devină un coșmar din care aveam să mă trezesc abia după câteva luni. Stăteam cu o bere în față, discutând cu S.C despre India, despre diferențele dintre fosta colonie portugheză și restul locurilor pe care le vizitaserăm, împreună sau separat, până atunci, când, fără niciun avertisment prealabil, am simțit o durere insuportabilă în zona rinichiului stâng. M-am ridicat brusc de la masă și am ieșit pe terasă, așteptând ca durerea să treacă. Cumva irațional, mă gândeam că orice astfel de senzație ivită din senin va dispărea la fel de brusc. Evident, iluzii... A trebuit să părăsim localul. Stăteam în casa lui D.C, un profesor care avusese amabilitatea să ne găzduiască în locuința lui, o superbă casă colonială cu etaj și grădină. Ultimele două zile în Goa am luat atâtea medicamente împotriva durerii cât nu-mi amintesc să fi luat în ultimii zece ani. În fine, în avionul care mă aducea la Delhi am realizat că e timpul pentru o nouă experiență în India: contactul cu sistemul medical. Pasager, mă gândisem adesea la un asemenea moment. Cu groază, căci în drum spre Universitate, treceam întotdeauna prin fața unor spitale publice și peisajul de acolo avea darul de a mă îngrozi. Dincolo, însă, de simple răceli, nu avusesem motive să mă gândesc serios la perspectiva de a intra pe poarta unui asemenea spital.

În dimineața următoare, după douăzeci de minute într-un taxi ușor insalubru, mă găsesc în fața intrării unui spital privat. Completez formulare, mă plimb de la un ghișeu la altul, în fața unuia achit o taxă, de la celălalt iau o chitanță și, în fine, de la un al treilea obțin o programare. În sala de așteptare a spitalului, aglomerație, din lifturi ies la intervale regulate pacienți pe targă sau în scaune cu rotile. În cele din urmă, ajung în cabinetul medicului. Stau acolo în jur de 45 de secunde. Îi vorbesc medicului despre durerea mea, mă întrerupe și îmi scrie o recomandare pentru un set de analize. Ies din cabinet, cobor un etaj, stau în fața altor ghișee pentru a obține o programare și pentru a achita o altă taxă, mă întorc a doua zi cu setul de analize la medic... Rezultatele sunt irelevante. Mi se recomandă un alt set de analize, refac procedurile birocratice și, în cele din urmă, a treia zi, am un diagnostic: o piatră la rinichi ce nu poate fi înlăturată decât prin procedură chirurgicală sub anestezie generală. Întreb dacă nu pot amâna intervenția. Într-o lună, voi pleca spre Polonia. E prea târziu, mi se

spune. Peste alte două zile, admir forfota orașului de la etajul șapte al clădirii, întins pe un pat de spital, într-o rezervă confortabilă. Nu pot dormi. Până după miezul nopții, citesc Mihail Sebastian și apoi privesc la televizor un film prost, pe care îl mai văzusem o dată, cu mulți ani în urmă: *Rocky*. Timpul trece destul de greu, dar, în cele din urmă, ajung în sala de operații... Mă trezesc din anestezie înconjurat de monitoare, perfuzii și voci din care nu reușesc să disting nimic. Sunt externat, timp de o lună va trebui să port în mine un stent pe care îl simt de fiecare dată când merg. Drumul până la Universitate, într-o ricșă din care simt, acum mai mult decât oricând, calitatea execrabilă a drumurilor, e un perpetuu exercițiu de voință. Mă pot considera, totuși, norocos... extrem de norocos. Nu am asigurare medicală, statul român nu consideră că un lector ar trebui să aibă una, iar cel indian nici atât. Factura e destul de... generoasă. Dacă n-aș fi putut-o achita, lucrurile s-ar fi complicat teribil. Mă gândesc la indienii pe care îi văzusem stând la cozi interminabile în fața unor spitale publice murdare și supraaglomerate, cu muște și țânțari zburdând prin saloane, așezându-se pe rânile lor deschise. Câți dintre ei nu vor fi murit la propriu din cauza unor afecțiuni care, de altfel, sunt ușor tratabile?!

La numai câteva zile, S.C acuză dureri îngrozitoare de stomac. O însoțesc la Urgență. Va rămâne în spital o săptămână, cu dureri din ce în ce mai mari. Mâncase un sandviș care o costase câțiva eurocenți. La primirea facturii, la externarea din spital, avea să constate că plătitise un biet sandviș cu peste 1 000 de euro. Stând de atâtea vreme în India, cumva uitaserăm amândoi că pericolele stau ascunse în fiecare picătură de apă pe care o bei, în fiecare sandviș pe care îl consumi... Mă obișnuisem într-o asemenea măsură cu India, încât pericolele acestea deveniseră cumva abstracte.

Asta până acum. Până în această lună noiembrie a anului de grație 2011. S.C nu mai găsește o rezervă individuală și e obligată să se interneze într-un salon comun, în care se mai află 5-6 pacienți. În fiecare zi, în salon se produce un târboi teribil. Rudele bolnavilor vorbesc zgomotos, la telefon, de lângă paturile de spital, copiii aleargă în jurul paturilor, toată lumea țipă... În colțul din dreapta, o femeie se stinge încet... În mai puțin de două zile avea să moară...

Există o sensibilitatea anume a omului bolnav. Totul se exacerbează, simțurile se ascut, capacitatea de a percepe anumite realități se mărește direct proporțional cu durerea resimțită. În desele mele drumuri către spital, la intersecții, văd acum ceea ce alesesem să ignor.

Fetițe de 10-11 ani cerșind atunci când mașinile se opresc la semafoare. Poartă cu ele niște cercuri enorme pe care le învârt în jurul taliei, se dau peste cap și fac diverse exerciții de acrobație, în speranța că vor obține câteva rupii. În scurtul interval dintre roșul și verdele semaforului, asist la acest spectacol, trist, ușor macabru. Unele dintre ele sunt machiate strident. Cu machiajul lor, cu cercurile ruginite în jurul taliei, cu părul vâlvoi, fața murdară și picioarele goale, fetele acestea care, într-o țară normală, ar fi acum undeva într-o sală de clasă, compun un peisaj care (știu că e un clișeu!) nu poate fi redat în cuvinte.→

OVIDIU IVANCU

Foto: La o nuntă la Agra, 27 aprilie 2010

R.K se căsătorește. Suntem colegi la universitate, așa că nu pot ignora invitația la nuntă, deși așa fi vrut. Ideea că eu și stentul meu înfipt în rinichi ne vom duce la nuntă nu îmi face absolut deloc plăcere. E o căsătorie aranjată, părinții i-au găsit o soție, după un casting mai ceva ca la Hollywood. CV-urile candidatelor și fotografiile lor au fost analizate amănunțit de un consiliu de familie. R.K încearcă să pară fericit. Nu îi prea reușește. E destul de complicat să te căsătorești fără a fi vorbit măcar o singură dată cu viitoarea ta soție, fără a o fi văzut-o. Sora lui R.K fusese

ucidă de propriul ei soț cu ceva ani în urmă, iar acum, în comunitatea din care vine, nunta lui e privită ca o *spălare a rușinii*. Mama lui R.K, de când cu uciderea fiicei, nu mai ieșise din casă. Se pare că acea căsătorie tragică e privită ca un fel de pată pe *blazonul* familiei. Așadar, bietul R.K e condamnat la un soi de nuntă ritualică, cu o femeie pe care nu o cunoaște. El e incapabil să se împotrivescă voinței părinților, așa cum de altfel

incapabili de a opune rezistență sunt mulți dintre bărbații indieni care acceptă căsătoriile aranjate de părinți. Pentru că numele soției nu are rezonanțe *nobile*, el a fost schimbat fără prea multe discuții de părinții lui R.K. Cum ar putea, spune mama lui R.K, să își strige nora folosind un nume care e comun castelor de jos? Pe invitația de nuntă, apare noul nume al fetei. Un tablou trist și revoltător...

Nunta e spectaculoasă, măsurile de securitate draconice. În jurul impozantei clădiri în care se desfășoară ceremoniile, mișună bărbați înarmați.

Întâmplător, citesc acum autobiografia lui Gandhi. Câtă diferență între ceea ce visa omul acesta pentru India și ceea ce se întâmplă acum! E de cercetat cum viziunea Părinților Fondatori, în India și nu numai, ajunge să fie denaturată, cum națiunile pe care ei le construiesc în jurul unor principii, ajung să evolueze într-o direcție contrară! Iată un subiect asupra căruia, poate, ar merita să mă aplec într-o bună zi!

În curând, va începe iarna indiană. Scot de prin dulapuri radiatoarele, le desfac, le curăț de praf, le înlocuiesc cablurile deja inutilizabile și am senzația unor pregătiri de război. Electricitatea se întrerupe de la o vreme în fiecare zi. Am renunțat demult să aflu de

ce. În Gurgaon, zona cea mai nouă și civilizată a orașului, viața are cu totul și cu totul alte coordonate. Vorbesc cu cei care stau acolo. Cei mai mulți dintre ei nu au ajuns niciodată în nord, unde locuiesc eu. Multe dintre experiențele despre care le vorbesc le sunt total necunoscute. E ca și cum am locui într-un același oraș, dar în lumi diferite. Mall-urile impozante, clădirile curate și bine construite, absența ricșelor de pe străzi și a oamenilor care dorm pe trotuare... acesta e Gurgaon. Cine poate spune care este India relevantă, reprezentativă? Cea a nordului capitalei, cea a nenumăratelor sate insalubre, pline de superstiții și practici barbare (crime, violuri, torturi etc.) sau cea a clădirilor de sticlă, sclipitoare, a străzilor largi, a grădinilor luxuriante?! Nu e deloc o metaforă să spui că, cu cât stai mai mult în India, cu atât înțelegi mai puțin din ceea ce se întâmplă aici. Știu că mă repet, dar cred că aceasta este singura frază pe care am scris-o în legătură cu India și

asupra căreia nu am niciun fel de dubiu. Nimic nu e coerent aici, nimic nu pare a avea sens. Totul scapă logicii firești cauză-efect. Am discutat cu mulți indieni despre toate aceste incongruențe și nimeni nu pare să aibă vreo explicație, să poată contura un tablou logic al acestei țări cu peste un miliard de locuitori. Singurul lucru pe care îl poți face e să accepți că astăzi $1+1=2$,

știind că mâine $1+1$ s-ar putea să fie egal cu 0. În definitiv, India a inventat cifra 0 și a filosofat asupra ei. India e țara Kamasutrei, dar, în același timp, și țara unei pudori sexuale pe care nu am mai întâlnit-o până acum. India este țara în care un lucru poate fi exhibat și exprimat obsesiv, în timp ce, simultan, același lucru e transformat în tabu. India este țara cu o economie care crește an de an, dar și țara în care sărăcia depășește orice nivel imaginabil. Aș putea continua la nesfârșit. Nu are, însă, niciun sens. În primul rând, pentru că India poate fi trăită cu o intensitate de tsunami devastator, dar nu poate fi exprimată fără a risca să devii patetic și excesiv liric.

Foto: Imagini din Agra, 27 aprilie 2010

Cu Umbra

Stau ghemuită ca un fetus
încarcerat în oșel
mă părăsesc toate secundele
întunericul mi se urcă pe umeri
nucleul lui în arterele mele –
ca teaca și sabia
ca omul umbra –

un rug uriaș e apusul

ultimul termen
pe cer luna e roșie
norii sunt pești mari carnivori
sunt spirite austere ale nopții
ce dezleagă mistere

în care Dumnezeu își scaldă tălpile

această noapte îmi seacă inima
cântecul greierilor mai picură încă
pe fire fragede de iarbă
la capătul porțiunii mele de viață
în ochii goi se vor tângui

orchestre de fluturi.

*eliberat de căldura trupului –
jumătate carne jumătate suflet –
un perete transparent le separă încă
între sâni cineva respiră repede repede
absoarbe substanța timpului
distanța dintre un trup viu și
simțământul de a fi viu*

*ore după ore se scurg
o mare de sânge
într-un aisberg lipsit de greutate
ca aerul navigând peste granițe
îngropând fulgere zboruri nocturne*

*pământul își pierde-n cer răsufierea
și din copaci bolnavi înfrânți de frig
tăcut se scurge clorofila
aurore boreale ridică poduri de brumă
stele sparte regal influx de holograme*

orchestre de fluturi.

DORINA BRÂNDUȘA LANDÈN

LA PROHODUL BRADULUI

BRADUL

mamei mele,

Adriana

pustiu – cu ochii-ncețoșați de lacrimi
privesc la bradul înălțat din munte:
cui îi vei îndemna plecata frunte
să se împlânte – iar – în ceruri?

rând după rând – ieși-vom nori din
piatră:
tu vei rămâne-arătător spre stele!
...dar cine își mai face astăzi vatră
focul dumnezeiesc cărând pe schele?

vin vremi pitice – ne-apărăm sub
Cruce,
n-avem urmași împătimiți de jaruri:
cu noi – sub glie-un ev întreg se
duce...

...amurg grăbit – nu tu-mi aduci
amaruri:
rămâne însă – veghetor în munte

atât de singur – bradul cel din
frunte...!

NUNTA

lină, lină
boare plină
îmi duci Neamul în lumină!

...trece moșul bradului
trec uncheșul dorului
și-amiaza stejarului
prin soarele vadului:
nepoții din flori și-i cheamă
la Nunta de după vamă!

...cobor vâlvele din munți
de ne las' pe toți cărunți
înțelepți cu stea pe frunți -
și la Nuntă ne poftesc
cu Pocal Împărătesc!

...știmele izvoarelor
și cu Duhul Norilor
le-au șoptit mioarelor...
...și se mișcă-ncet spre Nuntă
turmă după turmă mută...

...iar deasupra tuturor
Călăuz Vulturilor
vine Mire de Sulfină
cu Coroană de Lumină!
...mână-n mână a plutire
mușată ea preste fire
vine spre El cea Mireasă

dintre mii de stele-aleasă...!

...au ajuns altar de-amiază:
Domnu-i binecuvântează!

...în genunchi și Neamul meu
se roagă lui Dumnezeu
pentru Soare, pentru Lună
pentru Duhul de sub Strună...
...și așa trecem și noi
peste cale ori nevoi
și aflăm – strat după strat
florile de matostat
fără ceas – fără păcat...

LA PROHODUL BRADULUI

la prohodul bradului
vine maica cerului:
plânge cântă și descântă
de dor și inimă frântă

au plecat pe struni de vânt
frați de cetini – rând pe rând
în urmă-le lunecând
ceața unui pribeag gând
și o rană de cuvânt

...lumânările de rouă
frâng lumile drept în două

ADRIAN BOTEZ

Edict de primăvară

Din această primăvară,
din acest mărtişor al anului de grație 2012,
n-are voie niciun neinspirat
să-și mai scrie numele pe pădurile mele,
pe verticala brazilor mei,
pe frunzele de bronz ale stejarilor mei...!
Neinspiratul
bolnav de-autorlăcitate
primi-va pedeapsa capitală ...!
Doar poetul inspirat
de-i culoarea roșie-n Curcubeul Domnului,
ori în Tricolor,
are voie să locuiască-n Republica mea interioară,
are voie să-și scrie poemul, să-și fluture poemul
pe zidul dacic al Republicii mele,
în Cetatea-Pădure a Daciei mele eterne...!

Frunze-inimi, frunze-ochi...

Mă-ntrebam de ce frunzele plopilor au formă de inimă,
de ce frunzele sălciilor au ochi de fecioare;
mi se pare că singurul, adevăratul răspuns
e-acela că-n frunzele plopilor mai tremură inimile celor ce
nu mai sunt,
că-n frunzele sălciilor se-nrăzăresc ochii fecioarelor ce nu
mai sunt,
încă trei anotimpuri pentru noi, cei vii, pentru noi,
cei ce nici nu le mai luăm în seamă,
și încă trei anotimpuri pentru noi, cei vii, pentru noi,
cei ce nici nu le mai luăm în seamă, și-ncă trei,
până-ntr-un plus-infinit de treimi...

Cuvântul dintâi...

Cuvântul dintâi – al lui Dumnezeu, bineînțeles – a fost
inspirat,
a fost determinat
de-o extrem de deasă liniște a apelor primordiale,
exercitând o presiune insuportabilă
pe timpanele Atoatecreatorului –
ce s-a încordat
și-a aruncat cu forță scepstrul,
întru zariște și-ntru dezmarginire,
înfășurându-și efortul-n Cuvântul
declanșator de Facere...
Și-n locul în care-a căzut,
și-n locul în care-a erupt,
scepstrul devenit-a vulcan eruptiv,
real eruptiv...
Cuvântul-prim, strigătul dintâi
s-a întrupat
inspirat profund
în brad, axis mundi, axă
pentru cele zece lumi celeste...

Pe-atunci, lupul nu mânca Luna...

Pe-atunci, lupul nu mânca Luna de miere
spre-a-și face loc să urle...
Pe-atunci, nici poetul nu știa să muște din Lyră,
nici să-și aștearnă pat între ferestrele casei-cuvânt,
nici fluturele nu putea să se-așeze pe umărul tău

ca să-și viseze vreun cactus de înflorește
o dată la cincizeci de ani...
Pe-atunci, Dumnezeu – mai înainte de-a se naște
spațiul, timpul și metamorfoza –,
încrêțind apa-genune,
inspirat a rostit Cuvântul declanșator de geneze...

Omida mângâios-păroasă...

Pornesc locomotivele vocalelor mele
și, între ele,
pun vagoanele de marfar ale consoanelor tale,
apoi, te-aștept frumos
ca frunza de dud ce-adulmecă
omida mângâios-păroasă
de-i devorează totul – chiar și marginile
dintre nervurile-i ducând în primăvară...

Simetrie de idei...

Nu știu cât de importantă este simetria
pentru geometria străzii,
pentru geometria frunzei,
pentru geometria ideii,
pentru geometria punctului
cardinal...
Dar știu că mâinile mele angajează o invizibilă axă de
simetrie,
dar știu că frunzele tale angajează o invizibilă axă de
simetrie,
dar știu că timpanele mele antrenează o simetrie de note
muzicale,
dar știu că neuronii tăi antrenează o inspirată simetrie de
idei
pentru marea istorie a nopții cu un aerisit cer de galaxii
mereu în deplasare spre-albastru...

Cerul ce fu de chihlimbar...

Aici, la noi, în cerul ce fu de chihlimbar,
în pământ-cerul de rădăcini, e decembrie luminos,
e decembrie al fiitorimii:
în primul rând, pentru că-n decembrie
s-a născut Fiul lui Dumnezeu,
în rândul secund, pentru că-n decembrie
s-a născut fiul meu – și-n alte părți, știu
că nu mai este decembrie decât pentru Fiu...

Și, desigur, că mai știu
că-n cerul absolut-divinei inspirații creatoare,
în cerul al zecelea, cel rezervat numai lui Dumnezeu,
într-al zecelea cer, unde stă numai Atoatecreatorul,
unde nu intră vreo altă ființătoare,
ori vreo neființătoare, nu-i decembrie,
nu-i solstițiul domestic, de iarnă, ci invers, de vară;
că dacă ninge, dacă mai ninge de Ziua Fiului,
de Crăciun, dacă mai cad fulgi mari, foșnitori,
e semn pentru mine, pentru toată axa-brad-lumilor,
că Dumnezeu, autogospodarul, își scutură
cearceafurile constelate, de iunie, că-n cireșar,
fulgii din cerul absolut-divinei inspirații atotcreatoare
cad mari, foșnitori,
de parc-ar fi vrăbii-sfere-n parașute de păpădie...

ION PACHIA-TATOMIRESCU

Dialoguri neconvenționale **Melania Cuc - Menuț Maximilian** (IV)

MM. – Din punct de vedere universal, se pare că totul este calculat. În momentul în care se regăsesc, la un loc, toți factorii necesari întreținerii vieții, aceasta apare de la sine. Cum ia naștere, însă, conștiința? Poate materia să capete conștiință, să realizeze, la un moment dat că există? Poate o piatră să aibă propria percepție despre sine?

MC. – Big Bangul! Marele Haos și clipa Creației. Cine știe mai bine decât savanții? Poate inițiații, iluminatii care se conectează la „biblioteca Akașă”. La acel depozit plin cu toată informația lumii de cât este ea Lume și Pământul Pământ.

Eu nu sunt, întru totul, adepta Creaționismului creștin, dar nici al Evoluționismului lui Darwin. Cred că ambele ipoteze sunt valabile până într-un punct, apoi fuzionează, își au locul lor în ceea ce suntem astăzi, speciile de plante și animale, și nu numai. Există o Conștiință Supremă, să o numim Dumnezeu, dar nimic nu rămâne în stadiul dobândit prin Creație. Totul se transformă, se modifică în spațiu și timp. În această situație până și condițiile de mediu, cele sociale influențează evident caracterul, biologicul și destinul unui individ. Viața nu a apărut de la sine în galaxii, trebuie să fi existat o Sămânță, fie ea și infimă, din care să răsară tot ce mișcă și respiră astăzi. Nici cu legenda superbă cu Adam cel corit din pământ și cu duhul dumnezeiesc suflat în nări, nu pot fi de acord sută la sută. Sunt interesată de fiecare ipoteză care circulă azi pe canalele de comunicare, științifice sau pseudoștiințifice. Nu elimin nici intervenția unei alte civilizații galactice asupra destinului umanității. E frumos că avem de unde alege, ce ne place, ce ni se potrivește sufletului, fără teamă de Inchiziție. Nu mai este o noutate că materia deține memorie. Există materiale compozite, pe care, oricât le-ai stâlci în foc și băta de baros, se vor întoarce la forma lor inițială. Miracol? Defel! Pietrele, roca mustesc de amintiri, doar că noi am uitat să citim mesajele lor.

Am o fotografie pe care o ador, am făcut-o acum vreo trei ani, între dealurile de la Archiud. În zona aceea colinară nu găsești pe drum o piatră să dai după un câine, cum spun localnicii. Acolo s-a rostogolit din dealul din lut moale bolovanul de care vorbesc. Un megalit din gresii, pentru biografia căruia, un geolog cu vocație ar da ani din viața sa. Sigur, acest pietroi are memorie! Vrea să vorbească. Eu nu l-am perceput ca pe un mesager din ere atemporale și nu din vina lui. Eu sunt vinovată că sunt leneșă, delăsătoare și că de-a lungul întregului lanț de continuitate prin generații, am abandonat simțurile acelea care mă legau indistructiv de mama-natură.

MM. – Din punct de vedere religios, nașterea survine în virtutea voinței dumnezeiești. Atâta timp cât vor exista suflete în Camera Sufletelor, omul se va naște pe Pământ. Și când sufletele din această cameră se vor epuiza, ce se va mai întâmpla?

M.C. – Ce idei ai! Sufletul e duh, spirit, fărâma de divinitate din noi, din fiecare om, dar și din plantă și animal nevorbitor. Există amprenta asta nevăzută, dar pe care o simțim la tot pasul, și ea își are oglindirea în plan material, asta pentru ca noi să o putem recunoaște, atinge, mirosi, pipăi...

Suflete ambulante, în carcase de oase și carne, mașinării care funcționează cu energia rezultată din arderea „combustibilului” sânge... Putem divaga cât dorim pe acest subiect, și nu vom ajunge la o concluzie clară. Au încercat și alții, mult mai motivați și mai implicați în mișcarea științifico-spirituală, decât suntem noi, și nu au reușit mare lucru. Din când în când apar titluri de primă pagină în ziar, se anunță descoperiri epocale, apoi... vezi că totul a fost imagine bine regizată, marketing vulgar, pentru a atrage fonduri financiare pentru o cauză sau alta, fără mare relevanță pentru omenire, în general.

Ce este azi alb, mâine e negru-sadea. Noi suntem acel gri-cenușiu, ceața misterioasă dintre cele două nuanțe de fond. După religiile vechi, budiste, spre exemplu, reîncarnarea continuă, va continua încă mult și bine. Pământul este doar o școală în care ne desăvârșim pe contingente.

Pe când eram mică, în satul natal, îmi era frică teribilă de moarte ca necunoscută! Vedeam animalele și oamenii cum îmbătrânesc, sunt bolnavi și mor... Simțeam moartea ca pe o sabie a lui Damocles deasupra ușii casei noastre. Mă îngrozea rigiditatea unui cadavru, fie că era a unui pui de găină sau a unui om. Sufletul nu știam unde sălăsluiește. Nu am aflat nici azi, deși în răstimp de 60 de ani, am citit vagoane de cărți și tratate așa-zis științifice. Știu că există suflet, am citit undeva că ar fi fost măsurat, chiar. Un muribund a fost cântărit cu o secundă înainte să-și dea sufletul și apoi, imediat, după deces. Era mai ușor cu nu știu câte miligrame... Sufletul, spiritul, duhul plecase din om. Zburase ca un porumbel, cum sunt cei din turtă de seară, pe care, la înmormântările din Archiud, îi agățau într-o ramură de măr, pe care o fixau pe masa cu „daruri”. După prohod, Pomul acela, numit al Vieții, era dăruit nănașului defunctului. Obiceiul nu s-a mai păstrat.

Mai am o dovadă că spiritul există în ambalajul de carne. Tata a murit pe când eu eram adolescentă. Era vară, era în curte pe un cearceaf de cânepă, pe care îl întinsesem peste un strat de fân proaspăt, la umbra unui măr ponc. Tata avea cancer în fază terminală. El știa – eu nu știam – că va muri în clipele următoare. Mi-a spus să nu-mi fie frică pentru că... el nu va reveni, la fel ca strigoi cu care mă speriau vecinii. Nu va mai veni niciodată acasă. Mi-a strâns mâna și a privit cerul. Acolo în țării, se iscaser o scamă de nor Cumulus. El a zâmbit obosit și a respirat adânc. Aburul acela nu l-am văzut, dar jur că l-am perceput, cu al nu știu al câtealea simț, cum a ieșit, cu ultima lui respirație, cum s-a suit în eter, printre crengile mărilor doldora de fructe. Zile în șir l-am simțit, mai apoi, ca pe un porumbel, veghind din crengile mărilor. →

Foto: Melania și Dumitru Cuc, la Archiud

Ce mai, vei spune că aveam imaginație de viitor scriitor, poate. Dar cine sunt eu, să spun că trebuie să crezi și în ceea ce nu vezi și nu pipăi?

MM. – Oricare ar fi secretul vieții, nu pot să nu observ prezența dualității. Orice se naște, are un echivalent. Orice acțiune, are o reacțiune. Ceva opus care să păstreze echilibrul unei balanțe.

M.C. – Legile acestea ne țin în acțiune, dar să nu extrapolăm observațiile noastre la macrocosmos. Eu cred că la fel de interesant, dacă nu, și mai incitant încă, este microcosmosul individului. Aici, dualitatea poate fi defect, dar și calitate. A fi în “zodia balanței” nu înseamnă neapărat că deții adevărul absolut. Sunt atâtea influențe din afara zonei noastre personale, “accesorii” dobândite genetic sau pe parcursul timpului petrecut de individ pe pământ, încât dualitatea și dorința noastră de-a fi mereu într-o balanță perfectă, sunt numai detalii de-o fragilitate aproape palpabilă.

MM. – Genialitatea conduce la izolare psihică și socială. Cei foarte inteligenți devin victimele propriei genialități. Nici chiar un alt geniu, întrucât fiecare va considera că Adevărul e de partea lui, nu-l va recunoaște pe cel de lângă el. Regula e valabilă și în lumea scriitorilor?

MC. – Habar nu am cum și ce reacții chimice – poate și fizice – au loc la nivel de neuron. Nu vreau să „îmi dau cu părerea” acolo unde nu mă pricep, dar pot să spun că nu este totul cum ar trebui, în universul naturii umane, asta, din punctul meu de vedere. Mai toate geniile planetare au avut o viață particulară anostă, dacă nu tragică. Omul care se dedică din start Creației, și aici nu mă refer doar la artă, literatură, ci și la științe, omul născocitor are de suferit mai întâi din partea contingentului său, care nu-l înțelege.

Apoi, intervine izolarea, automat, pentru că într-un birt cu halba de bere în mână, nu poți gândi mai departe de marginea tejghelei. Omul care creează are nevoie de acel turn de fildeș, fie și măcar pentru o parte din timpul lui fizic.

Nu zic că nu au existat și genii care și-au conceput opera la un pahar de absint. Fiecare individ se simte perfect în habitatul conceptualizat chiar de el. De ce geniile ar fi altminteri?

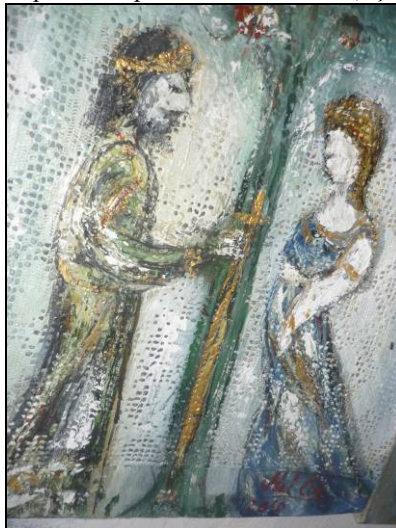
În întrebarea ta, enunțai: „cei foarte inteligenți”. Eu cred că ori ești, ori nu ești inteligent, cale de mijloc nu este, deși se vorbește științific despre IQ, ca măsură a „densității” inteligenței umane, un s-a inventat încă unitatea de măsură perfectă care să ne așeze pe noi, oamenii, pe o scară valorică corectă, după strălucirea materiei cenușii.

Și noțiunea de Geniu e controversată. Unii oameni au fost uluitori la timpul lor, dar nu au beneficiat de marketingul care să-i propulseze în sfera celebrităților și au rămas niște cvasinecunoscuți. Alții, deși inferiori ca grad de inteligență, poate, dar susținuți prin pârghii sociale, politice și cercuri cultural-științifice, au primit cununile de lauri.

Adevărul este o noțiune relativă, fiecare deține adevărul lui, mai mult sau mai puțin compatibil cu adevărul celuilalt. Important este să rezonăm în punctele cheie.

Din experiența mea, și în lumea scriitorilor e la fel. Sunt scriitori care își sacrifică viața socială pentru romanul-vieții. Alții, boemi, cred că “muza” stă în fundul paharului cu rom și scriu poezie pe șervețele de hârtie pe masa din bodegă. Apoi, sunt scriitorii care se autoprogramează, își impun o disciplină a scrisului, devin, în timp, niște asceți, mulți dintre ei redând în opera lor o lume care nu are aproape nimic cu societatea căreia ei, ca entitate, îi aparțin. Personajele lor sunt din mucava. Nu trăiesc.

Eu mizez mai mult pe scriitorul cu har, care întâi a cunoscut lumea așa cum este, cu rele și cu bune. El a trăit, dar a și citit o căruță de cărți importante pentru devenirea sa, și

Melania Cuc, *Pereche* (ulei)

apoi, scrie. El este scriitorul care face parte integrantă din viața cetății.

Dar, oricum, celebritatea nu îi e garantată niciuneia dintre aceste categorii. Poți scrie dumnezeiește, dacă ea, cartea ta, nu ajunge unde trebuie, tot degeaba. Poți scrie mediocru, dar fiind în centrul unui cerc de „lan-sare” pe orbita literară, ai șanse mari să devii celebru încă din viață, dar și uitat în eternitate, probabil. Nimic nu e clar în destinul scriitorului. Norocul și harul sunt, totuși, importante. Înțelepciunea, în schimb, conduce la echilibru. Echilibru intern și extern. Echilibru față de tine și față de cei din jur. Nu trebuie să faci școli peste școli pentru a atinge un anumit grad de înțelepciune. Dimpotrivă... Trebuie doar să-ți trăiești viața, așa cum ți-a fost dată și, mai ales, să tragi învățăminte.

MM. – Când poți considera că ești cu adevărat înțelept, când poți să afirmi despre tine că deții puterea asupra propriilor concepții?

MC. – Suntem obișnuiți să vedem Înțeleptul în persoana unui sihastru, a unui om ajuns la senectute. Nu vrem să recunoaștem că sunt destui oameni care se nasc înțelepți. Sunt copii, nu bătrâni, înzestrați cu atâta putere de discernământ între Bine și Rău, încât i-am putea lua de exemplu, noi, cei deja trecuți prin viață. Apoi, de ce ar trebui să greșești pentru a deveni înțelept? Cred că avem în zestrea noastră genetică un spațiu în care are loc impactul umanului cu civilizația cu care trebuie să coabităm. Cât de mult înțelegem din lumea înconjurătoare, cât de multe ne dorim să aflăm? Cine suntem, de unde venim și încotro ne îndreptăm? Iaca sunt întrebări, dar și opțiunile noastre. Să nu uităm că suntem liberul nostru arbitru, doar până la un punct. De acolo încolo, numai Dumnezeu știe ce e realitate, ce e imaginație. Nu cred că trebuie să-ți trăiești viața așa cum ți-a fost dată. Trebuie să-ți depășești condiția, spiritual vorbind. Dacă nu reușești, nu se va face gaură în Cer, dar ai obligația să lupți, să înveți, să iubești, să exersezi pentru marea simfonie a Universului.

Pentru mine, experimentul e cel mai important. Chiar dacă nu la toate testele vieții voi lua calificative maxime, trebuie să mă pregătesc, să mă prezint demnă dinaintea «comisiei».

Pariuri literare

Pariez pe Otilia Țigănaș!

Aflată la debut literar, Otilia Țigănaș – medic prozator – se auto-descrie în nota de început a cărții *Femeia cu șapte pălării*, care trebuie să apară la Editura Galaxia Gutenberg. În loc de un CV standard, scriitoarea se dezvăluie incitant, la persoana întâi – „Cine sunt eu, fără pic de ruj!”. Adică, vezi Doamne, cine este domnia sa, fără artificii!! Și totuși... gândi vulpoiul din mine... o urmă cocheta de ruj tot trebuie să fi avut prozatoarea, fiindcă, altfel, doamna doctor ne trimitea exclusiv certificatul de naștere al domniei sale, parafa, nisca xerocopii după diplome și manuscrisul corect tehnoredactat. Nicidecum o istorioară romanțată, pe post de prezentare.

Ne spune Otilia Țigănaș: „Decideam să devin țaran cu acte în regulă, cu state vechi eu, orașean fanatic de la strămoșii mei geto-daci încoace! După o oarecare perioadă de adaptare, când am învățat regulile jocului pe pielea mea, m-am surprins asimilată satului de-abia atunci când, la oraș, mi se făcea milă de resturile de pâine și ciorbă aruncate la gunoi, iar eu știam ce grozavă găleată pentru porc s-ar putea face cu resturile acelea prăpădite prin tomberoane! A fost – cred – momentul când, sufletește, păraseam definitiv și fără regrete orașul”. Apoi, cu ruj sau

fără, cum-necum, imprezvizibila scriitoare-medic m-a obligat să-i citesc cartea până la capăt. Or nu asta intenționam, când i-am deschis manuscrisul! Vroiam doar să frunzăresc rapid, ca tot omul, ce o fi scris doctorița simpatică, cea care se dorește și scriitoare.

Dar cartea *Femeia cu șapte pălării* m-a ținut cu sufletul la gură. Răsfoiam avid paginile (vorba vine – le-am citit în format electronic!), nu mă puteam opri... vroiam să aflu cum continuă poveștile, cum se termină, ce se va întâmpla cu eroii, cartea declanșa în mine o altă stare decât pentru evaluări critice. Declanșa o senzație oarecum amortită: dorința neobosită de a citi fără oprire, până la capăt.

Atunci am simțit... am știut... (și, probabil, istoria o va dovedi!) că am nimerit, fără să vreau, peste un talent autentic, ca un bulgăre de aur, căruia îi pot spune bucuros – „bine te-am găsit, confrate!”

Otilia Țigănaș și-a structurat cartea *Femeia cu șapte pălării* – o culegere de proză scurtă – în două cicluri scrise în registru diferit:

„1. Din culisele micilor convulsii” – primul ciclu al cărții, cel al analizei psihologice – gelozie, adulter, prietenie, coincidențe stupide, consternare, jaf la drumul mare, concubinaj... „2. Din culisele marilor convulsii” – mozaicul satiric al vremurilor pe care – jenați sau nu de adevăr – tocmai le trăim!

Imediat după cavalcada psihologică a primului ciclu, m-am detensionat și m-a bucurat umorul acid, spumos, adesea foarte sec, al prozatoarei-medic, în încleștarea ei cu dobitocia cotidiană. Dobitocia individuală, apoi cea de grup, apoi cea națională. Am răs zgomotos, în câteva rânduri, la scene pentru care, probabil, se cerea mai degrabă să plâng...

Otilia Țigănaș constată acid ceea ce o înconjoară. Iar noi trebuie s-o citim... Totu-i să deschizi cartea, apoi te va magnetiza ea singură. Pariez pe Otilia Țigănaș!

ALEXANDRU PETRIA

MONA ȘI PICTORUL MONEI

(proză din volumul în curs de apariție „Femeia cu șapte pălării”)

În micul și cochetul orașel de provincie S., cuplul de artiști, el pictor și profesor de desen, ea actriță, era bine-cunoscut. Aveam vreo opt-nouă ani atunci când mirosul și imaginea actriței – Mona – lăsa o adâncă impresie în mine, fetița care o urmărea cu drag pe Corso. Mona mirosea într-un anume fel, unul pe care nu l-am uitat niciodată și nici nu l-am regăsit în altă parte. Probabil vreun parfum foarte scump și care, pe atunci, nu se găsea pe rafturile drogheriilor comuniste (gândesc eu, cea cu mintea de acuma). Mirosul amărui, adânc și misterios al Monei mă va urmări peste ani. Chiar și astăzi, când testez un nou parfum, mai sper că într-un tester voi da de mirosul actriței. Dar el fie nu mai

există, fie s-a pervertit în memoria deceniilor care au trecut peste nările mele.

Mona se îmbrăca și se pieptăna ca o indiană, avea o coadă lungă, brunetă, împletită la spate. Împletitura cozii îi cădea viguros până la brâu, iar hainele actriței erau și ele deosebite, distinse, între elegante/sport și folk. Mă fascinau deopotrivă accesoriile ei, pantofii, poșeta... totul. Devenită și eu femeie, peste ani, în zilele când ieșeam din casă total pe gustul meu, când mă înconjura adierea unui parfum drag, iar eu mă plăceam exact așa cum sunt, mă întrebam dacă oi fi destul de îngrijită încât măcar o singură fetiță de nouă ani să mă țină minte decenii de acolo...

Îi vedeam deseori împreună pe stradă, pe Mona și pe soțul ei pictor, se țineau de mână, iar acest gest era și el oarecum excentric într-o epocă în care lumea bună, pe Corso, oamenii serioși, căsătoriți, familiști, se plimbau la braț. Ținutul de mână era

rezervat liceenilor îndrăgostiți și se făcea mai mult pe furis. Erau amândoi înalți. Așa cred, dar poate greșesc, eu fiind atât de micuță pe-atunci! Poate astăzi nu i-aș mai vedea așa de înalți! Nu îmi amintesc numele lor de familie și nici prenumele lui, îi spuneam „pictorul Monei”, atunci când povesteam cuiva despre el. Probabil i-oi fi povestit mult bunicului, era mai liber decât părinții ca să-mi asculte fanteziile și, suprapusă mirosului seducător, aud vocea ridicată a bunicului, pensionar învâțător:

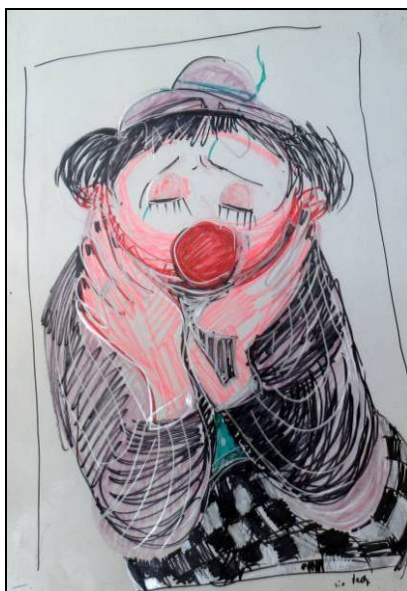
– Pictorul Monei! Nu pictorul lui Mona! Ți-am spus de mii de ori! ... mă vor urmări peste ani și cuvintele bunicului, datorită lui scriu și vorbesc corect românește. La finele clasei întâi, bunicul mă trecuse prin proba de foc a dictării, pe care am trecut-o cu brio. M-a pus să scriu: „Dusu-s-au copiii pe alee.” N-am greșit nicio literă, mă întreb și astăzi cum am reușit. →

OTILIA ȚIGĂNAȘ

Dar alăturarea acestor cuvinte va deveni proba de foc pe care i-o voi aplica, la rândul-mi, soră-mii și fiului meu, cu mine învățător de astă dată. Cu mine călău. Dar să revin la oile noastre.

La un moment dat, trăgând cu urechea la o discuție în bucătărie a părinților mei (nu trăgeam foarte des, dar de această dată subiectul era nespun de fierbinte, eram obligată să o fac!), deduc că Mona și pictorul nu pot avea copii, că au făcut tot felul de analize, chiar și la Cluj. Și ce păcat de ei, ce frumoși sunt amândoi – aud vocea mamei confirmând părerea mea deja formată. Dar vor înfia un copil, s-au decis, sunt hotărâți, pictorul i-a spus despre această decizie lui Orși, o prietenă a mamei, iar pentru mine, spionând din spatele ușii, Orși era o autoritate incontestabilă. Dacă mama a spus că Orși a spus că așa a spus pictorul, copilul sigur va fi înfiat! Nu mai încap nicio îndoială! Prin urmare, am început să urmăresc febril, în lungile mele plimbări de seară, derulate mai ales cu bunicul, apariția copilului înfiat. Mă bucuram că Mona o să aibă copilul ei, la cât e de frumoasă chiar merită un copil, gândeam.

Ținându-mă de mână în timpul plimbărilor, bunicul mă pune să conjug cine știe ce verb, eu conjugam voiniceste, dar ochii îmi fugeau după Mona. N-o mai văzusem de mult timp, deja îmi lipsea, dar îmi imaginam cum trebuie să arate copilul și ce fericită familie vor fi ei. Mi-l imaginam băiețel înalt, ca și părinții lui adoptivi, la fel de frumos și de deștept, elegant, mirosind îmbătător, de vârsta mea și cred că primii mugurași ai dragostei fată/băiat au pocnit în mine odată cu fantezia băiețelului fără de cusur adus de Mona și pictorul ei. Probabil eram îndrăgostită, gândul că l-aș putea vedea în carne și oase îmi dădea fiori și mă emoționa până la bălbăiala conjugărilor. Nu am dat prea mare importanță faptului că nu i-am mai văzut pe stradă vreo doi ani. Creșteam și eu. Nu i-am uitat, știam că ne vom revedea, pe băiețel îl aveam fixat foarte limpede în imaginație, l-am și visat, eram convinsă că există undeva în orașelul S., iar gândul la el m-a făcut să mă simt chiar vinovată atunci când un coleg de clasă, Zoli, mult mai concret decât băiețelul meu, începuse să-mi placă. Oricum, Zoli nu era la fel

de frumos! Mi-a trecut imediat.

Ei bine, se pare că încrederea mea în Orși a fost justificată. La un moment dat, când mă așteptam mai puțin, pe stradă fiind cu mama, ne întâlnim cu Mona, fără pictor, împingând un cărucior. Aflu că mama îi cunoaște personal pe cei doi artiști, ba că a și fost, cu tata, la ei acasă într-o vizită. Habar nu aveam, n-aș fi crezut în ruptul capului una ca asta! Prin urmare, ne oprim pe trotuar, mama începe să povestească prietenos cu Mona, tutuindu-se, iar Mona mi se adresează chiar mie, zâmbind și mângâindu-mă pe obraz. În cărucior era copilul de curând înfiat, cu ceva întârziere față de discuția spionată de mine, iar în căruciorul elegant era o fetiță, și nu băiețel, era un bebeluș sugar, și nu viitorul meu soț. Uf... ce dezamăgire cumplită!

Numai mirosul Monei... mirosul acela inconfundabil... îmi rămăsese fidel. Din cărucior venea miros de bebeluș, sunete de bebeluș. Iar toate acestea nu aveau nimic comun cu povestea țesută de imaginația mea atâtea și atâtea nopți înainte de a adormi. Atâtea și atâtea plimbări în parc cu bunicul.

Odată cu scurgerea timpului, aveam să aflu informații despre Mona și pictor deja din gura părinților mei. Direct de la sursă, cum s-ar zice, fără să mai spionez. Eram investită cu încredere de către familie, crescusem și se puteau baza pe mine. La doi-trei ani după înfierea fetiței (nu mai am în memorie o cronologie exactă a întâmplărilor), sora Monei, măritată în Brașov, profesoară de română acolo, avea să moară într-un cumplit accident de mașină, lăsând doi copii –

băiat și fată – fără mamă. Copiii aveau opt-nouă ani atunci când mama lor a pierit. Tatăl copiilor, inginer, mereu plecat pe șantier, destul de dubios din câte am înțeles, deci oricum nepotrivit să crească cei doi copii. Mona și soțul ei îi vor aduce pe nepoți la S. spre creștere și îi vor înfia, trecându-i pe numele lor. Aceasta fusese o condiție impusă de ei, ca un fel de garanție că tatăl îndoielnic nu le va crea probleme când le e lumea mai dragă. S-au ocupat enorm și s-au dăruit educării nepoților orfani. Tatăl a acceptat se pare ușor acest „transfer de proprietate”, mai ales că îl scutea de orice contribuție materială la creșterea copiilor. Dar nu despre el este vorba aici.

I-am mai văzut de câteva ori prin parc, eu îi priveam cu alți ochi pe toți, micuța se târa de-a bușilea, iar frații mai mari fugeau de colo-acolo râzând și țipând. Eu eram cu vreo patru-cinci ani mai mare decât ei. Nu aveam subiecte comune și nici scenarii comune de joacă, nici vorbă să mai fug țipând printre copaci. I-am uitat cu încetul, apoi ne-am mutat cu familia din S. în alt oraș, iar viețile noastre și-au urmat cursul. Am aflat că Mona, la scurt timp după mutarea noastră din S., a rămas gravidă, ca un miracol târziu și că a născut doi gemeni. Creștea de-acuma cinci copii... ce joc al soartei! Nu mi-o puteam imagina mamă a cinci copii, deja la trei copii se îndepărtase semnificativ de scenariile mele, iar acele întâlniri – ea cu primii trei copii, mi s-au șters voit de pe scoarță. Nu mi-o puteam închipui transpirată, tocând zarzavat într-o oală enormă plină cu ciorbă și închizând între timp cu piciorul ușa mașinii de spălat. Amintirile mele despre ea sunt despre misterioasa indiană înaltă, zveltă, cu o cosiță brunetă împletită viguros la spate, cu sprâncene negre și ferme, cu un răs strălucitor de alb. Pereche minunată cu bărbatul ei, ținându-se de mână în așteptarea multvisatului copil. Și atât.

Eram deja medic cu vechime când, la un spital din Cluj, mi-a fost prezentat un chirurg generalist, mai tânăr cu ceva decât mine. Nu cu mult. Un bărbat fermecător, în ciuda conjuncturii neprietenoase în care →

Tia Peltz, Clown

ni se făcuse cunoștință – adică secția de chirurgie a clinicii. Urma să îmi opereze o verișoară, iar eu eram de serviciu din partea familiei, ca să stau lângă ea cele câteva zile. Probabil toți avem momente în viață când un anume gest, un anume zâmbet, o sclipire din privirea interlocutorului de sex opus îți trezește, fracțiuni de secundă, fiorul lipsit de cuminenția cuvenită familistului adult. Interesul acela vinovat rămâne stocat într-un sertar al creierului tău. Toți avem zone crepusculare pe scoarță. Cei care și le exhibă devin deseori nefericiți, ținta oprobiului public, suferinzi cronici și ies din echilibru. Sau, mă rog, îi nefericesc pe alții. Dar chemarea aceea secretă, măcar pentru câteva secunde, trece pe lângă fiecare din noi. Felul în care știm să ne-o gestionăm va depinde de educație, de tradiție și, nu în ultimul rând, de istețime. Mă tem să pun în lista criteriilor intensitatea magnetului, fiindcă mă feresc de lucrurile pe care nu le pot controla. Care nu depind de mine. Dumnezeu știe ce poți să simți atunci când te ia valul!

Ei bine, în clipa când l-am cunoscut pe chirurg, m-a traversat acel fior vinovat, însă l-am trecut rapid în stocul sertarelor secrete. Am rămas doar cu constatarea că, într-o altă circumstanță, într-o altă eră, bărbatul acesta mi-ar fi atras serios atenția. Chiar foarte serios! Simțeam că și eu lui, dar ne aflam la căpătâiul verișoarei proaspăt operate, printre pansamente, fiole de iod și seringi. Deci stupid. A doua zi după operație, verișoara deja își revenea, iar mama ei, mătușa mea, poate chiar observând ceva de nerostit în privirea mea și a chirurgului, îmi spune șoptit, ca o bătă:

– E de unde te-ai născut tu, din S.! E foarte bine cotate aici, la noi, la Cluj. Are doi frați gemeni plecați din țară și două sau trei surori... nu mai știu, ceva poveste tare încurcată. Maică-sa a fost actriță sau pictoriță, sau așa ceva, dar el nu e copilul ei, l-a înfiat și uite ce bine l-a crescut!

Așadar, băiețelul pe care îl iubisem în visele mele exista... n-am iubit o himeră! Numai că eu, în copilărie, greșisem cronologia faptelor și identitatea băiețelului, atunci când m-am dezumflat la văzul bebelușei din cărucior. Trebuia să mai am răbdare... poate că... cine știe... sau nu?

CĂLĂUZITORUL DE SUFLETE

(Urmare din pagina (88))

Ilie nu cerea niciodată. Își așeza pălăria lângă sine, pe bancă. Deseori mai primea și câte un măr sau câte un covrig cald. Mărul îl ducea mătușii Smaranda, iar din covrig îi oferea și câinelui. Când i se făcea sete, mergea până la cea mai apropiată cișmea din parc; erau trei în total. O singură dată i-a spus mătușa că dacă ar rămâne pe bulevard sau într-o piață, în centru, poate ar primi mai mult... Ilie nu i-a răspuns și n-au mai vorbit despre asta niciodată. Seara, ajungând acasă și bându-și laptele sau ceaiul de mentă, cu o feliuță de lămâie, un strop miere și două felii de pâine prăjită, Ilie se spăla, își punea pijamaua, apoi ascultau știri ori muzică la radio. Uneori, când se simțea bine, mătușa îi citea din Biblie ori din cărți împrumutate de la bibliotecă. Cel mai mult îi plăcea povestea lui Robinson Crusoe, a lui Moby Dick ori a bătrânului Santiago, care prinde un pește uriaș, dar care, până la urmă, e sfâșiat de rechini... Și mai era o poveste frumoasă cu un urs pe care vor să-l vâneze toți și cu un băiat care l-ar putea împușca, însă n-o face. Apoi își spuneau rugăciunea. Mătușa Smaranda credea că nu are rost să te rogi singur, că trebuie să fie cel puțin doi ca să aibă tărie.

Spunea că, dacă s-ar ruga toți oamenii din oraș, la aceeași oră, multe minuni ar fi posibile, iar lumea ar deveni poate mai bună... Poate că o mie de oameni, rugându-se, l-ar fi putut vindeca și pe el...

Era un gând frumos, care îi încălzea sufletul... Adormind apoi, în vis, se trezea în celălalt destin al său, cel de călăuzitor al sufletelor celor trecând în neființă...

FĂCUSE ASTA DINTOTDEAUNA. Ca un înger al durerii și al neputinței. Un înger al morții? se întrebasese uneori. Însă el nu avea nimic de-a face cu moartea, ea existând oricum acolo unde se aflau oamenii, la un capăt de drum, ca la un final de poveste... Pentru că moartea, pur și simplu, trebuie să fie. Călăuzitorul înțelese că nu e nici blestem și nici pedeapsă, că pur și simplu, este... Odată expirat, trupul trebuie abandonat în lumea lui pipăibilă, singura problemă fiind că sufletul, când moartea se întâmplă, devine neajutorat, vulnerabil, ca un copil de un an care învață să meargă, pândit în permanență de primejdii... Iar când se întâmpla, el era acolo, călăuză. Le dădea sprijin, deși sufletele abia dacă simțeau prezența sa. Înțelese asta doar târziu, când se trezi față în față cu sufletul blajin al mătușii; deși simțea că ea tânjește de dorul lui, abia dacă l-a putut recunoaște. Poate doar câinele, când i-a venit rândul, părea că nu-i era străin, nu-i era oricine... Îi călăuzea până dincolo, preluându-le durerile și tristețea – de cele mai multe ori se simțea strivit de atâtea tristețe...

UNEORI, CĂLĂUZITORUL ÎȘI AMINTEA despre Ilie, însă trezindu-se, orbul nu-și mai amintea nimic din destinul său tainic de călăuzitor. Odată, însoțind sufletul cald al unei tinere, i-a trecut prin minte că poate, într-o zi, nu i se va mai permite să se întoarcă, că ar putea pleca și el, împreună cu ei, devenind, paradoxal, călăuză propriului suflet. Pentru că, de un timp, simțea tot mai puțin dorința de a se mai întoarce la singurătatea sa de zi cu zi, la odaia care, după moartea mătușii și a câinelui, parcă devenise tot mai rece, tot mai neprimitoare, fără ceai cald cu lămâie și miere, fără povești, fără rugăciuni... Doar cu nesfârșite știri deprimante la radio, despre suferință și dezastre... Până și parcul devenise, pe zi ce trecea, tot mai ostil, tot mai străin... Și o singură dorință ar mai fi avut călăuzitorul – nerostită niciodată, desigur – ca măcar o dată, în final, trezindu-se, orbul Ilie să-și amintească de destinul său de taină, cel de călăuzitor. Însă acest lucru n-avea să se întâmple niciodată...

Tia Peltz, Carnaval

Povestea popii Turcu din Cătina

Era pe la-nceputul lui octombrie/
când
numai nopțile mai amintesc
ciobanilor că
vara a trecut, și dorul de casă trebuie
să mai aștepte ca munții să-
ncărunțească,
pădurile să mai moară o dată/
Pe cărările verii doar atâta frunză cât
s-ascundă pașii cailor/ Cărările duc
toate
la Cătina, în câmpie. Sute de români
ascultă
povestea din viitor a acestui pământ

—
Bătrâneau și Simonis și căpitanii o
știu
și-o spun/ mereu repetată, și ea
devine ecou/
Sute de ecouri, câte inimi adunate
lângă
grădina popii Turcu.
Zece sate au venit să facă jurământ
sub culorile imperiale!
Negru-galben se legăna floarea pe
steagul românilor negru ca hainele
preoților
ce mergeau în frunte, alb ca straiete
fărănești, albastru ca cerul care-i

ocrotea/
Glasul popii nu mai semăna cu
predica din altar
nici cu lecția de istorie de la școală
Acum glasul părintelui s-a topit în
inimi
și cuvintele cu limbi de foc
străluceau în
mii de ochi/ Și toate gurile repetară:
- Libertate sau moarte! Și toți ochii
priviră
dincolo de Carpați...
Acum timpul se grăbea speriat parcă

de săbiile cătanelor ungurești care
osândesc și
pedepesc aleșii cu legi pentru
răufăcători,
gândindu-se că-n ștreang își sugrumă
propriile
spaieme, neputința tot mai vădită.
Ploile au spălat trupurile lui
Alexandru,
lui Simonis/ țărâna i-a învelit, iar
peste sentința
nedreaptă, imaculată, zăpada...

Acum slobozește pe robul Tău,
Vasile
preotul și dascălul și tribunul care-a
venit aici
între hotare să-și întâlnească pe frații
săi.

*Vasile Turcu – preot, învățător și
tribun al Tribunalului VIII cu sediul în
Cătina; unul dintre cei care-au
pregătit Revoluția de la 1848 din
Ardeal. A fost executat de admi-
nistrația maghiară în octombrie 1848.*

IULIAN DĂMĂCUȘ

**Foto: Busturile lui Alexandru
Bătrâneau (Balda) și Vasile
Simonis (Sărmașu)**

Literatură și film

UMBRE ARHAICE, ALBASTRE ȘI TRAGICE

De câte ori citesc despre preoți,
sate ascunse și crime ciudate, mă
raportez la Georges Bernanos și la
romanele sale. Mi s-a făcut dor de
cartea *Sous le ciel de Satan*, apoi am
revăzut filmul lui Maurice Pialat, re-
compensat în 1987 cu Palme d'Or la
Cannes. Preotul Donisson e inter-
pretat de Gérard Depardieu, iar regi-
zorul Pialat este abatele Menou. San-
drine Bonnaire creează o Mouchette
fragilă, agitată, nebuloasă. Multe se
petrec „sub cerul Satanei”, mai ales
fierberii vulcanice de conștiințe,
dedublări, autobiciuiri (mi-am amintit
de filmul *Maica Ioana a îngerilor*).

Pialat a operat câteva necesare
modificări pentru credibilitate. Un
medic i-a spus că o persoană care își
taie gâtul pierde tot sângele într-un
minut, așadar Mouchette nu mai are
timp să meargă la altar, cum se
întâmplă în roman. Donisson are o
întâlnire reală cu Diavolul sau e
subconștientul, Satana din el însuși?
Regizorul utilizează un filtru albastru
pentru imagine, deoarece nopțile sunt
albastre – iată o afirmație de-a sa

dintr-un interviu. Să fie Dumnezeu
învins, iar Diavolul stăpân absolut al
lumii? Copilul mort, ridicat de Do-
nisson, se trezește subit. Miracol?
„Sunteți un sfânt!” – exclamă mama
înfiorată. Depardieu reușește un rol
antologic, cu căderi, leșinuri,
împotmoliri, cu un mers greoi,
stângaci, vinovat, hipnotizat. Uneori
se teme și șoptește: „Nu mă părăsi,
Doamne!”

Același Depardieu juca rolul Lou-

lou în 1980, în filmul lui Pialat –
Loulou. Sunt prezente și aici rătăcirii,
dezordini, promiscuități. Nelly
trăiește într-un fel de infern asumat,
din cauza unei iubiri devastatoare.

Bernanos s-a născut în 1888 și a
murit în 1948. Și-a petrecut tinerețea
în regiunea Artois, care servește drept
decor pentru romanele sale. În toate
scrierile sale a fost preocupat de lupta
spirituală dintre Bine și Rău. Maurice
Pialat ne redă o Franța tragică și
arhaică, într-un film supranatural și
copleșitor.

ALEXANDRU JURCAN

Tia Peltz, Strada Cernișoara

NEAJUNSURI ALE LIMBII

Nu sînt chiar rare cazurile cînd cuvintele limbii romîne îmi provoacă nedumeriri. Ca să vă conving, voi lua cuvîntul *consilier*, cunoscut de toată lumea, mai puțin de mine. Din dicționare aflăm explicații pentru acest cuvînt: 1. „sfetnic, povățuitor”; 2. „grad în ierarhia unor funcții și persoana ce ocupă funcția respectivă”; 3. „membru al unei instanțe de judecată”.

Din prima explicație ar rezulta că prezența consilierilor este necesară cînd cineva trebuie să ia hotărîri într-un domeniu în care fie nu se pricepe (cine poate avea pretenția că se pricepe la toate?!), sau complexitatea factorilor implică în luarea hotărîrii respective impune, pe lîngă competența indiscutabilă a persoanelor avizate, și consultarea alteia (altora), neangajate. Se presupune, din capul locului, că persoana chemată să consilieze, consilierul, sfetnicul, dispune de toate informațiile necesare și, în plus, de capacitatea prelucrării lor, bunăcredință nefiind pusă în discuție. Președintele țării nu se poate descurca în hățușul treburilor țării fără consilieri, care trebuie să-l ajute în a lua hotărîrile cele mai bune în orice domeniu. Este incontestabil. Dar persoana (persoanele) în cauză trebuie: 1. să probeze calitățile menționate, ca om (oameni) al (ai) țării, iar nu să-i spună șefului ceea ce acesta ar dori să audă; 2. să fie omul din umbră, cum se și întîmplă în cele mai multe situații. Cam cum era sfetnicul de taină din poveste!

Ce ne oferă realitatea?

Consilierul a ajuns o funcție indispensabilă în mai toate instituțiile. Prim-ministrul are consilieri (care înlocuiesc miniștrii?!), fiecare ministru are consilieri (care înlocuiesc armata de oameni din subordine?!), prefectii au consilieri; președinții de consilii, primarii au consilieri, deși acolo există și altfel de consilieri, aleși. Cîți dintre ei sînt necesari? Cîți dintre ei sînt sfetnici în interesul celor guvernați?

Dintr-o glumă veche, care definea ignorantul ca omul care știe tot, și nimic mai mult, deducem că acel ce se consideră (e considerat) a ști tot e cam

ignorant. Aceștia ies din definiția consilierului, căci consilierul trebuie să știe, să se priceapă mai mult într-un domeniu sau altul. Cînd pe niște posturi TV apare un fost consilier prezidențial care își dă cu părerea pe orice temă se abordează, se bucură de credibilitate pentru că a fost consilier prezidențial, așezînd lucrurile invers. Iar eu mă întreb dacă și cînd era consilier prezidențial se pricepea la toate. Îi stă bine lîngă o doamnă prezentă pe mai toate posturile TV, dîndu-și cu presupusul despre orice.

Un ministru al agriculturii își ia consilier un țaran. Oricît de destoinic ar fi, priceperea aceluia țaran se înscrie

într-un orizont ce trebuia de multă vreme lărgit dacă dorim un alt fel de agricultură, care să aducă avuție celor din domeniu și beneficii țării. Dar dă bine la alegători: ministru ascultă „glasul poporului”.

Un ministru de finanțe își ia consilier un cîntăreț cu mare priză la public. Ca să-l consilieze la ce în ale finanțelor?! Noroc că oamenii nu acceptă totdeauna să fi inutili.

Un ministru de la învățămînt, total lipsit de experiență (expertiză?!) în domeniu, își ia consilier un gazetar, fără dram de experiență la catedră, închipuindu-și că numai așa ar putea face reformă în sistem, fără profesori și împotriva lor, considerîndu-i adevăratele piedici în reformarea educației.

Cred că e suficient pentru a proba utilitatea unor astfel de consilieri, care compromit ideea de consiliere, criteriile de selectare fiind la îndemîna selecționerilor. Știe cineva cîți consilieri sînt la președinție, la guvern, la ministere etc.? Cîți sînt necesari e un criteriu subiectiv, ca și retribuirea lor; la discreția șefului. Cîți sînt utili? Nu șefilor, ci din perspectiva consilierului definit mai înainte.

Mai e însă și perspectiva consilierului asupra rolului său, *om*

din umbră care contribuie la rostuirea țării. Cînd un consilier se afișează permanent și oriunde nu mai e consilier, ci purtător de cuvînt, iar acesta e un alt rol, de simplu portavoce, ale cărui idei sînt cele pe care are permisiunea să le comunice. Nu e o invenție a mea; consilierul de la învățămînt despre care vorbeam mai înainte era aproape zilnic la TV ca să explice ce e și de ce e necesară reforma (per capita!) în învățămînt, care, în loc să fie făcută, era perorată.

Oricum ar fi, consilierul are de rezolvat treburi urgente, care fără contribuția lui nu se pot rezolva. Cînd aud însă că ședința nu știu cărui

consiliu s-a încheiat fără să se ajungă la vreo hotărîre, mă cuprinde iarăși nedumerirea. Consiliul își adună membrii (consilierii) pentru a găsi soluții problemelor, dezbătute punct cu punct, pînă la identificarea soluțiilor optime, nu pentru a se certa și a apăra poziția unui partid sau a altuia. Orice enunț poa

te suferi modificările necesare, astfel încît să răspundă oricărei exigențe, dacă oamenii sînt de bunăcredință. Importantă e optimizarea, nu consfințirea poziției unui partid sau a altuia. Sigur nu se au în vedere aici situații extreme, care se pot lua numai la cel mai înalt nivel. Sau poate membrii consiliului nu vor să se sfătuiască, ci numai să impună un punct de vedere, în dialogul surzilor, iar atunci ar trebui să se numească altfel.

Realitatea nu încapă totdeauna în veșmîntul strîmt al cuvintelor, iar dicționarele rămîn în urmă.

Poate le-ar trebui niște consilieri și celor ce alcătuiesc dicționare.

GHEORGHE MOLDOVEANU

NOTA Redacția respectă, dar nu își asumă, grafia autorului.

Tia Peltz, Familie de clovni

PAMFLET

A paisprezecea scrisoare franco-afonă: Maidanul fără dragoste... de maidanezi (a doua parte a SMS-ului)

Dar, revenind la oile noastre (chiar dacă sunt câini!), am un sentiment de acută anxietate, în pofida faptului că de aici din Franța am asigurată o oarecare distanță de siguranță față de „un acasă” tot mai străin mie. Pactul între om și câine stabilit la sfârșitul celei de-a doua glaciațiuni pe baza unui *gentelman's agreement* este clar în pericol, pentru că singurul care a mai rămas gentleman dintre părțile contractante e Câinele! El ne rămâne în continuare credincios, chiar dacă acela pe care îl consideră încă dominant alfa l-a caricaturizat prin cele mai stranii selecții artificiale, l-a folosit la experiențele cele mai scelerate, îi folosește blana, îl mănâncă în localuri de fițe, îl utilizează la curse de viteză și la lupte mortale pe pariuri, pentru ca apoi să-l lase de izbeliște să se re-sălbăticescă în jungla de beton. După ce a fost transformat în câine da vânătoare, cel mai bun prieten al omului mai așteaptă să devină astăzi chiar și câine de... bombardament! Iar aceia care cad în extrema cealaltă, a umanizării grotești a patru-pedulii, nu fac decât să-i accentueze starea de înstrăinare, gest ce ar putea fi condamnat de un cuțu-cuțu dotat cu organ filozofic existențialist drept: o crâncenă „dez-câinizare”!!!

Și în timp ce pe alte meleaguri există agenții de protecție a animalelor ce le asigură acestora o asistență medicală la care pacientul biped român nici nu poate visa, mașina parlamentară de vot a dictat o lege de „lichidare” la propriu a problemei cu coadă. Desigur, cheltuielile generate de atacurile în haită ale câinilor aciuaiți pe la Casa Presei Libere, sau paradoxul că la București nu orientalii îi sfășie pe câini, ci invers, trebuia să conducă la niște măsuri hotărâte. Dar acestea au fost luate de parcă vinovații de *maidanizare* ar fi însăși bieteke animale, iar nu demența urbanistică a comunizării ceaușiste sau aceea a dezvoltatorilor imobiliari de astăzi... Iar, când să se dea un răspuns la problemă, hopa, că nu mai sunt mijloace financiare! Desigur, faloasele rezultate din procesul de

maidanizare fuseseră de mult privatizate, urmând ca ponoasele să revină, ca de obicei, comunității. Așa că cel mai la îndemână părea a fi „lichidarea” cu costuri cât mai reduse a termenilor vagabonzi ai problemei. Numai că și alții au mai încercat-o și nu le-a fost de bun augur...

Și în Bulzeștii copilăriei lui Marin Sorescu (de-a ajuns să i se spună astăzi „Sori”), reflectat genial în *La liliaci*, apăruse prin anii '50 de asemenea o astfel de problemă „ieșită din comună”!

În momentul cooperativizării forțate, organele de partid și de stat de pe atunci luaseră și ele hotărârea de civilizare a obștiilor. Așa că activiștii doar cu școală partinică puși să confişte proprietățile țaranilor primiseră și o sarcină suplimentară: lichidarea câinilor. Printre acești dușmani patrupezi ai poporului se afla în Bulzești și „Scandal”, câinele ce „abia se târa” al lui „Nea Miei”, aflat la rândul lui „bătrân și neputincios”. Nu degeaba se spune că există o potrivire subconștientă între om și câinele lui...

Numai că vigilența revoluționară l-a trăsnit nemilos pe Scandal cu măciuca activistului Goage al lui Spartu, lăsându-l să moară încet la margine de drum până hăt „spre chindie”, astfel încât toată suflarea ce venea de la câmp să primească o lecție despre ce înseamnă marșul victorios al noii civilizații (*Măciuchița, La liliaci, III*)... Ce au înțeles însă oamenii? Că mâine – poi-mâine, ăștia o să ne intre în curte și, după ce ne-au omorât câinii și ne-au confiscat tot, o să ne miruiască și pe

noi în numele revoluției cu argumentul suprem: „măciuchița” năclăită de sângele lui Scandal...

Până la urmă, lucrurile așa s-au și petrecut în satul românesc, numai că activistul din Bulzești nu a mai apucat momentul „de mărețe împliniri”. Fanatizat de puterea lui lichidatorie, și-a înjunghiat în timpul unei dispute cumnata și a ajuns la închisoare...

Nici el și nici legiuitorii majoritari de atunci și de astăzi nu auziseră pesemne de zicerea piramidală a comicului Groucho Marx, orizontul lor cuprinzând pe semne cel mult la modul primitiv filozofia altui Marx... (Karl), care era de părere că: „În afara câinelui, cel mai bun prieten al omului este cartea. În interiorul câinelui însă, e atât de întuneric, încât nu se poate citi o carte.”

Și iată că omul politic modern, eliberat titanice de cultura cărții, cât și de dragostea pentru câine, deopotrivă, e pregătit să treacă la etapa logic următoare: eliberarea de umanism și descotorosirea de leștul acestuia, cetățeanul concret.

În consecință, după ce și-a făcut încălzirea cu legea de exterminare a *maidanezilor*, iată că portocala mecanică de partid și de stat propune cât se poate de natural o lege a sănătății asemănătoare cu „măciuchița” lui Goage al lui Spartu...

Numai că, vorba din același poem al lui Marin Sorescu: „Câinii mor foarte greu. Când crezi că li s-a / Scurs viața, / Numai ce-i vezi că se ridică și-ncep să-și lingă / Rănille.”... în Piața Universității, unde câinele Scandal a reînviat!

HYDRA N.T.

Tia Peltz, Domnișoara (sus), Târg de olari (jos)

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Vatra veche 2/2012 se poate citi și pe site-ul <http://citiitordeproza.ning.com/group/vrafuldecarti/forum/topics/revista-vatra-veche-2-2012>

Vatra Veche, mereu în avans

Scritorul Nicolae Băciuț se întrece pe sine prin hărnicie, având deja conturat numărul pe februarie al revistei *Vatra veche*. Antologia „Vatra veche” propune poezia „De dragoste” semnată de Ana Blandiana. *Vatra veche* reduce în actualitate un dialog purtat de N. Steinhardt cu Nicolae Băciuț. „Cronica ideilor. Umorul și ironia – sarea și piperul realismului lui John Steinbeck” este editorialul semnat de George Petrovai. Ancheta „Vatra veche” se oprește acum la Casa Memorială „George Coșbuc”, prin Nicolae Băciuț. Moștenirea lui Liviu Rebreanu este adusă prin cartea semnată Cristina Rădulescu. *Taina luminii care se alege din întuneric* este textul despre Grigore Avram scris de Melania Cuc. Despre „Dorința de comunicare” a Jeniței Naidin are un text interesant I. Popescu. Convorbiri duhovnicești cu I.P.S. Ioan Selejan poartă Luminița Cornea. O ediție frumoasă pe placul celor ce iubesc arta.

Răsunetul (Bistrița), Joi, 12/01/2012

Menuț Maximilian

Bună dimineața! Da, chiar mi-ați dat de „lucru” pe ziua de azi! Este o ediție tare frumoasă și grafica clasică este o podoabă pentru Cuvintele din pagini.

Ați muncit din greu să ieșiți cu ea așa rețepor, deja sunteți la nr. 2....

Vă mulțumesc că mă țineți aproape și vă doresc sănătate, bucurii și toate visele să vi se împlinescă. (...)

Cu bucurie,
Melania

Semne bune anul are... Din nou un număr excelent.... În ceea ce mă privește, mulțumesc!... În ceea ce-l privește pe Darie, mulțumesc!... Festina lente, dragule... și nu uita de sănătate! Te îmbrățișez.

Ducu

Bună ziua și la mulți ani! Bine că v-ați făcut sănătos. Am primit revista. Mă bucur că e ilustrată de maestrul Ion Vlasiu. Poate că ar fi fost bine dacă ar fi apărut câteva din aforismele sale, ori fragmente din cartea. Sau poate un mic fragment din cronică la cartea Dv. despre maestru. În fine, nici albumul memorial Grigore Vieru n-a fost menționat, deși se împlinesc acum 3 ani. Iarși, în fine. Sunt tare măhnită. Am traversat o cruce de ani înfiorătoare cu zgomet, supărare, singurătate, boală, lacrimi, nervi. Un coșmar care părea că nu se mai termină.

Să-mi spuneți dacă mai e nevoie de mine pe undeva, că eu mă simt total inutilă. Dorindu-vă noi puteri pentru a vă desăvârși opera, rămân aceeași,

Ceza

Mulțumesc mult, stimată D-le Băciuț,

Dumnezeu să Vă dea mult spor în nobila misiune ce o faceți printre intelectuali.

Cu stimă,
pr. Dorin Sas

Vă mulțumesc pentru interesantul număr al revistei *Vatra veche* și pentru urări.

I. Solcanu

Mulțumim din suflet!
O revistă cum ne-am dori să mai existe!
Primiți, vă rugăm, aprecierile și felicitările noastre sincere!
Dumnezeu să vă binecuvânteze!
Cu deosebită considerație și dragoste,
Fam. pr. Graur

Am publicat demult (din 3 ianuarie 2012) pe blogul meu acest număr 1 din *Vatra Veche*, dragă Poete – mi-a fost trimisă de Eugen Axinte, vezi la <http://www.liviuianstoiciu.ro/2012/01/stiati-ca-azi-a-fost-cea-mai-deprimanta-zi-din-2012-anul-trecut-a-fost-pe-18-ianuarie-cica-eu-sunt-deprimat-in-ficcare-zi/>.

Îți urez să ai parte de un 2012 inspirat, cu sănătate și bunăstare pe toate planurile.

Cu drag,

LIS

Bistrițeni la „Vatra Veche”, pe februarie

Revista electronică „Vatra Veche” a ajuns la numărul lunii februarie pe acest an, care se deschide cu un fragment al interviului amplu cu Nicolae Steinhardt, realizat de Nicolae Băciuț, centrul de greutate fiind dialogul despre studiile de drept ale tinereții călugărului. Tot sub semnătura lui Băciuț, un text despre Casa Memorială „George Coșbuc”; aflăm că la Hordou ar fi fost prima casă memorială din țară, în anul 1905. Cu disponibilitatea-i cunoscută pentru gândul frumos, poetul Valentin Marica recenzează „Vecerniile memoriei” de Lazăr Lădăriu – „...împlineste o biografie literară de rară frumusețe și puternică reverberație. El a intuit poate cel mai acut rostul creației ca formă de rezistență a spiritului”. În continuare, despre volumul „Moștenirea lui Liviu Rebreanu în județul Bistrița-Năsăud – aspecte turistice” al Cristinei Rădulescu, originară din satul Târlișua, scrie aplicat scriitorul Menuț Maximilian, iar Melania Cuc, despre volumul de poezii „Cu rând” de Grigore Avram.

Trei cărți despre vindecare – „terapiile” Jeniței Naidin sunt comentate de I. Popescu. Cu drag pentru esențe, dar și pentru detalii, Melania Cuc și Menuț Maximilian discută în „Dialoguri neconvenționale” despre conștiința românească, egoism, rostul pe pământ. Și la acest număr „Vatra Veche”, în avans

apărut, contribuția scriitorilor bistrițeni este notabilă.

Mesagerul, Joi, 12/01/2012

Victor STIR

Precizare

Revista *Vatra veche* nu este o publicație electronică. Ea se imprimă pe hârtie, de la primul număr. În plus, se distribuie la 10500 adrese de email. Mulțumim celor care o preiau și o postează pe bloguri personale sau pe site-uri de socializare. (Nota redacției)

Stimate domnule Băciuț,

Mulțumesc că mi-ați trimis revista „Vatra veche” în format pdf. Mă bucur că ne-am găsit! Am citit și mi-a plăcut atât conținutul, cât și prezentarea.

De aceea, doresc să colaborez cu revista dumneavoastră.

Pentru început, vă trimit câteva date despre mine, o poză și un material despre al Doilea Război Mondial „Onor fratelui meu!”.

Toate cele bune și aștept răspuns! Cu prețuire,

Adalbert Gyuris

Mulțumesc pentru revistă. Este cu adevărat excepțională. Voi scrie despre ea și vă trimit un link, să citiți articolul.

Matei Mircioane

Am primit, am citit, mi-a plăcut! Felicitări și mulțumesc pentru postare.

Cu stimă,

M.B.B.

Mulțumesc, dragă N. Băciuț!

Cu cele mai frumoase gânduri,

Iulian Filip

Mii de mulțumiri, stimat domn, este o plăcere deosebită să citesc, să vă citesc.

Dumnezeu să vă dea sănătate și, în continuare, putere de muncă, plăcere observ că aveți, să ne încântați mereu, să ne înseninați clipa mohorâtă.

Cu prețuire,

Relly Maria Niculescu

Stimate și dragă domnule Nicolae Băciuț, Mulțumesc mult pentru trimiterea nr. 2/2012, al *Vetrei vechi!*

Felicitări! Un regal de idei, de critică „recenzorie”, de armonii poetice... imagini revelator-arhetipale...!!!

...Recunoscător, pentru cele două sonete publicate!

Sănătate multă! Doamne,-ajută!

Cu, mereu, aceeași prețuire și caldă prietenie,

Adrian Botez

Mulțumesc pentru operativitatea cu care mi-ați publicat sonetele.

Din punctul meu de vedere, este o pagină frumoasă. Sper că și pentru dumneavoastră.

Adrian Munteanu

Stimate Domnule Băciuț, Mulțumesc pentru nr. 2/2012 al revistei care, și de data aceasta, prezintă o multitudine de lucrări profunde, cu tematică variată.

Felicitări redacției și colaboratorilor.

Hans Dama,
Viena

Mulțumim mult pentru revistă.

Cu aleasă prețuire și cu urări de bine,

Ion Berghia

Foarte interesant. Mulțumesc!

Adrian Erbiceanu

Mulțam. Am primit deja numărul 2 pe 2012. Nu puteți voi scrie, cât putem noi ceti. Pace!

Adrian von Gheorgh

Și numărul 2 din acest an este un festin literar de toată lauda. Cu mulțumiri și noi urări diuum.

Ion Roșioru

Mulțumesc, Nicu dragă, pentru trimiterile regulate ale revistei. Mă simt vinovată că nu am scris de mult un articol. Crede-mă, rogu-te, că timpul mi-e drămuț cu secunde. Cum scriu numai în franceză, îmi trebuie timp pentru traducere și pentru adaptarea textului la publicul român. Între timp, teza mea s-a lărgit cu încă trei autori (a devenit subiect de literatură comparată la sugestia discretă a directorului nostru): Eugen Ionescu, Umberto Eco și Cehov, pe lângă Blaga, evident. Plus jobul care îmi ia suficient din energie (lucrez cu copii, uuuufffff). (...)

Gabriela

Dragă Nicolae,
Știi ce înseamnă bucuria unui copil? Se apropie cu prudență de monitor și privește, cu neîncredere, cu emoție, teamă și, în final, cu extazul, ce nu poate fi descris, al unei împliniri. Numai el știe ce simte. Fața îi rade, gândurile i se învâlmășesc între ambiție și biruință. Ți mulțumim că ești alături de cei care cred că viitorul nu este numai al nostru ci, mai ales, al lor. Ellen și cei care o înconjoară, savurându-i simțirile și hotărârea de a reuși și mai mult, ți mulțumesc.

Julietta și Liviu

Dragă Nicolae,
Nu doar poezii, chiar și niște grafică iuliană o să-ți trimit pentru frumoasa ta revistă. Cu aceleași demulte gânduri de bine,

Iulian

Așteptăm semnalări despre apariții și lansări de cărți, texte apărute în reviste, reuniuni scriitoricești importante, publicații literare etc. „Viața literară” este un „digest”, adică un sumar de informații și nu publică literatură.

Alexandra Dina Sava,
producător „Imago Promotion”

Mulțumesc și felicitări!

Erwin Josef Tigla

Resița

Vă mulțumesc, voi citi cu interes și acest număr. Cu urări de bine,

Doina Cernica

Vă mulțumesc și vă felicit pentru frumoasa revistă.

V. Lechințan

Dle Băciut, vă mulțumesc pentru revistă și pentru publicarea materialului meu. Aveți în attach un material nou. Pentru că au fost probleme cu mail-urile, vă rog mult să îmi confirmați, ca de obicei, primirea acestui mail și a noului articol pentru publicare. Mulțumesc mult. Vă doresc numai bine și spor în tot ceea ce faceți.
Cu stimă,

Tamara Constantinescu

Vă mulțumesc, dle Băciut, ca de obicei, un număr de revistă excepțional. Faceți un lucru grozav că începeți marcarea centenară a lui Steinhart. Dacă am acceptul dvs, aș reproduce materialul din acest nr., bineînțeles specificând sursa.. Și, în primul rând, mult bine și sănătate,

Teșu Solomonovici

Sincere mulțumiri pentru trimiterea revistei. Și, felicitări.

Ion Cristofor

Domnule Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc pentru că-mi trimiteți revista dvs., îmi faceți o deosebită bucurie... Vă citesc revista (VATRA VECHE) cu mult interes, cu admirație. Felicitări – sincere – dumneavoastră și colaboratorilor dumneavoastră, felicitări pentru conținutul de calitate, pentru competență și profesionalism!

Aștept cu interes și următoarele numere...

Cu aleasă considerație,

Georgia Miculescu

Bună ziua!

Vă mulțumesc nespuse pentru atenția acordată și pentru revista deosebită! Vă doresc un an nou plin de împliniri, putere de muncă și sănătate! Totodată aș dori să vă întreb ceva. Mi-aș dori să pot contribui la realizarea unui număr viitor al revistei și mă întrebam dacă în revistă publicați și articole ale cadrelor didactice interesate.

Cu deosebit respect,

prof. Mihaela Rusu

Stimate domnule Băciut,

Vă mulțumesc pentru numărul 2 al revistei VATRA VECHE.

Vă doresc multă sănătate,

prof. L. Daradici

Domnule Nicolae Băciut,

Confirm primirea revistei, aștept cu bucurie fiecare număr. Am postat-o pe blog, în general, aveți numeroase vizualizări. Și acest număr este dens, literatura este la zi, iar calitatea materialelor este bună, toate dovedesc pasiune, foame după frumos, interes pentru adevăr și arta scrisului la români. În vreme de criză, literatura ne arată resursele spirituale și puterea de a depăși greutățile vieții!

Toate cele bune!

C. Stancu

Dragă Domnule Director!

Iată că a venit și larna. Și... împreună cu ea și Revista, Preferata mea: să ne lumineze mințile, să ne încălzească sufletele!

Vă mulțumesc din suflet Pentru Poemul Alb!!!

Casoni Ibolya

Bună seara,

Vă mulțumesc pentru revistă. Foarte interesant și acest număr. Impresionant interviul cu N. Steinhart.

Toate cele bune,

Florentina Dalian

Dragă Nicolae Băciut,

Am citit cu mare poftă numărul pe decembrie al revistei voastre, VECHE de VECHE, dar frumoasă de frumoasă. Mi-au plăcut amintirile tale din copilărie, atât de fruste în adevărul lor, chiar și fără geniul humuleșteanului. Încă nu am văzut un text care să înceapă notele bibliografice cu un Ibidem, ca în textul despre pesimismul eminescian; s-o fi schimbat și aici... politica. Ce să zic? Aveți oameni serioși cu poezii bune, care mi-au mers la inimă. Recenziile mai sunt recenzii! Eu mă aflu pentru 3 luni în America și poate că ți-aș trimite o panoramă a 3 cenecluri – doar atâtea, nu toate – ale romanilor din State și din Canada. Ce zici? Văd că vă preocupă, cum se cuvine, și diaspora. Succes în toate! Cu prietenie,

Anca Sîrghie

Stimate Domnule Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc pentru reviste. Am aflat de la Zeno Fodor – care a vorbit tare frumos despre Dv. – că ați fost bolnav, internat în spital.

Cu atât mai mult m-au impresionat poeziile dv. scrise pe patul de suferință. Mă bucur că v-ați însănătoșit.

Aveți grijă de SĂNĂTATE!! Vă doresc un an bun, spor, sănătate și voie bună! Și, desigur, colaboratori talentați și, nu în ultimul rând, un pic de umor, poate și mai mult, ca să putem suporta atâtea și atâtea ciudățenii care se petrec azi în România.
Cu prietenie,

Elisabeta Pop

Primit revista, mulțumesc mult, felicitări pentru efort și devoțiune față de cultura română, un an nou cu sănătate și putere de a merge mai departe cu revista, cu poezia, cu prietenii, cu cititorii...

Victoria Milescu

Muncă, nu glumă! Și am parcurs doar sumarul. Felicitări! Voi continua să citesc și o voi trimite și prietenilor.
Cu admirație,

I.G.

Puteți să fiți sigur de APECIERILE (sincere și reale) și SOLIDARITATEA MEA (...ca și în sportul de înaltă performanță..., pe care încă îl mai practic...)... Cu prețuire,

Georgia Miculescu

Stimate domnule Băciut,

Vă felicit încă o dată pentru realizările referitoare la revistă, mă bucură faptul că ne „întâlnim” și prin alte publicații, iar acum vă trimit două materiale (un studiu cam extins, dar foarte posibil inedit!) pe care, ca de obicei le puteți publica unde, când și cum doriți. Dacă este posibil. Cu stimă și colegială admirație,

M.B.B.

Mulțumesc pentru că mi-ați trimis revista. Am spicuit câte ceva, dar las pe mai încolo plăcerea deplină a lecturii pe-ndelete.

Al Dvs. îndatorat,

M.N. Tomi

Pentru că suntem încă în prima lună a noului an, deși harnicii de dumneavoastră ați terminat deja numărul 2 al revistei – Felicitări! –, vă urez sănătate, putere de muncă, haruri cerești și realizări frumoase, alături de un sincer mulțumesc pentru fiecare revistă primită sau pe care o voi primi.

Cu respect și admirație pentru tot ceea ce faceți în și pentru cultura românească,

Doina Dobreanu

Mulțumesc foarte mult pentru această minunată revistă. Aș vrea să vă întreb: se pot trimite texte de literatură și din partea cititorilor (proză scurtă)?

Orhidan Nicolette

Mulțumim pentru lectura emoționantă pe care ne-o oferiți cu atâta bucurie.

Cristi Vasiliu

Vă mulțumesc pentru „Vatra...”! Sunteți de o punctualitate ieșită din comun!

Îndrăznesc să atașez un fișier cu câteva impresii de lectură. Va rog să nu citiți până la capăt dacă vi se pare aberant! Mi-au plăcut sincer poeziile dumneavoastră și culmea este că încep să-i vorbesc însuși autorului despre ele. Rândurile vi le trimit acum, pentru că peste zece minute s-ar putea să mă descurajez, să-mi recapăt luciditatea, să redevin conștientă că nu am înclinații de critic literar și că nu am dreptul să mă ating de un domeniu atât de suav cum este poezia. Poezia se trăiește, nu se comentează.

Carmen Sima

Mulțumim, drag Nicolae Băciut!

Un an bun, cu vetre vechi și vin... fiurt(r)!

Lucian și colegii de la „Dacia literară”

Am primit atât primul număr, cât și al doilea al revistei. Vă mulțumesc pentru impresionanta idee (de a trimite prin email o revistă de cultură), dar mai ales pentru punerea acesteia în aplicare. Am asemănat gestul cu ecranizarea unor arii din opere celebre (Tosca, înregistrat în vară pe scena de la Covent Garden, transmis de curând, în prezența protagonistei, Angela Gheorghiu, la Opera Română din București). Vreau să cred, să mai credem că mai există cultura adevărată, deși promovarea acesteia și a oamenilor care o întrupează este aproape inexistentă la scară largă. Un MULȚUMESC din suflet pentru un gest de suflet!
Cu stimă,

Claudia Bucșa

Stimate domnule Nicolae Băciut, vă mulțumesc pentru trimiterea spre delectare a revistei *Vatra Veche* nr. 2/2012. Pentru continuitate, vă propun câteva versuri cu miros de primăvară. Cu prețuire,

Vasile Larco

Vai, ce harnici sunteți!!!! Vă admir! Eu abia dau la tipar nr. 4 pe 2011. Bravo vouă! Felicitări!

Felicitări călduroase și mulțumiri pe măsura calității de excepție a revistei!

Ștefan Doru Dăncuș

Am primit! Mulțumesc!
Voi da mai departe!

Liliana Moldovan

Mulțumim frumos pt. revistă, domnule Băciut! Superbă! Însă nu am primit numerele din dec. 2011, ian. 2012. Cu părere de rău, ultimele (sept, oct, nov. 2011) au depășit 10 Mega. Site-ul nu permite afișarea mai mult de 10 M. Cu stimă,

<http://www.calarasi.djc.ro>

Va mulțumim pentru frumoasa revistă!
cu drag,

Darie Ducan

Bună seara, domnule Băciut,
Mi se pare necesar să vă spun cum, după ce am aflat prin care ați trecut, m-am oprit, aproape providențial, la versurile *Când Dumnezeu/te ia de mână, te-ntorc în primul său/cuvânt* - care sună a destin și care mi-au amintit de marele poet care este Sf. Simeon Noul Teolog.
Numai bine,

prof. dr. Ana-Irina Iorga

Mulțumesc mult, Dle Băciut, am primit și răsfoit cu interes revista, găsind cu surprindere nume dragi mie. O realizare excepțională. Eu vă doresc mult succes și D-zeu sa fie alături de dumneavoastră în tot ce vă propuneți.

Orghidan Nicolette
Roma

Felicitări încă o dată pentru această revistă de înaltă ținută, căreia îi doresc viață lungă și directorului multă sănătate să poată scoate un număr pe săptămână...

Lăsând gluma la o parte, am scris articolul despre Festivalul de Poezie Ocrotiți de Eminescu... pe care te rugăm să-l publici...

Cu cele mai calde sentimente de prietenie,

Claudia

PS Am trei adrese de e-mail și am trimis la două să fiu sigură că ajunge...

Mulțumiri, stimate domnule Nicolae Băciut, pentru „Vatra veche”, nr. 2, primită de curând. De data aceasta, bucuria mea este mai mare deoarece am avut plăcerea deosebită de a vedea și a citi mai întâi exemplarul tipărit, apoi pe cel trimis prin mail. S-a întâmplat firesc, prin lansarea numărului 2 în cadrul evenimentului cultural-literar „Eminescu fi-va veșnic!”,

organizat, la mijloc de gerar, de Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni la Casa memorială „Romulus Cioflec”, din Araci-Covasna, la care dumneavoastră ați avut amabilitatea să participați. Toți cei prezenți (ați văzut cât de mulți au fost!) au apreciat forma tipărită a revistei „Vatra veche” (dovadă, au cumpărat-o), s-au declarat deosebit de mulțumiți (s-a scris și în presa locală) atât de manifestarea în sine, cât mai ales de contribuția substanțială a invitaților speciali, scriitorii veniți din Târgu-Mureș, dumneavoastră, domnule Nicolae Băciut, și poetul Valentin Marica, precum și scriitorii-membri ai Uniunii Scriitorilor din Brașov, Ion Topolog, Daniel Drăgan, Ionel Simota, Anthonia Amatti. Deși programul a fost destul de încărcat, participanții au ascultat cu încântare recitalul actorilor Duța Guruianu și Sergiu Aliuș de la Teatrul „Andrei Mureșanu” și al tenorului Szilagy Zsolt, care au avut prestații artistice deosebite. Într-un cuvânt, Poetul Mihai Eminescu a fost sărbătorit așa cum se cuvine la Casa memorială „Romulus Cioflec”. Vă așteptăm cu drag și la alte evenimente culturale. Dar mă întreb cum aveți timp fizic pentru tot ceea ce faceți. Dumnezeu să vă dăruiască sănătate, spre a putea lupta în continuare pe toate fronturile, așa cum vă știm,

Luminița Cornea

Mulțumiri revistei Vatra veche,

Domnule Nicolae Băciut doresc să vă mărturisesc faptul că odată cu primirea revistei *Vatra veche*, aici la Roma, unde sunt în prezent, a venit cu publicația și o suavă boare de cetină culturală din vigurosul codru românesc al Ardealului. Primirea revistei a adus bucurie și entuziasm și mi-a încălzit sufletul oarecum rece, ca al oricărui român străin ce se află departe de Țară. Interviu cu Nicolae Steinhardt m-a luat cu sine într-o lume teologală cum ar fi dorit-o „Israelitul fără vicleșug” și cum așa de inspirat l-a numit Episcopul Maramureșului pe autorul *Jurnalului fericirii*, în cuvântul rostit la înmormântarea părintelui Nicolae la Mănăstirea Rohia în primăvara lui 1989. Sigur e faptul că m-a impresionat și analiza făcută de Eminescu, ba chiar am simțit uimire spirituală prin nouitatea afirmației că Ungaria nu ar fi îndrăznit să anexeze Ardealul dacă trădătorii de Țară nu ar fi forțat abdicarea lui Cuza. Poate că dacă nu s-ar fi petrecut întunecatul eveniment, rana în demnitatea românilor nu ar fi fost așa de profundă. Doresc să mai constat cu recunoștință că nu am găsit în revistă nici cea mai mică aluzie la vulgaritate, iar artificialitatea este ținută cu succes la distanță. Uitasem de asemenea să vă mulțumesc pentru informațiile și știrile despre George Coșbuc și Liviu Rebreanu. Două nume de scriitori români care numai la rostirea numelor se împrăștie tot întunericul din mintea noastră. Îngăduiți-mi să vă rog dacă e posibil să îmi mai trimiteți și viitoarele apariții ale Revistei *Vatra veche*. Doamne, ajută! De asemenea, rog să-mi îngăduiți a trimite două încercări literare de întindere mică. Cu respect,

Tănăsă Valeriu

Bună ziua. Vă transmit linkul la articolul din **Argument**, despre *Vatra Veche*. Publicația online, **Argument** e profilată pe știri și nu puteam scrie mai mult. Îmi place revista. Succes.

Matei Mircioane

<http://www.argument-cs.ro/content/%E2%80%9Evatra-veche%E2%80%9D-dezv%C4%83luie-o-iubire-secret%C4%83>
„Vatra Veche” dezvăluie o iubire secretă

22 ianuarie 2012 - 14.24

MATEI MIRCIOANE

mmircioane@argument-cs.ro

Am primit la redacție numărul 2, pe luna februarie, al revistei „Vatra Veche”, subintitulată „Foaie ilustrată pentru familie”, publicație lunară de cultură, editată de Asociația „Nicolae Băciut”, din Târgu-Mureș. Numărul este ilustrat cu reproduceri după picturile maestrului Ioan Vlasiu.

În deschiderea revistei, este publicat un dialog al redactorului-șef, Nicolae Băciut, cu Nicolae Steinhardt, de la nașterea căruia, anul acesta, se împlinesc 100 de ani. Reamintim că scriitorul, călugărul și filosoful Nicolae Steinhardt s-a stins din viață în 1989, după ce și-a petrecut ultima parte a vieții într-o chilie, la Mănăstirea Rohia. Printre întrebările delicate la care a răspuns părintele Nicolae Steinhardt, autorul „Jurnalului Fericirii”, am reținut-o pe cea care se referă la iubirea față de o femeie.

„Nicolae Băciut – Ați iubit? Ați fost iubit de (...) o femeie?”

Nicolae Steinhardt – Cer voie să tac. O mărturisire, totuși, să fac: am cunoscut, aveam douăzeci de ani, iubirea, am știut și eu ce înseamnă a îți se părea că lumea e a ta, că tu începi lumea, a pluti în euforie și fericire absolută. A.G. și eu nu ne-am căsătorit. Astăzi, când ni se întâmplă să ne întâlnim, ne privim cu atenție, acoperiți de praful abraziv, de funinginea și de noroii anilor, ne privim și cred că amândurora ne pare foarte bine că nu ne-am căsătorit. Ei, fericirea, cum spunea Proust, e cel puțin pentru unii oameni, o eroare”.

Menționăm că textul nedatat a fost scris olograf de Nicolae Steinhardt, probabil în chilie de la Rohia.

În articolul „Eminescu despre Cuza – Da, drepturi națiunii întregi!”, semnat de către Dumitru Velea, autorul prezintă o parte din textele prin care Eminescu se declara un mare admirator al domnitorului, îi explica și susținea deciziile, faptele. Aflăm din articol că Mihai Eminescu, în fruntea unui grup de studenți români de la Viena, l-a vizitat pe Alexandru Ioan Cuza, în 1870, la Ober-Dobling, unde Cuza era exilat, aducându-i, fostului domn, omagiul tinerimii române.

Mai spicuim din sumar: „Vatra veche” dialog cu Mircea Regneală, de Rodica Lăzărescu; Întregul și partea, de Ecaterina Țărâlungă; Poem de Andrei Fischhof; Muzica terapeutică, de Gina Agapie; Cronica ideilor. Umorul și ironia – sarea și piperul realismului lui John Steinbeck, de George Petrovai; În dansul nebul al strălucirilor vremelnice, de Mircea Dinutz; Poeme haiku, de Nicoleta Milea; Why Can't the English Learn to Speak?, de Rodica Lăzărescu; Cronica literară. Acasă, pe câmpia Cărții (Marta Petreu), de M. Moț; Cehov – precursor al teatrului absurdului, de Tamara Constantinescu; Starea prozei. Spasm, de Cornel Cotuțiu; Biblioteca Babel. Susana Szwarc, în românește de Flavia Cosma; Biblioteca Babel. Shuddhananda Bharati, în românește de Ion Roșioru; Exilul literaturii, de Nicolae Băciut; Starea prozei. De ce plâng oamenii, de Corina Costea.

Genul epistolar

SCRISORI DESCHISE

From: Nicu Tomoniu
<tomoniu@yahoo.fr>
To: Nicolae Baciut
<nbaciut@yahoo.com>; Nicu Baciut
<nicolaebaciut@yahoo.com>
Sent: Sunday, January 8, 2012 2:49 AM
Subject: Tr : Nu am gasit e-mail-ul dvs.

Spre știrea dvs., mi-a dat Dan Culcer telefon. Ce-a ieșit vedeți mai jos. Dacă puteți dați și copiilor lui Serafim Toate cele bune,
NNT

----- Mail transféré -----

De : Nicu Tomoniu <tomoniu@yahoo.fr>
À : Dan Culcer
<dan.culcer@gmail.com>
Envoyé le : Dimanche 8 Janvier 2012
2h45
Objet : Nu am găsit e-mail-ul dvs.

Domnule Culcer,

Am verificat, am căutat în zadar, e sigur că nu am primit niciun e-mail de la dvs.

Nu știu ce urmăriți, dar prin telefon ati reușit să mă scoateți din sărite când afirmați ca n-ați avut de-a face niciodată cu Artur Silvestri.

Asta echivalează a-mi arunca în față că sunt un smintit care nu știe ce vorbește. Ori, ia uitați ce scrie chiar pe pagina dvs din Asymetria (potrivit numel!) despre AS:

"Sigur este că unele referințe la cărți care circulau sub manta, care erau interzise și care mie mi se confiscaseră la vama de intrare în România în 1984, puteau să-i fie accesibile cronicarului Silvestri de-atunci, și că el avea voie să scrie despre ele, iar mie mi se deschidea un dosar de urmărire informativă. Am încercat să discut această chestiune direct cu cel interesat. Nu am avut un răspuns franc."

Așadar, nu-l cunoșteți pe AS sau nu v-a "răspuns franc"? Vă cer să-mi spuneți bărbătește unde mințiți, pe Asymetria sau la telefon?

Eu nu sunt dintre aceia care vorbesc fără a mă documenta exact. Aveți un document la dosarul CNSAS, unde e scris negru pe alb că nu vi s-a confiscat nimic. Vă redau un fragment din cartea mea "Codul lui Artur Silvestri", carte interzisă să apară public de d-na Mariana Silvestri, "ca să nu se facă zăzanie". Iată ce spuneți:

"Eu nu mai cumpăr decât România literară și Luceafărul (pentru serialul despre Europa Liberă, foarte interesant, dovedind cât de util a fost exemplarul din „Pe unde scurte”, adus de mine în 1978?; pe banii mei A.S. câștigă azi lei buni."

Iată ce comentam:

Aha! Car' va să zică domnule Culcer, dumneata i-ai adus lui „A.S” pentru „Luceafărul” lui „foarte interesant”, ceea ce toca „melița” de Monica Lovinescu la Europa Liberă! Dar ai tăcut când Iancu și Manolescu mințeau în acele articole, și anume, că Securitatea îi dădea lui Artur Silvestri informațiile despre „melița” Europei Libere, postul de radio „fiind bruiat”. De ce ai tăcut când ai văzut că diversiunea aceasta s-a extins și la alți scandalagii Internet, precum Andrei Bădin și alții ca el, care scriu din auzite fără să-și verifice informațiile? De ce ai tăcut, domnule Culcer, ca să nu afle lumea că ai fost și dumneata în aceeași oală, adică redactor la revista comunistă „Vatra”? Bun, ai tăcut, dar puteai să-l aperi cât de cât pe Artur Silvestri, știind bine că Europa Liberă nu se mai bruia încă de la Conferința de la Helsinki, adică „melița” Monica era atunci la liber, o auzea și când sorbea cafea sau „bea tutun”! Drept să spun, deși ascultam Europa Liberă toată seara, mie nu-mi plăcea tocătura „meliței”, pentru că, într-adevăr, Artur Silvestri avea dreptate, numai critică literară nu era aia, ci un ghiveci continuu învârtit în jurul temei că nu e bun comunismul. Vezi, Doamne, ce ne spunea Coana Monica nouă tocmai din Paris! De parcă dumneaei ar fi stat la coadă la „tacămuri de pui”, nu noi cei din țară! Mai afirmați, d-le Culcer, diversiunea „prieteniei” lui Artur Silvestri cu Gelu Voican Voiculescu, cu scopul vădit ca „prietenia” acestora să sugereze ori apartenența ambilor la structurile Securității ori la nu știu ce lojă masonică sau societăți secrete oculte.

Nu mă deranjează răfuielele dintre dvs. și aceștia, ce mă deranjează, este că băgați în oala luptelor dvs. și Fundația Tismana, ca făcând parte din "grupurile conexe" (!!! Care-or fi alea? Trebuiau spuse pe nume, dacă nu vorbeați aiurea!)

Iată ce comentam eu în carte despre afirmația dumitale:

"Printre aceste „grupuri conexate”, apare și Fundația Tismana. Ia uite, domnule, cum noi, fondatorii acesteia, trei profesori dintr-un sat amărât, numit Topești, deveniram peste noapte buricul universului, masoni get-beget și inițiați în ezoterismul planetar! Noi, care ne luptarăm pentru reconstrucția unui biet cămin cultural, care ne luptarăm pentru a promova tradițiile și obiceiurile satului, care crearam ateliere de artizanat și înființarăm formații artistice, care apăraram Sf. Mănăstire Tismana de diversiunile lui Djuvara, care ne luptam pentru a păstra Tismana în cel mai important circuit turistic al Olteniei, ne văzurăm

peste noapte numiți masoni și securiști în revista acestui Dan Culcer, care a dat în mintea celor dinaintea morții. Cum să nu-l etichetăm decât senil pe Dan Culcer, dacă a ajuns ca Fundația Tismana și alte asociații respectabile, care se ocupă de distribuirea de cărți pentru bibliotecile de la sate, de sprijin în publicarea monografiilor locale, de ajutorarea unor năpăstuiți, de alte acțiuni civice, să le eticheteze tocmai din Franța, deci fără nicio documentare la fața locului, „grupuri conexate” la masoneria planetară sau la ezoterismul lui Gelu Voican Voiculescu. Mai mult, Dan Culcer face iresponsabil și pe ziaristul de marcă Victor Roncea. Hmmm! Uite că am putea spune și noi despre Dan Culcer că s-a dat cu Securitatea pentru a primi burse din Occident și a-și găsi bârlog acolo, ba mai mult, că și-a fabricat cu ea dosar de disident și de urmărit. Deci, din dosarul acela s-ar putea extrage la sigur cărdășia lui cu coana Securitate a Lenuții lu' Nicolae. Iar românii care s-au obișnuit în vremurile de astăzi ca să înghită orice, m-ar crede până la ultima virgulă! "

Această carte interzisă mai arată și altele: foaia cu scrisul dvs., prin care afirmați că consăteanul și ruda mea Serafim Duicu era "informator" al Securității și unde afirmați că d-l N. Băciuț este o nulitate și d-ta o somitate; interviu la postul TV că nu dvs. tânjeați după "funcție", ci un derbedeu căruia nu-i dați numele pentru "că de morți numai de bine" (Ce galanton!)

Ar mai fi și altele, consider însă că am suficiente argumente care justifică faptul ca v-am închis telefonul în nas. Mă felicit!

Între noi nu poate avea loc o discuție de la egal la egal - prin cinstea mea și neimplicarea în diversiuni securiste, sunt net superior dvs. - atâta timp cât nu-mi justificați pe bază de document scris că nu am dreptate.

Deocamdată, citatul dvs. scris acum cu roșu și atacul contra lui Serafim Duicu au la bază două imagini pe care LE AM ÎN FAȚĂ, am căutat toată după amiaza după ele prin calculatoare.→

Tia Peltz, Str. Anton Pann, Casa N. Cajal
În final, vă mai întreb?

- de ce mă căutați?

- nu cumva o aveți cu ceva la mână pe d-na Silvestri de mi-a interzis (așa, ca discuție, pentru că practic nu-s un copil, iar dânsa muma mea, ca să-mi interzică ceva) cartea pe care am scris-o după moartea lui AS?

- nu cumva ați sunat-o și pe dânsa la telefon ca să închidă toate Publicațiile online deschise de AS?

- vă supără continuarea site-urilor *Sămănătorul*?

În paginile revistei *Sămănătorul*, d-l Melian vă vorbește de bine, l-am lăsat, nici măcar n-am suflat un sigur cuvânt despre aceste reproșuri pe care vi le aduc. Una-i individul, alta meseria...

Dacă ați reușit să discreditati niște oameni, pe mine nu veți reuși...

Am de partea mea cinstea și calea dreaptă învățată de la muma mea Victoara, analfabetă, care știa pe dinafară sute de poezii populare, fie-i fărăna ușoară!

Nu-mi dați un răspuns de complezență, dacă nu-i bine documentat, mai bine lăsați-vă păgubaș!

Duminică linistită,

N. N. Tomoniu

Dragă Doamnă Tomoniu,

Am transmis lui Lucian Duicu epistola dv. Din punctul meu de vedere, scris în *Vatra veche*, Dan Culcer e un campion al ratărilor. A ratat totul, orice-ar fi încercat să facă. Chiar și viața. Dacă ar fi să apreciez ceea ce a făcut Dan Culcer, așa cum își permite el, în stil maidanez, ar trebui să spun că singurul lucru omenesc pe care l-a produs capul lui e mătreața.

Altfel, cum am mai scris, Dan Culcer e un om plin de frustrări, care mai crede că, făcând gălăgie, cineva îl va lua în seamă.

Degeaba amestecă în oala cu rahat din producția sa proprie de o viață. Nu obține decât duhori, aceleași cu care a împuțit și viața literară mureșeană, care l-a extirpat ca pe o măsă stricată, oricât încearcă el să facă acum reimplant.

Guga îl numea „spion internațional”, pentru că el mergea și la Paris și la Moscova în alte vremuri. De ce oare?

N. Băciuț

P.S. În câteva scânceli literare, publicate recent în presa mureșeană, de D.C., „FĂRĂ PRICEPERE, FĂRĂ TREBU-INTĂ” (titlul textului, n.n.):

„Buni sau răi, fără pricepere, fără trebuință

ucidem și iubim cu aceeași (sic!) nepăsare,

cugetul nostru este veșnic clar

nimeni nu judecă faptele noastre”.

El demonstrează că, pe lângă alte probleme pe care le are, mai are și ceva gramatică de învățat!

Atlas

Marie Paradis - prima femeie care a ajuns pe vârful Mont Blanc

Simbolul alpinismului modern, Mont Blanc este un înalt loc istoric de expansiune personală și una dintre destinațiile turistice de top din lume. Acesta face astăzi obiectul unui program de înscriere în patrimoniul UNESCO. Mont Blanc are o înălțime de 4807 m, fiind depășit în Europa de muntele Elbrus din Caucaz (5642 m).

Marie Paradis născută în 1778 la Chamonix, cătunul Baurgeat din Franța, este cunoscută ca prima femeie care a escaladat cel mai înalt vârf din Europa de vest, Mont Blanc, pe 14 iulie 1808. O simplă chelneriță de la țară, luată aproape cu forța de către prietenii săi ghizi, care sperau să devină celebri și bogăți, Marie Paradis povestea că a fost ajutată, fiind trasă și purtată până sus. Ascensiunea sa nu a avut parte însă de o mediatizare deosebită, așa cum s-a întâmplat în cazul lui Henriette d'Angeville 30 de ani mai târziu. Cu toate acestea, în cinstea sa este denumită o stradă din Chamonix, iar școala primară din Saint-Gervais-les-Bains îi poartă de asemenea numele.

Alexandre Dumas (1802-1870), aflându-se într-un sejur la Chamonix, o întâlnește pe Marie Paradis, fiindu-i prezentată de către ghidul său, Payot. Aceștia îi povestesc scriitorului despre aventura urcării pe munte. O echipă de șase șamonizieni în frunte cu ghidul Jacques Balmat era pe cale de a porni la drum. Acestora li se alătură două femei care doresc să-i însoțească. Ghidul Balmat o refuză pe una dintre ele știind că alăptează un copil de doar șapte luni, în schimb o acceptă pe cea de-a doua, Marie Paradis. După o urcare grea până la Grans-Mulets, au avut parte de o noapte de odihnă.

În ziua următoare lucrurile au devenit din ce în ce mai dificile, Marie Paradis ajungând la o porțiune destul de abruptă. S-a descurcat destul de bine, dar la final simțea că picioarele nu o mai ascultă și nu-i mai ajunge aerul să respire și l-a rugat pe Jacques Balmat să fie mult mai lent. Sleită de puteri, Marie a trebuit să fie luată de subsoari și ajutată să meargă. A ajuns în vârf aproape leșinată, dar acolo și-a revenit, după cum povestea Payot, și a îmbrățișat cu privirea orizontul imens.

Devenită eroină a Chamonix-ului, Marie Paradis s-a stabilit deasupra cătunului La Cote și a oferit pentru o bună perioadă de timp trecătorilor, precum o zână bună, o cină la care nu puteai rezista să nu revii. Cu o sticlă în mână, gazda își invita musafirii să bea pericolele călătoriei și în cinstea unei noi ascensiuni reușite.

În 1838, cu câteva luni înainte de a muri, Marie, supranumită din Mont Blanc, a participat la recepția dată în cinstea alpinistei Henriette d'Angeville, pe care o felicită pentru faptul că este prima sportivă veritabilă care reușește performanța de a escalada regele munților din Europa vestică.

La 63 de ani Marie Paradis se stinge, trecând spre cele veșnice, iar ospitalitatea ei este luată drept exemplu de locuitorii din Chamonix și poate tot ea îi veghează din Paradis pe cei ce mai încearcă și astăzi aventura urcării pe munte.

TATIANA SCURTU MUNTEANU

Foto: Spre Mont Blanc (Wikipedia)

AȘTEPTATA PRIMĂVARĂ

COȘBUCIANĂ

Pe *Vatra veche* strălucesc –
Și nu din vreme-n vreme –
Poemele ce se citesc
Pe-atât de multe teme!

Vasile Larco

MARTIE

E luna când s-agită norii,
S-adună ciutele în cete,
Vin rândunelele, cocorii
Și berzele în sat. La fete.

Ajun de 1 Martie

Fideli cu noi să mai rămână,
Ne-or da comercianții mâine
Un ciob de sticlă din smântână,
Legat cu sfoara dintr-o pâine.

Cronică de primăvară

Rai e primăvara-n sat,
Umblă-n flori albinele,
Ies țărani la arat
Și la gard, vecinele.

Miei se zbenguie la stână,
Sus, în cer e-o ciocărlie,
Un bătrân și o bătrână
Merg să cumpere scrumbie.

O țigancă-n paneraș,
Firavele viorele,
Le aduce la oraș
Pentru ochii dragei mele.

Pomii se îmbracă iar,
Își refac a lor coroană,
Stau copiii ca pe jar,
Vor să iasă la hârjoană.

Dragostele se-nfiripă,
Însă e un vechi păcat,
Că pe-a timpului aripă
Vor zbura pe rând din sat.

Trec romantic rândunele
Peste crestele cochete
Și prin gândurile mele,
Când moderne, când ascete,
Își fac cuibul. Dar mă doare
Că odată-or să dispară
Și doar penele ușoare
Vor rămâne peste țară.

E primăvară iar

Plugul intră pe ogor,
Mieii zburdă pe tășpan,
Barza-și caută de zor
Iazul părăsit de-un an.

Totul e superb sub soare,
Armonie-i pe alei,
Muza mea strălucitoare
Mândră e că sunt a ei...
Ah, de ce n-am vieți vreo trei!

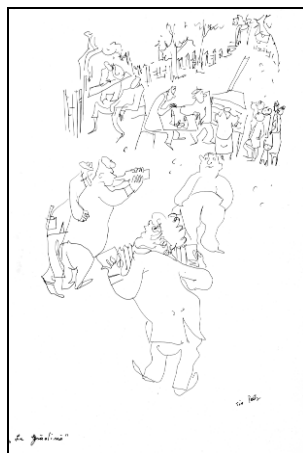
Numai una am și-mi place,
Anii buni i-aș pune-n sân,
Însă nu știu cum se face,
Toți cei grei pe loc rămân.

Stai pe loc tu vârsta-a doua
Cu elanul tineresc,
Nu te trece precum roua
Dă-mi răgaz să mai iubesc!

Vârsta-a treia vreau să fie
Cu iubire și cu dor
Să mă-nec în veșnicie
Prin satiră și umor.

În ajun de Ziua femeii

Adam, în noaptea înstelată,
Privind spre-ndepărtații fagi,
Își aminti așa, deodată,
De ziua Evei sale dragi.
Sări în sus de bucurie
Că n-a uitat de-astă dată;
Mult supărata lui soție
Va fi la față luminată.

Dar tot în clipa fericită,
Îl frământă o întrebare:
– Să-i iau o frunză potrivită,
Ori s-a împac c-o sărutare?

Și tot așa, o noapte-ntreagă,
Bărbatul vitregit de soartă,
S-a chinuit ce să-i aleagă
Să fie-n ton cu ce se poartă:

Rotunde frunze, alungite,
Triunghiulare, vestejite,
Cât podul palmei sau zimțate,
Ori să o bucure cu toate.

Abia-n târziu, spre dimineață,
Ieși din gheara de-nclăștare
Când un cocoș cu creastă creață
Îl întrerupsese din visare.

Bine că natura-i verde (acrostih)

Bun venit iar primăvară!
Iarna iată că abdică
Noaptea nu mai e „polară”
E din ce în ce mai mică.

(Ceasul îl vom da-nainte,
Asta-i de luat aminte)

Nu mai e de stat în loc,
Au trotil sub tălpi flăcăii,
Tropăie, se prind în joc,
Unde? Chiar în gura văii.

Rândunelele-s venite,
Au de construit căsuțe,
Iar pe drumuri prăfuite
Vin în stoluri vrăbiuțe.

E feeric pe la sate,
Râd bătrânii pe afară :
Dup-o iarnă grea cât toate,
Este iarăși primăvară!

ENTUZIASM

Când sunt iar miei și-i primăvară,
Când păsările cântă-n cor,
Exclami: „Ce bine e la țară!”
... E bine ca vizitator.

Se întorc fiii risipitori

Părinții au primit pământ,
Cu drag lucrează și cu-avânt,
Iar fiii se întorc acasă,
Să fie cât mai mulți. La masă.

VASILE LARCO

Tia Peltz, *La Grădină*

EPIGRAME

MOTTO

(cum se face o epigramă):

Dai omul cu alifie,
Îl gâdili pe sub bărbie,
Apoi îl freci cu ștergaru'
Și îi dai în cap cu paru'!

Poetului ieșean Valeriu Stancu, care, într-o poezie, vorbește de o variantă feminină a Răstignirii

Fetelor, vai ! grijă mare!
N-are cine să vă spuie!
De vă prinde pe cărare,
Stancu vă fixează-n cuie !

Unor membri ai Uniunii Scriitorilor, care îi privesc disprețuitor pe cei care încă n-au urcat în „Pomul” acestei organizații

Eu știu mulți ce fără vină
În ăst pom nu s-au urcat,
Nu talentu-a fost pricină,
N-am fost ași ... în cățarat!

Poetului Ion Cozmei, care susține că este descendent al familiei lui Mihai Eminescu

Fiind băiet, păduri cutreieram
Noi doi, dar eram trei!!! ...
Fiindcă-n dreapta îl aveam
Pe verișorul ... I. Cozmei!
* * *

Am remarcat și tot socot
De ce acestui biet nepot
Nu i-a lăsat prin testament
Uncheșul și ceva ... talent?!

Poetei Cornelia-Maria Savu, București, la lansarea cărții „Uraniu, forme și oameni de zăpadă”

Nu că i-aș ține vreo parte,
O compătinesc pe fată!
Cred că de la astă carte
A rămas... iradiată! ...

Lui Jean Valvis, patronul firmei „La Dorna”, care spune de

văcuța din Țara Dornelor că este inteligentă

Lauda e indecentă,
Vaca noastră nu-i de soi...
De era inteligentă,
Ne îmbogățea pe noi!

Prezentatorului TV, Cristian Tabără

Cât îi tânăr ș-are bani,
Expert e-n sexologie!
După șaptezeci de ani
Trece iarăși la... popie !

Cântărețului Gabriel Dorobanțu

La Dorna, nu ți-am spus, băiete,
Îs două gări, și una-i mică,
De mult aici te-așteaptă fete...
C-au și uitat ce vor să-ți zică!

Lui Mircea Ionescu Quintus, mare epigramist, dar și mare politician

Carierea lui întreagă
E orientată-n... sus!
Chiar dacă-i puțin cam bleagă
Și se duce spre... apus !

Unui cuplu de patiseri

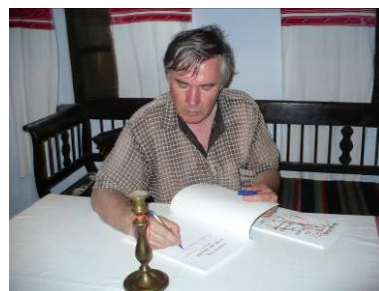
Frumoși ca spicele de grâu,
Ea cosânzeană, el harap,
El face zilnic „Poale-n brâu”,
Iar ea, drăguța,... poale-n cap!

Poetului Emilian Marcu, la lansarea cărții de poezie „Atlet moldav”, dedicată lui Ștefan cel Mare

Nu Marcu l-a făcut atlet!
Când umbla pe la Vrâncioaie,
Se antrena noaptea, discret,
Sărind gardu-n... păpușoaie!

Poetului Ion Cozmei

Pe Cozmei, cel rău de gură,
Recunosc că des am spus,
De-l cunoști la băutură,
Nu-i ucrainean, e... rus !

Idilă în stil comunist:

Cu secera băgată-n brâu
Intra cu mândra sa în lan,
Dar într-o zi, acolo-n grâu
I-a arătat și... un ciocan!

Preferință nocturnă

El i-a propus, privind spre cer,
La luminițe-n plin mister:
– Alege-o stea, s-o cumpăr pot!
– Nu vreau o stea, vreau un... pilot!

Forestierul

Deși nu poate să explice,
Fiul țapinei și securii
Este în stare să ridice
Până și poalele... pădurii!

Precauție

Când încă mai era elevă,
Cu un hârleț și un ciubăr,
Să aibă viitor de Evă
Ea a sădit pe deal un măr!

Poetei Lucia Olaru Nenati, la lansarea antologiei „Arca de frunze”

Fructe dacă nu mai faci,
E corect, iubită doamnă,
Să aduni în coș și-n saci
Numai frunzele din toamnă!

Lui Ion Filipciuc, la cartea „Compunere cu portocale ”:
În miez de noapte-am stat un ceas

Să-l înțeleg și-am dat de-o cale:
Din tot ce-avea, i-au mai rămas
Un pix și două portocale!

GHEORGHE VICOL

TIA PELTZ

S-a născut pe 30 ianuarie 1923, în București, pe strada Bravilor la nr. 21. N-a avut niciodată memoria datelor, nici măcar cu propria-i biografie, așa că, pentru a simplifica lucrurile, își serba nașterea în *ultima zi* a lui ianuarie. Mama, *frumoasa Lotti* (Schendel Malke Feldman, căsătorită în 1920 cu tânărul *publicist și scriitor* de 21 de ani, I. Peltz, după o dragoste la prima vedere), a dorit să-i ofere fiicei o educație aleasă, la unele dintre instituțiile marcante ale Capitalei. Așa și-a început Tia anii de studiu, mai întâi la școala particulară de maici Sf. Maria, pe Pitar Moș, apoi la „Institutul de domnișoare Moteanu” de pe Calea Victoriei. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, studiază la Conservatorul particular de Muzică și Artă Dramatică, instituție pentru etnicii evrei, avându-l ca profesor pe Max Hermann (M.H.) Maxy, căruia îi va purta toată viața o vie admirație și recunoștință¹.

Tot în această perioadă (1941-1942), pentru a ieși de sub tutela agasantă a mamei, se căsătorește cu Silviu (Silvain) Oişioviici, căsătorie care va dura 10 ani. Împlinirea prin căsătorie o va găsi însă alături de Sergiu Săraru, traducător cu o aleasă cultură și redactor la fosta Editură Politică, omul din umbră care îi va sta alături până în anul 1997, când, la 27 iulie, se stinge din viață.

Noi n-am avut copii... L-am avut pe el. Am fost ca și copilul lui. M-a ocrotit cât a putut. Ne-am ținut tot timpul de mână... Acum, după moartea lui, simt că mâna dreaptă, de care mă ținea când mi-era greu, mi s-a răcit... Lui îi plăcea cum desenam eu copiii...

Carierea sa artistică a fost punctată de câteva recunoașteri oficiale, dintre care conta pentru ea aceea venită din partea Academiei de Arte Frumoase de la Roma, a cărei membră a fost desemnată în 1976.

A expus, de vreo șapte ori, în Israel, acolo unde de fiecare dată pleca decisă să nu se mai întoarcă în țară și de unde, tot de fiecare dată, revenea, argumentându-și reîntoarcerea cu... „dorul de mititeii noștri”!

A avut numeroase expoziții în țară (ultima a fost aceea în care,

ironie a sorții, și-a expus clovnii atât de triști, fiind evacuată din foaierea Teatrului „Ion Creangă” după numai o săptămână, deoarece urma să se țină acolo o manifestare politică, evident, cu care bieteile făpturi nu „cadrau”!).

Deși a desenat și a pictat mii de lucrări, puține dintre acestea și-au găsit locul în muzeele din țară. În schimb, bogate colecții se află la particulari, multe dintre acestea fiind rodul generozității Tiei Peltz, care dăruia prietenilor lucrări, cu aceeași dragoste cu care tatăl ei își împărțea prin cartier bunurile.

Cu excepția volumului din anul 1995, *Crochiuri din inima mea – cartierele Văcărești-Dudești* (Editura Hasefer), nu i s-a editat niciun album, nu i s-a dedicat nicio monografie. Nici Uniunea Artiștilor Plastici (al cărei membru fondator era!), nici Federația Comunităților Evreiești din România, nici chiar nepotul pe linie maternă, Radu Feldman Alexandru, nu au făcut și, cu siguranță, nu vor face nimic pentru memoria Tiei Peltz. O uitare nedreaptă, ca o ceață deasă și înecăcioasă, se lasă peste artista cu cel mai original stil (poate) din arta plastică românească.

Fata cea mare i-a moștenit privirea adâncă a ochilor căprui și toate neliniștile. Are ochii grei de zbucium nebănuț încă la vârsta ei și neinițiați. Acum e încă gureșă. [...] Vor trece anii și fata asta, cam grăsană, cam bondoacă, se va subția, se va întrista...

Fata cea mare din descrierea naratorului ascuns sub chipul lui Ioachim, personajul principal din romanul lui I. Peltz, *Moartea tinere-*

rețelor, este Ernestina, viitoarea graficiană și pictoriță Tia Peltz.

A moștenit aceeași structură sufletească a părintelui, aceeași dublare a omului volubil, vesel – mască în spatele căreia suflul artistului *tremură și plânge*².

Față în față cu amândoi, tată și fiică, scriitor și pictoriță, cunoscându-i și cunoscându-le opera, ești tentat să-ți pui aceeași întrebare: oare care este adevărata lor esență? În numele amândurora, răspunde, la anii senectuții, Tia Peltz: „*Chipul adevărat al artistului se dezvăluie în operă; în viață, el poartă doar niște măști. Nu-l judecați după măștile lui!*” [s.n.] – cerea fiica scriitorului într-o discuție cu Dorel Dorian.³

Afirmație perfect valabilă și în cazul acesteia. Nu doar bonomul, jovialul, farsorul, autorul atâtor „peltzisme”, care au făcut carieră în perioada interbelică, își dezvăluie adevărata identitate în operă. Pe chipul *clovnului* imaginat de Tia, nedumerește și intrigă lacrima ce se prelinge încet și trist. Ce asociere mai sugestivă ar putea defini suflul celor doi?

Această identitate a firii lor face ca operele să se afle într-un permanent dialog, tatăl modelând cuvântul, fiica – liniile și culorile, amândoi aplecați cu o tandră →

RODICA LĂZĂRESCU

Tia Peltz, *Autoportret* (sus), *Autoportret* (jos)

comprehensiune asupra sufletului omenesc

Dar, cu deosebire, ambii creatori au știut să facă din artă un mod de a exista frumos în lume, au știut să se elibereze de cercul strâmt al existenței cotidiene și să-și găsească izbăvirea în și prin creație:

“Talantul ăsta al meu de a picta a însemnat un mare noroc. Norocul că am putut să pun pe pânză tot ce gândesc și ce simt... Că toate bucuriile și durerile mele le-am putut scoate din mine. Că le-am putut fixa pe pânză...”⁴

Între creațiile celor doi, s-au stabilit, în timp, corespondențe ce fac, indiscutabil, ca romanele lui I. Peltz și desenele Tiei să formeze un tot coerent și legitim, în care cuvânt și linie se caută și își răspund, dincolo de timp, nu fără intenție.

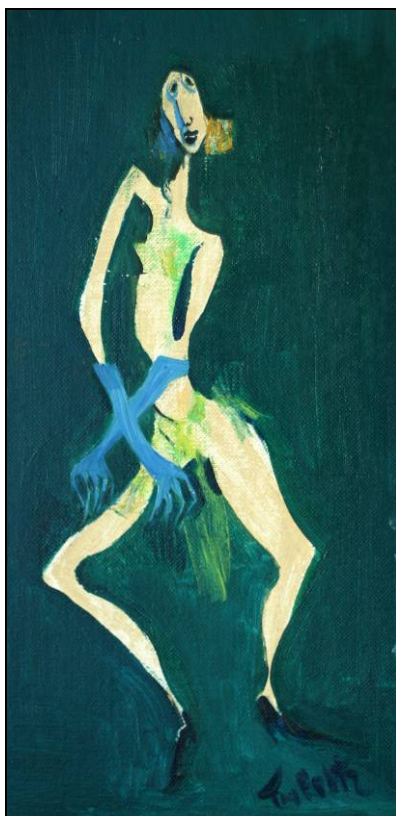
Privești desenele Tiei și în minte se adună, ca sonurile într-o melopee, cuvintele din care e alcătuită descrierea Căii Văcărești din romanele lui Peltz:

Guri ilare, frunți strâmbe, picioare șubrede – Calea Văcărești e un imens panopticum închipuit de o minte scăpată din hățuri.

Desenele inconfundabile, filigranate și tremurat-nervoase, fixează pentru eternitate imagini din cartierul care, astăzi, nu mai există decât în memoria supraviețuitorilor, în romanele lui I. Peltz și în lucrările Tiei.

A desenat, cu sutele, chipuri de copii cu ochii larg deschiși a inocentă uimire asupra lumii, clovni veseli, în spatele machiajului strivind însă o lacrimă în colțul ochilor, iar, în ultimii ani de viață, chinuită de pierderea lui Sergiu, de anii adunați în suferință și marginalizare, de insatisfacțiile oferite, generos, de noul regim (ce-i dăduse atâtea speranțe la început!), chipuri de bătrâni! Tia este, fără îndoială, echivalentul în pictură al lui I. Peltz, cel denumit cândva de E. Lovinescu *cel mai mare producător de tristețe* din literatura română.

Cocheta Dacă odinioară Marcel Iancu scria despre „talentul... însoțit de un surâs ironic” al Tiei, în lucrările realizate în anii de pe urmă surâsul se transformă în grimasă, iar ironia este înlocuită de o înfinită, iremediabilă tristețe.

Dasatoare exotică

Portret

A legat-o de tatăl său o dragoste filială ieșită din comun, o afecțiune dusă până aproape de obsesie, dublată de un devotament rar întâlnit. Cu eforturi supraomenești, luptându-se cu opacitatea forurilor culturale, reușește, la începutul anului 1999, să marcheze centenarul nașterii scriitorului I. Peltz: printre altele, editează, pe cheltuială proprie⁵, *O lacrimă într-un minialbum. Bucureștiul amintirilor*, un grupaj de

desene reprezentând cartierul Dudești-Văcărești, ce vin să illustreze fragmente selectate din scrierile tatălui său. Mulțumită și împăcată că și-a îndeplinit datoria filială, dar epuizată fizic și moral, în noaptea dintre 4 și 5 martie, Tia pleacă să-i întâlnească pe Sergiu și pe cățelul Norocel, dar mai ales pe tatăl ei, grăbită să-și țină promisiunea mărturisită în prefața minialbumului:

Dragul meu tată, ...promit – nu știu nici când, nici cum, nici unde – să ne jucăm cândva „de-a viața”. Cândva, vom fi iar tineri, toți. Nu vom semăna fizic cu cei ce-am fost pe pământ, dar te asigur, tată, că ne vom recunoaște după sufletele noastre, ce n-au făcut rău nimănui, au știut să ierte și să iubească...

Ultimul său interviu, înregistrat cu doar câteva zile înainte de mutarea ei în alt „cartier”, se încheia cu această replică a Tiei Peltz:

Un mare învățat a fost odată invitat la Radio ca să-și dea cu părerea despre starea societății. Și el a spus doar un singur cuvânt: „Of!”...

Probabil că tot atât de mult a spus și Tia în acea noapte de 4 spre 5 martie 1999, în mașina ambulanței care o ducea de la Spitalul Caritas la Fundeni, unde se pare că nu i-a mai ajuns decât trupul. Sufletul ei minunat plecase în ceruri să deseneze îngeri.

Note

1. Cursul de Belle-Arte fusese înființat la 2 octombrie 1941, iar Tia Peltz în frecventează aproximativ trei ani.

2. I. Peltz, *Rasa martirilor*, în „Lumea evree”, nr. 1, 19 ianuarie 1919, p. 14.

3. Dorel Dorian, *Foc în Calea Văcărești. Evocare dramatică după viața și opera lui I. Peltz*, Editura Universal Dalsi, București, 1999, p. 5: *Peltz cel adevărat e în cărți.*

4. Silvia Kerim, *Ultimul interviu – Adio, Tia Peltz!*, în revista *Formula AS*, nr. 353/1999.

5. Volumașul nu a apărut la Editura Hasefer, așa cum menționează Wikipedia, ci la EDASS, la finele anului 1998 (ISBN 973/98738/0/4), fiind dăruit de Tia Peltz, în preajma centenarului, cunoscuților și prietenilor.

Ilustrațiile din acest număr ne-au fost puse la dispoziție de Rodica Lăzărescu.

MARCEL NASTE - „ZĂRI ȘI ETAPE”

Născut la data de 3 martie 1981, în localitatea Reghin, Marcel Naste a absolvit Liceul de Artă Plastică din Târgu-Mureș, specialitatea pictură, în anul 1999. A urmat cursurile Universității „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Teologie Ortodoxă, secția Teologie Patrimoniu Cultural, Picturi Bisericești,

Iconografie și Restaurare din Cluj-Napoca, fiind licențiat în anul 2003, și a absolvit Institutul de Artă Vizuală „Ion Andreescu” din Cluj-Napoca, în anul 2005. Din 2008, este consilier la Direcția pentru Cultură și Patrimoniul Național Mureș, de atunci prezențele sale plastice căpătând consistență și prestanță, într-un orizont divers al galeriilor din țară și străinătate.

*

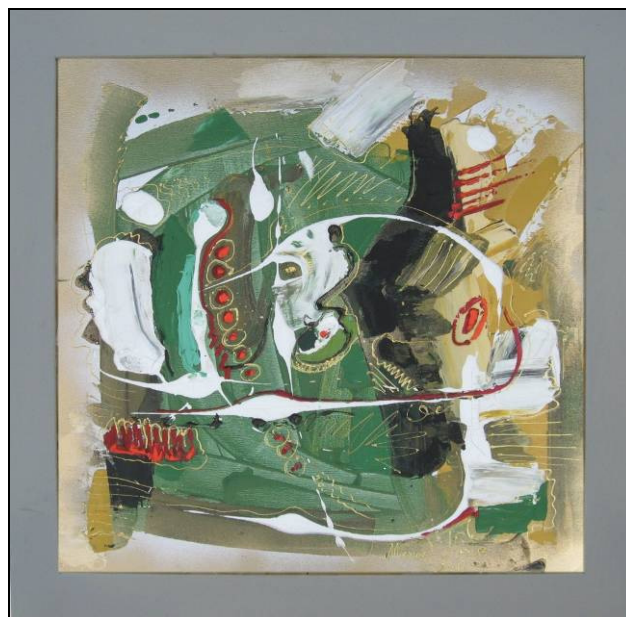
Marcel Naste a atras atenția asupra sa, în urmă cu patru ani, când a expus primul ciclu de prapuri, lucrări susținute teoretic și de o lucrare de masterat, în care face o incursiune în istoria prapurilor. Prapurii lui Marcel Naste, în consubstanțialitate tematică cu icoanele sale, în special pe lemn, dar și pe sticlă, au consolidat poziția preocupărilor sale de artă teologică. Surprinzător, Marcel Naste a venit cu o interpretare postmodernă a semnului canonic, în compoziții de o surprinzătoare prospețime, ingenuitate.

Fără să abandoneze acest teritoriu, ba chiar valorificându-și experiența în seria de lucrări colective din ciclurile „Icoana din fereastră” și „Crucea din fereastră”, în care a jucat un rol decisiv, compozițional, cromatic, Marcel Naste și-a extins și diversificat universul pictural, dinspre tradiție spre modernitate, în două serii, una de nuduri și alta de pictură abstractă. Atât nudurile cât și pictura abstractă configurează stilistic și cromatic note personale distinctive. Aș circumscrie pictura lui Marcel Naste la arta lui Wassily Kandinsky, unul dintre pionierii artei abstracte, prin subtilitatea cu care manevrează semnul, linia, pata, culoarea. Poate cu reminiscențe impresioniste, Marcel Naste sondează lumea interioară, emoția reverberantă, căutând sensuri existențiale, nu o dată în dimensiunea lor metafizică.

Există o armonie compozițională, există ritm interior în lucrările recente ale lui Marcel Naste, pe care le-a trecut prin filtrul căutărilor din seria de „Nuduri”, o experiență de mare impact prin dezvoltarea abordării unei teme care a făcut istorie.

Cele mai recente lucrări ale lui Marcel Naste, expuse într-o selecție riguroasă la Galeria „Cuvântul liber”, deschid noi orizonturi, cu bătaie lungă, cu perspectiva de a-i aduce notorietate, consacrarea binemeritată. Dincolo de spontaneitatea abordării, răzbat siguranța limbajului asumat, inspiratele acorduri cromatice, dezvăluind resurse inepuizabile imaginativ, pentru un autor cu o evoluție rapidă, departe de „zgomotul și furia” cumetriilor din lumea plastică.

NICOLAE BĂCIUȚ

CĂLĂUZITORUL DE SUFLETE

DREPT DAR PENTRU SUFLETUL SĂU neogoist ori poate doar ca pedeapsă pentru nebănuite păcate ale semenilor săi, lui Ilie i-a fost dat să trăiască două destine într-unul singur. Cel dintâi era destinul său de zi, de orb rătăcitor printre oameni, însoțit de un câine bătrân și blând, cel de-al doilea fiind un destin de taină, de călăuzitor, în vis, al sufletelor celor care trec în neființă. Cel dintâi era liniștit și frumos, cel din urmă însă îl secătuia de-a dreptul. Ziua, când nu ploua, stătea și aștepta pe o bancă într-unul din parcurile de lângă râul care traversa orașul. Câinele îi era alături. Ca să ajungă acolo, făcea aproape două mii de pași, însă păreau mai puțini dacă nu se străduia să le numere. De pe strada unde locuia, în zece minute ajungea în bulevard; de-acum recunoștea fiecare stâlp, zid sau gard doar atingându-l. Într-un singur loc trebuia să traverseze, la un semafor. Acolo aștepta liniștit, sprijinit în baston, până îl îndruma cineva, spunându-i: „Acum puteți trece, domnule...” Întotdeauna se simțea măgulit, uneori îi atingeau chiar brațul, călăuzindu-l, chiar și cei tineri... El mulțumea blând, simțindu-le căldura din suflet. Odată trecut dincolo, mai avea de urcat puțin pe trotuar ca să ajungă pe alea de pe malul râului: acolo începea parcul. Era un parc foarte vechi, cu o poartă înaltă și albă; aflase toate acestea de la un bătrân. Acolo era lumea lui de zi...

ÎNVĂȚASE PE DE ROST ALEILE, arborii, băncile. Totul se schimba, în permanență, în funcție de momentul zilei, de anotimp. Mulți îl cunoșteau deja, salutându-l și lăsându-i câțiva bănuți, uneori și străinii.

LADISLAU DARADICI
(Continuare în pagina 74)

Tia Peltz, *Familia* (broderie pe pânză astar)

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

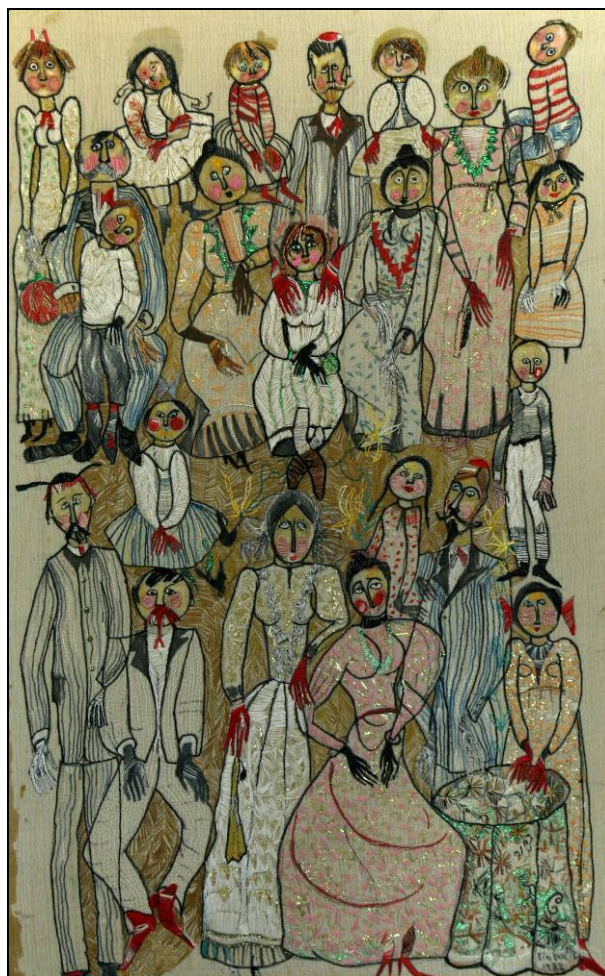
VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Răzvan Ducan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan

OCHIUL CICLOPULUI

Matei, Menuț Maximinian, Liliana Moldovan, Marcel Naste, Cristian Stamatoiu, Gabriel Stan, Gheorghe Șincan, Victor Știr

Corespondenți : Raluca Andreea Chiper (Spania), Claudia Șatravca (Chișinău), Flavia Cosma (Canada), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Ionela van Rees-Zota (Germania), Dwight Luchian-Patton (SUA), Raia Rogac (Chișinău), Adriana Yamane (Japonia)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2012 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

